

ETT STOCKHOLM FÖR ALLA

Socialdemokraternas förslag till
budget för Stockholms stad

2020

Socialdemokraterna
I STOCKHOLM

Socialdemokraternas förslag till budget för år 2020 för Stockholms stad

Inriktning för 2021 och 2022

ETT STOCKHOLM FÖR ALLA

INLEDNING	1
Förutsättningar	19
Direktiv för samtliga nämnder och bolag	27
NÄMNDER OCH STYRELSER UTOM ROTELINDELNING	47
Kommunstyrelsen m.m.	47
Revisorskollegiet	64
Valnämnden	65
STADSDELSNÄMNDERNA	66
Stadsdelsnämndernas uppgifter	66
Förskoleverksamhet	72
Verksamhet för barn, kultur och fritid	78
Äldreomsorg	83
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	88
Individ- och familjeomsorg, inklusive socialpsykiatri	91
Stadsmiljöverksamhet	97
Ekonomiskt bistånd	100
Arbetsmarknadsåtgärder	102
FACKNÄMNDERNA	105
Arbetsmarknadsnämnden	105
Avfallsnämnden	114
Exploateringsnämnden	115
Fastighetsnämnden	122
Idrottsnämnden	126
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	132
Kulturnämnden: stadsarkivet	140
Kyrkogårdsnämnden	142
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	144
Servicenämnden	148
Socialnämnden	150
Stadsbyggnadsnämnden	162
Trafiknämnden	170
Utbildningsnämnden	176
Äldrenämnden	194
Överförmyndarnämnden	201
Central medelsreserv	204

BOLAG INOM STOCKHOLMS STADSHUS AB	205
Koncernen Stockholms Stadshus AB (S-hus AB)	205
Bostadsbolagen: AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem	209
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	217
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	220
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	222
Stockholm Vatten och Avfall AB	226
Stockholms Hamn AB	229
AB Stokab	231
Stockholms Stads Parkerings AB	232
Stockholms Stadsteater AB	233
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	235
Stockholm Business Region AB	236
S:t Erik Försäkrings AB	239
S:t Erik Livförsäkring AB	240
S:t Erik Markutveckling AB	241
INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB	242
Mässfastigheter i Stockholm AB	242
Stockholm Exergi Holding AB	243
STOCKHOLMS STADS ORGANISERING I KOMMUNALFÖRBUND	244
Storstockholms brandförsvaret (SSBF)	244
STOCKHOLMS STADS KOMMUNALA STIFTELSE	245
SHIS Bostäder – Stiftelsen hotellhem i Stockholms Stad	245
BILAGOR	
1. Ekonomiska tabeller	243
2. CESAM-bilaga	247
3. Investeringsstrategi	295
4. Stadsdelsnämndernas budget	303
5. Kommunfullmäktiges indikatorer	308
6. Peng, schabloner, ersättningsnivåer samt volymer	320
7. Avgifter m.m.	321
8. Regler för ekonomisk förvaltning	323
9. Stadens ledning och styrning	323
10. Stadsövergripande styrdokument	323
11. Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med budget	323
12. Basnyckeltal som utgår	323
13. Utnyckling av centrala it-kostnader	323
14. Fastighets- och lokalpolicy	324
15. Ansvarsfördelning	325

Budget 2020 för Stockholms stad och inriktning för 2021-2022 samt ägardirektiv 2020-2022 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Ett Stockholm för alla

Stockholm ska vara en stad för alla. I vår stad ska alla som bor här kunna utbilda sig, hitta ett jobb, en bostad och leva livet på det sätt som han eller hon önskar. Vår stad är en öppen och jämlik stad som ger alla goda förutsättningar oavsett kön och bakgrund. Ett Stockholm för alla är en stad utan segregation och med minskande ekonomiska, sociala och kulturella klyftor.

Stockholm är idag en framgångsrik stad i ett av världens rikaste länder. Här finns en välfärd som saknar motstycke, en världsledande innovationskraft och ett starkt näringsliv med både etablerade globala företag och nyskapande snabbväxande bolag. Här finns ett starkt civilsamhälle och ett rikt kulturliv. Stockholm har visat omvärlden att det är möjligt att utveckla en stad genom att välfärden omfattar fler, belastningen på miljön begränsas och med respekt för människors rätt att forma sina liv. Det är i den progressiva politiska traditionen som Stockholm firat triumfer.

Stockholm är med all sin styrka också en del av världen och de globala utmaningarna. Klimatförändringarna som påverkar hela mänsklighetens framtid och vars effekter redan märks i vår stad är ett tydligt exempel. Ett annat exempel är de ekonomiska klyftor som finns i vårt land och som begränsar människors livsval och gör grundläggande rättigheter som en egen bostad, ett eget jobb eller en ekonomisk trygghet till något alltför avlägset. Fattigdom och konflikter i vår omvärld som leder till en ökande migration, den ökande polariseringen och radikaleringen som utmanar den liberala demokratiska tanken och leder till fler auktoritära styren är andra exempel.

De globala utmaningarna får sitt uttryck också i vår stad och vi har ett politiskt och moraliskt ansvar att bidra till hållbara lösningar. Staden ska därför även framgent jobba utifrån målsättningen om Ett Stockholm för alla - med inriktningsmål för

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

För att åstadkomma detta är bärande delar i denna budget att:

1. Välfärden ska stärkas. Skolan, förskolan och omsorgen ska få reellt ökade budgetar. Där det borgerliga styret lägger förslag som tvingar fram besparingar för att kunna ha en lägre skatt prioriterar vi mindre barngrupper, ökad trygghet för våra äldre och mer tid med läraren i skolan.
2. Tryggheten ska öka. Såväl brotten som brottens orsaker ska bekämpas. Därför satsar vi både på ordningsvakter, trygghetsinvesteringar och socialt förebyggande arbete. Där den borgerliga politiken begränsat resurserna till barn och unga ger vi utrymme för fler mötesplatser och utökat uppsökande arbete.
3. Klimatpåverkan ska minska. Staden ska ha system som gör att vi alltid styr mot minsta möjliga klimatpåverkan. Istället för symbolåtgärder eller att förvänta sig att andra ska lösa problemen tar vi vårt ansvar och inför system som gör det lönsamt att investera i det klimatsmarta alternativet, ökar stadens egna klimatinvesteringar och ställer höga klimatkrav, exempelvis på en klimatneutral byggsektor.

4. Bostadsbyggandet ska återupptas. Fler bostäder som vanligt folk har råd att bo i ska byggas. Efter det haveri som uppstod inom bostadsbyggandet i Stockholm år 2019 till följd av det borgerliga styret föreslår vi åtgärder för ökat bostadsbyggande. Skärpta mål, mer planeringsresurser, pressade hyror i nyproduktion samt förslag på nya bostadsområden är några initiativ för att åstadkomma detta.
5. Stockholm ska vara en levande och öppen stad. Svältkuren för kultur och idrott ska stoppas. Civilsamhället och föreningslivet skapar gemenskaper och trygghet och staden ska byggas tillsammans med dem. De stora sparkraven från det borgerliga styret kväver den levande staden. Vi satsar på kulturskola, bibliotek och föreningsliv.

Ett Stockholm som håller samman

Globaliseringen och den starka ekonomiska tillväxt den har fört med sig har i stort gynnat Stockholmsregionen. Vi har med hög kompetens, anpassningsförmåga och en flexibel ekonomi sett en sjunkande arbetslöshet under förra mandatperioden. Men även om det går bra för Stockholm går det inte bra för alla stockholmare. Precis som i övriga delar av världen har vi också sett hur den ekonomiska utvecklingen drivit på mot ökade klyftor, en påtaglig segregation och ett stort utanförskap i delar av vår stad. Staden har ett ansvar för att minska segregationen och öka människors möjlighet att utveckla sina egna liv och nå sin fulla potential. Det ansvaret tas bäst genom en utbildningspolitik som ser varje barns behov, en bostadspolitik som ger alla möjlighet att bo i vår stad och en arbetsmarknadspolitik som rustar de som är i eller riskerar komma i arbetslöshet.

Det livslånga lärandet börjar redan i förskolan. Genom engagerade pedagoger och i mötet med andra barn får flickor och pojkar möjlighet att växa som människor redan i tidig ålder. I förskolan grundläggs vår trygghet och nyfikenhet, här växer barnens språkkunskaper och sociala förmågor. En väl fungerande förskola utgör grunden för ett jämlikt och jämställt samhälle.

Alla barn ska ha möjlighet att gå i förskolan. Därför fortsätter vi satsningarna på förskolan och på fler pedagoger och vi fortsätter också planera och investera i fler förskolelokaler. Vi stärker barns rätt till lärande genom ökade resurser till förskolan och vi vill att föräldrar ska kunna ta del av förskolans pedagogiska verksamhet utifrån sina behov. Vi avvisar därmed den stora besparing på förskolan som föreslås i finansborgarrådets förslag till budget.

Skolan utgör själva fundamentet för ett självständigt och fritt liv. Det är i skolans värld vi får verktyg att fungera tillsammans i samhället. Det är i skolan som vi lär oss de färdigheter som krävs för att komma in i arbetslivet. Det är också i skolan vi grundlägger våra sociala förmågor och skapar våra första vänskapsband.

I förskolan och skolan lägger vi grunden för en jämställd utbildning genom hela utbildningssystemet. En jämställd utbildning handlar om att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning. På så sätt kan vi nå målen om ökad ekonomisk självständighet och jämställdhet samtidigt som individens möjligheter till egenmakt och inflytande i samhället stärks.

Förutsättningen för en bra skolgång är engagerade, kunniga och skickliga lärare. Därför ökade vi under förra mandatperioden skolans verksamhet med närmare 1 000 fler lärare. En god skolgång förutsätter också fungerande skollokaler. Utifrån den planering som gjordes förra mandatperioden kan Stockholm nu göra den största utbyggnaden av skolan i modern tid med ett mål om 50 000 nya skolplatser till år 2040.

Att tidigt säkerställa att alla barn kan läsa, skriva och räkna är avgörande för att skapa en skola som ger förutsättningar för bra kunskapsresultat genom hela skolgången. Därför vill vi initiera en stor satsning såväl på förskoleklassen som på fritidsverksamheten i hela grundskolan.

Alla elever ska få möjlighet till en bra undervisning. Därför är det glädjande att klyftorna i skolresultat minskade både år 2017 och år 2018. De insatser som initierades under förra mandatperioden för att minska segregation och höja skolor i särskilt utsatta områden gav resultat.

Arbetet med särskilda lönetillägg för att locka de bästa lärarna behöver fortsätta. Samtidigt är det viktigt att utveckla skolans plats mitt i byn. Vi gör en riktad satsning för att fler skolor ska vara öppna för lärande och utveckling även på kvällar och helger.

Alla Stockholmselever har rätt till en bra gymnasieskola. Under förra mandatperioden öppnades flera nya gymnasier och dessa satsningar ska fortsätta. Genom att förlägga nya gymnasieskolor i kollektivtrafiknära lägen får Stockholms alla gymnasieelever tillgång till denna nödvändiga utbildning.

Stockholm ska bidra till att högre utbildning och forskning i staden och regionen får goda utvecklingsmöjligheter och fortsatt kan hålla en världsledande kvalitet. Samarbetet med universitet och högskolor ska fördjupas.

Genom att sätta fokus på jämställdhet i det livslånga lärandet kan vi också arbeta för att bryta de könsbundna studie- och yrkesvalen. Med tanke på det kompetensbehov som finns framöver är det en strategiskt viktig fråga att bryta könssegregationen på arbetsmarknaden.

Inget håller tillbaka den enskilde så tydligt som den institutionella bostadsbrist som byggdes upp under alliansåren 2006 till 2014. Fokus på utförsäljningar och nedmonteringen av hyresrätter i stora delar av staden skadade allvarligt tillväxten och möjligheten till etablering i vår stad. Att den politiken nu fortsätter med den nya borgerliga majoriteten är ett stort bakslag för arbetet för en öppen stad för alla.

Bostadsbristen leder till trångboddhet och att människor stängs in i ohållbara livssituationer. Mellan 2014 och 2018 visade vi vad som går att göra med en medveten och aktiv bostadspolitik. Satsningen på fler hyresrätter gav resultat och antalet hyresrätter ökade tydligt i Stockholm. Inte minst bidrog allmännyttan till fler hyresrätter i hela staden.

Det krävs fortsatta satsningar på bostadsbyggande. Fler hyresrätter ska byggas och fler av dessa ska ha lägre hyror. Barnfamiljer i osäkra boendesituationer och våldsutsatta ska ha rätt till ett tryggt boende. Målet om en bostadsgaranti för unga stockholmare mellan 18 och 25 år kvarstår även om förutsättningarna till följd av den bristande måluppfyllelsen för bostadsbyggandet år 2019 försvårat genomförandet. Det ska i grunden vara en rättighet att kunna flytta till sitt första egna hem.

Med Fokus Skärholmen tog Stockholm ett första steg mot ett mer jämlikt stadsbyggande. Genom att fokusera resurser och investeringar har vi möjliggjort en stadsutveckling som tidigare inte varit möjlig. Vi tillför nya stadskvaliteter och nya bostäder. Arbetet med fokusområden innebär att Stockholm fördelar investeringsresurser mer jämlikt, vilket är en förutsättning för att bygga ihop staden. Dessa satsningar måste nu fortsätta i Stockholms övriga fokusområden.

Förutsättningen för att fler ska få ett jobb är ett levande näringsliv. I Stockholm ska alla företag ha goda möjligheter att växa. Det ska vara lätt att starta och driva företag i vår stad. Mellan 2014 och 2018 ökade antalet företag i staden kraftigt. Stockholm har idag en världsledande Tech/ICT-sektor. Genom samverkan mellan kommunen och näringslivet skapas förutsättningar för fler innovationer och fler nya företag. Stockholms näringslivsarbete ska förbättras ytterligare. Stockholm ska arbeta aktivt med etablering och nyföretagande i alla stadsdelar. En begränsning för många företag är idag bristen på lokaler, därför ska staden fortsätta arbeta utifrån målsättningen om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

Ungdomsarbetslösheten har minskat kraftigt i Stockholm, bland annat tack vare den framgångsrika 90-dagarsgarantin. Satsningar på Stockholmsjobb och fler komvuxplatser har varit positiva. Resultatet av en aktiv arbetsmarknadspolitik har inte låtit vänta på sig. Försörjningsstödsnivåerna var år 2018 de lägsta på mer än 50 år och sysselsättningsgraden bland stockholmarna var rekordhög. Tyvärr ökar nu antalet stockholmare som behöver försörjningsstöd till följd av arbetslöshet. Neddragningarna på arbetsmarknadspolitiken riskerar dessutom att försämra jämställdheten mellan kvinnor och män. Det gör fortsatta satsningar på Stockholmsjobb i stadens verksamheter än viktigare och i denna budget föreslås stadens bolag få ett större ansvar för fler jobb. Särskild vikt bör läggas på att höja sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor.

De människor som tvingas fly från krig och konflikt ska vara välkomna till vår stad. Under förra mandatperioden hanterade Stockholm ett omfattande mottagande av nyanlända stockholmare. Det arbetet behöver fortsätta. Staden ska säkerställa etableringen av nyanlända för att kvinnor och män snabbare ska kunna bidra med sin kompetens och förmåga på Stockholms arbetsmarknad. Vi föreslår att staden beslutar om ett uttalat mål: Nyanlända stockholmare ska ha ett jobb eller vara i utbildning som leder till jobb inom två år.

När människor är som svagast ska samhället vara som starkast. Ingen som bor i Stockholm ska lämnas efter. I svåra stunder ska samhället finnas där. Efter fyra års socialdemokratiskt lett styre mellan åren 2014 och 2018 minskade hemlösheten samtidigt som stödet till exempelvis barn i utsatta miljöer stärktes. Parallellt intensifierade vi stadens arbete med att förbättra arbetsvillkoren för stadens socialsekreterare. Detta arbete behöver fortsätta, socialtjänstens preventiva insatser ska prioriteras och kopplingen mot skolan stärkas.

Alla har rätt till en trygg ålderdom. För den som behöver extra hjälp för att klara vardagen ska hemtjänsten finnas där. De äldre ska veta att hemtjänsten är anpassad efter deras önskemål och behov – inte regleras i minutscheman. Biståndshandläggningen och beslutsfattandet inom hemtjänsten ska därför fortsatt förenklas. Det är inte stadens ekonomi utan äldres behov av hemtjänst som ska avgöra. Biståndsbedömningen ska därför vara rättssäker och jämlik.

Det ska finnas ett rikt utbud av anpassade bostäder för äldre, både hyresrätter och bostadsrätter. När man behöver bo med tillgång till mer stöd ska det vara enkelt att få plats på vård- och omsorgsboende. Därför vill vi utöka förutsättningarna för Micasa att bygga nya äldreboenden och motsätter oss som en konsekvens de beslut om att plocka kapital ur bolaget, som nuvarande majoritet beslutat om.

Ingen äldre ska falla emellan stolarna vid utskrivning från vård och omsorg. Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar

till att möta de faktiska behov som finns. Tryggheten ska öka genom en ökad personalkontinuitet. Ska det bli verklighet krävs bättre villkor för de som jobbar i omsorgen, men också att de utförare som inte levererar en bra kontinuitet ska känna tydliga ekonomiska incitament till förbättringar. Vi gör därför en riktad satsning både vad gäller arbetsvillkor, arbetstider och löner samtidigt som vi inför sanktioner mot de utförare som inte sköter sig.

Ett klimatsmart Stockholm

Den klimatomställning som krävs globalt måste genomföras också genom lokala initiativ. Det kräver samarbete mellan medborgare, civilsamhälle, samhällsaktörer och företag. Ska en politik för ett hållbart klimat vara framgångsrik måste den bäras av alla, det går inte att vänta in att någon annan ska göra jobbet. Att såväl individer som företag måste involveras i arbetet är inte skäl för staden att vara passiv.

Konsekvenserna av klimatförändringarna kan aldrig bara bli ett individuellt ansvar, utan måste mötas med en radikal politik för att minska vår miljöbelastning och vårt uttag av jordens resurser. Stockholm är idag en av få städer vars utsläppsminskningar och ambitioner ligger i linje med FN:s 1,5-gradersmål. Vi ska fortsätta vara världsledande, inspirera till klimatomställning och sprida goda exempel från en stad som ligger i framkant. Stockholm, som är en stad vid vatten, måste också förbereda sig för konsekvenserna av den klimatförändring som redan är ett faktum. Staden måste säkras för att klara de utmaningar i form av skyfall, översvämningar och värmeböljor som ett förändrat klimat för med sig.

Stockholm ska vara en klimatpositiv stad till år 2040. För att uppnå detta krävs stora satsningar på energieffektivisering, förändrade resmönster och ny infrastruktur. Stockholm ska driva på för lag- och regelförändringar i Sverige och i EU. Kolkraften i Värstahamnen ska avvecklas senast år 2022. Idag utgör anläggnings- och byggsektorn en av de sektorer som släpper ut mest klimatgaser, därför ska Stockholm driva på för en klimatneutral byggsektor till år 2040.

Stadens styrsystem måste utvecklas och ställas om för att i alla lägen bidra till minskad klimatpåverkan. Investeringar i klimatnytta ska vara mer lönsam än en motsvarande investering utan klimatnytta. Finansieringen av klimatinvesteringar ska stärkas genom att staden ger ut gröna obligationer. En modell för intern klimatkompensation ska utvecklas för att ge förutsättning för att staden kan medverka till utbyggnad av koldioxid-sänkor.

Ska Stockholm bli en hållbar stad krävs att vi transporterar oss på nya sätt. Biltrafiken ska minska och fler ska kunna välja kollektivtrafik, cykel och gång. Det kräver förändringar av stadsrummet med fler cykelbanor samt bättre och säkrare gångmiljöer. Att kunna ta sig fram till fots i hela vår stad ska vara en självklar möjlighet även vintertid. De rekordstora investeringar i utbyggnad av tunnelbanan som Stockholm bidragit med ska fortsätta och tidigareläggas genom att staden bidrar med förskottering. Framkomligheten för bussar måste öka. En stad byggd för oskyddade trafikanter är en vänligare och trevligare stad. Satsningarna på att förbättra det offentliga rummet ska fortsätta och ytterstaden ska prioriteras särskilt.

Stadens gröna rum ska bidra till både ekologisk och social hållbarhet. Mellan åren 2014 och 2018 gjordes rekordsatsningar på nya parker. Nya riktlinjer för planering, underhåll och anläggning av parker och grönområden har tagits fram. Arbetet med detta kommer att utvecklas. När staden växer krävs fler investeringar i den ekologiska infrastrukturen.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I vår stad, och runt om i världen, ökar den politiska polariseringen och i dess spår följer en ökad otrygghet som skrämmer och begränsar människors frihet. Den liberala demokratin ifrågasätts och de värden som byggt vårt samhälle utmanas för första gången på allvar sedan demokratins införande för 100 år sedan.

De radikala politiska rörelserna uppträder ibland i städad skepnad där det underliggande våldet bara uttalas subtilt, eller som hotfulla debattörer i sociala medier och i värsta fall som våldsverkande extremister. Stockholm har högst påtagligt tagit del av denna radikaliserings av det politiska landskapet. Allt för många stockholmare möter hot och hatbrott i sin vardag. Attacken på Drottninggatan den 7 april 2017 var en tydlig påminnelse om vår sårbarhet, men också om den stora uppslutning som finns bakom samhällets kärnvärden. Stora påfrestningar har också skett senare, exempelvis vid nazistiska demonstrationer.

Vårt svar måste vara att stå fast vid den öppna staden. Mänskliga rättigheter ska få en mer framskjuten roll i stadens strategiska arbete och arbetas in i varje verksamhetsområde. Stadens trygghetsarbete ska intensifieras. De demokratiska målen ska ligga till grund för stadens bidragsgivning till civilsamhället. Arbetet mot att förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism fortsätter med grund i den sjupartiöverenskommelse som beslutades under förra mandatperioden i bred enighet.

I Stockholm ska alla stadsdelar vara trygga. Den gängkriminalitet som plågat vissa av Stockholms stadsdelar måste brytas. Det arbete som påbörjades under förra mandatperioden med breda satsningar på både den fysiska tryggheten genom trygghetsfondens pengar och det förebyggande sociala arbetet ska fortsätta. Vi föreslår att trygghetsfonden förlängs under hela budgetperioden. Stora satsningar har tidigare gjorts på de sociala insatsgrupperna och det är väsentligt att det arbetet fortsätter. Avhopparverksamheten ska stärkas och en första kontakt ska ske inom 24 timmar. Stadsdelsnämnderna ska få tillräckliga ekonomiska förutsättningar att jobba förebyggande både inom individ- och familjeomsorgen samt när det gäller att erbjuda mötesplatser för barn och unga. Samverkan med polisen ska förbättras ytterligare och inte minst ska den kraft som finns i Stockholms stadsutveckling användas för att stärka det offentliga rummet och bygga en tryggare stad.

Alla stockholmare ska kunna leva ett liv fritt från diskriminering och i trygghet. De höga ambitionerna för jämställdhet och mänskliga rättigheter ska kvarstå. Staden ska arbeta aktivt för ökad jämställdhet och de nationella minoriteternas rättigheter ska säkras. Arbetet med romsk inkludering ska tas tillvara och utvecklas ytterligare. Alla nämnder har ansvar för att förbereda för att Barnkonventionen blir svensk lag den 1 januari år 2020.

Arbetet för jämställdhet mellan män och kvinnor ska genomsyra alla politikområden. Så länge som det är ett stort samhällsproblem att våldsutsatta inte kan finna skydd i ett nytt boende så borde det exempelvis vara självklart att inte sälja ut de hyresrätter som kan ge just det skyddet. Stockholm ska vara en aktiv förvaltningskommun av de tre nationella minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska.

Arbetet med medborgardialoger och medborgarbudget ska fortsätta. Invånarnas egna upplevelser och behov ska involveras i beslutsprocesser. Ett ökat inflytande över hur resurser fördelas ökar invånarnas delaktighet och stärker tilltron till den demokratiska processen.

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. De förslag till begränsningar och likriktningar av kulturell verksamhet som emellanåt framförs i samhällsdebatten ska kraftfullt avvisas. Kulturen ska bidra till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande museer och scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv.

Människors behov av att ta del av och utöva kultur grundläggs i unga år. Men deltagandet är ojämnt fördelat, därför sänktes avgifter i kulturskolan och tillgängligheten ökades under förra mandatperioden. Vi har utvecklat det framgångsrika arbetet med El Sistema och satsat på barnkultur. Tyvärr har utvecklingen nu vänts genom den borgerliga majoritetens kraftiga sparbetning på kulturen under år 2019. Fler vägras gå den utbildning man skulle vilja och biblioteken stängs ner när många stockholmare skulle behövt dem som mest. Nedrustningen av kulturpolitiken gör nu att det finns än större behov av insatser för att garantera alla barn och ungdomars tillgång till kultur. Vi vill därför satsa kraftigt på kulturskolan och biblioteken.

Kulturens roll i stadsplaneringen ska stärkas. När nya stadsdelar utvecklas tar konsten plats i det offentliga rummet, men det är också viktigt att nya lokaler för kulturutövande och kulturkonsumtion skapas.

Möjligheten till idrottsutövande skapar möjlighet för stockholmarna att leva hälsosamma liv. Genom idrotten får barn- och ungdomar en meningsfull fritid och ett socialt sammanhang. Genom idrottsmiljarden har stora investeringar i nya idrottslokaler skett. En ny idrottsmiljard budgeteras i vårt budgetförslag under mandatperioden för att fler ska få möjlighet att utöva idrott.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholms ekonomi har historiskt sett varit en av landets absolut starkaste. Trots fyra år av stora utmaningar i form av ett omfattande mottagande av nyanlända och en kraftig tillväxt av antalet skolelever kunde viktiga satsningar göras mellan åren 2014 och 2018.

I vår snabbväxande stad behövs investeringar i nya skolor, äldreboenden, bostäder och infrastruktur. Mellan åren 2014 och 2018 ökade byggandet av bostäder, skolor och infrastruktur kraftigt. Det höga bostadsbyggandet, med en aktiv markpolitik och en ansvarsfull ekonomisk politik, har inneburit att Stockholm kunnat göra stora investeringar samtidigt som skulderna har hållits tillbaka.

Under år 2019 har dock stadens ekonomi substantiellt försvagats. Det har gått så långt att Standard and Poor's kände sig tvingade att varna finansmarknaden för att Stockholm kan möta ett kommande sänkt kreditbetyg om inte politiken läggs om. Under hela 2019 har stadsledningskontoret återkommande varnat den politiska ledningen för att den förda politiken är ohållbar då stadens utgiftsökningar varit betydligt högre än motsvarande intäktsökningar.

Den skattesänkning som den borgerliga majoriteten drev igenom i ingången till en konjunkturavmattning och med vetskapen om en kommande demografisk utmaning framstår som allt mindre genomtänkt. Att staden nu i minskad utsträckning kan betala sina investeringar med egna driftsöverskott gör att lånebehovet ökar trots att de borgerliga partierna försöker begränsa vissa nödvändiga investeringar.

Att samma majoritet på mindre än ett år skrivit ner byggprognoserna till hälften bidrar till en allt svagare ekonomi eftersom exploateringsintäkterna drastiskt sjunker. Det är illa att bostadsbyggandet sjunker när bostadsbristen är hög. Det är illa för de berörda, för stadens ekonomi och för jobben på Stockholms arbetsmarknad. Allra mest illa är det

att flera av de stoppade projekten beror på en politisk oförmåga och ovilja att bygga. Att den borgerliga majoriteten efter att ha misslyckats år 2019 nu utlovar utökade målsättningar för byggandet år 2020 samtidigt som nämndernas budgetar minskar och den politiska oförmågan kvarstår, gör att det finns stora risker för ökat upplåningsbehov med den förda politiken.

Under år 2019 har den månatliga skuldökningen i genomsnitt uppgått till en dryg miljard. Motsvarande siffra för åren 2014 till 2018 var mindre än hälften. Stockholm behöver återgå till en politik som ser investeringar i välfärd, klimat och bostadsbyggande som välståndsskapande och åter kombinera det med en ansvarsfull politik utan ofinansierade skattesänkningar. Genom att återgå till skattesatsen från 2018, budgetera realistiskt och öka exploateringsintäkterna genom högre bostadsbyggande skapar vi utrymme för nödvändiga investeringar i Stockholm.

I vår snabbväxande stad behövs investeringar i nya skolor, äldreboenden, bostäder och infrastruktur. De senaste fyra åren har byggandet av bostäder, skolor och infrastruktur ökat kraftigt. Det höga bostadsbyggandet, med en aktiv markpolitik och en ansvarsfull ekonomisk politik, har inneburit att Stockholm kunnat göra stora investeringar samtidigt som skulderna har hållits tillbaka.

Genom fortsatta investeringar i vår gemensamma stad får vi en bättre välfärd, en bättre tillväxt och fler i arbete. Grunden för den starka ekonomin är jobb. När fler får utbildning som leder till jobb och när människor som står långt från arbetsmarknaden får ett första jobb växer vårt samhälle. Tyvärr har den passiva politik som präglat år 2019 inneburit att fler är beroende av försörjningsstöd på grund av arbetslöshet. Därför investerar vi nu för att fler arbetslösa ska kunna jobba. Denna budget innebär konkreta insatser för en arbetslinje där ungdomar, människor med funktionsnedsättning och nyanlända ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden istället för att drabbas av passivitet och behov av bidrag.

De kommande åren ökar både antalet äldre och antalet grundskolebarn i vår stad. Proportionen mellan dem som är i yrkesför ålder i förhållande till dem som behöver utbildning och omsorg förändras. Det ställer vår stad inför nya utmaningar. Bara de kommande 10 åren beräknas antalet äldre över 80 år öka med 40 procent. Det är en grupp som förtjänar en bra omsorg. Staden måste därför planera såväl för fler äldreboenden och för en fungerande personalförsörjning. Den passivitet i personalfrågor som vi sett under 2019 är inte hållbar. Att jobba i omsorgen måste bli mer attraktivt och ska det bli verklighet behöver staden öka tryggheten såväl som arbetsförhållandena. Stadens äldreboendeplan är en bra grund för att bygga boenden utifrån behoven. Därför oroar både besluten att tömma Micasa på pengar som hade behövts för planering och de ideologiskt drivna ambitionerna att privatisera fler boenden. Det innebär mindre rådgivning och sämre förmåga att möta behoven samtidigt som viktigt planeringsarbete blir förgäves. Ingenting blir vikten av en långsiktigt hållbar finansiering av välfärden tydligare än i stadens förmåga att ge stadens äldre en bra omsorg.

Stockholm är en framgångsrik stad som blir starkare av progressiv politik och en strävan mot jämställdhet och jämlikhet. Vi har nått långt och det finns skäl att vara stolt. Men så länge det finns barn i vår stad som inte klarar skolan, människor som drabbas av hemlöshet, arbetslöshet och utanförskap, så länge inte alla ungdomar kan flytta hemifrån och så länge stockholmarna lever över sina ekologiska tillgångar behövs en politik för ett jämlikt och hållbart Stockholm. Ett Stockholm för alla.

Vägval för Stockholm

Efter valet 2018 bildades en högerorienterad majoritet i Stockholm. När den nu lagt fram sin andra budget och därmed presenterat sina ambitioner för halva denna mandatperiod finns det förutsättningar att jämföra politiken. Vi har ovan redovisat den inriktning vi önskar se för Stockholm. I finansborgarrådets förslag finns motsvarande ambition för den borgerliga majoriteten. Samtidigt blir det allt tydligare, i och med att politiken genomförs, att det finns en annan verklighet bakom de fina orden. Några har vi berört ovan. Nedan redovisar vi mer i detalj vår kritik av finansborgarrådets förslag till budget och hur vårt förslag skiljer sig mot majoritetens förslag.

Fler i jobb eller passivitet?

Den goda sysselsättningsutvecklingen som skett de senaste åren kommer inte av sig själv. Det är resultatet av en medveten politik. På flera områden stannar detta arbete nu av.

Investeringar i en fungerande stad eller en stad som fungerar allt sämre

Investeringar i bostadsbyggande och investeringar i en växande stad minskar till den grad att det borgerliga styret tvingats halvera prognoserna för nybyggnation. Den borgerliga majoriteten har lovat att minska skuldsättningen men redovisar i denna budget en fortsatt ökning och Standard and Poor's varnar för sänkt kreditbetyg. Trots en ökad skuldsättning klarar man inte att genomföra viktiga investeringar i ett växande Stockholm. Ett tydligt exempel är hur majoriteten stoppat närmare 4000 nya bostäder. Stoppade, men nödvändiga upprustningar av bibliotek och idrottsanläggningar, kan spara pengar på kort sikt men riskerar att vara mångfalt dyrare på sikt. Uteblivna framkomlighetsinvesteringar kan minska skulden på kort sikt men kraftigt försämra ekonomins funktionssätt i vår region. Vi föreslår istället ökade investeringar i infrastruktur, idrottsanläggningar och klimatinvesteringar. Vi gör det för att staden ska fungera bättre och en positiv effekt är att antalet arbetstillfällen kommer öka i en begynnande konjunkturavmattning.

Konkret föreslår vi att staden:

- har höga ambitioner för bostadsbyggandet i enlighet med de mål staden slagit fast och tar fram beslut för att nå målen
- säkerställer att byggandet av hyresrätter med rimliga hyror ökar
- förskotterar medel för tunnelbaneutbyggnaden
- bidrar till en påskyndad process för genomförande av Tvärförbindelse Södertörn
- medverkar till att Bromma flygplats läggs ner och planeras som ett stadsutvecklingsområde, vilket skulle möjliggöra uppemot 35 000 nya bostäder
- medverkar till att Bromma flygplats kan läggas ned genom att trafiken kan flyttas till Arlanda flygplats.
- säkrar tillräckliga investeringar i idrott, kultur, skolor och äldreboenden för att möta behoven och för att befintliga anläggningar inte ska förfalla.

Vi delfinansierar det genom att föreslå att anläggningar som staden inte behöver säljs av. I stadens kärnverksamhet ska inte ingå att äga varken saluhallar eller slott.

Kreativa och besöksnäringar ska ges bättre förutsättningar inte begränsas

Det är uppenbart att arbetet för att etablera Stockholm som en besöksstad har stannat av. Det är inte bara att det borgerliga styret stoppat stora besöksattraktioner och varit ovilliga att jobba för stora arrangemang. Det är också att engagemanget helt stannat av. Stockholm ska vara en stad som lockar.

De kraftfulla besparingar på kultur och det fria kulturlivet som gjorts det senaste året riskerar att drabba tillväxten av de kreativa näringarna. Vår stad rymmer enorma möjligheter, här finns såväl kunskap som frihetligt tänkande och skapande. Stockholm varken behöver eller ska begränsa den fria kulturen. Vi vill investera i kultur och i kreativa näringar.

Vi föreslår därför att passivitet ersätts med aktivitet och kreativitet. Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att redovisa en handlingsplan för förstärkta kreativa- och besöksnäringar. Denna handlingsplan bör utarbetas i nära samverkan med näringen och de fackliga organisationerna.

Jobb och utbildningssatsningar istället för organisationsexperiment

Under de gångna åren har staden investerat i att ta arbetslösa från arbetslöshet till jobb och utbildning. Resultatet är att färre stockholmare är i behov av ekonomiskt bistånd.

Möjligheten att få en yrkesutbildning eller ett Stockholmsjobb gör att fler gått från passivitet till jobb. Vid valet 2018 hade staden det lägsta antalet invånare i behov av försörjningsstöd på 50 år. Politiken för aktivitet istället för passivitet har tjänat staden väl och bör fortsätta. Särskilt angeläget är det när många nyanlända söker sitt första jobb i vår stad.

Detta arbete borde vara helt centralt för en politisk ledning men det borgerliga styret för en annan politik. Satsningar på utbildning, praktikplatser och Stockholmsjobb var häpnadsväckande frånvarande i det förslag till budget som den borgerliga majoriteten antog för år 2019. Resultatet lät sig inte vänta på; under året har verksamheterna tvingats spara på insatser riktade mot personer i arbetslöshet. Färre möjligheter till utbildning, praktik och tillfälliga jobb leder nu också till ökat behov av försörjningsstöd på grund av arbetslöshet.

Finansborgarrådets förslag till budget innehåller en fortsättning på denna politik som nu kröns med färre Stockholmsjobb samtidigt som kostnaderna för försörjningsstöd skrivs upp ytterligare. I budgeten finns ingen som helst ny satsning på vuxenutbildning eller bristyrkessatsningar. Verksamheten behöver få bättre möjligheter att fokusera på sin huvuduppgift: jobb och utbildning istället för organisationsexperiment. Särskilt viktigt blir det då den nationella arbetsförmedlingen riskerar att få ägna allt för mycket kraft åt besparingar och omorganisationer istället för att stödja arbetslösas väg tillbaka till arbetsmarknaden.

Konkret föreslår vi att staden:

- ska ge fler chansen till ett första jobb genom fler Stockholmsjobb. Vi reserverar därför mer än 25 miljoner för en aktiv arbetsmarknadspolitik
- ska stärka arbetet med etablering av nyanlända. Vi sprider därför YFI-verksamheten till fler skolor
- utökar utbudet av yrkesutbildningar och SFI-utbildningar i syfte att snabbare få arbetslösa i arbete och minska matchningsproblem

Fler anställda i skola och omsorg istället för sänkt skatt

Den borgerliga budgeten för 2019 var alltså kliniskt fri från jobbpolitik. Det som skulle skapa jobben var, om man skulle lita på finansborgarrådets egna kommentarer, den föreslagna skattesänkningen om 16 öre som genom dynamiska effekter skulle skapa jobb på Stockholms arbetsmarknad. Skattesänkningen gav den genomsnittlige stockholmaren 50 kronor mer i månaden.

Effekten av skattesänkningen har inte inneburit en substantiellt högre tillväxt än i regionen i stort. Tvärtom visar befolkningsstatistiken för Stockholm att många barnfamiljer flyttat från vår kommun under detta år. Ofta till kommuner med betydligt högre skatt. Samtidigt har kostnaderna för försörjningsstöd på grund av arbetslöshet alltså ökat. Den borgerliga matematiken går inte ihop.

Den direkta effekten av skattesänkningen har däremot märkts desto tydligare i uteblivna jobb i välfärden. Budgeten till skolan, äldreomsorgen och omsorgen om personer med funktionsnedsättning var så begränsad att den på flera fall tvingade fram sparpaket. Det har blivit vardag att under hösten år 2019 höra om skolor med stora underskott, anställningsstopp i stadsdelsnämnder och stängda parklekar. Vi valde att hellre investera i kvaliteten i välfärden. Vi gör samma sak nu och förordar en återgång till 2018 års skattenivå för att kunna investera i skola, förskola och omsorg.

Däriigenom kan vi konkret föreslå att staden:

- förbättrar personaltäckningen och minskar barngrupperna i förskolan genom att öka anslaget motsvarande mer än 300 nya tjänster
- stärker fritidshem, grundskola och gymnasiet med motsvarande närmare 400 nya tjänster
- höjer kvaliteten i omsorgen om äldre med motsvarande 200 tjänster
- avvisar förslag på kraftiga besparingar på kultur, idrott och barn och ungdomar

En välfärd utifrån behov eller ökade skillnader?

När finansborgarrådets förslag till budget för år 2020 presenterades var det under parollen att prioritera kärnuppgifterna i staden. Utbildning och omsorg tycks inte räknas dit. Schablonökningarna om 0,9 till 1,3 % (reellt) på förskola och skola är historiskt låga. Äldreomsorgen drabbas för andra året i rad av stora effektiviseringskrav utan att resurser till en rättssäker och generös biståndsbedömning tillförs.

Goda förutsättningar för verksamheterna är nödvändigt för att uppnå goda resultat. I en tid av stora volymökningar under förra mandatperioden har personaltäckningen stärkts och resurser till välfärden prioriterats. När den borgerliga majoriteten nu skär kraftigt i välfärden föreslår vi istället tydliga satsningar som klarar både pris- och löneökningar och ger utrymme för höjda ambitioner.

Ökad personaltäckning eller större barngrupper i förskolan

År 2018 höjdes schablonen i förskolan med tre procent. Då lovade alla allianspartier mer till förskolan. År 2019 klarade de inte att höja schablonen mer än två procent. År 2020 tycker de att det räcker med den historiskt låga uppräkningsgraden på 0,9 procent. Svetket mot vad man förespeglade Stockholms barnfamiljer är monumentalt.

Den minimala höjningen kommer innebära nedskärningar för förskolan i Stockholm. I praktiken innebär det mindre personaltäckning och större barngrupper. Och att Stockholm får svårare att rekrytera utbildad personal.

De löften som gavs att skattesänkningen inte skulle drabba satsningar på skola och förskola visar sig nu vara lika tomma som befarat. Vi föreslår istället en fortsatt och tydlig satsning på förskolan. Det vet vi ger resultat för barns lärande och språkutveckling.

Konkret föreslår vi att staden:

- höjer förskoleschablonen med tre procent för att möjliggöra mindre barngrupper och ökad personaltäckning
- höjer det socioekonomiska tillägget i motsvarande grad för att säkerställa att förskolor med särskilda utmaningar kan ge barn med störst behov en bra pedagogisk verksamhet, underlätta språkinläring och kunskapsinhämtning

- gör satsningar för att fler barn ska ta del av förskolans verksamhet för att underlätta kontakt med det omgivande samhället och språkinläring genom exempelvis introduktionsförskolor

Rektorer som jobbar för högre kunskapsresultat eller för nedskärningar

Även schablonen för grund- och gymnasieskola är häpnadsväckande låga. Den som lo-vade att skattesänkningen inte skulle märkas i stadens pedagogiska verksamheter har objektivt sett fått fel. För gymnasiet sänks till och med schablonen. Från det sänkta an-slaget ska höjda löner, priser och hyror betalas. Budskapet kan inte uppfattas på annat sätt än att styret i staden tycker att vi investerat för mycket i stadens gymnasieelever. Vi delar inte den uppfattningen.

Också grundskolan drabbas av en historiskt svag budget. Pengen ut till skolorna ökar med mindre än 1,3 procent. Inte heller det täcker ökade kostnader. Och det i en verk-samhet som redan redovisar stora underskott och tvingats ta av de reserver som byggdes upp mellan åren 2014 och 2018. Det är en budget för lägre ambitioner som finansbor-garrådet presenterat och som kommer leda till att rektorer tvingas dra i nödbromsen istället för att utveckla det pedagogiska arbetet.

Vi föreslår istället en högre budget som fördubblar ökningen ut till stadens grundskolor. Vi vill fortsätta arbetet med en skola som höjer kunskapsresultaten och minskar klyf-torna.

Konkret föreslår vi att staden:

- Stärker arbetet för att klara läsa-, skriva- och räknagarantin genom extra resur-ser till förskoleklass
- Stärker skolans arbete med att minska klyftorna genom att införa lärfritids på fler skolor
- Förstärker elevhälsan för att Stockholms elever ska kunna må bra genom skol-åren

Rättssäker och mer generös biståndsbedömning för äldre eller mer pengar till central förvaltning

Budgetförslaget från den borgerliga majoriteten innebär för andra året i rad en svag budget för äldreomsorgen – med undantag av den centrala äldrenämnden som får en kraftigt ökad budget. Vi nöjer oss inte med det utan föreslår att också själva verksam-heterna ska få bättre förutsättningar. Det som kommer ha störst effekt är det stora spar-krav som läggs genom generell effektivisering utan att några andra insatser som stärker verksamheten görs. Det kommer tvinga fram en mer restriktiv biståndsbedömning i stadsdelsnämnderna för att kunna klara budgeten. Det är rakt motsatt politik mot vad äldreborgarrådet lovat både före och efter valet.

Vi föreslår tvärtom en ökad budget för att just garantera en mer rättssäker och generös biståndsbedömning. Vi ger också verktyg för att jobba för mer kontinuitet i hemtjänsten och trygg hemgång från sjukvården.

Det är en stor utmaning staden står inför när antalet äldre växer kraftigt kommande år. Vi inser att det kommer krävas mer resurser och anslår det. Alternativet är att hävda att den enskilde äldre ska betala med otrygghet för att det blir fler äldre i vårt samhälle. Det kommer vi aldrig acceptera.

Konkret föreslår vi att staden:

- ger resurser nog för att garantera en rättssäker och generös biståndsbedömning

- säkerställer att det finns resurser nog för trygg hemgång. De äldre som skrivs ut från sjukvården ska kunna känna sig säkra på att inte falla mellan stadens administrativa stolar. Hemgångsteam ska ge den trygghet som äldre har rätt till när man är som mest skör
- reviderar ersättningssystemet så att det stimulerar ökad kontinuitet i äldreomsorgen

En systemförändrande klimatpolitik eller symbolpolitik?

Så gott som alla politiska partier är idag överens om att den mänskliga påverkan på klimatet måste minska. Det finns dock kvarstående skillnader i synen på vilka metoder som krävs. När partier med låga eller obefintliga klimatambitioner ska komma överens med partier som Miljöpartiet och Centerpartiet i en krympande ekonomi riskerar miljöpolitiken att präglas av stillastående och symboler och en uppenbar brist på viktiga reformer. Det finns insatser som initierades under åren 2014 till 2018 som lever kvar och det är bra. Nya kraftfulla insatser lyser dock med sin frånvaro och har ersatts med symboler om vattenflaskor eller inte i stadshuset eller vilken färg cykelbanor ska ha. Vi föreslår istället systemförändringar som gör skillnad på riktigt.

Utsläppsminskande investeringar eller diffusa handlingsplaner?

Under förra mandatperioden formulerades viktiga mål för klimatpolitiken. Dessa kompletterades med konkreta insatser som beslutet att öka klimatinvesteringarna och att avveckla kolanvändningen i Värtan. Klimatmiljarden är inte längre en miljard och nya mål formuleras utan tillskott av tillräckliga ekonomiska resurser eller styrmedel. Vi föreslår istället viktiga reformer som kommer vara riktiga och strukturella verktyg för minskad klimatpåverkan.

Vi föreslår ökade klimatinvesteringar, gröna obligationer för att finansiera höjda ambitioner och att investeringar med stor klimatnytta stimuleras genom lägre kalkylränta. Därtill föreslår vi att staden tar fram ett förslag på intern klimatkompensation där intäkterna används till att skapa koldioxidsänkor genom att avskilja koldioxid från kraftvärmeverkens rökgaser.

Konkret föreslår vi att staden:

- inför ett mål om en klimatneutral byggsektor till 2040 och upprättar en handlingsplan för att nå dit
- budgeterar större delen av klimatmiljarden direkt ut till nämnderna. Genom fler storskaliga och riktade insatser ökar genomförbarheten, effektiviteten och klimatnyttan
- föreslår därtill en lägre kalkylränta för investeringar som har dokumenterad klimatnytta

Ska Stockholm ligga i framkant för klimatpolitiken måste även de konkreta verktygen följa med. Då kan vi inte stå stilla.

Klimatsmarta kommunikationer för många eller symboler för få

Under åren 2018 och 2019 har vi vid ett flertal tillfällen föreslagit att staden ska förskottera medel för utbyggnad av tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan. Det gör att framkomligheten kommer öka och att fler kommer åka kollektivt. Flera år tidigare än planerat. Nu framstår det som att den borgerliga majoriteten efter att flera gånger ha röstat nej till detta har ändrat sig. Vi välkomnar det och anser att fullmäktige ska bekräfta detta beslut så att stadens ledning inte ändrar sig igen.

Bussarna i Stockholm behöver ökad framkomlighet. En del av stadens klimatinvesteringar behöver därför handla om att i stadens budget ge förutsättningar för att snabbt

kunna genomföra sådant som faller under stadens ansvar. Vi budgeterar därför sådana klimatinvesteringar direkt under trafiknämnden.

Det mest klimatsmarta sättet att förflytta sig kortare sträckor är till fots. Stockholm behöver bli en stad för gående, även vintertid. Det kaos som präglat staden de senaste vintrarna är inte acceptabelt och att som den borgerliga majoriteten nu utlova en satsning på tre platser i staden är i grunden oetiskt. Varför ska man inte kunna gå säkert i ytterstaden? Varför ska trottoarer på Södermalm tillåtas vara dominerade av is? Vi föreslår därför en substantiell satsning på att gående ska kunna ta sig fram i vår stad och finansierar det genom en höjning av besöksparkeringsavgifterna i innerstaden med 1 krona per timme.

Konkret föreslår vi att staden:

- Förskotterar och därmed påskyndar tunnelbaneutbyggnaden mellan Fridhemsplan och Älvsjö.
- Ökar investeringarna i framkomlighet för bussarna i staden.
- Höjer anslagen till snöröjning med fokus på gående i hela staden med 20 miljoner kronor.

Ett Stockholm som håller samman eller en stad som delas itu?

Att den nya majoriteten väljer bort målet om en stad för alla är starkt symboliskt och säger mycket om vilken stad som väntar till följd av den nya politiken. Vi föreslår i denna budget en politik som fortsatt kommer sträva efter en sammanhållen stad. Vi gör det i förvisningen om att det inte är genom ökade klyftor som vår stad blir bättre. Tvärtom är vi övertygade om att vi blir starkare tillsammans.

Bättre förutsättningar för ytterstaden eller minskad budget för stadsdelarna?

Redan förra året var det tydligt att det var ytterstadens stadsdelsnämnder som fick betala priset för skattesänkningen genom mycket begränsade budgetar. Den bilden bekräftas i år. När innerstadens stadsdelsnämnder får ökad budget med i genomsnitt 3,4 procent så får ytterstaden ökad budget med mindre än 2 procent trots att det är här många av stadens utmaningar finns. Den politiska majoriteten säger sig vilja prioritera Järvaområdet men ger samtidigt Rinkeby/Kista en uppräkningsökning med 0,9 procent. Prioriteringen av äldre på Östermalm jämfört med barn i Järvaområdet är inget annat än ett politiskt val.

När trygghetsarbetet sägs stå i fokus är det stadsdelarna där just denna fråga är som mest central som tilldelas minst pengar. Vi tycker tvärtom och föreslår generella höjningar av anslagen för förskola, barn/fritid/kultur, äldreomsorg, individ och familj samt arbetsmarknadsåtgärder.

Den borgerliga majoriteten har raserat ambitionerna för verksamhet för barn, fritid och kultur samt därtill sänkt desamma för arbetsmarknadsåtgärder trots att det är de som är klart mest omfördelande. I verkligheten kommer det leda till sämre förutsättningar för många barn och ungdomar och i förlängningen till ökad otrygghet.

Konkret syns skillnaden mellan socialdemokraternas och borgerlighetens budget:

- genom ökade resurser och bättre förutsättningar till stadsdelsnämnderna istället för neddragningar
- genom fler sommarjobb, fler öppna fritidsgårdar och fler fältassistenter

En stad där alla kan bo eller utförsäljningar av billiga hyresrätter?

Stockholm är en delad stad. Trots att fler nu befinner sig i arbete, färre är i behov av försörjningsstöd och klyftorna i skolan minskat finns det fortfarande skillnader som begränsar möjligheten för många stockholmare. Tydligast är det när det gäller boendet.

Den politik för fler hyresrätter med rimliga hyror som fördes under förra mandatperioden stoppas nu och ersätts med utförsäljningar. Där antalet hyresrätter kunde öka genom ett tydligt nej till att ombilda hyresrätter är det tvärtom nu officiell politik att åter ut hyresrätter, och just i de områden där det fortfarande finns hyresrätter med låg hyra.

Politikens nya inriktning kommer innebära en mer segregerad stad. Tror man att boendesegregation bryts genom att blanda upplåtelseformer är det obegripligt att det borgerliga styret vid ett flertal tillfällen stoppat nyproduktion av hyresrätter i områden där dessa saknas. Likaså blir det obegripligt att se stopp för projekt som skulle bundit ihop olika stadsdelar, såsom exempelvis Rinkeby och Bromsten. Ovanpå det läggs generell låga tal för markanvisningar till allmännyttan. Detta är inte en politik för att låg- och medelinkomsttagare ska kunna bo i vår stad. Vi vill därför skifta kurs.

Vi föreslår fler åtgärder för att alla ska kunna bo i vår stad.

- fler hyresrätter ska byggas, minst hälften av nyproduktionen ska vara hyresrätter och 25 procent av dessa ska byggas med lägre hyror bland annat med hjälp av det statliga investeringsstödet
- satsningen på Stockholmshuset ska fortsätta
- stopp för ideologiska utförsäljningar av allmännyttan, en blandning av upplåtelseformer nås genom nyproduktion
- en bostadsgaranti för unga införs så att unga stockholmare kan få en första bostad och bo kvar i vår stad

En stad med en jämlik stadsmiljö eller mer fokus på innerstaden?

Mellan åren 2014 och 2018 gick Stockholm från att vara sämst i klassen vad gäller ett socialt hållbart stadsbyggande till att ligga i framkant. Med projekt som Fokus Skärholmen har Stockholm visat vägen för hur man kan öka både bostadsbyggandet och de sociala ambitionerna i stadsbyggandet. Genom att fördela investeringsmedel mer rättvist i staden, där vissa projekt tillåts gå med förlust samtidigt som intäkterna ökar i andra, skapades förutsättningar för en mer jämlik stadsmiljö där alla stockholmare får tillgång till attraktiva och trygga stadsmiljöer. Dessa ambitioner lyser med sin frånvaro i finansborgarrådets förslag till budget, tvärtom riskerar stadsbyggandet bli mer ojämnt med krav på att varje projekt ska vara lönsamt.

Vi föreslår åtgärder för att minska segregationen och ojämlikheten i stadsrummet:

- fortsatt arbetet med Fokus Skärholmen och integrera erfarenheter och lärdomarna i andra fokusområden och strategiska sociala samband i översiktsplanen
- fokusera planerings- och investeringsresurser till områden där dessa behövs mest och pröva kostnaderna i lönsamma projekt för att möjliggöra investeringar i eftersatta områden
- utveckla planerings- och markanvisningsmodeller för ökade sociala krav och förbättrad innovation

Trygghet i hela staden eller trygghet bara för några?

Under 2019 har de dödliga skjutningarna ökat. Från att mest ha varit uppgörelser kriminella emellan uppfattar nu alltfler att även personer utan inblandning kan drabbas. Känslan av otrygghet ökar. Ytterst är upprätthållande av lag och ordning en polisiär fråga men i takt med att polisens resurser begränsades och färre utbildades mellan 2006 och 2014 har förmågan minskat. Även om den nationella politiken ändrats de senaste åren och fler poliser snart kommer att komma ut i fält är det nödvändigt att staden förstärker insatserna för trygghet. Det är därför välkommet att de satsningar som inleddes 2017 och 2018 med trygghetsinvesteringar och ordningsvakter fortsätter.

Vi är däremot tveksamma till att så många trygghetsinvesteringar, inte minst i ytterstaden, avslagits eller begränsats till följd av den borgerliga majoritetens beslut. Vi vill se en flexiblere användning av medlen. När det finns stadsdelar där den borgerliga majoriteten anser att en bastuflotte är en trygghetsinvestering förstår vi behovet av att kunna säga nej till projekt, men att avfärda projekt till följd av att de inte kan slutföras på ett kalenderår stoppar flera nödvändiga investeringar.

Ska tryggheten bli bestående krävs att det förebyggande arbetet får bra förutsättningar. Här är den förda politiken direkt kontraproduktiv. Stora besparingar på barn, kultur och fritid leder till mer otrygghet. Att stoppa brottsförebyggande projekt i framförallt ytterstadens stadsdelar på grund av begränsade budgetar är bara att skjuta kostnader på framtiden.

- Konkret föreslår vi att staden: Säkerställer trygghetsfonden under kommande år och gör det möjligt för stadens nämnder att även söka projekt som löper över årsskiften
- Använder ordningsvakter där det behövs
- Ökar insatserna för förebyggande arbete genom att inte genomföra de stora besparingar på barn, fritid och kultur som föreslås i den borgerliga budgeten

Höga ambitioner för jämställdhet och mänskliga rättigheter eller en nedprioriterad arbetsuppgift?

Alla stockholmare ska kunna leva ett liv fritt från diskriminering och i trygghet. Därför höjdes ambitionerna för arbetet med mänskliga rättigheter i staden under förra mandatperioden. Nu begränsas ambitionerna för det arbetet. De gemensamma uppdrag till nämnder och styrelser som fanns för att tillförsäkra ett aktivt arbete för jämställdhet och minoriteters rättigheter har tagits bort. Personal- och jämställdhetsutskottet som bevakade och drev frågorna har lagts ner och inga nya reformer indikeras i budgetförslaget.

Konkret föreslår vi att staden:

- fortsätter arbetet med fokus på jämställdhet i arbetslivet genom insatser mot ofrivillig deltid, minskad användning av allmän visstidsanställning och snabba konvertering till fast anställning
- behåller de uppdrag som driver nämnder och styrelser att jobba med MR-frågor. Bland annat genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten, använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter samt säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt

Stark ekonomi eller en svag budget utan framtidssäkring?

Stockholm står inför stora utmaningar. Fler kommer behöva en fungerande välfärd. Investeringarna behöver öka i en växande stad. Då kan man inte slarva med pengarna. Den sänkta skatt som genomdrevs i budget för 2019 tillsammans med den styrande majoritetens oförmåga att anpassa kostnaderna har inneburit att nettokostnaderna ökat substantiellt mer än intäktsökningarna – varje månad. Det är som stadsledningskontoret konstaterat inte en hållbar utveckling. Tvärtom riskerar den förda ekonomiska politiken att underminera stadens ekonomi både på kort och på lång sikt.

Ska vi betala för att vi blir fler äldre eller spara på våra äldre?

Äldreomsorgen är som vi konstaterat ovan kraftigt underbudgeterad i finansborgarrådets förslag till budget. Och värre kommer det bli. Under denna mandatperiod kommer kostnaderna för volymökningarna öka från årets 80 miljoner kronor till 145 miljoner kronor år 2022. Om man med dagens blygsamma volymökningar inte tillräckligt klarar

att höja budgeten - hur ska man då klara det när vi blir ännu många fler? Och vi är bara i början på den kurvan. Fram till år 2028 ökar de som är mest vårdkrävande, de äldre över 80 år, med 40 procent. Sveriges kommuner och landsting har räknat med att kostnaden för den demografiska utmaningen nationellt svarar mot 50 miljarder kronor. Om inte denna utmaning ska bäras av de som behöver välfärden mest, behövs en solid och långsiktig finansiering. Vi föreslår därför att förra årets skattesänkning reverseras. Stockholms äldre har rätt till en bra omsorg.

Ökade investeringar med finansiering eller ökad låneskuld?

Investeringarna i vår växande stad ökade kraftigt under förra mandatperioden. Samtidigt klarade den socialdemokratiskt ledda majoriteten att hålla tillbaka utvecklingen för låneskulden jämfört med prognoserna. Två av tre investerade kronor finansierades då med egna medel medan utvecklingen nu tycks motsatt. Under hela föregående mandatperiod avfördes denna politik som oansvarig av dåvarande opposition. Nu för den nya majoriteten en politik som ökar skulden så till den grad att Standard and Poor's varnar för ett sänkt kreditbetyg.

Där den socialdemokratiskt ledda majoriteten finansierade stora delar av stadens investeringsbehov med intäkter från höjt bostadsbyggande kommer den nya majoriteten att se sänkta markintäkter till följd av sänkt byggande. Detta beror främst på avsaknad av aktiv byggpolitik. Där vi föreslår ökad budget såväl för exploaterings- som stadsbyggnadsnämnden försämrar, det borgerliga styret stadens förutsättningar att bygga fler bostäder och därmed att öka finansieringen av stadens investeringar genom markförsäljning.

Nämnder som i grunden har pressade budgetar, och en central medelsreserv som är underbudgeterad, kommer inte bidra till finansieringen av stadens nödvändiga investeringar. Därför föreslår vi en investeringsstrategi och budget som kan kombinera höga ambitioner för en stad som växer med begränsad upplåning.

Fokus på välfärd eller överbyggnad och byråkrati?

Det är rimligt att alla verksamheter har ett effektivitetskrav på sig och att vinsterna av denna effektivisering fördelas av demokratiskt valda organ. En sådan systematisk effektivisering möjliggör en ökad satsning på välfärdens viktigaste uppgifter. Därför är vi oroadade när det nya styret föreslår en rad nya utredningar och därpå följande implementeringar som grundar sig i ideologiska val istället för beprövad erfarenhet. Väl fungerande system, organisationer och program ska nu experimenteras med i syfte att driva samhällsutvecklingen mot mer av marknadsstyrning. En illustration på detta är det konsultspråk som sökt sig in i finansborgarrådets förslag till budget. Vi avvisar experiment och sparar därmed motsvarande belopp vi uppskattar att detta arbete kostar. Vi fokuserar på kärnverksamheten: att bedriva en bra verksamhet för medborgarnas bästa.

Vi tror också att det finns anledning att fortsätta arbetet att effektivisera Stadsledningskontoret. Under de fyra år vi styrde staden minskade stadsledningskontorets andel av nämndernas kostnader från 3,77 procent till 3,35 procent. Det finns mer kvar att göra och vi noterar att allianspartierna år 2018 utan närmare motivering föreslog att det skulle göras ytterligare generella effektiviseringar och minskade konsultkostnader motsvarande 125 miljoner kronor. Vi tror inte att det är möjligt att gå så långt men föreslår en generell effektivisering och minskad konsultanvändning, delvis genom minskad egenutveckling av IT-system.

Ett Stockholm för alla

Den budget vi presenterar är en fortsättning på arbetet för en stad för alla präglad av hållbarhet och sammanhållning. I denna budget väljer vi en politik för fler jobb, stark

(S)
Inl:18

ekonomi, verkningsfulla klimatinsatser och en välfärd för alla. Det går före skattesänkningar och ideologiskt drivna privatiseringar.

Det är en politik i övertygelsen om att vi som samhälle blir starkare tillsammans.

Förutsättningar

Samhällsekonomiska förutsättningar

Ökad osäkerhet kring den globala ekonomin

Osäkerheten kring den globala ekonomiska utvecklingen har ökat under de senaste månaderna. Den upptrappade handelskonflikten mellan USA och Kina, risken för Brexit utan avtal och spänningen mellan Iran och delar av omvärlden är viktiga faktorer bakom denna utveckling. Den internationella tillväxten förväntas bromsa in och världshandeln utvecklas relativt svagt i år. Konjunkturinstitutets bedömning från augusti är att global BNP ökar med strax över 3 procent både år 2019 och år 2020, där sannolikheten för en svagare utveckling bedöms vara större än för en starkare utveckling.

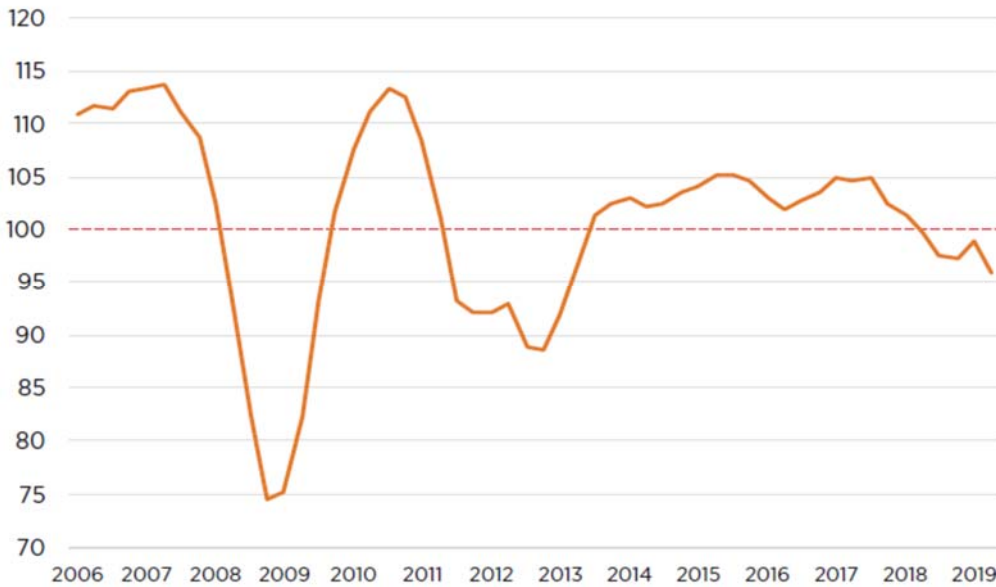
Tydlig inbromsning i svensk ekonomi under andra kvartalet

Tillväxten i svensk ekonomi sjönk oväntat med 0,1 procent det andra kvartalet 2019 jämfört med första kvartalet 2019, enligt snabbstatistik från SCB. I jämförelse med andra kvartalet 2018 ökade BNP enbart med 1,4 procent. Den svaga tillväxten förklaras främst av minskade bruttoinvesteringar, där investeringar i maskiner och inventarier förklarar huvuddelen av nedgången. Samtidigt minskade även sysselsättningen för andra kvartalet i rad och enligt konjunkturinstitutet är det nu tydligt att den svenska ekonomin har gått in i en avmattningsfas. Konjunkturinstitutet förväntar sig att Sveriges ekonomi växer med 1,5 procent under 2019 och med 1,3 procent 2020, att jämföra med en BNP-tillväxt på 2,4 procent under 2018. Inflationen väntas hamna under 2 procent både i år och under 2020. Låga räntor i omvärlden bidrar till att Riksbanken avvaktar med nästa räntehöjning till hösten 2020. Arbetslösheten väntas stiga från 6,4 till 6,5 procent nästa år.

Tecken på avmattning även i Stockholmskonjunkturen

Även konjunkturen i Stockholm visar tecken på att mattas av. Lönesumman, som är en indikator på den regionala tillväxten, hade det första kvartalet 2019 ökat med 5,6 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Det är en lägre tillväxttakt jämfört med motsvarande kvartal år 2018. Det är fortfarande en god nivå men tendensen är sjunkande. Handelskammarens konjunkturbarometer, som läser av framtidstron hos företag och hushåll i Stockholms län, visar att konfidensindikatorn, efter att ha återhämtat sig till en normalnivå under första kvartalet 2019, återigen försvagades under årets andra kvartal. Stockholmsbarometern landar nu på 96, vilket betyder att läget är sämre än det historiska genomsnittet (100). Sett till de senaste årens konjunktur vänder Stockholmsekonomin nedåt. Samtidigt finns det positiva signaler för enstaka branscher, exempelvis finans- och försäkring.

Stockholmsbarometern, 2006 till och med andra kvartalet 2019

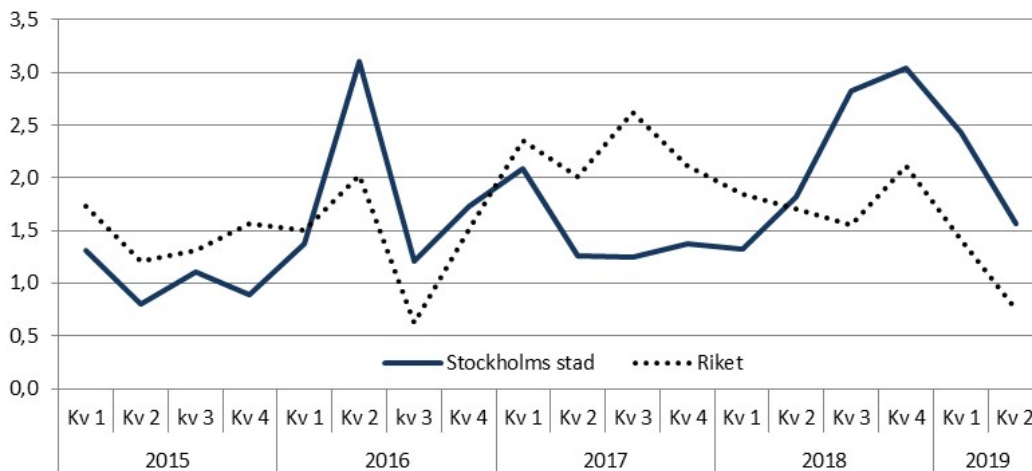
Anm: Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm. Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden.

Källa: Stockholms Handelskammare i samarbete med Konjunkturinstitutet.

Sysselsättningstillväxten avtar något

Under 2018 utvecklades arbetsmarknaden i Stockholm bra trots en något svagare konjunktur, men under första halvåret 2019 visar sysselsättningstillväxten tecken på att avta. Antalet sysselsatta i Stockholms stad i åldern 15-74 år ökade med 1,6 procent andra kvartalet 2019, jämfört med motsvarande kvartal 2018. Det motsvarar cirka 8 600 fler personer i sysselsättning och är svagare ökningstakt än andra kvartalet 2018 då sysselsättningen ökade med 1,8 procent (10 000 fler i sysselsättning). I Sverige som helhet ökade antalet sysselsatta enbart med 0,7 procent under andra kvartalet, vilket är en betydligt lägre ökningstakt än 2018, då sysselsättningen ökade med 1,7 procent under motsvarande kvartal.

Procentuell förändring av antalet sysselsatta 15-74 år i Stockholms stad och riket, jämfört med motsvarande kvartal föregående år

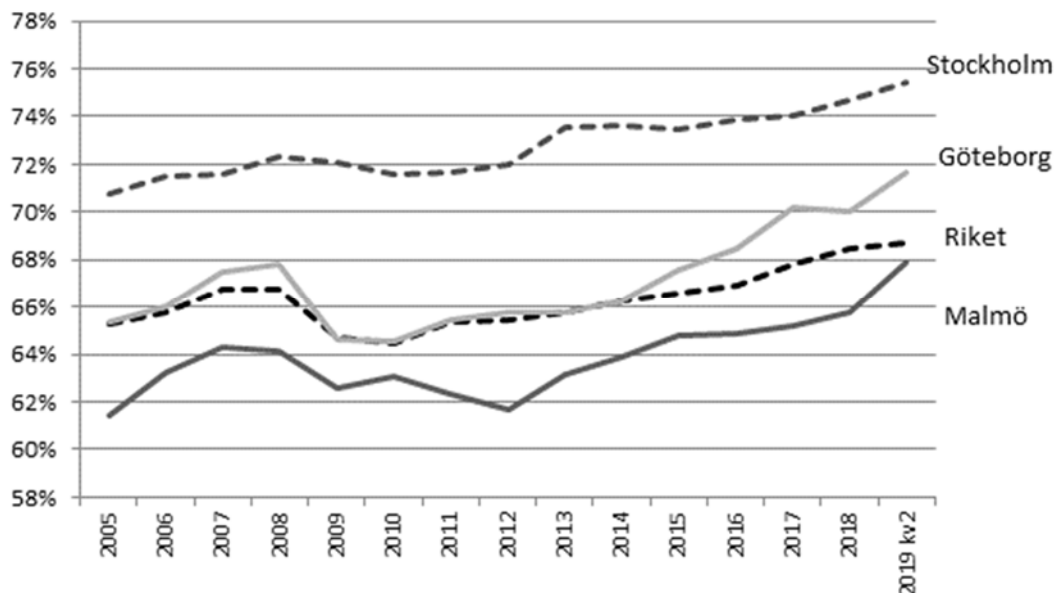

Källa: SCB/AKU

Samtidigt ligger sysselsättningsgraden, som mäter andelen sysselsatta i procent av befolkningen på 75,4 procent i Stockholms stad andra kvartalet 2019, vilket är den högsta nivån under hela tidsserien. Av diagrammet nedan framgår att sysselsättningsgraden i Stockholms stad är betydligt högre än i övriga landet och Göteborg och Malmö.

Sysselsatta som andel av befolkningen 15-74 år, storstäder

Källa: SCB/AKU

Enligt Arbetsförmedlingens prognoser förväntas arbetsmarknaden i Stockholm att fortsätta vara god de närmaste åren med hög efterfrågan på arbetskraft, men arbetslösheten bedöms öka något. Efter lång period med minskat antal öppet arbetslösa visar nu statistiken att arbetslösheten ökar något och väntas fortsätta öka under hösten 2019 och in i nästa år. I slutet av juli låg arbetslösheten i Stockholms stad på 6,0 procent enligt Arbetsförmedlingens statistik, vilket är en ökning med 0,1 procentenheter jämfört med juli 2018.¹

Bristen på arbetskraft är dock fortfarande ett stort hinder för jobbtillväxten i Stockholm. I det privata näringslivet är det särskilt stor brist på arbetskraft med efterfrågad kompetens inom information och kommunikation, transport, industri och hotell och restaurang. Även inom offentlig sektor är bristen på kvalificerad arbetskraft stor och förväntas öka. Andelen barn, unga och äldre i befolkningen ökar snabbt, samtidigt som andelen i arbetsför ålder inte ökar i samma takt. Fler behöver vägledas till att utbilda sig inom bristyrken.

Budgetens finansiering

Skatteunderlagsutvecklingen

Stadens finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet. Den goda tillväxten i den svenska ekonomin de senaste åren har fört med sig en stark skatteunderlagstillväxt. Från och med år 2019 beräknas skatteunderlagets ökning att dämpas och uppgå till 3,1 procent, efter flera år med ökningstal kring och över 4 procent, och den trenden håller i sig under 2020 och 2021. SKL:s beräkningar bygger på en försvagad konjunktur och att BNP-tillväxten har börjat bromsa in under år 2019. Sysselsättningen

¹ Andel öppet arbetslösa och sökande i program av den registerbaserade arbetskraften 16-16 år.

är dock ännu på en hög nivå men det finns tecken på att arbetsmarknaden är på väg att försvagas, vilket blir ännu tydligare under år 2020. Effekten av en dämpad arbetsmarknad väntas dock under år 2020 motverkas av löneökningar och endast svagt förändrade grundavdrag vilket gör att det kommunala skatteunderlaget håller sig på en oförändrad nivå.

Olika skatteunderlagsprognoser

Procentuell förändring

	2018	2019	2020	2021	2022	2018–2022
SKL aug 2019	3,7	3,1	3,1	3,0	3,7	17,7
SKL maj	3,6	3,0	3,1	3,1	3,7	17,5
Våpen apr 2019	3,9	3,1	3,2	3,5	3,8	18,8

Källa: SKL

I tabellen ovan redovisas SKL:s två senaste skatteunderlagsprognoser och regeringens prognos från vårpropositionen. Prognosen för augusti är endast marginellt reviderad jämfört med föregående prognos från maj och anledningen till att den höjts för år 2018 och 2019 är något högre löneökningar än förväntat. Regeringens prognos visar på en starkare skatteunderlagstillväxt än SKL:s prognos. Ett skäl är att regeringen räknar med en högre sysselsättningsnivå än SKL för hela perioden.

Kommunkoncernens investeringar

En viktig förutsättning för att stockholmarna ska kunna bli fler är att nya bostäder och arbetsplatser byggs och att infrastrukturen utvecklas. Det långsiktiga målet i Stockholms stad är att det ska byggas 140 000 nya bostäder mellan 2010 och 2030 varav 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025. Därtill kommer investeringar i gator, parker, idrotts-hallar, förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden. Stockholm har höga ambitioner inom klimat och miljö. Investeringar i energieffektiviseringar och lösningar med låg klimatpåverkan ska prioriteras. Staden har därutöver stora åtaganden för medfinansiering av ett antal statliga infrastrukturprojekt med syfte att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen innebär att ett växande Stockholm på många ställen blir tätare och mer sammankopplat.

För att begränsa skuldökningen behöver staden i första hand säkerställa en stark driftsekonomi som garanterar att kostnadsökningarna inte överstiger motsvarande intäktsökningar. Genom överskott i verksamheterna kan investeringar delvis finansieras med eget kapital. Den utveckling som skett under 2019 med kraftigt ökade driftskostnader och lägre intäktsökningar till följd av skattesänkningen har bidragit till ökat lånebehov. Vidare behöver staden säkerställa en hög grad av bostadsbyggande som genererar exploateringsintäkter. Under åren 2014 till 2018 bidrog dessa i betydande del till finansiering av nyinvesteringar. Den kraftiga inbromsning som skett i byggandet under 2019 bidrar även det till ökat lånebehov. Politiskt betingade byggstopp bidrar därmed till en växande skuld. Under 2020 får inte samma misslyckande återupprepas.

För att säkerställa en god kostnads kontroll behöver staden ha en god framförhållning och alltid söka lösa behov av lokaler utifrån vad som är driftsekonomiskt motiverat såväl på kort som på lång sikt. Alla beslut om investeringar, eller att avstå en investering till förmån för att hyra in motsvarande lokaler av en privat aktör, ska föregås av en driftsekonomisk analys som ska redovisas till ansvarig nämnd. I budget ska tydligt särredovisas vad som till huvuddelen är skattefinansierade investeringar och vad som till huvuddelen är finansierade exempelvis via hyror.

Framtida investeringar och investeringsstrategi

Ökade resurser krävs för att finansiera de omfattande investeringar som behövs för att möta stadens befolkningstillväxt. Det ställer krav på god planering och prioriteringar i investeringsverksamheten, och en ökad kostnadsmedvetenhet i projekten i syfte att begränsa investeringsutgifterna. Eftersom de finansiella resurserna är begränsade behöver prioritering ske mellan stadens framtida investeringsprojekt. Kommunfullmäktige har därför fastställt en investeringsstrategi. Denna har legat till grund för nämndernas/bolagsstyrelsernas 5-åriga investeringsplaner i budget 2020. Stadens planerade investeringsprojekt har samlats, kategoriserats och prioriterats utifrån beslutskriterier som måluppfyllelse, resultatpåverkan, driftskostnadskonsekvenser, projektrisk, projektberoenden och tidsprioritet.

Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel. Lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med. Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering i hela Stockholm där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god ekonomisk hushållning, eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service.

Finansieringsstrategi

Det investeringsutrymme som finns att tillgå och som investeringsstrategin tar sin utgångspunkt i är vad det långsiktiga ekonomiska utrymmet medger utan att befintlig verksamhet och andra angelägna behov ska behöva begränsas. Syftet med en finansieringsstrategi är bland annat att ange hur kassaflödet ska styras utifrån en god ekonomisk hushållning.

En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med god finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Investeringar och reinvesteringar i till exempel trafikinfrastruktur, idrottsanläggningar och verksamhetsfastigheter genererar inga direkta intäkter för staden, men däremot ökade drift- och kapitalkostnader. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Nämndernas investeringar

Merparten av stadens investeringar är i infrastruktur som gör det möjligt att bygga bostäder. Underlag från nämnderna för kommande år visar en fortsatt hög investeringstakt. Nämndernas planerade investeringsprojekt är grunden till den investeringsplan för stadens nämnder som fastställs i denna budget (se bilaga 3). Exploateringsnämnden redovisar fortsatt höga investeringsnivåer för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att planera för 140 000 bostäder mellan 2010 och 2030 varav 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025. Inkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering bedöms kunna uppgå till betydande belopp under planeringsperioden, dock visar prognoser att

det minskar år 2020, vilket illustrerar vikten av att ansvariga nämnder fattar beslut i enlighet med stadens målsättningar avseende markanvisningar och bostäder i godkända detaljplaner. Prioriteringar, god projektstyrning och ökad kostnadsmedvetenhet i investeringsprojekten är avgörande för ekonomisk stabilitet. Behovet av ersättningsinvesteringar i stadens byggnader och anläggningar är stort. Flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Ersättningsinvesteringarnas andel av stadens totala investeringsvolym bedöms uppgå till cirka 25 procent. Enligt investeringsstrategin ska upplåning och räntekostnader undvikas för det ökande reinvesteringsbehovet. För att säkerställa målsättningen om att ersättningsinvesteringarna i sin helhet ska finansieras med egna medel behöver stadens resultat bidra med ett årligt överskott.

Bolagens investeringar

Bolagskoncernens investeringsverksamhet är koncentrerad till fastigheter och infrastruktur. Under de närmsta åren består investeringarna främst av nyproduktion av bostäder, skolinvesteringar och investeringar hos Stockholm Vatten och Avfall. Bolagen planerar för höga investeringsnivåer, där investeringarna totalt uppgår till knappt 50 mdkr under den närmsta treårsperioden.

I den expansiva fas där bolagskoncernen befinner sig förutsätter de höga investeringsnivåerna stora krav på genomförandekapacitet hos bolagen. De stora investeringsvolymerna kräver noggrann styrning och uppföljning av projekten. God ekonomistyrning är en förutsättning för ekonomisk stabilitet och att planerade projekt genomförs med rimliga avkastningskrav och utan risk för nedskrivningsbehov. En viktig del är en rimlig balans mellan egen finansiering och upplåning. Det är även angeläget att ersättningsinvesteringar inte trängs ut av nyproduktionsprojekt.

Den höga investeringsvolymen under den kommande perioden förutsätter också att bolagen fokuserar på rimlig och långsiktig avkastning. Ett starkt resultat tillsammans med optimerat driftnetto bidrar till detta.

Koncernens bolag planerar för cirka 70 projekt över 300 mnkr under den kommande treårsperioden. Flertalet avser bostadsprojekt men även nybyggnad och utveckling av skolor hos SISAB utgör en stor del av koncernens investeringar. Dessa investeringar genererar ytterligare elevplatser, vilket behövs för att tillmötesgå det efterfrågade behovet av både förskolor och skolor.

Stockholms Hamn AB:s investering i utveckling av en ny hamn vid Norvikudden kommer att pågå fram till år 2020. Bolagets utgifter för projektet minskar under de närmsta åren.

Stockholm Vatten och Avfalls projekt SFA, Stockholms Framtida Avloppsrening, är det enskilt största projektet med ett planerat färdigställande år 2024. Den totala budgeten för projektet beräknas till närmare 9,2 mdkr inklusive räntor under byggtiden. Stockholm Vatten har även ett flertal större investeringar inom andra områden, bland annat i ny sorteringsanläggning, befintligt ledningsnät och i utbyggnad av exploateringsområden.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierare i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt. En finansiell förutsättning för stadens medfinansiering av statlig och regional infrastruktur är att den kan ske med egna medel. Under åren 2020–2024 kommer utbetalningarna till medfinansiering att uppgå till mellan 500 och 1 200 mnkr per år. Utbetalningarna avser

i huvudsak medfinansiering av bussterminalen vid Slussen, tvärbanans Kistagren och utbyggnad av tunnelbanan i enlighet med Stockholmsöverenskommelsen. År 2021-2022 tillkommer utbetalning av förskott till tunnelbaneutbyggnaden om sammanlagt ca 1 mdkr. Förskotten återbetalas när staden uppfyllt avtalat bostadsåtagande. I juni 2017 fattade kommunfullmäktige beslut om avtal och finansieringsplan för utbyggnad av kollektivtrafik i enlighet med Sverigeförhandlingen där Stockholms stad förbinder sig att medfinansiera tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö, en förlängning av Roslagsbanan till City samt spårväg Syd med sammanlagt knappt 3 mdkr. Staden kommer söka en tidigareläggning även av tunnelbanan mellan Fridhemsplan och Älvsjö eftersom den medför stora samhällsekonomiska vinster och ökad framkomlighet. För detta ändamål kommer det sannolikt behövas resurser för en förskottering. Totalt har beslutade åtaganden för staden om drygt 10 mdkr skuldförts i enlighet med ingångna avtal.

Krav på god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning

Sedan 1992 års kommunallag trädde ikraft har kommuner haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet att använda en resultatutjämningsreserv. Samtliga delar av regelverket ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som en hög nivå på investeringarna och kraftigt ökade behov till följd av befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Målen för verksamhet och ekonomi anges i budgetens inledning. Vidare har staden fastställt sex finansiella mål för 2020 som redogörs nedan.

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2020 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet visar hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktiga hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från bolagskoncernen. Målet är dock att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller för kommunkoncernen understiga 34,0 procent på lång sikt och 30,0 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda

år understiga 34,0 procent. Under planeringsperioden kan dock soliditeten kortsiktigt komma att minska på grund av stora åtaganden för byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är att den före och efter tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet på helår, ska vara högst +/- 1 procent.

Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser

I detta avsnitt beskrivs gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Direktiven rör prioriterade områden där det finns ett särskilt stort behov av utvecklade processer och samverkan mellan flera av stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Klimatpolitiken – hela stadens ansvar

Stockholm ska vara en klimatpositiv fossilbränslefri stad senast år 2040 och stadens organisation ska vara fossilfri år 2030. Klimat- och miljöarbetet är grundläggande för en hållbar stadsutveckling i enlighet med stadens miljöprogram 2020-2023 och Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040. I strategin formuleras stadens klimatbudget med åtgärder och beting till 2023 och en ambition för totala klimatutsläpp till 2040.

Klimatpolitiken behöver handla om att bygga ett starkare och mer hållbart samhälle. Vi kan genomföra klimatomställningen så att alla kan känna trygghet i omställningen. Med gemensam kunskap, gemensamt arbete och gemensam pliktkänsla.

I Stockholm har vi kommit en bit på väg. Vi kommer snart att uppnå vår del av Parisavtalet, vi är på väg mot en klimatneutral fjärrvärme, vi är en av de storstäder som har renast luft och renast vatten och vi bygger klimatsmart. Innovation på klimatområdet driver också jobb och export. Stockholm får många besök som vill se hur vi har gjort. Svenska företag som utvecklar klimatsmarta lösningar för Stockholms stad kan exportera och anställa fler. Vi är på rätt väg, men det behövs mer. Ska vi klara klimatomställningen på riktigt så krävs större, strukturella reformer och gemensamma investeringar.

För att nå målen på kort och lång sikt fördelas beting till nämnder och bolagsstyrelser som får i uppdrag att upprätta en klimatbudget med målet att bidra till klimatomställningen.

Investeringarna i klimatåtgärder ska fortsätta

Stockholms stad har haft heltäckande miljöprogram sedan år 1976. Nu finns även en klimatstrategi som konkretiserar de klimatrelaterade målen i miljöprogrammet. Uppföljningen av dessa program är mycket viktig för att veta om staden är på rätt väg och vart extra insatser behöver sättas in.

I uppföljningen är det viktigt att använd energi (nettoenergi) mäts och presenteras framför tillförd energi för att säkerställa ett energieffektivt klimatskal samt teknikneutralitet för uppvärmningssystem.

Utbyggnaden av fjärrvärmens i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. Fjärrvärmens kan ytterligare några år senare göra Stockholm till en klimatpositiv stad. Genom att avskilja koldioxid från kraftvärmeverkens rökgaser kan de permanent lagras i geologiska formationer såsom tömda olje- och gasfält eller djupa saltvattenakviferer. Bara i Stockholm finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år. Stockholms stad ska därför utreda hur ett eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS tillsammans med Stockholm Exergi. Till dess att ett internt system för klimatkompensation är på plats ska staden använda befintliga system för klimatkompensation för t.ex. stadens flygresor och uppvärmning.

Stadens fastighetsägande är långsiktigt och energieffektivisering högt prioriterat. Enligt stadens mål ska utsläppen minska genom energieffektivisering, men istället för att minska har energianvändningen ökat med 4,7 procent sedan år 2016. För att vända denna trend behövs tydligare styrning och mer resurser. Stockholm ska ta efter andra

kommuner och regioner och ta fram ett förslag för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar.

En annan åtgärd för att öka takten i energieffektiviseringsarbetet är att koppla upp fastigheter för att övervaka och styra de tekniska systemen online. Det handlar om exempelvis värme, ventilation, larm och hissar. Av stadens förvaltningar och bolag är det idag endast SISAB som utvecklar och använder detta system. De är också de enda som överträffat sina effektiviseringsmål varje år. Stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader måste digitalisera sin fastighetsdrift.

Klimatomställningen av transportsektorn handlar till stor del om elektrifiering. Idag finns dock kapacitetsbrist i Stockholms elnät, främst på stamnäts- och regionnätetsnivå. Bristerna handlar framförallt om att hantera höga effekter, inte total energimängd. Staden behöver en proaktiv strategisk planering för elnätet. Det kan inte hänvisas till marknaden. Stockholms stad måste skyndsamt ta fram en strategisk planering för elnätet och bjuder in andra kommuner, regionen och elnätsbolag för att samordna en strategisk planering av de nationella, regionala och lokala elnäten.

En stor del av klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi tillsammans ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Staden måste skyndsamt ta fram en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider. Utan en sådan modell är det svårt att ställa samordnade krav i upphandlingar och ta fram relevanta mål och indikatorer. När modellen är klar behöver matstrategi, riktlinjer och kostpolicy uppdateras med konkreta mål angående utsläpp och matsvinn som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter. För att samordna stadens arbete kring mat och måltider ska staden inrätta en enhet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta för att uppnå målen i Stockholm stads miljöprogram 2020-2023, Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 inklusive utsläppsbeleg, klimatbudget samt andra handlingsplaner kopplade till miljöprogrammet i verksamhetsplanerna
- nämnder och bolag som har utsläppsbeleg i klimatstrategin ska arbeta in dessa i sina verksamhetsplaner och beskriva vilka aktiviteter/åtgärder som ska genomföras, så att uppföljning kan ske på åtgärd och beleg. De nämnder och bolag som inte har beleg ska beskriva i verksamhetsplan vilka åtgärder de avser vidta inom sina respektive verksamheter utifrån rådighet
- arbeta för en fossilfri organisation år 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet
- utifrån en lägre kalkylränta för energieffektiviseringar intensifiera arbetet med sådana åtgärder
- arbeta mot avveckling av fossil olja för uppvärmning senast år 2025
- arbeta för att användningen av plast ska fasas ut så långt som möjligt i stadens verksamheter
- säkerställa att alla politiska beslut i Stockholms stad strävar mot målen om minskad andel fossilbaserade transporter till förmån för hållbart resande och miljöeffektiva transporter
- arbeta med att säkerställa en stärkt biologisk mångfald

- arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker i befintlig och planerad bebyggelse för att reducera stadens sårbarhet
- stärka stadens förmåga att hantera effekter av värmeböljor och andra klimatrelaterade risker
- minska kommunkoncernens klimat- och miljöpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna
- öka tillgängligheten till återvinning exempelvis genom ökat öppethållande på återvinningscentralerna
- minimera verksamheternas tjänsteresor med flyg och bil
- bidra till avvecklingen av Bromma flygplats i syfte att omvandla området till Bromma stadspark
- bistå Stockholms Stadshus AB i arbetet med att utveckla Stockholms fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska vara avvecklade år 2022

Samverkan för en trygg och säker stad

Att Stockholm är och upplevs som en trygg och säker stad är ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Arbetet för att stärka kommunkoncernens trygghetsskapande kapacitet är en prioriterad uppgift som ska syfta till ökad trygghet och säkerhet genom förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön, samt ett omfattande preventivt socialt arbete för att stoppa rekryteringen till kriminalitet. Uppföljningsarbetet ska syfta till att utveckla och vidga de insatser som ger effekt. Åtgärder ska vidtas för att säkerställa att alla känner trygghet i det offentliga rummet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska ha en god beredskap att trygga alla som befinner sig i Stockholm vid oförutsedda händelser. Stadens trygghets- och säkerhetsprogram är vägledande för stadens metod- och strategiarbete. Samarbetet med polis och civilsamhälle är centralt.

Utöver intern samverkan är det angeläget att staden initierar och deltar i relevanta samarbeten med viktiga myndigheter och aktörer såsom Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv och civilsamhället. Områden i staden med hög brottslighet och otrygghet kräver prioritering av gemensamma åtgärder som identifieras på central och lokal nivå. Staden ska i samverkan med polis och andra nyckelaktörer verka förebyggande för att nå målet om att inte ha något särskilt utsatt eller utsatt område inom Stockholms stad.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att medborgarna kan ta del av stadens verksamheter utan att uppleva otrygghet
- säkerställa att stadens medarbetare känner trygghet i sitt arbete.
- upprätthålla en god krisberedskap för att hantera oförutsedda händelser inom respektive ansvarsområde vilket bland annat innebär att berörda funktioner utbildas och övas kontinuerligt samt att upprätta planer för ledning och kommunikation
- inventera verksamhetslokaler utifrån krisberedskapsaspekter och initiera åtgärder för att minska sårbarheten i samband med oförutsedda händelser.
- öka verksamhetens robusthet genom åtgärder som baseras på årliga risk- och sårbarhetsanalyser
- under ledning av kommunstyrelsen utveckla samverkan för att effektivt nyttja stadens resurser och sprida kunskap som bidrar till det operativa trygghetsarbetet
- utifrån lägesbilder genomföra brottspreventiva och trygghetsskapande investeringar i den fysiska miljön inom det egna ansvarsområdet. Ekonomiska resurser

har avsatts i central medelsreserv och ska sökas i detta syfte. Insatser i ytterstaden ska särskilt beaktas med utgångspunkt i det lokala utvecklingsarbetet, samverkansöverenskommelser med polisen samt *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms* rekommendationer

- fortsätta vidareutveckla och förstärka samverkan med polisen i trygghets- och säkerhetsarbetet. Samverkan ska stärkas internt inom stadens egen organisation, med polisens olika organisationsnivåer, samt med andra relevanta externa aktörer. Samverkansformerna med det lokala näringslivet, civilsamhället och andra relevanta externa aktörer i trygghets- och säkerhetsarbetet ska vidareutvecklas
- bidra till att trygghetskontor kan etableras på flera platser genom samverkan mellan förvaltningar och med polis, näringsidkare, fastighetsägare och civilsamhället
- utveckla och följa upp verkningsfulla förebyggande sociala insatser, inte minst de som riktar sig mot unga i riskmiljöer för att strypa rekryteringen till brottslighet och gängkriminalitet
- utifrån befintlig kunskap, lägesbild och aktiviteter i handlingsplanen utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadsdelsnämnder samt kommunstyrelsens centrala samordnare mot våldsbejakande extremism
- utveckla kommunikationen kring det trygghetsskapande arbete som bedrivs
- genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män, uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism. Bidrag ska följas upp noggrant och utvärderas av den bidragsgivande nämnden. I samband med beslut om bidrag ska en plan för uppföljning tydliggöras
- delta i stadens arbete med platssamverkan i syfte att skapa en trygg, säker och levande stad genom exempelvis platsaktivering och kulturverksamheter
- utveckla stadens mobila ordningsvaktsteam och stärka närvaron på platser som upplevs som otrygga
- under ledning av kommunstyrelsen och i samarbete med polisen i trygghetsskapande och brottsförebyggande syfte möjliggöra för fler trygghetskameror på prioriterade platser i den offentliga miljön
- arbeta utifrån målet att inte ha något särskilt utsatt område senast år 2022 och inte ha något utsatt område senast år 2025 inom Stockholms stad

Samverkan för ökat bostadsbyggande

Ett kraftigt bostadsbyggande är en av stadens mest prioriterade uppgifter och alla nämnder och bolagsstyrelser ska skapa förutsättningar för den höga ambitionen utifrån sina respektive uppdrag och stadens riktlinjer för bostadsförsörjning. Kommunstyrelsen har ett utökat ansvar för ledning och samordning av stadens bostadsbyggande. Målet är att 140 000 bostäder byggs mellan år 2010 och år 2030. En god och medveten stadsutveckling bidrar till nya bostäder som är nödvändiga för stadens tillväxt och för omställningen till ett klimatsmart och socialt hållbart Stockholm.

För att få upp volymerna i byggandet behöver större stadsutvecklingsområden utvecklas. Ett sådant område är där Bromma flygplats idag ligger. Staden ska förbereda för att bygga en ny stadsdel med bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor och idrottshallar. Staden ska förbereda för byggande av tunnelbana till området.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. Trygghet och en stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När detta inte fungerar i hela staden behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram.

Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Staden ska arbeta med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt för fler centrummiljöer i ytterstaden.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa effektiva processer för en generellt hög takt i bostadsbyggandet och tillkommande samhällsservice
- starta och vidareutveckla större stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa ett långsiktigt, stabilt och högt årligt tillskott av bostäder
- medverka till genomförandet av en bostadsgaranti för unga
- planera för en mångfald av boende- och upplåtelseformer och för fler hyresrätter i hela staden, där minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter
- arbeta för att de allmännyttiga bostadsbolagen tar ett stort ansvar för byggandet och fram till år 2030 hålla en nybyggnationstakt på minst 2 000 nya hyresbostäder per år
- arbeta för låga bygg- och boendekostnader och säkerställa genomförande av de så kallade Stockholmshusen
- intensivifiera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för och öka insatserna för fler permanenta genomgångsbostäder för flexibel användning
- fortsätta att stärka den långsiktiga planeringen till år 2040 av både biståndsbedömda boenden och satsning på nyproduktion av seniorboenden, för att möta behoven av anpassade bostäder för äldre, i såväl offentlig som privat regi
- intensivifiera arbetet för att få fram fler bostäder för grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Fler genomgångsbostäder för prioriterade grupper ska tillskapas i SHIS regi
- i planeringen utgå från de stadsövergripande planerna för vård- och omsorgsboende för äldre samt för särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL
- i bostadsexploateringsprojekt pröva om projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri
- medverka till att dessa boenden verkligen byggs genom att beställaransvaret överförs till socialnämnden

Samverkan för en hållbar stadsutveckling

Staden ska planeras ur ett helhetsperspektiv och hållbarhetsaspekter ska genomsyra all planering med fokus på att skapa en fysiskt, klimatsmart och socialt sammanhållen stad. Staden ska långsiktigt växa med bibehållen finansiell styrka, oaktat att ny- och reinvesteringens behovet ökar samtidigt som högt uppställda hållbarhetsmål ska nås. Översiktsplanens strategi om att satsa på fokusområden och strategiska samband är centralt för att uppnå målen om en socialt sammanhållen stad. Detta ställer krav på förmågan att prioritera i enlighet med stadens investeringsstrategi, fastighets- och lokalpolicyn och stadens översiktsplan.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- arbeta i enlighet med stadens investeringsstrategi och fastighets- och lokalpolicy så att innehavet av fastigheter och lokaler utvecklas på ett sätt som bidrar till att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka och med låg finansiell risk samtidigt som stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler utvecklas
- säkerställa styrgrupper för större stadsövergripande projekt med uppgiften att prioritera och leda utifrån ett stadsövergripande perspektiv
- stärka samverkan med externa aktörer och privata fastighetsägare i syfte att säkerställa kommunkoncernens långsiktiga finansiella förmåga att utveckla staden samtidigt som stadens övergripande hållbarhetsmål nås, inte minst inom området samhällsfastigheter
- arbeta för att knyta ihop stadens delar och minska segregationen i enlighet med översiktsplanens strategier
- skapa attraktiva och trygga livsmiljöer genom aktiv fastighetsförvaltning i såväl nyproduktion som reinvestering
- initiera åtgärder för att nå målet om en klimatneutral byggsektor år 2040
- delta i arbetet med att påbörja utvecklingen av en ny stadsdel där Bromma flygplats idag ligger
- i områden där staden har ett stort fastighetsbestånd ska staden aktivt verka för att fler långsiktiga och ansvarstagande fastighetsägare integrerar den modell som utarbetats för socialt värdeskapande i stadsutvecklingsprocesser. Metoder för markanvisningar och planprocess ska väljas för att bidra till social hållbarhet
- säkerställa samhällsservice och integrera behovet av förskolor, skolor, omsorgsbostäder, idrottsplatser med mera i ett tidigt skede i planeringen. Ändamålsenliga lokaliseringar ska erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd, som också ska lämna tydliga beställningar
- arbeta i enlighet med gemensam planeringsinriktning för utbyggnaden av skolor som utarbetats inom ramen för SAMS (samordnad skolplanering i Stockholm), i syfte att säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler, både för förskola, grundskola och gymnasiet
- tillvarata den arbetsplatspotential som finns i Stockholms södra delar och stadens fokusområden genom en stadsövergripande styrning och uppföljning av större projekt i enlighet med stadens översiktsplan och investeringsstrategi, med målet 100 000 nya arbetsplatser till år 2030 varav minst hälften utanför tullarna
- stärka samordning avseende logistik och teknisk infrastruktur i stadsutvecklings- och infrastrukturprojekt, under exploateringsnämndens ledning, mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser
- stärka samverkan och helhetssyn kring stadens parker och naturområden inom stadens olika processer för planering, utveckling och förvaltning genom strategisk samordning som leds av trafiknämnden
- fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget
- verka för genomförandet av Agenda 2030:s 17 globala hållbarhetsmål
- beakta Agenda 2030 i framtagande av styrdokument

Samverkan för fler i arbete

Det sammantagna integrationsarbetet och mottagandet i staden ska skapa goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig på arbetsmarknad, bostadsmarknad och i samhällslivet. Stadens samarbete med näringslivet och andra aktörer genom integrationspakten förbättrar möjligheterna till integration, kortar vägen till arbete, svenska språket och försörjning genom eget arbete. Alla nämnder och bolag behöver bidra i arbetet med att skapa förutsättningar för nyanlända att nå egen försörjning och egen bostad

både under och efter etableringsfasen, och ska delta i stadens integrationspakt. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta mot samma mål och i god samverkan, med både interna och externa aktörer. I arbetet är det angeläget att stärka nyanlända kvinnors möjligheter till etablering. En viktig grund för arbetet utgör *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms* rapporter.

Staden ska fortsatt arbeta med insatser mot ungdomar som varken arbetar eller studerar. Stadens verksamheter ska genom sina insatser bidra till att 90-dagarsgarantin gentemot ungdomar i arbetslöshet kan upprätthållas.

Stadens arbetsmarknadsinsatser ges till personer som uppbär ekonomiskt bistånd och samordnas av Jobbtorg Stockholm. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till kommunfullmäktiges mål på arbetsmarknadsområdet med fokus på prioriterade målgrupper. Antalet Stockholmsjobb ska hållas på en fortsatt hög nivå i hela kommunkoncernen för att säkerställa aktivitet i stället för passivt behov av försörjningsstöd. Samverkan inom kommunkoncernen samt med näringsliv och andra privata aktörer ska stärkas.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa en ändamålsenlig organisation och arbetssätt för nyanländas kommunmottagning och etablering
- vidareutveckla de kommunala etableringsinsatserna med syfte att förbättra arbetssätt och samordning
- stärka och särskilt prioritera samhällsvägledning och information till nyanlända kring bostadsfrågor och möjligheterna att hitta egen bostad
- skapa förbättrade möjligheter till integration för den enskilde genom att stärka samverkan med andra myndigheter samt med näringsliv och föreningar i linje med stadens integrationspakt
- genom tät intern samverkan hitta platser för och möjliggöra lämpliga boendelösningar i mottagandet både på kort och lång sikt
- verka för att nyanlända ges förutsättningar att snabbt etablera sig i Stockholm genom studier och arbete
- vidareutveckla möjligheterna till introduktions-, praktik- och lärlingsverksamhet
- bidra till ett ökat antal Stockholmsjobb och öka antalet jobb med finansiering genom exempelvis extratjänster
- ta fram arbetsplatser för Stockholmsjobb där anställningarna ska vara möjliga att kombinera med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens
- öka samarbete med näringslivet och andra externa aktörer under samordning av arbetsmarknadsnämnden för att skapa fler möjligheter till praktik eller anställning
- fortsätta satsningen på sommarjobb i samverkan med arbetsmarknadsnämnden för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor med särskild uppmärksamhet mot socioekonomiska förhållanden i stadsdelsnämndsområdena
- under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation om nyanländas kommunmottagning och etablering som sprider kunskap
- samverka med stadens olika yrkesutbildningar som utbildar till de branscher staden är verksam inom, t.ex. barnskötarutbildningar

Samverkan för bättre företagsklimat

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till kommunfullmäktiges mål att förbättra Stockholms företagsklimat och ha ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. En styrgrupp för näringslivsfrågor leder kommunkoncernens strategiska arbete.

Stadens näringslivspolicy ska ligga till grund för utveckling av stadens näringslivsarbete. Samverkan inom kommunkoncernen ska förbättras och insatser för att öka kännedomen om näringslivets betydelse för staden ska genomföras för att näringslivet ska bemötas med god service, effektivitet och rättssäkerhet. Arbetet med att utveckla stadens myndighetsutövning är en central del.

Berörda nämnder ska verka för att myndighetsbeslut, om möjligt, ska hanteras som regelstyrda automatiserade myndighetsbeslut. Nämnder och bolagsstyrelser ska tillsammans utveckla den gemensamma bilden av Stockholms stad. Staden ska uppfattas som tydlig, samordnad och serviceinriktad. Samtliga nämnder och bolag ska ha en tillmötesgående och problemlösande inställning till företagets etablering och utveckling i Stockholm. Näringslivsperspektivet ska vara en naturlig del av stadens arbete.

Kompetensförsörjningen är avgörande för företagets investeringsvilja och för offentlig verksamhets möjlighet att skapa välfärd. Samverkan mellan det offentliga, näringsliv och universitet är av vikt för att fler studenter ska stanna i regionen. Arbetet med att skapa tillräckligt med utbildningsplatser i yrkesutbildning och högre utbildning för att möta behoven i näringslivet ska växlas upp. Staden ska även arbeta med att etablera företag och attrahera kvalificerad arbetskraft, studenter och forskare att arbeta och studera i Stockholm. Staden ska delta i arbetet med att säkerställa nödvändig flygkapacitet i regionen genom att koncentrera regionens flygtrafik till Arlanda.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- samverka för att säkerställa ökat företagande och ett bra företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv i hela Stockholm
- utveckla service, effektivitet, stadsintern samverkan och tillgänglighet för företag och medborgare, inte minst genom e-tjänster
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar och effektiv myndighetsutövning för att underlätta näringslivets etablering och utveckling
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och entreprenörskap
- säkerställa att näringslivet ges goda förutsättningar i stadsutveckling och att näringslivets behov tas med i tidigt skede i planeringsprocessen
- säkerställa kontaktvägar in i staden för aktörer som har önskemål om att etablera sig i Stockholm
- utveckla kommunikation och skapa tydliga kontaktvägar för att underlätta näringslivets etablering och utveckling i Stockholm
- inom sina ansvarsområden främja nyföretagande och start up-verksamhet med prioritet på ytterstaden
- samverka för att tillhandahålla yrkesutbildningar och andra utbildningar som svarar mot näringslivets kompetensförsörjningsbehov

Stockholm som Kulturcentrum

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv. Ansvaret för att Stockholm fortsätter utvecklas till ett kreativt och kulturellt centrum åligger alla stadens nämnder och styrelser.

På senare tid har dock utvecklingen gått åt fel håll. Verksamheten vid bibliotek och kulturskolor har begränsats till följd av resursbrist. Flera musikscener har tvingats stänga. Filmproduktioner, även sådana med Stockholm som naturlig fond, har spelats in på andra platser. Det är ett strukturellt problem som måste lösas. Staden behöver ta ett samlat grepp för att utveckla kulturens samlade förmåga att få vår stad och stockholmarna att växa.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att kultur ges en naturlig roll i sin ordinarie verksamhet
- säkerställa att stadens målsättningar för offentlig konst genomförs
- utveckla och stärka kulturens roll särskilt gentemot barn och ungdomar såväl avseende att utöva som att ta del av kultur
- medverka i framtagande och tillämpande av en stadsövergripande strategi för ett levande musik- och scenliv
- i samhällsplaneringen bidra till att lokaler planeras för kultur och möten människor emellan
- i den ordinarie verksamheten tillförsäkra föreningsliv och det civila samhället goda möjligheter till möten och kulturaktiviteter
- medverka i stadens arbete att öka Stockholms attraktivitet som en kulturbesöksstad

Agenda 2030

FN fattade år 2015 beslut om Agenda 2030 med 17 globala mål för en hållbar utveckling. Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen på lokal nivå och agendan ska vara ett stöd för att utveckla stadens arbete för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Målen är integrerade och odelbara, vilket innebär att framgång i ett mål ger positiva effekter på andra mål. Staden ska arbeta aktivt för att uppnå alla mål och arbetet ska ske inom ordinarie processer. Ökad jämställdhet, ökad social inkludering, minskad ojämlikhet och minskad klimatpåverkan är perspektiv som ska präglade genomförandet.

Agenda 2030 ska bidra till att utveckla stadens hållbarhetsarbete, bland annat genom att stimulera till samverkan, stärka synergier och överbygga stuprör och organisatoriska gränser i stadens verksamheter. För att åstadkomma en utveckling som tydligt styr mot de globala målen behövs beslut och ställningstaganden som drar åt samma håll. Stadens medarbetare behöver också arbeta tillsammans med stockholmarna, näringsliv, myndigheter, civilsamhälle, akademi samt övriga regionala, nationella och internationella aktörer. Stadens Agenda 2030-råd ska vara ett stöd i arbetet med att uppnå målen.

För varje mål har en eller flera nämnder eller bolagsstyrelser utsetts som målsansvariga vilket framgår av direktiven till respektive nämnd och bolagsstyrelse. Målsansvariga nämnd och/eller bolagsstyrelse ska vara drivande för att staden ska uppnå hållbarhetsmålet och samverka brett med berörda verksamheter i staden. Uppföljningen av hållbarhetsmålen kommer att vara viktig och ska i huvudsak bygga på indikatorer och nyckeltal som särskilt visar på styrkor och utvecklingsmöjligheter i staden hållbarhetsarbete. Uppföljningen samordnas av kommunstyrelsen.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- verka för genomförandet av Agenda 2030:s 17 globala hållbarhetsmål
- beakta Agenda 2030 i framtagande av styrdokument
- samverka med akademi, näringsliv och civilsamhälle för att utveckla stadens hållbarhetsarbete

- uppmuntra innovativa lösningar som stärker klimat- och hållbarhetsarbetet
- under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation om stadens arbete med Agenda 2030 som sprider kunskap om agendan

Samverkan i arbetet med mänskliga rättigheter

Stadens arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna, barnrätt och jämställdhet ska fortsatt prioriteras och genomsyra stadens verksamheter. Arbetet är en central del i genomförandet av visionen om ett Stockholm för alla. Den HBTQ-diplomering som tagits fram ska användas av stadens verksamheter. Arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalyser ska fortsätta och barnkonsekvensanalyser ska göras.

Ett liv fritt från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra och motverka diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och arbetet med aktiva åtgärder ska säkerställas på samtliga diskrimineringsgrunder. Programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, riktlinjer för nationella minoriteter och strategi för romsk inkludering är viktiga styrdokument i arbetet för ett Stockholm för alla.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- använda metoder för att synliggöra och systematiskt följa upp eventuell diskriminering inom stadens verksamheter
- säkerställa att alla som kommer i kontakt med staden ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten
- använda barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor i arbetet för barns rättigheter
- säkerställa att medarbetare i stadens verksamheter arbetar våldsförebyggande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt

Staden som arbetsgivare

För att Stockholm ska kunna erbjuda alla stockholmare bra service behöver samtliga nämnder och styrelser behålla och attrahera medarbetare och chefer med de kunskaper och erfarenheter som verksamheten kräver och i enlighet med stadens personalpolicy.

Kompetensförsörjningen ska säkerställa att staden, över tid, har medarbetare med rätt kompetens och som vill bidra till att verksamheten utvecklas och når uppsatta mål. Genom att erbjuda grundläggande förutsättningar som trygga arbetsvillkor och goda lönevillkor kombinerat med utveckling genom arbete och kompetensutveckling blir staden konkurrenskraftig som arbetsgivare.

En sammanhållen lönebildning är central för att undvika löneglidning, uppnå tydlighet och stabilitet och stärka förmågan att, i alla stadens delar och verksamheter, behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens.

En god och hälsosam arbetsmiljö är fri från diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. I en väl fungerande arbetsmiljö är både personalrörlighet och sjukfrånvaron på en sund nivå. Orsakerna till hög personalrörlighet eller hög sjukfrånvaro ska vara kända och hanteras såväl kortsiktigt som långsiktigt. En översyn av friskvårdsbidraget ska genomföras för att få fler att nyttja det, då

staden ska verka för ett hållbart arbetsliv. Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska säkra stödet till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet samt säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap. Kompetensutveckling för både medarbetare och chefer ska öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö.

Staden ska öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA) och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder, väl kända av verksamheterna. Användningen av otrygga anställningar och arbetet för att minska desamma ska redovisas årligen.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en långsiktig planering för att behålla, utveckla samt rekrytera verksamhetskritisk kompetens
- arbeta med att säkra långsiktig kompetensförsörjning för yrkesgrupperna inom välfärdssektorn, såsom exempelvis inom äldreomsorgen där förändrade omvårdnadsbehov och digitaliseringen ställer nya krav på kompetens
- säkerställa en tydlig lönepolitik som stödjer förmågan att behålla, attrahera, rekrytera och utveckla önskvärd kompetens och som utgör ett verktyg att nå önskvärda lönestrukturer
- säkerställa rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap
- arbeta med kompetensbaserad rekrytering och säkerställa att chefer har god kunskap om rekryteringsprocessen
- erbjuda grundläggande förutsättningar som trygga arbetsvillkor och kompetensutveckling
- säkerställa att rutiner för anmälan och utredning av diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier är väl kända av medarbetare och chefer
- arbeta förebyggande och stödjande när medarbetare utsätts för våld och hot vid myndighetsutövning
- prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö
- prioritera stöd till verksamheter med hög sjukfrånvaro och/eller hög personalrörlighet
- arbeta i enlighet med handlingsplaner för att öka takten i att göra heltid till norm vid nyanställning och erbjuda ofrivilligt deltidsarbetande heltid. Användningen av allmän visstidsanställning (AVA) och andra former av otrygga anställningar ska minimeras och endast användas på sakliga grunder
- årligen redovisa arbetet med, och det faktiska utfallet av, att minska ofrivilligt deltidsarbete och att minska användningen av allmän visstidsanställning
- i det ordinarie arbetet under år 2020 integrera de särskilda handlingsplanerna för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare respektive barnskötare och förskollärare
- utifrån ovanstående arbete och under samordning av kommunstyrelsen medverka till en stadsövergripande och samordnad kommunikation som illustrerar stadens attraktivitet som arbetsgivare

Styrning och uppföljning

Stockholms stads budget följer stadens integrerade ledningssystem (ILS) som har beslutats inom stadens program för kvalitetsutveckling och som gäller för hela kommunkoncernen. Verksamheterna ska arbeta systematiskt med verksamhets- och kvalitetsut-

veckling utifrån kunskapsbaserade arbetssätt och metoder. Utgångspunkten är professionell kunskap, kunskap från brukare och invånare samt kunskap från forskning, bland annat från *Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*.

Fler innovativa miljöer behöver utvecklas, i synnerhet inom välfärdsområdet, där medarbetare ges incitament och verktyg att omsätta goda idéer i konkreta verksamhetsförbättringar som kommer stockholmarna till del. Ett viktigt sätt att få in ny kunskap och nya idéer i stadens verksamheter är att delta i projekt med andra parter, vilket kan ge kompletterande finansiering men även möjlighet att utveckla nya lösningar och främja nya innovationer.

Stadens verksamheter och de investeringsprojekt som planeras ska präglas av effektivitet och fokus på att ge medborgarna en god kommunal service. Organisationen ska söka samarbeten inom och utom organisationen när det kan medföra högre nytta för medborgarna.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- ha en god budgetföljsamhet, vilket är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten
- ha en god prognossäkerhet genom att bedöma avvikelser under året och vidta åtgärder för att hålla givna budget. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram
- beakta och implementera av kommunfullmäktige beslutade styrdokument i verksamhetsplanering och uppföljning
- utveckla sin innovationsförmåga och arbeta systematiskt med att sprida och ta till sig goda exempel på effektiva arbetssätt
- utveckla arbetet med synpunkter och klagomål med fokus på förbättrad återkoppling till medborgarna, till exempel avseende Tyck till appen
- underlätta för medborgarna att kunna ta kontakt med och få ta del av kommunal service på platser och tidpunkter utifrån medborgarnas behov
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. För att visa hur kommunkoncernens fördelning av resurser och utformning av verksamheter kommer stockholmarna till del, ska nämnder och bolagsstyrelser redovisa individbaserad statistik uppdelad efter kön. Statistiken ska, där eventuella skillnader synliggörs, analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv samt leda till att nödvändiga åtgärder vidtas
- arbeta för att Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön
- säkerställa att stockholmarna som kommer i kontakt med kommunkoncernen ska behandlas och bemötas likvärdigt och respektfullt
- säkerställa att de nationella minoriteternas rättigheter efterlevs i stadens verksamheter
- säkerställa att barns rättigheter synliggörs i stadens verksamheter vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet. Lagen om FN:s konvention om barnets rättigheter ska beaktas i beslutsprocesser som direkt eller indirekt rör barn
- tillämpa funktionshinderperspektivet vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet för att säkerställa att alla, oavsett funktionsförmåga, får tillgång till stadens samhällsliv och till stadens stöd, skydd och service på lika villkor

- säkerställa att Stockholm är en äldrevänlig stad i enlighet med WHO:s modell, där äldre kan leva ett tryggt och självständigt liv med hög livskvalitet och god hälsa

Samverkan för en effektiv verksamhet

En hög grad av effektivitet i kommunkoncernens verksamheter med fokus på resultat är förutsättningar för att uppnå kommunfullmäktiges mål. Inom stadens verksamheter, och mellan verksamhetsområden i stadsdelsnämnderna, finns en potential för ökad samverkan kring verksamhetsförbättringar och effektiviseringar, bland annat genom nya, smartare tekniska lösningar, förbättrade styr- och arbetsformer, utvecklad inköpsorganisation samt systematiska jämförelser framför allt inom välfärdsområdet och investeringsverksamheten. Kommunfullmäktiges budget för 2020 innehåller därför en generell effektivisering för flertalet av stadens nämnder och verksamhetsområden samt fortsatta krav på utgiftskontroll i stadens investeringsprojekt. Stadens verksamheter ska ha en god egen kompetens att planera och verkställa stadens verksamheter och därmed minimera behovet av inköp av externa tjänster.

Lokalförsörjning

Stadens samlade fastighetsinnehav är omfattande, och berörda nämnders investeringsplaner innehåller flera större fastighetsutvecklingsprojekt. En stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy som tydliggör målbilder, spelregler och ansvarsområden, som en förutsättning för en effektiv lokalhantering, ingår som bilaga till budget. Utgångspunkten är att stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, moderna och area- och energieffektiva lokaler med hög grad av flexibilitet.

Investeringstakten för ett växande Stockholm innebär stora utmaningar, såväl resursmässigt som organisatoriskt, för att klara behovet av nybyggnad och reinvesteringar inom bland annat samhällsfastigheter, som lokaler för skola och omsorg. Tillgången på mark är också begränsad vilket ger att utbyggnad av viss samhällsservice redan idag delvis behöver ske på privat mark. Detta innebär att staden i ökad utsträckning kan behöva samverka med fler externa aktörer. För att öka flexibiliteten och begränsa investeringsutgifterna kommer staden exempelvis när det gäller tillfälliga verksamhetslokaler också behöva hyra lokaler externt. Staden har alltid i viss omfattning hyrt olika verksamhetslokaler till marknadsmässiga villkor av privata företag. Stadens ambition ska vara att arbeta för ett ökat utbud från sådana samhällsfastighetsbolag inbegripet att dessa aktörer även kan hyra ut direkt till enskilt drivna verksamheter.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag och fastighetsförvaltande nämnder som säkerställer rådighet över viktiga verksamhetslokaler och samtidigt skapar utrymme för investeringar
- i planering och byggande säkerställa behovet av erforderliga verksamhetslokaler, till exempel förskolor och särskilda boenden, till rimliga villkor genom förbehåll i markanvisnings- och exploateringsavtal
- kontinuerligt pröva lokalisering av lokaler relaterat till verksamhetens behov, stadens ekonomi och stadens målsättning att stärka ytterstaden
- i stadsbyggnadsprojekt ha som utgångspunkt ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, då annan planeringsgrund saknas
- öka samplanering vid utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Aktuella skolor måste i förekommande fall säkras tillgång till sådana idrottshallar under

skoltid genom ett separat hyresavtal mellan utbildningsnämnden och idrottsnämnden. Avsteg kan därmed ske från den närhetsprincip som annars gäller vid upplåtelse av idrottshallar under skoltid

- Inom ramen för SAMS ska i ökad omfattning planerad ny kapacitet vid befintliga skolor genomarbetas i syfte att bättre säkerställa genomförbarheten. Samplanering ska ske med idrotts- och förskolelokaler där det finns vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid. Vid nybyggnadsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras (samma tomt), detta ske genom att förskolan helt integreras i skolbyggnaden
- genomarbeta definitioner för elevkapacitet inom SAMS för att tydliggöra planeringsförutsättningarna samt utveckla processer för att omhänderta tillfälliga lokalbehov
- underställas stadens hyresförhandlingsfunktion för bedömning av samtliga lokalhyresavtal som berörs av funktionens omfattning, direkt av nämnderna eller indirekt i form av tredjepartsinhyrning av stadens bolag, samt underställas funktionen för samtliga uppsägningar av lokalhyresavtal för kvalitetssäkring
- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram ett gemensamt förslag till plan för att klara behovet av vård- och omsorgsboende. Arbetet samordnas av äldrenämnden som bearbetar förslagen och föreslår beslut om åtgärder utifrån en långsiktig bedömning för staden som helhet. Äldrenämnden ska även beakta behovet av seniorbostäder. Planen ska godkännas av kommunstyrelsen och är vägledande för nämnderna gällande förändringar av äldreboendebeståndet. Kommunfullmäktige ger enligt planeringen nämnderna uppdrag om igångsättning av konkreta utbyggnadsprojekt
- stadsdelsnämnderna/regionerna ska årligen ta fram en plan för att klara behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL. Beställningar av boenden görs utifrån dessa planer av socialnämnden som därmed ansvarar för att tillräckligt med boenden produceras och kan hyras ut till stadsdelsnämnderna
- verka aktivt för att fler fastighetsägare aktivt arbetar långsiktigt och ansvarstagande för en socialt och ekologiskt hållbar stadsutveckling. Metoder för marknadsvisningar och planprocess ska bidra till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet

Upphandling och inköp

Upphandlingar och inköp ska främja kvalitet, kostnadseffektivitet, miljö och klimat samt social hållbarhet. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning. Det program som staden har för upphandling och inköp ska innehålla krav på kollektivavtalsliknande villkor där det är ändamålsenligt och möjligt enligt lag. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll. Servicenämnden har ett övergripande ansvar för att tillhandahålla konsultativt stöd vid användning av arbetsrättsliga villkor i upphandlingar. Vidare har arbetsmarknadsnämnden ett särskilt ansvar att erbjuda stöd vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- säkerställa att införandet av kategoristyrning, gemensamma arbetssätt, processer och systemstöd får effekt i organisationen tillsammans med projekt *VINST (Verktyg för inköp i Stockholms stad)*
- säkerställa att direktupphandlingar genomförs i enlighet med LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling vad gäller konkurrensutsättning, seriositetsprövning och dokumentation

- säkerställa att stadens inköp används som ett medel att kvalitetsutveckla verksamheterna samt driva utvecklingen i innovativ och ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar riktning
- säkerställa att stadens inköp är marknadsmässiga, konkurrensneutrala och säkerställer hög kvalitet och kostnadseffektivitet
- bidra till en ökad samverkan och dialog med leverantörer och branschorganisationer
- förbättra metoder för att tillvarata den potential som finns för anbud från små företag i offentlig upphandling, för sund konkurrens och ökad innovation
- utveckla mått och mätmetoder för att bidra till minskad klimatpåverkan genom stadens inköp
- nyttja servicenämnden och arbetsmarknadsnämndens tjänster i den utsträckning det bedöms nödvändigt för att få en enhetlig tillämpning av villkor för socialt ansvar och krav på arbetsvillkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i staden
- säkerställa att verksamheterna har tillräcklig kompetens för att kunna kravställa och genomföra upphandlingar samt förmågan till uppföljning av ingångna avtal
- säkerställa att de gemensamma digitala verktygen inom inköpsprocessen nyttjas

Innovation och strategiska digitaliseringsfrågor

En hög innovations- och digitaliseringskapacitet är en förutsättning för att stärka, effektivisera och utveckla stadens verksamheter och därigenom bidra till att säkerställa vår fortsatta välfärd. Användningen av digitala verktyg och ny teknik skapar förutsättningar för innovation och ökad tillväxt i Stockholm, men också möjligheter till ökad process-effektivitet och innovationskraft. Stadens arbete med innovation och digitalisering utgår från stadens vision, innovationsstrategi, målbilden i strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad, stadens digitaliseringsprogram och program för kvalitetsutveckling.

Innovation är en mycket viktig del i hållbarhetsarbetet och Stockholm behöver därför ta fram nya arbetssätt och tekniker som löser framtidens utmaningar på ett hållbart sätt, såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt. För att detta ska ske behövs fördjupade externa samverkansprocesser kombinerat med interna processer inom staden. Det handlar bland annat om att förstå systemperspektiv, utbilda innovationsledare, förändra ledarskap och arbetsmetoder, i högre grad tillämpa innovationsupphandlingar och utveckla stadens processer.

Digital Demo Stockholm, DDS, är ett prioriterat initiativ där detta arbetssätt utvecklas med målet att leverera resultat. För att skapa fokus och konkreta mål i kommande projekt fokuserar DDS på tre gemensamma utmaningar för staden och Region Stockholm inom följande områden:

- Framtidens kommunikations och logistiksystem – *Smarta ekosystem för kommunikation och transporter*
- Vård och omsorg – *Platsberoende vård och omsorg*
- Klimat och miljö – *Klimatpositiv utveckling*

Stockholm Lab (Idéslussen) och *Program för Smart och uppkopplad stad* är delar i att främja en innovativ kultur där staden uppmuntrar medarbetarna till att ta fram och sprida idéer och goda exempel i det dagliga arbetet. Dessa ska också kunna fånga upp de utmaningar som finns i verksamheterna för att testa, utveckla och genomföra idéerna. Staden ska aktivt verka för att bli en av de nationella AI-noder som ligger inom satsningen AI Innovation of Sweden. En särskild AI-samordnare ska utses.

De strategiska samarbetsformerna mellan staden och regionens lärosäten ska utvecklas i syfte att staden på ett bättre sätt ska kunna tillgodogöra sig den högre utbildningens och forskningens resultat i stadens verksamheter och förbättra stadens kompetensförsörjning. Möjlighet till fler samarbeten ska undersökas. Staden ska också samverka med andra externa aktörer, som näringsliv och övrig offentlig sektor. Ett viktigt steg i detta är det samarbete som Stockholms stad etablerar med KTH och Massachusetts Institute of Technology (MIT), Senseable Stockholm Lab. Samarbetet är viktigt för att i praktisk verksamhet kunna implementera forskning och kunskap vid lärosäten. Ett syfte är att med hjälp av AI och stordata stärka Stockholms utveckling och planering för en långsiktigt hållbar stadsutveckling. Det är dock viktigt att understryka att samarbetet inte bara ska begränsas till stadsutveckling och arkitektur. Även frågor relaterad till exempelvis välfärdsteknik och klimatinvesteringar och är möjliga områden för samarbeten.

Digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten inom kommunkoncernen och på det sättet bidra till att klara kompetensförsörjningen och välfärdens kvalitet. Digitalisering är ett hjälpmedel att lösa konkreta utmaningar, både för kommuninvånaren och inom verksamheterna. Det gäller att identifiera de faktiska problemen och att analysera inom vilka områden digitala lösningar och arbetssätt gör störst nytta.

Med hjälp av digitalisering nås högre kvalitet i form av större självständighet och livskvalitet för våra invånare samtidigt som det leder till effektivare verksamhet. Stadens nämnder och bolagsstyrelser äger ansvaret för digitalisering inom respektive ansvarsområde för att bidra till en effektivare verksamhet och en enklare vardag för stockholmarna. I arbetet behöver inte de digitala lösningarna utgöra huvuddelen av förändringen, utan tekniken kan i många fall snarare vara möjliggörare för att kunna utveckla processer, organisation och arbetssätt.

Om nämnder och bolagsstyrelser tar fram modeller och gemensamma system ska detta ske i samråd med kommunstyrelsen. Då digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten och kvaliteten inom staden ska driftkostnadskonsekvenser därför tydliggöras vid beslut. Särskilt ska verksamheterna analysera möjligheterna att använda sig av befintliga system på marknaden i syfte att hålla nere kostnader. Kommunstyrelsen har ett samordnande ansvar för att stödja verksamheterna i digitaliseringsarbetet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- förbättra metoder för uppföljning och utvärdering av hur digitaliseringsprojekt kan leda till effektivisering och ökad kvalitet
- samverka med andra nämnder och bolagsstyrelser inom innovation och digital transformation i syfte att öka takten inom digital utveckling
- säkerställa att det alltid redovisas tydliga analyser av driftkostnadskonsekvenser innan beslut fattas om digitaliseringsprojekt och att dessa jämför kostnader för egenutveckling jämfört med att använda sig av befintliga systemlösningar.
- använda stadens centrala plattformar vid digitaliseringsprojekt
- säkerställa att det finns ett effektivt och ändamålsenligt informationssäkerhetsarbete
- delta i ”Digital Demo Stockholm” och övriga relevanta samarbetsarenor där nya digitala tjänster testas och utvecklas
- säkerställa införandet av den nya leveransen av stadens gemensamma it-service
- delta i och bidra till nationella och regionala samverkansinitiativ och myndighetssamarbeten i digitaliseringsfrågor
- uppmuntra innovationer som leder till ett stärkt klimatarbete och ökad ekologisk hållbarhet

- inventera och analysera konsekvensen av att tillgängliggöra all data som utifrån sin informationsklassning skulle kunna vara öppen data
- i samverkan med kommunstyrelsen tillvarata de utvecklingsmöjligheter som stadens nya webbplats ger samt säkerställa efterlevnad av EU:s nya direktiv om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser

Internationalisering och internationellt arbete

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Kommunkoncernens möjlighet till verksamhetsutveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Stockholm ska vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatsamarbetet, där staden ska inta rollen som en föregångare i det globala miljö- och klimatarbetet. Internationellt samarbete och utbyte med andra städer skapar ökade möjligheter för att använda resurserna så effektivt som möjligt och öka graden av extern finansiering. Stockholms stad har de senaste åren intensifierat sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden, bland annat genom en ny internationell strategi och i en ny EU-policy.

Utöver att stärka kommunkoncernens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Det gäller även information i det offentliga rummet, så som skyltar och övrig information. Detta görs i syfte att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden, samt till möjligheten för personer utifrån att ta del av relevant information om stadens verksamhet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska

- bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds inom EU:s fonder och program att delta i innovations- och samverkansprojekt som stärker den sociala såväl som den ekologiska hållbarheten
- aktivt söka relevanta EU-bidrag för att öka graden av extern finansiering
- i enighet med stadens EU-policy bevaka och proaktivt arbeta med att påverka EU-lagar och beslut för att kunna säkerställa kvalitet och kostnadseffektivitet i stadens verksamhet
- aktivt söka relevanta internationella sammanhang och samverkansytor för att ökad verksamhetsutveckling i enighet med stadens internationella strategi
- under samordning av kommunstyrelsen utveckla det internationella perspektivet i sin kommunikation i syfte att nå fler målgrupper än svensktalande

Kommunfullmäktiges indikatorer för samtliga nämnder och styrelser

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

(S)
Inl:44

Skattesats

För år 2020 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,90 per skattekrona.

För år 2020 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 6,5 öre per skattekrona.

Stockholm den 23 oktober 2019

Karin Wanngård

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	8 488,5	8 608,4	119,9
Verksamhetens kostnader (-)	-52 010,8	-52 843,1	-832,3
Avskrivningar (-)	-1 556,4	-1 556,4	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-631,1	-556,1	75,0
Prestationsreserv	-777,5	-783,7	-6,2
Pensionsavgifter (-)	-1 646,0	-1 646,0	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-48 133,3	-48 776,9	-643,6
Skatter	50 844,9	51 303,5	458,6
Begravningsavgift	186,0	186,0	0,0
Inkomstutjämning	-4 489,3	-4 489,3	0,0
Kostnadsutjämning	-597,0	-597,0	0,0
Regleringspost	1 007,4	1 007,4	0,0
Generellt statsbidrag	156,1	156,1	0,0
Införandebidrag	0,0	0,0	0,0
Fastighetsavgift	1 242,2	1 242,2	0,0
LSS-utjämning	-1 557,3	-1 557,3	0,0
Verksamhetens resultat	-1 340,3	-1 525,3	-185,0
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	26,7	26,7	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 325,0	1 500,0	175,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-11,3	-1,3	10,0
Resultat efter finansiella poster	0,1	0,1	0,0
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

Investeringsplan

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Utgifter (-)	-7 260,2	-7 688,8	- 428,6
Inkomster	920,0	920,0	0,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 500,0	- 220,0	280,0
Nettoinvesteringar (-)	-6 840,2	-6 988,8	- 148,6
Finansiering investeringsplan			
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	0,0
Avskrivningar	1 556,4	1 556,4	0,0
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	0,0
upplåningsbehov	5 083,7	5 232,3	148,6
Summa finansiering investeringsplan	6 840,2	6 988,8	148,6
Netto	0,0	0,0	0,0

Kommunstyrelsen m.m.

Stockholm ska vara en stad för alla. Genom högt ställda mål på ett Stockholm som håller samman och är klimatsmart, ekonomiskt och demokratiskt hållbart skapar vi en stad där alla får plats. Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att uppfylla dessa mål.

Stockholm ska ha en stark välfärd, världsledande företag, ett innovativt näringsliv och nyskapande kultur. Genom framåtsyftande lösningar har vi tagit den internationella ledartröjan inom klimat- och miljösatningar. För att möta kommande utmaningar, globalt och lokalt, behövs en progressiv politik.

Med hög takt i bostadsbyggandet, klimatneutralitet som mål, en stark välfärd, en attraktiv arbetsmarknad och trygghet och säkerhet för alla stadens invånare strävar vi mot målet om ett Stockholm för alla.

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att, tillsammans med koncernledningen för Stockholms Stadshus AB, leda och samordna stadens angelägenheter och ge nämnder och bolagsstyrelser goda förutsättningar att fullgöra kommunfullmäktiges mål.

Under kommunstyrelsen finns borgarrådsberedning, ekonomiutskott, personal- och jämställdhetsutskott, integrationsutskott, trygghetsutskott, råd för Agenda 2030, råd för funktionshinderfrågor, pensionärsråd, funktionshinderombudsman, barnombudsman och äldreombudsman.

Medel förenade med genomförandet av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad* finansieras genom disposition av eget kapital. Taket för denna typ av projektfinansiering sätts för 2020 till 120 mnkr.

För år 2020 budgeteras följande för rotlar och partikanslier (tkr):

Moderata samlingspartiet	29 438
Socialdemokratiska arbetarpartiet	20 259
Liberalerna	14 559
Miljöpartiet de gröna	13 792
Centerpartiet	12 309
Vänsterpartiet	12 043
Kristdemokraterna	7 889
Sverigedemokraterna	4 895
Feministiskt initiativ	2 046
SUMMA	117 230

Kostnaderna avser främst arvoden till förtroendevalda, omkostnader i den politiska organisationen och viss representation. Partiernas budgetmedel används fritt inom kommunallagens ram. Över- eller underskott som uppstår ett år, överförs till kommande år. De partier som har överskott i sina budgetar vid utgången av föregående mandatperiod, får överföra detta överskott till den nya mandatperioden.

Partistödet beräknas enligt följande per år (tkr):

Grundstöd per parti	560
Partistöd per mandat	406

Partierna ska senast den 30 juni redovisa hur partistödet har använts under föregående år.

Bidrag till information och utbildning av nämndemän

De nämndemannaföreningar som organiserar nämndemän utsedda av Stockholms stad kan få bidrag för nödvändig utbildning av nämndemän. Bidraget ska beräknas på antalet nämndemän inom föreningen som utsetts av Stockholms stad och per mandatperiod. Det ska vara på samma nivå för alla nämndemannaföreningar. Bidraget är maximalt 1 000 kronor per nämndeman och mandatperiod.

Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Under kommunstyrelsen m.m. finns anslag för ersättningar till utomstående organisationer och föreningar. Ersättningarna fördelar sig enligt följande (tkr):

Bidrag till näringslivsfrämjande åtgärder

- Stockholm Business Region AB inkl. marknadsförings- och entreprenörsstöd	110 800
- Stockholm Film Fund	5 000
- Stiftelsen Electrum	7 500
- STING	3 000
- ECCAR	15
- Urban ICT Arena	1 400
- Digital Demo Stockholm	500
- Stiftelsen Global Village	600
- Coompanion Stockholms län	800

Medlemsavgifter

- Förbundsavgift Sveriges Kommuner och Landsting, SKL	22 939
- Medlemsavgift Storsthlm	18 520
- Medlemsavgift Mälardalsrådet	1 350
- Stockholmsregionens Europaförening	2 500
- Eurocities	230
- Medlemsavgift till Storstockholms brandförsvär, SSBF	401 516
- Medlemsavgift ICLEI	35
- Medlemsavgift i Filmpool Stockholm-Mälardalen	3 600
- Medlemsavgift Samverkan Stockholmsregionen	1 400

Bidrag till akademien

- Handelshögskolan i Stockholm	2 000
- Professur i stadshistoria	280
- Vetenskapsstaden	2 600
- Stockholms Akademiska Forum, StAF	2 600
- OpenLab	2 800
- Samverkan Kungliga Tekniska Högskolan	5 000

Övriga ersättningar

- Partistöd med mera	46 046
- Stadens hederspriser	700
- Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå, STIM	3 300
- Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, SAMI	240
- Stockholm Impact Award	1 200
- Föreningen Spårvagnsstäderna	100
- Pris till Katarina Taikons minne	100
- Livräntor, Mälarens vattenvårdsförbund, S:t Eriksveteranerna, Stadshusets konstförening, SKIMF, Eldkvarns IF	1 530

Summa**649 401**

Stockholm Business Region AB och dess verksamhet finansieras via ersättning från stadens budget med 99,0 mnkr för 2020. Ett marknadsföringsstöd ska rymmas inom en årlig ram om 6,0 mnkr. Bolaget beslutar om marknadsföring av evenemang och hanterar utbetalningar för detta. Bolaget handlägger även entreprenörstöd inom en årlig ram om 5,8 mnkr. Medlen är avsatta under kommunstyrelsen m.m. och utbetalas efter styrelsebeslut i Stockholm Business Region AB.

Kommunförsäkring

Stadens nämnder får genom S:t Erik Försäkrings AB en kommunförsäkring som omfattar försäkringsskydd för lös egendom, utställningar, entreprenad, terrorism, ansvar, tjänsteresor, VD- och styrelseansvar, förmögenhetsbrott samt olycksfall för volontärer. Premien för år 2020 är 18,5 mnkr för stadens samtliga nämnder och finansieras av medel avsatta under kommunstyrelsen m.m.

En växande stad för alla

Stockholm har, trots en stor utbyggnad de senaste åren, fortsatt brist på bostäder, arbetsplatser, infrastruktur, förskolor och skolor samt idrottslokaler. Bostadsbristen är en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet liksom Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Målet är att det ska byggas 15 000 hyresrätter med rimliga hyror till år 2030. För det krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Under mandatperioden åren 2014 till 2018 nådde stadens byggande rekordnivåer. Nu ser vi tydligt konsekvenserna av skiftet i bostadspolitiken. Istället för att bygga bostäder vill Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet ombilda hyresrätter till bostadsrätter. Samma politik som när de borgerliga styrde förra gången. För varje ombildning ökar kötiden hos Bostadsförmedlingen. Under den första stora ombildningsvågen åren 1999-2004 ökade kötiden från 4,1 år till 6,0 år. Under den andra stora vågen av ombildningar åren 2007-2010 ökade kötiderna från 5,7 år till 6,7 år. Moderaterna gör det svårare och dyrare att få en bostad i Stockholm. Vi måste ställa om från ombildningar och utförsäljningar till att bygga bostäder så att vanligt folk kan få en bostad genom bostadsförmedlingen.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker det alldeles för sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade åren 2014-2018 skulle en bostadsgaranti för unga kunnat tas fram. Varje år med sjunkande bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter försvårar genomförandet av garantin. Med en annan bygg- och bostadspolitik

är det dock fortfarande möjligt att under mandatperioden inleda arbetet med att genomföra ungdomsgarantin. Det bör därför fortfarande vara ett uttalat mål för staden att införa denna. Kommunstyrelsen ska leda arbetet med att införa en garanti som innebär att alla stockholmare som är 18-25 år, som står i bostadskön och som uppfyller inkomstkraven, ska erbjudas ett förstahandskontrakt i Stockholm inom en viss given tid.

Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. Staden ska därför ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare. Kommunstyrelsen ska tillsammans med socialnämnden och övriga berörda nämnder ta fram ett nytt program mot hemlöshet.

För att få upp volymerna i byggandet behöver större stadsbyggnadsområden utvecklas. Ett sådant område är där Bromma flygplats idag ligger. Kommunstyrelsen ska tillsammans med andra berörda nämnder och styrelser arbeta för att omvandla flygplatsen till en ny stadsdel med bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor och idrottshallar. Staden får i uppdrag att förbereda för byggande av tunnelbana till området.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga, nedgångna och bortglömda. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När det inte gäller för hela staden behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt för fler centrummiljöer i ytterstaden.

Kommunstyrelsen ska leda arbetet med övergripande trafikinfrastruktur. Fokus ligger på utbyggd kollektivtrafik, exempelvis en ny tunnelbanelinje med sträckan Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut. Andra viktiga projekt är att tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö byggs ut hela vägen till Fagersjö. Utbyggnaden av tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan bör dessutom tidigareläggas genom att staden förskotterar medel till projektet. Staden ska medverka i arbetet för byggnation av tvärförbindelse Södertörn.

En hållbar stad

Klimatomställningen får aldrig bli ett elitprojekt, påtvingad från ledare som inte förstår vanligt folks vardag. Människor får inte hamna i kläm eller glömmas bort. Vi måste både inse allvaret i situationen och inse att ingen omställning kommer att kunna genomföras om den känns omöjlig att bära.

Klimatpolitiken måste handla om att bygga ett starkare och mer hållbart samhälle. Vi kan genomföra klimatomställningen så att vanligt folk kan känna trygghet i omställningen. Med gemensam kunskap, gemensamt arbete och gemensam plikt känsla.

I Stockholm har vi kommit en bit på väg. Vi kommer snart att uppnå vår del av Parisavtalet, vi är på väg mot en klimatneutral fjärrvärme, vi är en av de storstäder som har renast luft och renast vatten och vi bygger klimatsmart. Innovation på klimatområdet driver också jobb och export. Stockholm får många besök som vill lära av goda exempel. Svenska företag som utvecklar klimatsmarta lösningar för Stockholms stad kan exportera och anställa fler. Vi är på rätt väg, men det behövs mer. Ska vi klara klimatomställningen på riktigt krävs större, strukturella reformer och gemensamma investeringar.

Stockholms stad har haft heltäckande miljöprogram sedan år 1976. Nu finns även en klimatstrategi som konkretiserar de klimatrelaterade målen i miljöprogrammet. Uppföljningen av dessa program är mycket viktig för att veta om staden är på rätt väg och vart extra insatser behöver sättas in. Idag presenteras dock ingen samlad uppföljning av programmen. För att staden på bästa sätt ska kunna nå sina klimatmål i miljöprogrammet och klimatstrategin behöver en samlad uppföljning av programmen presenteras.

I uppföljningen är det viktigt att använd energi (nettoenergi) mäts och presenteras framför tillförd energi för att säkerställa ett energieffektivt klimatskal samt teknikneutralitet för uppvärmningssystem.

Figur. Sammanställning av mål och bedömda utfall för åtgärder till år 2020 i klimatstrategi 2040. Basår 2012. Ton koldioxidekvivalenter.

	Åtgärds mål	Bedömt utfall år 2020	
		Reduktion	Ökning
Fjärrvärmens (Stockholm Exergi)	240 000	250 000	
Energieffektivisering med 10 %	20 000		4 000
Nyproducerade byggnader 55 kWh/m ²	25 000	9 000	
Ökad solexproduktion		30	
Minskad biltrafik	80 000		86 000
Minska fossila fordonsbränslen	140 000	145 000	
Klimat effektiva transporter	8 000	8 000	
Ökad biogasproduktion	20 000	20 000	
SUMMA	533 000	432 030	90 000

Utbyggnaden av fjärrvärmens i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. Senast år 2022 kommer fjärrvärmens att bli helt klimatneutral när de sista fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan fasas ut. Fjärrvärmens kan ytterligare några år senare göra Stockholm till en klimatpositiv stad. Genom att avskilja koldioxid från kraftvärmeverkens rökgaser kan de permanent lagras i geologiska formationer såsom tömda olje- och gasfält eller djupa saltvattenakviferer.

Bara i Stockholm finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år. Kolsänkor är nödvändiga för att nå målet om att stoppa den globala uppvärmningen väl under 2 grader. Genom att utveckla tekniken BECCS skulle Stockholm och Sverige dessutom få en enorm konkurrensfördel och kunna exportera kunande och teknologi. Stockholms stad bör därför utreda hur ett eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS tillsammans med Stockholm Exergi. Till dess att ett internt system för klimatkompensation är på plats ska staden använda befintliga system för klimatkompensation för t.ex. stadens flygresor och uppvärmning.

Stadens ägande av fastigheter är långsiktigt och energieffektivisering är högt prioriterat. Enligt stadens mål ska utsläppen minska genom energieffektivisering, men istället för att minska har energianvändningen ökat med 4,7 procent sedan år 2016. För att vända denna trend behövs tydligare styrning och mer resurser. Stockholm ska ta efter andra kommuner och regioner och ta fram ett förslag för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar. Staden ska också använda sig av gröna obligationer för att finansiera klimatinvesteringar med särskild inriktning mot energieffektiviserande renoveringar i stadens fastighetsbestånd. Kommunstyrelsen ansvarar för att utreda och genomföra dessa insatser för ökade klimatinvesteringar.

En annan åtgärd för att öka takten i energieffektiviseringsarbetet är att koppla upp fastigheter för att övervaka och styra de tekniska systemen online. Det handlar om exempelvis värme, ventilation, larm och hissar. Av stadens förvaltningar och bolag är det idag endast SISAB som utvecklar och använder detta system. De är också de enda som överträffat sina effektiviseringsmål varje år. Stadens samtliga bolag och förvaltningar som äger och förvaltar byggnader ska inleda arbetet med att digitalisera sin fastighetsdrift.

Klimatpåverkan från bygg- och anläggningssektorn i Sverige uppgår till cirka 15 miljoner ton koldioxid per år. Mycket arbete läggs ned på att skapa energi- och klimateffektiva byggnader och kunskapsnivån blir allt högre när det gäller klimatpåverkan från driftfasen. Däremot beaktas sällan klimatbelastningen från själva byggprocessen, från materialutvinning till färdig byggnad eller anläggning. Detta trots att klimatpåverkan är minst lika stor i produktionsfasen som vid driftfasen. Stockholm behöver skifta fokus så att byggnadens hela livscykel beaktas i stadens klimatarbete. En strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040 behöver tas fram där livscykelperspektivet finns med i hela kedjan: vid planering, projektering, byggande och användning av vår bebyggda miljö.

Klimatomställningen av transportsektorn handlar till stor del om elektrifiering. Idag finns dock kapacitetsbrist i Stockholms elnät, främst på stamnäts- och regionnättnivå. Bristerna handlar framförallt om att hantera höga effekter, inte total energimängd. Staden behöver en proaktiv strategisk planering för elnätet. Det kan inte hänvisas till marknaden. Stockholms stad måste skyndsamt ta fram en strategisk planering för elnätet och bjuder in andra kommuner, regionen och elnätsbolag för att samordna en strategisk planering av de nationella, regionala och lokala elnäten.

Andra sektorer som är beroende av elektrifiering för sin klimatomställning är sjöfarten. Fartyg som ligger vid kaj behöver elanslutas i mycket högre grad än idag. I dagsläget ansluts skärgårdstrafiken samt vissa av fartygen som trafikerar Finland. Det är naturligtvis enklast att ansluta den reguljära trafiken eftersom det är samma fartyg som återkommer. Men det är av största vikt att även andra fartyg, till exempel kryssningsfartygen, kan ansluta till el från land. Staden måste skynda på arbetet för att möjliggöra anslutning till el för samtliga fartyg som anlöper Stockholms hamnar.

Eleffektbristen får även konsekvenser för andra sektorer som är viktiga i klimatomställningen. Det gäller till exempel att beslutade viktiga projekt så som tunnelbaneutbyggnad riskerar att stoppas, men också att staden tvingas tacka nej till viktiga företagsetableringar av serverhallar som hade kunnat användas för att värma upp stadens hus.

Kommunstyrelsen ska intensifiera sina insatser för att säkra elförsörjningen. För att samordna arbetet ska en särskild elgeneral utses med syfte att samordna och driva stadens åtgärder och påverkansarbete.

En stor del av klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi tillsammans ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Staden måste skyndsamt ta fram en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider. Utan en sådan modell är det svårt att ställa samordnade krav i upphandlingar och ta fram relevanta mål och indikatorer. När modellen är klar behöver matstrategi, riktlinjer och kostpolicy uppdateras med konkreta mål angående utsläpp och matsvinn som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt

att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter. För att samordna stadens arbete kring mat och måltider ska staden inrätta en kostenhet med dietister.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 kommer miljözonsreglerna för tunga fordon att skärpas rejält. Det är en viktig åtgärd som kommer innebära att halterna av kvävedioxider nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Kommunstyrelsen ska tillsammans med berörda nämnder uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.

Som en del i arbetet mot en hållbar och sammanhållen stad ska kommunstyrelsen samordna stadens arbete och stödja nämnder och bolagsstyrelser med att verka för att uppnå de 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Stadens Agenda 2030-råd ska vara ett stöd i arbetet med att uppnå målen. En modell för uppföljning av stadens hållbarhetsarbete i enlighet med hållbarhetsmålen ska tas fram.

Kommunstyrelsen ska utöver ovanstående leda stadens arbete för exempelvis minskad energianvändning, ökad återvinning, minskat bilresande, ökade inköp av ekologiska livsmedel samt i samråd med stadsdelsnämnderna höja kunskapen om hur värmeböljor ska hanteras.

En stad som håller ihop

Forskning visar att tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. För ett lyckosamt förebyggande arbete mot en stad som håller samman är ett nära samarbete och samverkan med andra nämnder, Region Stockholm, polis, akademien och civilsamhället avgörande.

Stadens arbete med trygghet och säkerhet är högt prioriterat. Tryggheten i staden ska öka. Det görs genom ett förebyggande systematiskt säkerhetsarbete, riktade insatser och trygghetsskapande åtgärder i den fysiska miljön genom stadens trygghetsfond, samt ett omfattande preventivt socialt arbete för att stoppa rekryteringen till kriminalitet. Arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen ska fortsätta. Medborgardialoger och medborgarbudget är viktiga verktyg för att arbetet ska kunna utgå från invånarnas upplevelser samt bidra till att öka delaktigheten i utvecklingen av det egna området. Den trygghetssatsning som initierades år 2018 med bland annat ambulerande ordningsvakter och ökad kamerabevakning, ska fortsätta.

Kommunstyrelsen leder stadens trygghets- och säkerhetsarbete, däribland arbetet mot våldsbejakande extremism samt totalförsvarsfrågor. Arbetet med att utveckla kunskap och arbetssätt för att möta problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism ska fortsätta. Systematiska arbetssätt för detta ska tas fram. Stockholms krisberedskap och förmåga inom civilt försvar ska stärkas och i samverkan med polisen ska åtgärder initieras för platser som bedöms sårbara för terrorattentat. Stöd ska ges till stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i det lokala trygghetsarbetet och en stadsövergripande strategi mot det dödliga våldet i kriminella miljöer ska tas fram.

Trygghetskontor och platssamverkan innebär att fler aktörer som näringsidkare, polis, socialtjänst, stadsdelsförvaltning och fastighetsägare arbetar nära och samverkar för att stärka tryggheten på specifik plats. Ett nära samarbete med civilsamhället är viktigt

i arbetet för tryggare offentliga rum. Vi vill att trygghetskontoret på Sergels torg som skapades under den förra mandatperioden ska permanentas och fler trygghetskontor ska öppnas runt om i staden. Utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer ska beslut tas om var trygghetskontor ska etableras. Stureplan är ett område som vi bedömer omgående behöver ett trygghetskontor.

Stadens arbete med sociala investeringar ska även fortsättningsvis ha en tydlig koppling till det stadsövergripande arbetet med social hållbarhet. För att långsiktigt minska sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet genom tidiga och kunskapsbaserade insatser.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för att stadens mottagande av nyanlända består av hållbara lösningar som förstärker likställigheten i staden. I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Staden ska ha ambitionen att det inte ska ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete efter ankomst till Stockholm.

Effektiv, hållbar och behovsanpassad lokalanvändning

Alla stockholmare ska kunna lita på att det finns en bra grundskola nära hemmet. Kommunstyrelsen ansvarar för genomförandet av SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm. Arbetet syftar till att säkerställa en framsynt och ekonomiskt hållbar utbyggnad av skollokaler. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolsegregation.

Kommunstyrelsen ska även ansvara för att säkerställa nödvändig kapacitetsutbyggnad av gymnasieskolan. Detta sker inom ramen för samverkan inom gymnasierregionen. Vi ser ett högt söktryck in mot regionens kärna och Stockholms stad. Det är i grunden positivt. För att säkerställa en långsiktig hållbarhet måste behovet av utbyggnad också svara mot ersättningarna inom gymnasierregionen. Samarbetet inom gymnasierregionen bör utvärderas och förändras för att säkerställa ekonomiska förutsättningar för Stockholms stad och för att Stockholms elever ska kunna få plats på en gymnasieskola i sin hemkommun.

Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Strategiska fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för beslut om större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det kan exempelvis röra projekt med höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, hög komplexitet eller som involverar flera nämnder eller bolagsstyrelser. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekttypen kan åläggas fastighetsnämnden. Vid utveckling eller renovering av fastigheter är kostnadskontroll och projektstyrning av yttersta vikt för att på ett effektiv vis förvalta stadens resurser.

En jämställd stad med mänskliga rättigheter i fokus

Stockholm ska vara en jämställd stad. Män och kvinnor är och ska behandlas som jämlikar. Stockholm ska stärka skyddet mot sexuella trakasserier i stadens samtliga verksamheter. Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna arbetet för att makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön.

Arbetet för mänskliga rättigheter är ett fundament i staden och en förutsättning för demokrati. Kampen mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder, religion eller annan trosuppfattning ska fortsätta. Kommunstyrelsen ska samordna stadens arbete för nationella minoriteter och leda arbetet med verksamheter och informationsinsatser inom ramen för Stockholm som förvaltningskommun för samiska, meänkieli och finska. Inom

respektive verksamhet i staden ska utredningar göras kring behov och efterfrågan på verksamhet inom ramen för förvaltningsområdet. Utredningarna ska göras i samverkan med berörda minoriteter.

Kommunstyrelsen ska säkerhetsställa att staden enbart stödjer och samarbetar med organisationer och aktörer som står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Samröre, uppmuntran till eller möjliggörande av våldbejakande extremism är aldrig acceptabelt. Det berör allt från bidragsgivning till lokaluthyrning.

En stad som lever och utvecklas

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv. På senare tid har dock flera musikscener stängt. Det är ett strukturellt problem som måste lösas på sikt. Staden behöver ta ett samlat grepp om denna fråga och tillsätta en fokusgrupp med kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och fastighetskontoret för att vända denna trend. Kommunstyrelsen ska tillsammans med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.

Stockholm har under lång tid stått stark på en global arena och attraherat etablering av flera multinationella företag. Det har skett samtidigt som flera inhemska företag har startat och vuxit. I internationella mätningar för innovation och start-up hamnar Stockholm ofta i toppen. För att stärka både det lokala och internationella näringslivet påbörjades redan under tidigare mandatperiod arbetet för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar. Under året kommer förutsättningarna för näringsidkare som är verksamma i stadsdelarna prioriteras genom bland annat större insatser för samordning och kommunikation.

Förutsättningen för att fler ska få ett jobb är ett levande näringsliv. I Stockholm ska alla företag ha goda möjligheter att växa. Det ska vara lätt att starta och driva företag i vår stad. Stockholms näringslivsarbete ska förbättras ytterligare. Stockholm ska arbeta aktivt med etablering och nyföretagande i alla stadsdelar. En begränsning för många företag är idag bristen på lokaler, och staden ska fortsätta arbeta utifrån målsättningen om att bygga 100 000 nya arbetsplatser till år 2030.

De kreativa näringarna är en viktig del av stadens näringsliv och film- och tv-produktion ska främjas i Stockholm. En viktig del i stadens näringslivsarbete är vägledning och lokalt stöd till nyföretagande. Staden behöver fortsätta det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i stadens fokusområden, i enlighet med stadens mål.

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få jobb i staden ska förbättras. Funktionshinderperspektivet ska beaktas i alla stadens verksamheter.

Stockholm ska bidra till att den högre utbildningen i staden och regionen får goda utvecklingsmöjligheter och kan hålla en världsledande kvalitet. Samarbetet med universitet och högskolor ska fördjupas.

Stockholms stad är en attraktiv arbetsgivare

Rätten till en fast heltidsanställning med schyssta arbetsvillkor och en lön man kan leva på är en viktig jämställdhetsfråga. Fortfarande lever många kvinnor under alltför svåra

ekonomiska förhållanden. Hälften av kvinnorna i traditionella arbetaryrken jobbar deltid och den främsta anledningen till detta är att de inte får en heltidsanställning. Även visstidsanställningar i form av timavlönad personal bidrar till ökad ojämställdhet. Trots att tanken är att timanställda ska användas vid korttidsfrånvaro utgör gruppen alltför ofta en stor del av grundbemanningen i många av stadens kvinnodominerade verksamheter.

Strukturella problem kräver kollektiva och skarpa progressiva förslag. Staden är en av landets största arbetsgivare och behöver en aktiv personalpolitik. Att lyfta in personalfrågorna under kommunstyrelsens ekonomiutskott visade tydligt att personalfrågorna under det blågröna styret inte är prioriterade. I en stor stad som Stockholm krävs ett strategiskt arbete på högsta politiska nivå för att förändra verkligheten. Anställningsvillkoren i framförallt kvinnodominerade sektorer behöver förbättras, bland annat när det gäller hur arbetet organiseras och fördelas. Särskilt gäller det ett fortsatt arbete för rätt till heltid och tryggare anställningar. Bra arbetsförhållanden, med utgångspunkt i de villkor som formuleras i kollektivavtal, ska vara lika självklara i upphandlad verksamhet.

Genom att skapa attraktiva villkor och erbjuda intressanta jobb kan arbetsgivare attrahera medarbetare med rätt kompetens och trygga kompetensförsörjningen för framtidens välfärd. Det är ytterst angeläget med tanke på den rådande kompetensbristen. Ur en kontinuitetsaspekt är fasta anställningar att föredra även för arbetsgivare.

Staden behöver bli tydligare med i vilka fall allmänna visstidsanställningar får användas eftersom det finns ett antal förvaltningar som har anmärkningsvärt många anställda i denna otrygga anställningsform. Det är inte rimligt att ha många tidsbegränsade anställningar som skulle kunna vara fasta anställningar. Det får aldrig vara ett slentrianmässigt användande av osäkra anställningar, anställningsformen ska reserveras för exempelvis tidsbestämda projekt eller tillfälliga förstärkningar under en begränsad period.

År 2014 stärktes arbetet med att förbättra arbetsvillkoren genom rätt till kollektivavtal, heltid, rimliga scheman och en bra löneutveckling. Låglönesatsningar gjordes, inriktningen var att fasta anställningar och heltid skulle vara norm i staden samt att AVA-anställningar skulle minimeras. Stadens program för upphandling och inköp uppdaterades med att staden, så långt det är ändamålsenligt och möjligt enligt lag, ska ställa krav på särskilda kontraktvillkor i nivå med svenska kollektivavtal. Detta arbete behöver fortsätta och tas vidare.

Därför vill vi se över konverteringstiden gällande vikariat och allmän visstidsanställning till tillsvidareanställning. Det tar mycket längre tid för en timavlönad att komma upp företrädesrätt till återanställning och tillsvidareanställning, eftersom endast de dagar man är inne och arbetar räknas. Arbetstagaren har rätt att avstå från att konverteras in i en fast anställning, så en sådan reglering drabbar inte den som vill fortsätta sitt arbete som timavlönad. I det nationella kollektivavtalet behöver man ha varit anställd i 1080 dagar under en femårsperiod för att bli tillsvidareanställd, men för att öka stadens attraktivitet som arbetsgivare inom framförallt vård- och omsorgssektorn går det att minska gränsen för detta. Kommunstyrelsen ska därför utreda förutsättningarna för att ändra konverteringsreglerna för timavlönade och för tidsbegränsade anställningar i syfte att snabbare få dem tillsvidareanställda. Kommunstyrelsen ska också utarbeta riktlinjer för när och hur nämnder och styrelser kan användas sig av allmänna visstidsanställningar i syfte att minimera användandet av anställningsformen. Slutligen ansvarar kommunstyrelsen för att alla nämnder och styrelser årligen redovisar användningen av otrygga anställningar och arbetar för att minska desamma.

Hållbar ekonomi

Grundläggande för en fungerande stad och en välfärd som möter medborgarnas behov är en god kommunal ekonomi. Under år 2019 har stadens ekonomiska förutsättningar kraftigt försämrats. Kommunstyrelsen har i detta avseende misslyckats. I alla ekonomiska månadsrapporter under år 2019 har stadsledningskontoret påpekat det ohållbara i att stadens kostnader ökat med cirka fyra procent medan intäkterna ökat med en dryg procent.

Precis som kontoret påpekat är en viktig orsak till denna obalans den skattesänkning som genomfördes av den borgerliga majoriteten i budget för 2019. Det politiska ledarskapet hävdade då att det inte skulle påverka välfärdsverksamheterna. Nu vet vi svaret. Många välfärdsverksamheter har tvingats spara. Andra resultatenheter har klarat sig igenom året genom att ta resurser från upparbetade reserver. När dessa nu börjar ta slut, kombinerat med finansborgarrådets besparingsbudget för år 2020, kommer verksamheterna att fortsatt behöva spara under år 2020 om den borgerliga politiken fortsätter.

Parallellt med en svagare driftsekonomi har stadens behov av nyupplåning fördubblats. Under förra mandatperioden egenfinansierades två tredjedelar av alla investeringar. Nu har upplåningen ökat kraftigt och varje månad under år 2019 har staden i snitt behövt låna en miljard kronor.

Den borgerliga majoriteten drar utifrån detta slutsatsen att staden ska minska sin investeringsvolym. Nödvändiga verksamhetslokaler ska inte byggas eller skjutas på framtiden, allmännyttans bostadsbyggande ska sänkas och klimatinvesteringarna ska reduceras. Inte ens moderaternas enda tydliga vallöfte att gräva ner centralbron finns med i investeringsplanen.

Det är dock fel slutsats att tro att vägen till bättre ekonomi går genom att staden ska fungera sämre. Tvärtom finns det fortfarande behov av investeringar i bostäder, infrastruktur och klimatomställning. Vi föreslår sådana åtgärder och finansierar dessa genom ett högre bostadsbyggande, en starkare driftsekonomi och genom att bedriva aktiv fastighetsförvaltning avseende lokaler som staden inte behöver ha rådighet över.

Kommunstyrelsen behöver därför åter föra en politik som säkerställer en god driftsekonomi, säkerställer nödvändiga investeringar och ökat bostadsbyggande. Kommunstyrelsen ansvarar därmed för att säkra en långsiktig balans i ekonomin.

Stadens verksamhet ska vara effektiv. Kommunstyrelsen har en viktig roll att både bedriva tillsyn och sprida goda exempel. En åtgärd för att bedriva verksamheten med högre effektivitet är att stärka den egna kompetensen med syfte att minska behovet av externa konsulter. För att vinna trovärdighet i detta ska kommunstyrelsen föregå med gott exempel och minska behovet av externa konsulter under år 2020.

Kommunstyrelsen ska i alla verksamheter sträva efter att ta tillvara Stockholms ekonomiska intressen. Ett sådant exempel är att kommunstyrelsen ska identifiera och vid behov omförhandla hyresavtal som är ofördelaktiga för Stockholm utan att ge samhällsekonomisk nytta. Ett sådant nyligen uppmärksammat exempel är stadens avtal rörande Bromma flygplats. Stockholm stad ska inte subventionera fossila utsläpp. Kommunstyrelsen ska därför söka omförhandla avtalet med Swedavia.

Det finns anledning att ifrågasätta finansborgarrådets förslag till besparingar till följd av en sammanslagning av två stadsdelsnämnder då förslaget är framtaget utan beredning. Snarare talar mycket för att ogenomtänkta sammanslagningar som ska ske på grund av akuta sparkrav ofta innebär större kostnader initialt. Vi motsätter oss en sådan

hantering och tycker att lokaldemokratiska skäl talar för stadsdelsnämnder som möter medborgarna nära deras vardag.

Att utan beredningsunderlag föreslå en sammanslagning av Hägersten-Liljeholmen med Älvsjö stadsdelsnämnd framstår, givet att den inte ens nämns i finansborgarrådets budgettext, som en panikartad sista-minuten-åtgärd för att genom påhittade besparingar få ihop budgeten. Det är knappast det ledarskap Stockholm behöver. Vi föreslår därför att Stockholm även år 2020 ska ha 14 stadsdelsnämnder enligt stadens nuvarande organisation. Det finns alltid skäl att se över organisationen i staden i syfte att öka kvalitet och effektivitet, men ska förändringar ske ska det grundas i bra underlag och en demokratisk diskussion.

Om majoriteten ändå går vidare med förslaget förutsätter vi att det sker efter en beredning som säkerställer att kvaliteten i välfärden inte försämras, att lokaldemokratin värnas och att medborgarservice i hela stadsdelen utvecklas och inte avvecklas. Den kulturverksamhet och medborgarservice som finns i anslutning till Älvsjö stadsdelsförvaltning får exempelvis inte försämras utan behöver tvärtom stärkas.

Kommunstyrelsen ansvarar för stadens strategiska innovationsarbete och kvalitetutvecklingsfrågor. All hantering av allmänna medel måste ske ansvarsfullt, transparent och med möjlighet till kontroll. Alla stadens verksamheter ska sträva efter en effektiv resursanvändning med strikt kostnadskontroll. Det gäller särskilt stadens insatser för ökad digitalisering. Kommunstyrelsen ska leda och samordna stadens arbete med realisering av *Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad*. Strategin syftar till att stimulera, vägleda och samordna insatser för att genom digitalisering förenkla för invånare, företagare och besökare. Staden ska aktivt verka för att bli en av de nationella AI-noder som ligger inom satsningen AI Innovation of Sweden. En särskild AI-samordnare ska utses.

Upphandling och inköp

Kommunkoncernen gör årligen inköp av varor och tjänster för cirka 32 miljarder kronor. Som offentlig aktör är det viktigt att använda offentlig upphandling och inköp som ett medel för att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning i enlighet med Stockholms stads program för upphandling och inköp. Arbetet förutsätter en hög grad av samverkan och kommunstyrelsen har en samordnande och stödjande roll.

Stadens inköp ska användas som ett medel att kvalitetsutveckla verksamheterna samt driva utvecklingen i innovativ och ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar riktning. Nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla mått och mätmetoder för att bidra till minskad klimatpåverkan genom stadens inköp. Tillräcklig kompetens för att kunna krävställa och genomföra upphandlingar samt följa upp ingångna avtal ska säkerställas.

Kommunstyrelsen ska säkerställa att stadens inköp är marknadsmässiga, konkurrensneutrala och har hög kvalitet och kostnadseffektivitet. För att uppnå detta behövs en ökad samverkan och dialog med leverantörer och branschorganisationer samt att staden förbättrar metoder för att tillvarata den potential som finns för anbud från små företag i offentlig upphandling, för sund konkurrens och ökad innovation.

Direktupphandlingar ska genomföras i enlighet med LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling vad gäller konkurrensutsättning, seriositetsprövning och dokumentation.

Internationalisering och internationellt arbete

Stockholm har under de senaste decennierna utvecklats till en internationell storstad. Stadens möjlighet till verksamhetsutveckling förbättras av en internationell utblick där vi lär av de bästa exemplen runt om i världen. Stockholm ska vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatsamarbetet, där staden ska inta rollen som en föregångare i det globala miljö- och klimatarbetet.

Stockholms stad har under mandatperioden åren 2014 till 2018 intensifierat sin internationella verksamhet inom strategiskt viktiga områden. Utöver att stärka stadens internationella samarbeten och relationer är ett viktigt steg i internationaliseringsarbetet att relevant information om stadens verksamhet finns tillgänglig på engelska eller andra relevanta språk. Staden ska fortsätta arbetet med att underlätta för icke-svensktalande boende och besökare i staden.

Kommunstyrelsen ansvarar för stadsövergripande internationella relationer och besök. Kommunstyrelsen ska också samordna stadens internationella samverkan på klimatområdet och delta aktivt i internationella och europeiska samverkansorganisationer, bland annat Eurocities. Slutligen ansvarar kommunstyrelsen också för att strategiskt bevaka och tillvarata de möjligheter som erbjuds att delta i samverkansprojekt som finansieras av EU:s fonder och program.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och näringslivet kartlägga Stockholms kompetensförsörjningsbehov.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska ansluta Stockholm till det globala FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska därför utreda förutsättningarna för att ändra konverteringsreglerna för timavlönade och för tidsbegränsade anställningar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska från äldrenämnden överta ansvaret för Äldrevänlig stad.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska göra en översyn av fördelningsmodellen för medel för handläggning av ekonomiskt bistånd, i syfte att skapa enhetlighet och goda planeringsförutsättningar	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokalerna och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2020-01-01	2020-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder arbeta för att tidigarelägga stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad och därmed verka för en nedläggning av Bromma flygplats och fokusering av flygtrafiken till Arlanda.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med fastighetsnämnden och Storstockholms brandförsvarförbund utarbeta en plan för renovering av stadens brandstationer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturevenemang på Stockholms stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholmare och besökare.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda möjligheten till ökad samlokalisering mellan skolverksamheter, folkbibliotekens verksamheter och stadsdelarnas medborgarservice i syfte att förenkla för medborgarna, effektivisera stadens lokalförsörjning och stärka stadens offentliga mötesplatser.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt i samråd med berörda nämnder och bolagsstyrelser ta fram en plan för krigsorganisation och krigsplacering av personal.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt i samråd med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser utreda placering och funktion för trygghets- och säkerhetspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, äldrenämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta en central kostenhetsenhet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn över stadens kommunövergripande verksamhet inom äldrenämndens verksamhetsområde.	2020-01-01	2020-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna påbörja ett pilotsamarbete med Region Stockholm för att stärka en sammanhållen vård och omsorg för äldre samt utveckla ett relevant systemstöd för detta.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden säkerställa att det moderna sociala systemet möjliggör integration med privata utförarens system.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden ta fram fler webbaserade utbildningar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden utreda hur uppföljning av verksamheten, avtal och utformningen av hemtjänstpengen bättre kan främja hög kvalitet inom hemtjänsten.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med överförmyndarnämnden och socialnämnden utreda och införa förvaltarenhet under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med berörda nämnder och bolagsstyrelser implementera det nya miljöprogrammet för 2020-2023 och den reviderade strategin för fossilbränslefritt Stockholm 2040 som inkluderar ekonomiska analyser.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inleda arbetet med en bostadsgaranti för unga.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden driva en utveckling av Kista busstorg tillsammans med berörda externa aktörer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken fram till år 2030.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomlysna kostnaderna för om- och tillbyggnationsprojekt på befintliga skolor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska initiera förhandlingar med Swedavia om avtalet för Bromma flygplats i syfte att staden ska sluta subventionera fossila utsläpp och för att värna skattebetalarnas ekonomiska intressen.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska leda arbetet mot målet att inget område i Stockholm ska klassas som <i>särskilt utsatt område</i> senast år 2022 och inget område ska klassas som <i>utsatt område</i> senast år 2025.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska samordna arbetet med att utforma ett minnesmärke efter händelsen på Drottninggatan den 7 april i samarbete med trafiknämnden, kulturnämnden och Norrmalms stadsdelsnämnd.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna och berörda nämnder i deras arbete med vidareutbildning och kompetensutveckling av medarbetare som saknar relevant grundutbildning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
KS:16

Kommunstyrelsen ska ta fram en samordnad analys av gemensamt insamlad data kring trygghet över staden med utgångspunkt i Trygghetsmätningen, Stockholmsenkäten, relevanta skolenkäter, Tyck till-appen samt annan väsentlig information.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska ta fram en strategisk planering för elnätet och bjuda in andra kommuner, regionen och elnätsbolag för att samordna en strategisk planering av de nationella, regionala och lokala elnäten.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska utarbeta riktlinjer för användningen av allmänna visstidsanställningar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda hur Stockholm kan använda sig av lägre kylränta vid energieffektiverande renoveringar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda på vilket sätt stadens lokalorganisation ska utformas för att optimera och säkerställa en effektiv lokalförsörjning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska utreda stadens framtida delaktighet i Mälardalsrådet med anledning av att Region Stockholm har ett nytt regionalt utvecklingsuppdrag.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB ska intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta mot våldsbejakande extremism och stödja lokalförvaltande organisationer i arbetet med demokratisäkring, till exempel genom att bidra med kompetensutveckling.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshandling.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen föreslå reviderade avgifter med inriktning att kulturskolans korta kurser ska avgiftsfrias.	2020-01-01	2020-12-31
Serviceämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utvärdera nuvarande intäktmodell för serviceämnden.	2020-01-01	2020-12-31
SISAB ska i samarbete med kommunstyrelsen och utbildningsnämnden utreda hur det är möjligt att sänka kostnaderna för beslutsprocesserna i projekten.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ansvara för att överföra beställaransvaret för bostäder med särskild service till socialnämnden från stadsdelsnämnderna.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna för, och de ekonomiska konsekvenserna av, att införa den så kallade Laholmsmodellen med större flexibilitet inom ledsagning.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer verka för att fler trygghetskontor skapas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldreomsorgsnämnden ta fram ett nytt program mot hemlöshet och därefter handlingsplaner för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och berörda nämnder ta fram ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.	2020-01-01	2020-12-31

Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utreda möjligheterna att i samarbete med berörda aktörer inrätta ett länsövergripande centrum för personer som är offer för prostitution, människohandel för sexuella ändamål eller sexuellt våld.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälso- skyddsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda och tydliggöra ansvaret gällande tillsyn av försäljning av folköl och tobak.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur den stads- övergripande avhoppverksamheten kan utvecklas i syfte att förbättra inci- tamenten och skyddet för de som väljer att lämna kriminella gängmiljöer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnäm- derna ta fram ett förslag till handlingsplan med tillhörande kostnadsanalys för införandet av en enhetlig yrkestitulatur inom LSS-verksamheterna.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnäm- derna ta fram en handlingsplan för att minska klotter i staden samt, om möj- ligt, samverka med privata fastighetsägare.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen tillse att även gymnasieplaneringen ingår i SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda ersätt- ningsmodellen för skolskjuts och föreslå en ersättningsmodell som täcker kostnaderna där de faktiskt uppstår.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdels- nämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utvärdera samråd inom gymnasieregionen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnäm- derna se över reglerna för biståndsbedömningen för och behovet av dag- verksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen se över reglerna för köhantering för särskilda boenden i syfte att minska kostnaderna för tom- gångshyror.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för legitimerad personal inom äldreomsorgen, i syfte att underlätta nyrekrytering och minska personalomsättningen inom gruppen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda och analysera biståndsbeslut som i förvaltningsdomstol gått staden emot, i syfte att öka likställigheten.	2020-01-01	2020-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen initiera en dialog med riksdag och regering om vikten av att Stockholm erhåller ersätt- ning för riksansvaret för utlandssvenskar.	2020-01-01	2020-12-31

Revisorskollegiet

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisions- sed. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovis- ning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer.

Kommunfullmäktiges presidiums förslag till budget 2020 och inriktning för 2021 och 2022

Mnkr	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-32,0	-32,5	-33,0	-33,5
Intäkter	2,6	2,6	2,6	2,6
Netto	-29,4	-29,9	-30,4	-30,9

Förslaget till budgetram för 2020 har enligt god revisionssed beretts av kommunfull- mäktiges presidium. Budgeten för 2020 ökar med 0,5 mnkr jämfört med 2019. Föränd- ringarna framgår av bilaga 2.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetsätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revi- sionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Valnämnden

Nämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till regionfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till Europaparlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

Utgångspunkten för nämndens arbete ska vara att alla röstberättigade ges goda chanser att använda sig av sin demokratiska rättighet att rösta. Nämnden ska därför planera för att valen kan organiseras och genomföras på ett sådant sätt att alla röstberättigade ges goda förutsättningar att rösta. I detta avseende ska nämnden särskilt beakta förutsättningarna att rösta i områden med historiskt lågt valdeltagande samt behovet av tillgängliga och trygga vallokaler. Nämnden ska prioritera åtgärder för att värna valhemligheten och motverka alla former av otillbörligt verkande vid röstning.

Förslag till budget 2020 och inriktning för 2021 och 2022

Mnkr	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Driftverksamhet				
Kostnader (-)	-50,3	-5,5	-6,4	-62,4
Intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto	-50,3	-5,5	-6,4	-62,4

Budgeten för 2020 minskar med 44,8 mnkr jämfört med 2019. Minskningen beror på att inget allmänt val kommer att genomföras under året.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna har ansvar för merparten av stadens välfärdsverksamhet och ska erbjuda en samhällsservice av hög kvalitet. Det lokala utvecklingsarbetet är av stor betydelse för att skapa en hållbar utveckling i stadens alla delar och för att skapa ett Stockholm för alla. Prioriteringarna i utvecklingsarbetet ska tas fram i dialog med invånare och lokala aktörer, genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget eller andra liknande modeller.

Stadsdelsnämnderna har en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete. Arbetet innefattar såväl sociala förebyggande insatser som investeringar och fysiska åtgärder i närmiljön. En nära samverkan med barn och ungdomar, föräldrar, lokalpolisen, föreningar, det lokala näringslivet och fastighetsägare är en förutsättning för trygghetsarbetet.

Det gemensamma ansvaret för ett hållbart mottagande i staden och snabb etablering kräver kommunala etableringsinsatser inom stadsdelsnämndernas verksamheter, samt genom arbetsmarknadsåtgärder och en nära samverkan med jobbtorg. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att erbjuda stöd till kvotflyktingar, ofta med kort varsel.

Ett Stockholm som håller samman

Precis som i övriga delar av världen har vi sett hur den ekonomiska utvecklingen drivit på mot ökade klyftor, en påtaglig segregation och ett större utanförskap i delar av vår stad. Staden har ett ansvar för att minska segregationen och öka människors möjlighet att utveckla sina egna liv och nå sin fulla potential. Stadsdelsnämnderna ska stärka möjligheterna att tillgodose olika gruppers behov av insatser regionalt genom samverkan med andra stadsdelsnämnder. För att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare ska stadsdelsnämnderna fortsätta att utveckla, vidta och följa upp insatser. Med utgångspunkt i lokala lägesbilder ska stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta med lokalt demokrati- och utvecklingsarbete och verka för genomförandet av Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål.

För att stärka det brottsförebyggande arbetet ska stadsdelsnämnderna utveckla samverkan med berörda nämnder och relevanta externa aktörer exempelvis inom ramen för lokala brottsförebyggande råd. I samverkan med kommunstyrelsen, utbildningsnämnden, socialnämnden, trafiknämnden och polis ska stadsdelsnämnderna ta fram lokala lägesbilder och orsaksanalyser. Utifrån orsaksanalysen ska evidensbaserade trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder genomföras lokalt som en del i arbetet med de lokala samverkansöverenskommelserna med polisen.

Samverkan med stadens bostadsbolag för att bland annat höja kunskapen kring oriktiga hyresförhållanden på bostadshyresmarknaden och på vilket sätt sådan kan undvikas ska utvecklas.

Ett klimatsmart Stockholm

Den klimatomställning som krävs globalt måste genomföras genom lokala initiativ. Det kräver samarbete mellan medborgare, civilsamhälle, samhällsaktörer och företag. Ska en politik för ett hållbart klimat vara framgångsrik måste den bäras av alla, det går inte att vänta in marknaden eller andra utomstående krafter. Alla måste ges möjlighet att bidra efter egen förmåga.

I samarbete med berörda facknämnder ska stadsdelsnämnderna tillgängliggöra natur- och kulturresevat. Med fokus på ytterstaden ska stadsdelsnämnderna, i samverkan med

kulturnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden, underlätta för närvaron av kultur i det offentliga rummet.

Stadsdelsnämnderna ska bidra till att uppfylla stadens mål om ett klimatsmart och hållbart Stockholm genom att arbeta in och beakta de styrdokument som syftar till att uppnå detta mål. Miljö- och klimatsamordnare på stadsdelsnämnds nivå ska inrättas.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholms ekonomi har historiskt sett varit en av landets absolut starkaste. Under år 2019 har dock stadens ekonomi substantiellt försvagats. Stockholm behöver återgå till en progressiv politik och en strävan mot jämlikhet där investeringar i välfärd, klimat och bostadsbyggande skapar välstånd och åter kombinera det med en ansvarsfull politik utan ofinansierade skattesänkningar.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med Stockholm Business Region AB för att förbättra det lokala näringslivets förutsättningar och föra lokala näringslivsdialoger i sina respektive stadsdelar. För att kartlägga möjligheterna för ökad hållbar tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område ska stadsdelsnämnderna samarbeta med kommunstyrelsen och Stockholm Business Region AB genom en lokal näringslivsanalys.

Stadsdelsnämnderna ska förbättra företagens möjlighet till insyn och kontakter med facknämnder och kommunala bolag.

För att nyanlända ska etableras snabbt på arbetsmarknaden ska stadsdelsnämnderna samverka både inom staden och externt med näringsliv och civilsamhälle och öka tillgängligheten till och kvaliteten i samhällsvägledning till nyanlända i ett tidigt skede i etableringsprocessen. Samhällsvägledning kring bostadsfrågorna och möjligheterna att hitta egen bostad ska prioriteras.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I vår stad, och runt om i världen, ökar den politiska polariseringen och i dess spår följer en ökad otrygghet som skrämmer och begränsar människors frihet. Den liberala demokratin ifrågasätts och de värden som byggt vårt samhälle utmanas för första gången på allvar sedan demokratins införande för 100 år sedan.

Stockholm har högst påtagligt tagit del av denna radikaliserings av det politiska landskapet. Allt för många stockholmare möter hot och hatbrott i sin vardag. Attacken på Drottninggatan den 7 april 2017 var en tydlig påminnelse om vår sårbarhet, men också om den stora uppslutning som finns bakom samhällets kärnvärden. Stora påfrestningar har också skett senare, exempelvis vid nazistiska demonstrationer.

Vårt svar måste vara att stå fast vid den öppna staden. Mänskliga rättigheter ska få en mer framskjutet roll i stadens strategiska arbete och arbetas in i varje verksamhetsområde. Stadens trygghetsarbete ska intensifieras. De demokratiska målen ska ligga till grund för stadens bidragsgivning till civilsamhället. Stadsdelsnämnderna ska samråda med kommunstyrelsen kring eventuella större evenemang av stadsövergripande karaktär.

Utifrån befintlig kunskap, lokala lägesbilder och aktiviteter i handlingsplanerna ska stadsdelsnämnderna utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism i samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, berörda facknämnder och polis, med en beredskap för att anpassa aktiviteter till hastigt uppkomna behov.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med kommunstyrelsen om trygghetsinvesteringar i den fysiska miljön. Stadsdelsnämnderna ska initiera och driva platssamverkan och platsaktivering, samt vara sammankallande part i samverkan med berörda nämnder, styrelser och andra aktörer.

Genom samverkan med socialnämndens EU-teams uppsökande arbete och efter samråd med polisen ska stadsdelsnämnderna systematiskt arbeta för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser.

För att stärka det våldsförebyggande arbetet och stödja det trygghetsskapande arbetet i stadens skolor ska stadsdelsnämnderna stödja utbildningsnämndens arbete med mentorer i våldsprevention (MVP).

Utifrån handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation ska stadsdelsnämnderna stärka medarbetarnas inflytande och delaktighet på arbetsplatsen för att säkra en god arbetssituation.

Stadsdelsnämnderna ska trygga en god kompetensförsörjning inom socialtjänsten och erbjuda nya medarbetare en gedigen introduktion samt stöd till medarbetare med kort erfarenhet i form av handledning och mentorskap för att säkerställa likställighet och rättssäkerhet för stockholmarna. Vidare ska stadsdelsnämnderna stödja tillåtande, tillgängligt och öppet ledarskap på alla nivåer inom socialtjänsten och arbeta förebyggande mot hot och våld. Ett långsiktigt stöd till personal som utsatts för våld i sitt arbete ska säkerställas. Chefers arbetssituation och förutsättningar att utöva ett närvarande ledarskap ska förbättras i syfte att trygga en god kompetensförsörjning inom förskolan, socialtjänsten och äldreomsorgen.

Stadsdelsnämnderna ska uppmärksamma nyanlända flickors och kvinnors erfarenheter och särskilda utsatthet och i samarbete med socialnämnden och SHIS Bostäder vidareutveckla mottagandet av och arbetssätten kring kvotflyktingar.

Samarbetet med arbetsmarknadsnämnden i det lokala utvecklingsarbetet ska fortsätta, särskilt i de prioriterade stadsdelsområdena i ytterstaden och stadsdelsnämnderna ska fortsätta att arbeta med medborgardialoger och medborgarbudget.

Stadsdelskontrakt

Vi vill garantera medborgarna en hög nivå på välfärd i staden, präglad av framtidstro och trygghet. Alla stadens invånare ska ha tillgång till stadens verksamheter oberoende av var man bor.

Vi kan se att resursförstärkningen som gjordes på föräldrastödsprogrammen under mandatperioden 2014 till 2018 var efterlängtat. Det är tydligt att det finns ett behov hos föräldrar och blivande föräldrar att få råd och stöd i föräldraskapet. Här är det viktigt att samhället möter upp när människor önskar stöd. Föräldrastödsprogrammen ska därför utvecklas och erbjudas alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm. Även öppna förskolor ska finnas i hela staden. Kommunala förskolor och äldreboenden ska finnas i alla stadsdelsförvaltningsområden.

Medborgarkontor dit stadens invånare och föreningar kan vända sig för att få information och vägledning vid ett personligt möte ska inrättas i de områden där de idag inte finns, för att förenkla kontakten mellan individen och samhället.

(S)
SDN:4

För att underlätta för den enskilde att ta sig ur problematiska ekonomiska situationer ska alla medborgare veta var man kan vända sig för att få konsument-, skuld- och budgetrådgivning.

Bibliotek med generösa öppettider ska vara trygga och tillgängliga för den som vill låna en bok, läsa en tidning eller studera.

Vi vill ge fler ungdomar möjlighet till en första kontakt med arbetsmarknaden och därför utökar vi antalet feriejobb för unga.

Under perioden 2014 till 2018 stärktes investeringarna i kulturskolan både genom ett ökat utbud, fler platser och lägre avgifter. Sammantaget innebar åtgärderna en bättre tillgänglighet som gjorde att fler som ville fick chansen att delta i kulturskolans verksamhet. Tyvärr har den borgerliga majoriteten kraftigt skurit ner på kulturskolans verksamhet under det senaste året, en beklaglig utveckling för Stockholms barn och unga. Vårt mål för Stockholm är att de barn och ungdomar som vill utöva kultur inom ramen för kulturskolan ska ha möjlighet att göra det.

Efter uppdrag i budget för år 2018 pågår ett arbete i staden med att öppna upp lokaler för föreningsliv och civilsamhälle i samtliga stadsdelsnämndsområden. Det är dags att gå från planering till fortsatt verkställande. Fler lokaler måste öppnas upp för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov dagar.

Socialtjänsten ska hålla en hög kvalitet i hela staden och en mobil jour med erfarna socialsekreterare har inrättats för att stötta i de stadsdelar där det behövs. Förstärkningslaget med erfarna socialsekreterare som förstärker i myndighetsutövning rörande barn och unga i stadsdelsförvaltningarna utgör en viktig stödfunktion. Det är angeläget att insatsen fortsätter och utvecklas.

Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga möjliggör att tidiga insatser snabbt kan sättas in för att motverka att barn och ungdomar rekryteras till brottslighet. Fältassistenternas och ungdomsjourens uppsökande verksamhet är viktig för att förebygga missbruk, kriminalitet, människohandel och prostitution. Nedskärningarna som den borgerliga majoriteten gjorde år 2019 på stadsdelsnämnderna och i förlängningen på det uppsökande arbetet för att finansiera skattesänkningar drabbar barn och unga som är i behov av stöd. Det ska finnas fritidsgårdar, mötesplatser för unga samt fältassistenter i hela Stockholm. Vi vill sätta stopp för nedskärningar av det uppsökande arbetet, vi prioriterar ett tryggare Stockholm före skattesänkningar.

I samverkan med polisen ska en stadsövergripande avhopparverksamhet erbjudas och verksamheten ska utökas. Personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. De sociala insatsgrupperna utgör ett viktigt nav i arbetet.

Ett antal stadsdelsnämnder tillhandahåller kommunövergripande verksamheter som återfinns inom verksamhetsområdena förskola, barn, kultur och fritid, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Syftet är bland annat att kunna erbjuda verksamheter till personer med särskilda behov, vilket gör att flera av verksamheterna är av unik karaktär. Karakteristiskt för stadens kommunövergripande verksamheter är att de är tillgängliga för invånarna i stadens samtliga stadsdelsnämnder. Kommunövergripande verksamheter återfinns inom stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Bromma, Kungsholmen, Norrmalm, Södermalm och Enskede-Årsta-Vantör.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ska i samråd med kulturnämnden och exploateringsnämnden inrätta en kulturpark i Snösätra.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att från 2021 samla ansvaret för stadens samtliga motionsspår under idrottsförvaltningen.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda möjligheten till ökad samlokalisering mellan skolverksamheter, folkbibliotekens verksamheter och stadsdelarnas medborgarservice i syfte att förenkla för medborgarna, effektivisera stadens lokalförsörjning och stärka stadens offentliga mötesplatser.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, äldrenämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta en central kostenhet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska samordna arbetet med att utforma ett minnesmärke efter händelsen på Drottninggatan den 7 april i samarbete med trafiknämnden, kulturnämnden och Norrmalms stadsdelsnämnd.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshantering.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldrenämnden ta fram ett nytt program mot hemlöshet och därefter handlingsplaner för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och berörda nämnder ta fram ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska samordna arbetet med att implementera strategin för att minska risken att barn, ungdomar och unga vuxna dras in i kriminalitet, och stötta utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i deras arbete.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram ett förslag till handlingsplan med tillhörande kostnadsanalys för införandet av en enhetlig yrkestitulatur inom LSS-verksamheterna.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby	2020-01-01	2020-12-31

(S)
SDN:6

gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sättra centrum.		
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden inom ramen för handlingsplanen för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare, särskilt arbeta för att säkerställa att alla incidenter av hot och våld mot personalen registreras i stadens incidentrapporteringsystem IA och att drabbad personal upplever att de fått tillräckligt stöd av staden som arbetsgivare.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelsnämnder har fullständiga elevhälsoteam inriktade mot förskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en översyn av stadens köhandläggning inom verksamhetsområde förskola med syfte att säkerställa likställighet.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av förskoleverksamhet för förvaltningsområdet meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla en modell för lärfritids för årskurs 7-9, initialt genom pilotverksamhet på fem skolor med högt socioekonomiskt index.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtyck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska ta över ansvaret för att tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn fram till vårterminen då de fyller tretton år.	2020-01-01	2020-12-31

Förskoleverksamhet

Alla barn i Stockholm har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Förskolan ska vara lärorik och stimulerande. Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att förskoleverksamheten inom Stockholms stad är likvärdig, har hög kvalitet och lägger grunden för ett livslångt lärande. Det ska finnas en bra kommunal förskola nära hemmet. Alla barn behöver ta del av förskolans verksamhet. Förskolan ska ge barnen möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens och vara fri från stereotypa könsroller.

Stockholms förskolor ska vara tillgängliga för alla barn och alla barn ska få det stöd de behöver för att lära och utvecklas. För att det ska vara möjligt krävs resurser. I majoritetens budget för år 2020 ser vi historiskt låga resurstilldelningar till stadens förskolor. Inte på hela 2010-talet har schablonuppräkningsgraden varit så låg som för år 2020, endast 0,9 procent. I och med att personalförsäkringspålägget höjs med en procent innebär det att i princip hela schablonökningen äts upp, vilket resulterar i ännu mindre resurser ut till verksamheterna. Det kommer i praktiken att innebära nedskärningar i stadens förskoleverksamhet.

Majoritetens nedprioritering av förskolan är oroande. De uteblivna uppräkningsgraderna kommer att leda till större barngrupper, lägre personaltäthet och minskad möjlighet att ta in vikarier. Majoriteten talar om att tillämpa evidensbaserade metoder inom välfärden men väljer att skära ner på ett av de mest beforskade områdena: förskolan. Forskningen visar att förskolan har positiva effekter för ökad jämställdhet, utjämnande av socioekonomiska effekter och höjda kunskapsresultat i skolan. Att säga att man prioriterar välfärdens kärna men samtidigt helt negligerar förskolan är en örlig politik.

De senaste åren har den genomsnittliga löneökningen för förskollärare legat på ungefär 4 procent och för barnskötare på ungefär 2,5 procent. Svart på vitt ser vi hur majoritetens magra schablonökning inte ens kommer täcka personalens löneökningar. Utrymmet för stadens förskolor att utveckla och förbättra verksamheten är obefintligt.

192 förskollärare saknas totalt i staden för att nå 2019 års målsättning om 41 procent förskollärare. Med hänvisning till den undermåliga budgeten är det inte förvånande, om än anmärkningsvärt, att majoriteten väljer att sänka målsättningen om andel förskollärare till endast 32 procent. Rör det sig om en förändrad mätmetod borde det framgå, och att byta indikator gör det omöjligt att jämföra över tid. En kraftig minskning av andelen förskollärare visar i alla fall att det finns en medvetenhet från majoriteten om vad deras nedskärningar innebär i praktiken. Och det är inte positivt.

Lönesatsning och förstärkningsteam

Vi anser att förskollärarna spelar en avgörande roll för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Förskollärare ska leda verksamheten och ha ansvaret för att främja god arbetsledning, verksamhetskvalitet, pedagogisk utveckling och innovationer i förskolan. Att öka andelen förskollärare i personalgrupperna är ett prioriterat mål och årsmålet om 41 procent ska därför kvarstå.

Barnskötare har likaså en mycket viktig roll att spela i förskolans verksamhet. Alla barnskötare ska ha goda möjligheter att utvecklas i sitt yrke. Många barnskötare har arbetat länge i staden och utgör fundamentet för förskolans verksamhet, år efter år erbjuder de trygghet och stabilitet i personalgruppen, för föräldrar och för generationer av barn. En väsentlig del i att öka förskoleyrkenas attraktionskraft är en god löneutveckling.

ing. Staden ska även fortsättningsvis vara löneledande för förskollärare och löneutvecklingen för barnskötare ska prioriteras. Medel avsätts för en riktad lönesatsning till erfarna barnskötare.

Alla som arbetar i förskolan ska ha utbildning att arbeta med barn. Medarbetares och chefers kompetens är den viktigaste faktorn för förskolans kvalitet. För att på ett effektivt sätt kunna fortsätta med de kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsinsatser som pågår inom staden ska personalens utbildningsnivå inventeras. Genom ökad kunskap kan rätt insatser göras där de mest behövs.

Bemanningsfrågan är viktig utifrån både barnens, personalens och vårdnadshavarnas perspektiv. Varje barn måste vara tryggt med personalen som de spenderar sina dagar med, och vårdnadshavarna ska känna trygghet när de lämnar på morgonen. Samtidigt måste personalen veta att de har kollegor och en rimlig arbetsbelastning. Därför vill vi införa förstärkningsteam för vikarier. Vid sjukskrivning och frånvaro ska det finnas personal att tillgå som är bekant med den aktuella förskolan och barngruppen.

Arbetsmiljön ska vara en prioriterad verksamhetsfråga i förskolan. Hög arbetsbelastning, övertid och underbemanning leder till missnöje bland personalen. Åtgärdsförslagen från handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare ska genomföras och slutsatserna i handlingsplanen ska vara vägledande för det fortsatta arbetsmiljöarbetet. Förskolan ska utforma sin ledningsorganisation för att främja det närvarande pedagogiska ledarskapet.

En jämlik och jämställd förskola

Förskolan spelar en viktig roll i skapandet av en mer jämlik stad. Det är väl belagt i forskning att förskolan fungerar utjämnande av socioekonomiska effekter. Det finns tydliga samband mellan förskola och hur väl barnet klarar sig senare i skolan. För många föräldrar är förskolan ett ovärderligt stöd i barnens utveckling.

För att förverkliga alla barns rätt till förskola utifrån sina individuella behov krävs resurser och ambitioner. Vårdnadshavare ska ha inflytande över vistelsetid i förskolan utifrån sina och barnens behov. Alla barn ska ha rätt att gå i förskolan.

Inskrivningsgraden i förskolan ska öka i hela staden, med särskilt fokus på barn i stadsdelar med socioekonomiska utmaningar. Insatser ska göras i de stadsdelsnämnder som har lägst andel barn i förskola i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten. Förskolan ska vara trygg för såväl barn som föräldrar. Satsningen på introduktionsförskolor ska fortsätta. Det systematiska kvalitetsarbetet inom förskolan ska prioriteras utifrån de nationella målen i läroplanen, i syfte att skapa hög kvalitet och likvärdighet. Mot denna bakgrund anser vi att förskolor i områden med socioekonomiska utmaningar ska tilldelas mer medel, vilket vi också avsätter resurser för.

För att medel ska fördelas rättvist och effektivt ska en översyn göras av nuvarande tillämpning av förskolans socioekonomiska tillägg i stadens resursfördelningssystem. I samband med detta behöver även en kartläggning och uppföljning göras av nuvarande hantering och bedömningar av ansökningar om tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd.

Barngrupperna ska fortsätta minska så att barnen erbjuds en trygg miljö där behörig och kunnig personal har tid att se varje barn. Målet om max 14 barn i småbarnsgrupp och 18 barn i de äldre grupperna ska uppfyllas. Digitaliseringens möjligheter ska tillgängliggöras för alla barn samt underlätta för en effektiv och lärande organisation. Stadens förskolor ska stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska.

Likvärdigheten i förskolan ska stärkas genom ökad pedagogisk kvalitet. Det handlar om att utveckla förskolans ledningsorganisation i syfte att säkerställa förskollärlärd undervisning, att främja det pedagogiska ledarskapet, att säkerställa en likvärdig kompetensförsörjning, att utveckla förskolan som lärande organisation och att utveckla mått för att följa personalomsättningen. Samarbetet med fristående aktörer ska fortsätta i syfte att skapa en likvärdig förskola.

Kunskap och individuella behov i fokus

Naturvetenskap, matematik och språkutveckling är prioriterade områden där arbetet i förskolan ska fördjupas för att lägga en god grund för framtidens skolelever. Lärandet i förskolan ska vara lustfyllt och genom lekens stimulans ska barnets kunskaper och förmåga till samspel utvecklas tillsammans med andra. Estetiska läroprocesser ska utvecklas.

Kulturen ska ha en självklar plats i förskolan. Arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet ska utvecklas i syfte att stärka barnens möjlighet att ta del av och själva skapa kultur tillsammans. Samverkan ska ske med utbildningsnämnden, kultur- och utbildningsnämnden och stadens fria kulturaktörer. Alla barn i förskolan ska garanteras minst en kulturupplevelse per termin.

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att placerade barn och barn som bor i skyddat boende erbjuds undervisning i förskoleklass, förskola eller annan pedagogisk verksamhet. Familjestödsgrupper ska finnas och det förebyggande arbetet ska prioriteras i samarbete med socialtjänsten. Alla förskolor ska ha fungerande rutiner för orosanmälan i enlighet med socialtjänstlagen.

Framsynt planering

Inom ramen för arbetet med stadens samordnade skolplanering, SAMS, ska stadsdelsnämnderna delta för att möta behovet av fler förskoleplatser. Genom SAMS nås vinster i ekonomi, resursutnyttjande och genomförandetid. En plan ska tas fram över kommande behov av fler förskoleplatser.

Vid nybyggnationsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras på en tomt, detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden utifrån behovet av förskoleplatser. Möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renovering och nybyggnation ska utredas. Vid nybyggnation ska projekteras utifrån krav på att certifiera förskolor med motsvarande Miljöbyggnad. Stadsdelsnämnderna ska också arbeta för en ökad extern medverkan i förskoleutbyggnaden i staden i syfte att långsiktigt säkerställa stadens förmåga att tillhandahålla lokaler.

Utifrån de erfarenheter som finns i staden, exempelvis vid Sjöstadsskolan, ska stadsdelsnämnderna uppdras åt utbildningsnämnden att på flera platser i staden bedriva förskoleverksamhet när förskola och skola samplaneras i stadsutvecklingsområden.

Stadsdelsnämnderna tillhandahåller omsorg på kvällar, nätter och helger för barn i förskoleåldern från ett till fem års ålder till familjer med ett sådant omsorgsbehov. Ansvaret överförs till utbildningsnämnden senast 1 juli 2020.

Klimatsmarta förskolor

Förskolorna ska bidra till Stockholm som en klimatsmart stad. Inom förskolan kan små insatser göra stor skillnad. Det handlar bland annat om minskad energianvändning, ökad matavfallsinsamling, ökad sopsortering och ett fortsatt arbete med kemikaliesmarta förskolor.

För att klara målsättningen om minskade utsläpp från maten måste staden skyndsamt ta fram en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider. När modellen är klar behöver stadens strategier, riktlinjer och policys uppdateras med konkreta mål som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.

En central kostenhet ska inrättas i staden i syfte att samordna stadens arbete kring mat och måltider och som stöd till samtliga stadens verksamheter.

Rätt utbildad personal

Vi står inför stora rekryteringsbehov i staden och särskilt stort är behovet inom förskolan. Personal- och kompetensförsörjningsarbetet kan inte uteslutande ta sikte på att attrahera och rekrytera ny personal, utan det måste även handla om att ta tillvara den fulla potentialen hos dem som redan är anställda genom att skapa en hållbar och attraktiv arbetsmiljö.

I dagsläget har staden inga tydliga uppgifter över vilken utbildningsnivå de som är anställda som barnskötare har. Det gör det svårt att se vilka behov vi egentligen står inför. Vi vill därför ge förskolecheferna i staden i uppdrag att rapportera in sin personals utbildningsnivå. En god bild av utbildningsnivån skapar förutsättningar för att möta upp behovet med rätt insatser och utbildning. Personalens vidareutbildning ska kunna ske utan störningar i förskolans verksamhet och kontinuitet därför inrättar vi förstärkningsteam.

Inventeringen ska följas upp med kvantitativa målsättningar om andel utbildad personal. Riktvärden för förskolepersonalens utbildningsnivå ska tas fram och ett system för validering av personal inom förskola ska utredas.

Möjligheten att starta en yrkeshögskoleutbildning för att få fler utbildade i förskolan ska utredas. Vi vill även utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde. Syftet är att främja utbildning riktad mot förskola, där ökad samverkan kan få positiva effekter för både studenterna och staden sett ur ett kostnads- och kompetensförsörjningsperspektiv.

Stärkt elevhälsa redan i förskolan

Arbetet med elevhälsa har utvecklats i staden under de senaste åren. Efter flera år av sämre förutsättningar stärktes elevhälsan under förra mandatperioden och målet är att alla skolor ska ha fullständiga elevhälsoteam. Detta är särskilt viktigt när vi ser att den psykiska ohälsan ökar även bland yngre elever.

Elevhälsan ska stärkas redan i förskolan. Idag fungerar stödet olika mellan olika stadsdelar och förskolor i staden. Vi vill öka likvärdigheten och föreslår därför att varje stadsdel ska ha ett elevhälsoteam inriktad på förskolan. Tillgången till kuratorer och psykologer ska vara god också i förskolan. Utbildningsnämndens elevhälsostöd ska utökas så att också förskoleverksamheten kan ta del av stadens centrala specialiststöd.

Barn i behov av särskilt stöd ska få de insatser de har rätt till. Alla barn har rätt till stöd och anpassning utifrån sina behov. Idag finns brist på resurser för barn i behov av särskilt stöd och stödet är inte likvärdigt i hela staden. För att barn med särskilda behov ska fångas upp tidigt krävs utvecklad samverkan mellan föräldrar, utbildningsnämnden,

socialtjänst, psykiatri och andra aktörer. Alla förskolor ska ha tillgång till specialpedagoger som arbetar integrerat i verksamheten.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola viktiga instanser för att arbetet ska fungera och unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp.

Origo är ett länsgemensamt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Genom Origo kan stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer ske. I stadsrevisionens rapport om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck framkom det bland annat att förskolor och grundskolor i de granskade stadsdelarna inte genomfört kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld i den utsträckning som programmet avser. Vi avsätter därför medel i denna budget för att kompetenshöjande insatser ska göras bland förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn. Genom tidiga insatser och ingripanden kan alla barn och unga garanteras en trygg uppväxt.

En god utemiljö

Fram till år 2040 beräknas det finnas cirka 17 500 fler barn i åldrarna 1-5 år i Stockholm. Mot bakgrund av detta är det viktigt att stadsplaneringen tar hänsyn till barnens behov och att barnperspektivet är välintegrerat i stadsbyggnadsprocessen.

Förskolegården är en viktig del av det pedagogiska rummet som möjliggör fysisk aktivitet, lek och lärande. Det är därför angeläget att i ett så tidigt stadium som möjligt planera för förskolegårdarna vid nyproduktion och större om- och tillbyggnationer. Utevistelsen ska främja fysisk rörelse, pedagogik och lek genom välplanerade och gröna förskolegårdar med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor.

Under förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att ta fram riktlinjer för förskolegårdar. Syftet var att förmedla vilka funktioner och egenskaper som staden prioriterar på en förskolegård. Det handlar bland annat om lekvärden som stimulerar till lek och rörelse, trygga och säkra miljöer samt effektiva och funktionella utemiljöer med hållbarhet i fokus. Vi anser att det är av största vikt att dessa riktlinjer tas fram och implementeras.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelsnämnder har fullständiga elevhälsoteam inriktade mot förskolan.	2020-01-01	2020-12-31
--	------------	------------

(S)
SDN:6

Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder samt utveckla stödet till placerade barn och vuxna under och efter placeringarna.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en översyn av stadens köhandläggning inom verksamhetsområde förskola med syfte att säkerställa likställighet.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av förskoleverksamhet för förvaltningsområdet meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtyck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att alla förskolor har en strategi för att öka barns fysiska aktivitet och rörelse under förskoledagen	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna och berörda nämnder i deras arbete med vidareutbildning och kompetensutveckling av medarbetare som saknar relevant grundutbildning.	2020-01-01	2020-12-31

Barn, Kultur, Fritid

Kultur-, fritids- och föreningsliv spelar en viktig roll i stockholmarnas vardag och bidrar till att skapa en gemenskap inom stadsdelarna. Det ideella engagemanget i föreningslivet har betydelse för ett levande civilsamhälle. Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser oavsett ekonomiska förutsättningar.

Stadsdelsnämnderna ska tillgängliggöra öppna mötesplatser och fritidsverksamheter anpassade efter befolkningssammansättningen och ungas behov och levnadsmönster. Det är prioriterat att nå de grupper som idag inte nås av annan fritidsverksamhet. För detta krävs bland annat ett utvecklat jämställdhets- och integrationsarbete. Aktiviteter och mötesplatser ska utformas för att vara välkomnande för både pojkar och flickor samt specifika målgrupper så som unga med funktionsnedsättning, nyanlända och hbtq-personer. Stadens parklekar är en viktig del av många barns fritid. Stockholm ska i stadsplaneringen öppna upp för fler parklekar som ska vara tillgängliga för stadens öppna förskolor, samt erbjuda pedagogiska och lekfulla miljöer.

Ideella föreningar och andra fristående aktörer i civilsamhället som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet. Föreningar med odemokratiska värderingar eller kopplingar till våldsbejakande extremism ska inte få föreningsstöd. Principerna för föreningsstöd ska så långt som möjligt främja långsiktighet och förutsägbarhet för att underlätta för fristående aktörer att planera sin verksamhet och det ska råda tydlighet vilken instans i staden som ansvarar för vilken slags föreningsstöd.

För att öka den vuxna närvaron och tryggheten i de miljöer där ungdomar vistas tillhandahåller stadsdelsnämnderna fältassistenter som arbetar lokalt med uppsökande verksamhet mot stadens unga. Syftet är att med preventiva insatser fånga upp och förhindra att ungdomar söker sig till miljöer präglade av missbruk och kriminalitet. I det uppsökande arbetet ska samarbete ingå mellan ungdomar, föreningsliv, polis, näringsliv och civilsamhället. Föräldrastödsprogram ska utvecklas i syfte att stärka barns och föräldrars samspel för att skapa jämlika förutsättningar för en god uppväxt för alla barn. Kultursekreterarna har fortsatt uppdrag att vara stadsdelsnämndernas samordningsfunktion avseende kultur i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och kulturnämnden.

Stadens verksamheter inom barn, kultur och fritid ska medverka till att tryggheten ökar i vår stad genom ett förebyggande arbete.

Det lokala demokrati- och utvecklingsarbetet syftar till att ökat demokratiskt deltagande, förbättrad service och utveckling i hela staden. Genom att stadsdelsnämnderna jobbar tillsammans med och stöder det civila samhället ökar medborgarnas trygghet och inflytande.

Efter att anslaget minskats med 66 miljoner kronor år 2019, samtidigt som antalet barn och unga ökar i vår stad, i den budget som röstades igenom med stöd av M, L, MP, C och KD behöver nu verksamheten återupprättas. Det är bara att konstatera att de stora ord och ambitioner som finns i finansborgarrådets förslag till budget år 2020 för detta verksamhetsområde har svag förankring i verkligheten. Vi föreslår därför i vårt budgetförslag resursförstärkningar som gör det möjligt för stadsdelsnämnderna att utveckla verksamheten med mer förebyggande arbete och därmed ett tryggare Stockholm.

Fler mötesplatser för unga

Ett Stockholm som erbjuder barn och unga mötesplatser att utvecklas och mötas är en stad som blir starkare och tryggare.

Den sociala hållbarhetskommisionen konstaterade i sin slutrapport *Färdplan för ett Stockholm för alla* att det finns stora skillnader i nyttjandet av det offentligt subventionerade fritidsutbudet inom Stockholms stad. En generell trend är att barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden i större utsträckning deltar i organiserad fritidsverksamhet, vilket delvis kan förklaras av deras ekonomiska möjligheter att delta.

Barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden deltar i större utsträckning i idrottsföreningar och kulturskola. Barn och unga från socioekonomiskt svaga förhållanden deltar omvänt i större utsträckning i fritidsgårdsverksamhet och annan öppen verksamhet. Föreningslivet spelar en stor roll för att engagera och aktivera stadens unga. Till den beskrivning som finns ovan är det dock också värt att peka på den utveckling som kommissionen redovisade i färdplanen. På nästan alla områden minskar barn och ungas deltagande i olika fritidsaktiviteter med stigande ålder. Samtidigt blir det också allt svårare att börja med nya organiserade aktiviteter för ungdomar ju äldre de blir. Detta innebär att stadsdelarnas arbete för att erbjuda mötesplatser blir än viktigare. Fritidsgårdarna besöks i störst utsträckning av pojkar medan fler flickor, i synnerhet med utländsk bakgrund, söker sig till bibliotek.

Det är mot denna bakgrund angeläget att den försämrade tillgängligheten på stadens bibliotek, till följd av de stora sparbetning som den politiska majoriteten lade i budgeten år 2019, inte fortsätter under år 2020. De, framförallt flickor, som vill ha en plats att studera efter skolan ska inte berövas det för att finansiera skattesänkningar.

På samma sätt behöver staden säkerställa att det finns öppna mötesplatser för barn och unga. De besparingskrav som den politiska majoriteten riktade just mot verksamhetsområdet barn, kultur och fritid riskerar både i närtid och på sikt att leda till fler stängda mötesplatser. Redan finns det exempel på hur parklekar för barn i praktiken stängts ner genom kraftigt reducerade öppettider. Denna budget innebär därför en förstärkt ram för mötesplatser för barn och unga. Stadsdelsnämnderna ska utifrån detta säkerställa öppna mötesplatser i hela staden.

Under utbildningsnämnden har vi redovisat hur staden ska arbeta för att öppna upp skollokaler inom ramen för en sammanhållen skoldag. Ambitionen är att skol-, idrotts-, kultur-, fritids- och föreningsverksamheter ska kunna erbjuda aktiviteter inom skolans lokaler. Under kulturnämnden har vi redovisat ökade anslag för samlingslokaler för att stimulera fler och mer öppna mötesplatser. Stadsdelsnämnderna ska samverka med övriga nämnder inom ramen för dessa arbeten.

Parklekarna är en viktig mötesplats för Stockholms yngsta invånare. Att tillgängligheten till dessa reducerats under år 2019 är problematiskt. Under år 2020 och utifrån denna budget ska stadsdelsnämnderna utöka tillgängligheten såväl genom att öka öppethållandet vid befintliga parklekar som genom att säkerställa att det i en växande stad också startas nya parklekar motsvarande behovet. Med en utökad budget ges också förutsättningar att utveckla parklekarnas pedagogiska och kulturella innehåll. Medel reserveras också för upprustning av parklekar under verksamhetsområde stadsmiljö.

Kollo för fler

Syftet med sommarkollo är att erbjuda barn och ungdomar möjligheten till en fri-luftsupplevelse i naturmiljö och träffa nya vänner. Kollo ger barn och ungdomar ett roligt, meningsfullt och utvecklande lov vilket minskar risken för att sysslolöshet och passivitet blir det dominerande inslaget i vardagen. Det finns ett stort antal olika kollon att välja mellan. Alla kollogårdar rymmer traditionella verksamheter, vilket ger barnen möjlighet att ägna sig åt olika sommaraktiviteter som till exempel bad, hajk, idrott, spel och lek. Vissa kollon erbjuder dessutom specialinriktningar såsom exempelvis fotboll, teater eller segling.

De som följer berättelser från kolloverksamheten vet vilket minne för livet en sådan upplevelse kan vara. Att verksamheten är extremt uppskattad framgår också av den brukarundersökning som varje år genomförs. I stadens årsbokslut konstaterades att deltagarna, precis som tidigare år, ger sommarkollo ett högt betyg där 93 procent (94 procent 2017) svarade att deras vistelse varit bra eller mycket bra. Att känna gemenskap och delaktighet är viktigt och sätter stor prägel på kollovistelsen som helhet. 93 procent (91 procent 2017) av alla barn och ungdomar uppgav i undersökningen att de fått nya vänner. Vidare var det 95 procent (96 procent 2017) som uppgav att det alltid eller oftast fanns någon ledare till hands att prata med om det behövdes. Slutligen svarade 96 procent (98 procent 2017) att ledarna alltid eller oftast såg till att alla fick vara med på arrangerade aktiviteter.

Mellan åren 2014 och 2018 ökade antalet barn och ungdomar som kunde åka på sommarkollo från 3678 till 5505. En ökning med 50 procent var viktig för att fler skulle få chansen att delta. Samtidigt var antalet sökande rekordstort, 7336 barn och ungdomar ville delta. På senare år har formerna för kolloverksamheten breddats och utvecklats för att möta nya målgrupper och deras förväntningar. Det är bra och det arbetet behöver fortsätta. Särskilt behöver nämnderna arbeta med att ge en större andel barn och unga med funktionsnedsättningar möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet.

Kolloverksamheten är inte minst viktig för alla de barn och ungdomar vars föräldrar inte självklart har råd att betala för alternativa sysselsättningar eller semesterresor. Det har därför funnits en bred samsyn om att avgifterna ska vara inkomstdifferentierade. År 2017 sänktes avgifterna för de med lägst inkomster men trots det är det uppenbart att mer behöver göras. När inkomstkategorierna inte värdesäkrats har successivt allt fler kommit att tillhöra den högsta avgiftsnivån, vilket inneburit minskade subventioner och att en allt större andel barn boende i hushåll med högre inkomster åker på sommarkollo. Det är viktigt att olika prova-på-verksamheter fortsätter och utvecklas. Likaså bör staden göra en riktad informationssatsning mot grupper som har lågt deltagande. Samtidigt går det inte att blunda för att avgiften för hushåll med små marginaler blir betungande. Vi föreslår därför i denna budget en revidering av avgifterna för att fler ska kunna delta i verksamheten.

Lokal utveckling

Stadsdelarna har ett stort ansvar för att driva samhällsutvecklingen i positiv riktning. Den ökande otryggheten grundar sig ofta i minskad tillit människor emellan. Den sociala hållbarhetskommisionen konstaterade i *Färdplan för ett Stockholm för alla* att även om de strukturella förutsättningarna är ogynnsamma kan staden främja den grannskaps-kollektiva förmågan genom att stödja organisering och relationer i lokalsamhället, och genom att ta till vara föreningslivets och enskilda medborgares initiativkraft för utvecklingen av ett område.

(S)
SDN:4

Det var bakgrunden till att det under åren 2014 till 2018 fanns medel för demokrati- och utvecklingsarbete i stadsdelarna. Det anslaget gav stadsdelarna möjlighet att jobba förebyggande för att öka tillit och gemenskap. Stadsdelsnämnderna ska utifrån den lokala situationen bestämma vad medlen ska användas till.

I detta arbete är det viktigt att arbeta tillsammans med det civila samhället. Hållbarhetskommissionen konstaterade i färdplanen att det är särskilt angeläget att bejaka medborgar- och föreningsinitiativ som kan förväntas stärka kollektiv förmåga och relationer mellan boende i områden som präglas av otrygghet och lägre tillit till lokalsamhället. Utgångspunkten är därför att det lokala utvecklingsarbetet ska bidra till ökad tillit, trygghet och utveckling.

Förebyggande arbete och fler fältassistenter

Stadsdelsnämndernas verksamhet inom detta område bidrar till ökad trygghet och förstärker socialtjänstens arbete. Det borde vara en självklarhet att alla stadsdelar har ett fungerande arbete med fältassistenter i tjänst. Vår bild är att detta arbete är otillräckligt och ofinansierat idag. Vi vill ge förutsättningar för fler fältassistenter och mer uppsökande verksamhet för att jobba för att ungdomar med problem kan bli ungdomar med möjligheter. Så kan också tryggheten öka.

Ytterligare andra exempel på förebyggande insatser är att erbjuda föräldrastödsprogram i syfte att stärka stödet till barn och föräldrar med målet att skapa möjligheter till jämlika förutsättningar för en god uppväxt samt lokalt trygghetsarbete genom det lokala föreningslivet. Även inom dessa områden kan vi konstatera att förutsättningarna försämrats under år 2019 men att det finns möjligheter att stärka arbetet. Det är då angeläget att stadsdelsnämnderna har ekonomiska resurser för att jobba förebyggande och för att jobba tillsammans med det civila samhället. I detta sammanhang ska nämnderna tillsammans med kommunstyrelsen och andra berörda nämnder delta i arbetet att underlätta för föreningslivet att söka därtill avsedda bidrag hos staden.

Nämnderna ska i arbete med föreningslivet, genom bra uppföljning, säkerställa att ekonomiska bidrag, tillgång till lokaler och föreningsbidrag fortsatt inte går till någon aktör med odemokratiska värderingar eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Övriga verksamhetsinsatser

Det är angeläget att stadsdelsnämnderna utvecklar arbetet inom ramen för Kulan och annan kulturverksamhet i förskola och skola efter barnens och elevernas behov, Stadsdelsnämnderna ska stötta det lokala kulturlivet och tillhandahålla fritidsgårdar och mötesplatser som är inbjudande och erbjuder delaktighet för barn och unga med funktionsnedsättningar.

Nämnderna ska vidare initiera och stödja aktiviteter för unga nyanlända stockholmare för att möjliggöra kontaktnät och inkludering i samhället. Här kan en viktig insats vara att stärka samarbetet mellan fritidsgårdar i olika stadsdelar för ökad integration.

Nämnderna ska vidareutveckla konsumentvägledning för ökad tillgänglighet och service.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden ska i samarbete med berörda nämnder utreda möjligheten att i vattennära stadsdelar att anlägga bryggor där föreningar kan förtöja föreningsflottar, exempelvis bastufloftar och förråd för utrustning till vattenidrotter, för självkostnadspris.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska utöka det förebyggande arbetet genom att ha fler fältassistenter i fält samt genom att redovisa genomförda förebyggande insatser inom detta område senast i samband med tertialrapport 1.	2020-01-01	2020-06-30
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för hur man ska arbeta uppsökande mot nyanlända för att få dem aktiva i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31

Äldreomsorg

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet och självständighet. Äldreomsorgen ska vara jämställd, personcentrerad, tillgänglig och likvärdig. Gruppen äldre ökar kraftigt och har olika behov och intressen och deras efterfrågan på insatser, stöd och aktiviteter ser olika ut.

För att klara den demografiska utvecklingen och vara en äldrevänlig stad krävs en samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Stadsdelsnämnderna spelar en avgörande roll i detta arbete.

Kontinuiteten i hemtjänsten ska öka. Den äldre ska ha rätt att känna igen de personer som ger omsorg. Äldrenämnden spelar en avgörande roll för att tillsammans med stadsdelarna förbättra kontinuiteten. Trygga villkor för personalen är en viktig förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet och kontinuitet.

De allra flesta äldre är aktiva stockholmare som inte är i behov av omsorg. Stadsdelsnämnderna ska genom öppna sociala mötesplatser ge denna grupp av äldre, samt dem som lider av ensamhet, möjlighet till social samvaro, att vara delaktiga i samhällslivet, ta del av kulturella upplevelser och att utveckla sina intressen.

Stadsdelsnämnderna ska ge de äldre som är i behov av omsorg individuellt utformat stöd och insatser för att garantera en god levnadsnivå. Biståndsbedömningen inom äldreomsorgen ska vara rättssäker, likvärdig och ha ett rehabiliterande förhållnings-sätt.

Stockholmare ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. All äldreomsorg ska vara av hög kvalitet, oavsett utförare, och äldreomsorgen ska vara personcentrerad och jämställd. Stadsdelsnämnderna ska genom kontroll och ett utvecklat kvalitetsarbete bejaka och främja kvalitet och jämlik tillgång till god äldreomsorg. En hög personalkontinuitet bidrar till att öka tryggheten och kvaliteten för den enskilde. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna självbestämmande, välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Kunskapen om och bemötandet av äldre hbtq-personer ska garanteras. Alla äldre ska ha rätt till regelbundna utevistelser, kulturupplevelser, vällagad mat och möjlighet till social gemenskap. Otrygghet och oro ska motverkas och det brottsförebyggande arbetet stärkas. Äldres utsatthet ska motverkas och stadsdelsnämnderna ska tillsammans med äldrenämnden, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott, exempelvis bedrägerier, som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete för att anpassa sina arbetsmetoder och säkerställa att den enskilde får insatser utifrån sina individuella behov.

Samverkan och samhandläggningen kring äldre med komplexa behov ska fortsatt utvecklas. Kompetensutvecklingen inom psykisk ohälsa, missbruk, hedersproblematik och våld i nära relationer ska säkras och demenskompetensen samt geriatrisk specialist-

(S)
SDN:2

kompetens ska utvecklas. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta samverka med äldrenämnden och socialnämnden för att nå och utveckla insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, som exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik. Hemlösheten minskar i de flesta grupperna i staden, men det innebär inte att arbetet mot hemlöshet får avta. Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att bland annat äldre blir hemlösa. Ett nytt program mot hemlöshet ska tas fram och en handlingsplan för äldre i hemlöshet ska tas fram utifrån detta.

Arbetsätten utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård ska utvecklas tillsammans med äldrenämnden och samverkan med hälso- och sjukvårdens hemsjukvård likaså. En tillförlitlig informationsöverlämning mellan hemtjänsten, särskilda boenden och Region Stockholm ska säkerställas.

Det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Ett gemensamt förslag till boendepåslag för att klara vård- och omsorgsbehovet ska tas fram årligen och staden ska erbjuda boendeformer med god och trygg utemiljö som passar äldre med olika behov. Möjlighet till parboende och övernattningsrum för besökare ska finnas. Stadsdelsnämnderna ska bidra till utvecklingen av biståndsbedömda och icke biståndsbedömda boendeformer i samverkan med Micasa Fastigheter i Stockholm AB, privata aktörer och äldrenämnden.

I samarbete med exploateringsnämnden och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ska arbetet med att inarbeta strategier samt behovs- och efterfrågebedömningar för icke biståndsbedömda seniorbostäder i den stadsövergripande boendepåslagen intensifieras och boendepåslagen ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar för seniorbostäder. I samband med behov av periodiskt underhåll av särskilda boenden ska investeringsuppgifterna med tillkommande hyreseffekter noggrant värderas i förhållande till behovet av fastigheten och vilka andra alternativ som finns.

I samarbete med äldrenämnden ska stadsdelsnämnderna upplysa anhöriga om stadens anhörigstöd och anhöriginformation. Stadens kommunikationskanaler för målgruppen äldre ska förbättras och information om möjligheten att söka bostadstillägg ska förbättras. Möjligheterna inom staden för avlastning av anhöriga genom korttidsplatser ska utvecklas.

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med äldrenämnden stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, äldrekuratorer, fysioterapeuter, måltidsombud och dietister. Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas och måltidsombud ska finnas på varje enhet inom den kommunala hemtjänsten. Mat- och måltidspolicyn ska implementeras och verksamheten ska bidra till att uppfylla stadens målsättningar för att begränsa klimatpåverkan. Användningen av engångsprodukter ska minska och utsortering av matavfall ska öka.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Skillnaderna mellan stadsdelarna ska minska och äldrenämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt.

Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar till att möta de faktiska behov som finns.

Utifrån sina lokala förutsättningar ska stadsdelsnämndernas arbete med att skapa sociala mötesplatser i form av aktivitetscenter fortsätta. Ensamhet är ett alltmer utbrett problem bland stadens äldre och aktivitetscentren bidrar till social gemenskap och är öppna för stadens äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, kulturella upplevelser, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende och besökarna. Då män i mindre utsträckning söker sig till aktivitetscentren ska staden, för att motverka ensamhet, arbeta för att öka deras deltagande.

Den ökade digitaliseringen ger en bättre livskvalitet för de äldre och underlättar personalens arbete. Äldreomsorgens verksamhet ska bli mer innovativ och stadsdelsnämnderna ska arbeta för att utveckla användandet av digitalisering och välfärdsteknik. Äldreförvaltningen har här en viktig roll att fylla i att följa upp och stödja stadsdelarna i detta arbete. Införandet av det nya sociala systemet ska prioriteras och dess effektiviseringspotential tillvaratas.

Hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen ska fortsatt ställas i verksamheterna. Hemtjänsten är en viktig insats för att äldre ska kunna bo kvar i sitt ordinära boende och för att kunna tillgodose det ökade behovet behöver arbetet med att utveckla hemtjänsten fortsätta under år 2020. En alltför hög arbetsbelastning och en bristfällig arbetsmiljö leder till att många inom välfärdssyrken inte får tid till återhämtning och att de sjukskrivs i högre grad än många andra. Risken finns att kompetenta medarbetare söker sig till andra yrken för att orka arbeta ett helt liv. Detta är ohållbart, för individen och för stadens medborgare. I samarbete med äldrenämnden ska stadsdelsnämnderna arbeta för att säkerställa den framtida personal- och kompetensförsörjningen. Staden ska kunna garantera en hög patientsäkerhet, kvalitet och kontinuitet i våra verksamheter. Därför ska hårda kvalitetskrav på kontinuitet, bemanning, språkkunskap, utbildningsnivå och goda arbetsvillkor för personalen fortsatt ställas i verksamheterna.

Det är viktigt för kvaliteten i hemtjänsten att personalen och den äldre hinner lära känna varandra. Kravet på personalkontinuitet innebär att det är färre olika personer som ger omsorg till den äldre, vilket bidrar till ökad trygghet för den enskilde. Ramtid för att öka den äldres inflytande, förbättrad samverkan runt den äldres behov samt ökad handlingsfrihet för hemtjänstpersonal att tillmötesgå den äldres behov och önskemål var viktiga steg att nå en välfungerande hemtjänst mellan åren 2014 och 2018. Kontaktskapet ett annat. Nu behöver arbetet gå vidare och hemtjänsten i egen regi ska se över sin organisation för att nå en hög kontinuitet och öka de äldres inflytande över den egna omsorgen. Språkkompetensen som finns hos medarbetarna inom stadens äldreomsorg ska tas tillvara.

Hemtjänstutvecklingen är även ett strategiskt arbete för att professionalisera hemtjänsten. Schemalagningen behöver utvecklas i syfte att öka medarbetarnas möjlighet att tillgodose de äldres dagsbehov och önskemål. För att klara framtida personal- och kompetensförsörjning behöver arbetsmiljön förbättras, liksom tillgången till närvarande ledarskap, handledning och tid för reflektion. Målet är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande.

Öka kontinuiteten inom hemtjänsten

Den viktigaste parametern för att den som behöver hemtjänst ska känna trygghet är att känna igen den som kommer in i hemmet för att utföra hemtjänstinsatserna. Trots att vi under år 2014 till 2018 gjorde flera stora förändringar för att förbättra hemtjänsten är kontinuiteten hos flera av utförarna fortfarande för låg.

(S)
SDN:4

Med en tydligare definition av ställda krav avseende kontinuiteten och en ekonomisk sanktion för de utförare som inte når dessa mål skapas incitament för ökad trygghet, såväl för brukarna som för personalen och utförarna.

För att förbättra kontinuiteten och säkra den framtida kompetensförsörjningen ska stadsdelsnämnderna i samråd med äldrenämnden inrätta bemanningsenheter med fastanställda vikarier. Dessa ska kunna täcka upp då ordinarie personal är frånvarande, vilket kommer att underlätta kompetensutveckling och minska den administrativa bördan med att ringa in och introducera ny personal i verksamheten.

Bidra till att skapa ett hållbart arbetsliv

En för hög arbetsbelastning och en dålig arbetsmiljö gör att många inom välfärdsyrkena inte får tillräcklig tid till återhämtning, vilket gör att de sjukskrivs i högre grad än många andra, samt söker sig till andra yrken för att orka arbeta ett helt liv. Detta är ohållbart, för individen och för stadens medborgare, som ska kunna erhålla en hög patientsäkerhet, kvalitet och kontinuitet i våra verksamheter.

Inom äldreomsorgen ser vi att användningen av timvikarier inte korrelerar med korttidsfrånvaron, vilket kräver insatser från stadens sida. Användandet av timvikarier måste minska.

Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden se över hur man kan optimera schemalaggningsen för att främja återhämtningen för de anställda. Vid schemalaggningsen ska hänsyn tas även till den sociala arbetsmiljön.

Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden se över hur grundbemanningen kan öka, för att minska användningen av timanställningar och för att förbättra arbetsmiljön.

Förbättra måltidssituationen inom hemtjänsten

Mat, dryck och måltider har stor betydelse för hälsa och livskvalitet. Undernäring är en av de stora utmaningarna inom äldreomsorgen. Måltiderna och måltidssituationen ska utgå från individens behov och önskemål, stimulera aptiten och öka matglädjen. Alla enheter i stadens hemtjänst i egen regi ska ha ett måltidsombud, med särskild kunskap om måltider för äldre. Ombuden ska sprida kunskaper om bra mat för äldre, vilka lagar, regler och ansvarsförhållanden som gäller för maten, samt löpande informera och inspirera övrig omvårdnadspersonal. Måltidsombuden ska fortbildas och vara väl kända inom sina respektive enheter. Äldreförvaltningen ska i samråd med stadsdelsförvaltningarna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn över stadens kommunövergripande verksamhet inom äldrenämndens verksamhetsområde.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna och berörda nämnder i deras arbete med vidareutbildning och kompetensutveckling av medarbetare som saknar relevant grundutbildning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna påbörja ett pilotsamarbete med Region Stockholm för att stärka en	2020-01-01	2020-12-31

Sammanhållen vård och omsorg för äldre samt utveckla ett relevant systemstöd för detta.		
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med äldrenämnden stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, äldrekuratorer, fysioterapeuter, måltidsombud och dietister.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden inrätta bemanningsenheter inom äldreomsorgen med fastanställda vikarier i syfte att öka kontinuiteten.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden se över hur man kan utveckla schemalagningen i syfte att ta bort behovet av delade turer och ofrivillig deltid samt främja återhämtningen för de anställda.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska införa möjligheten till digitala inköp.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna se över reglerna för biståndsbedömningen för och behovet av dagverksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna stärka tillgången till personliga ombud för äldre personer med psykisk ohälsa.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna se över koncepten aktivitetscenter och sociala träffpunkter och hur dessa ska förhålla sig till varandra.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för legitimerad personal inom äldreomsorgen, i syfte att underlätta nyrekrytering och minska personalomsättningen inom gruppen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda och analysera biståndsbeslut som i förvaltningsdomstol gått staden emot, i syfte att öka likställigheten.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna sprida goda exempel inom kost och måltider, främst avseende arbetet med att motverka undernäring och social isolering.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av äldreomsorg för förvaltningsområdet finska, meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2020-01-01	2020-12-31

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och främja det som skapar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Samtliga insatser ska anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem.

I Stockholm främjas jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Genom ett systematiskt och målinriktat arbete för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning skapas ett Stockholm för alla. Det innefattar rätten till arbete, ledsagarservice, hälsofrämjande insatser och anpassade boenden. Medborgarna ska lita på att de får ett värdigt bemötande.

Anpassad ledsagning

Ledsagningen ska utformas så att den stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och anpassas individuellt efter den enskildes behov. Insatsen ska göra det möjligt för den enskilde att göra vardagliga saker som att besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter, i kulturlivet eller bara promenera. Nämnderna ska tillgodose behovet av ledsagning och ledsagarservice för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättningar regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice har lett till flexiblare bedömningar för användning av ledsagningstimmar.

Brukarinflytande och likvärdighet

Brukarperspektivet ska genomsyra alla insatser som görs för målgruppen och den enskildes inflytande ska öka. Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Insatser ska utformas med respekt för den enskildes önskemål och det ska finnas möjlighet att tidigt kunna påverka vem som blir utsedd som exempelvis ledsagare, avlösare och kontaktperson eller kontaktfamilj.

Socialtjänstens handläggning, insatser och skyddsåtgärder ska anpassas så att alla, oavsett funktionsförmåga, kan tillgodogöra sig hjälpen. Tillgången till heminstruktörer för synskadade och hörselskadade ska säkerställas i alla stadsdelsnämnder. Nämnderna ska uppmärksamma barns situation inom verksamhetsområdet, både för barn med funktionsnedsättning och för barn till vuxna som ansöker om stöd och service för funktionsnedsättning. Barns delaktighet i handläggningen ska säkerställas och hänsyn ska alltid tas till barnperspektivet. Stadsdelsnämnderna ska samarbeta för att säkerställa att likvärdigheten och samordningen fungerar på funktionshinderområdet.

Aktivt liv

Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetens tas tillvara. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet.

Staden kan och ska motverka hälsorisker bland personer med funktionsnedsättning. Stadsdelarna ska tillgodose behovet av ledsagarservice för att barn och unga vuxna med

funktionsnedsättning regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden, idrottsnämnden och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter.

Arbetet för att ta bort kvarstående enkelt avhjälpna hinder ska påskyndas. Stadens egna verksamheter ska vara tillgängliga och anpassning ska ske för att stärka allas möjlighet att delta.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att säkerställa kompetenser för att förebygga, uppmärksamma och motverka målgruppens utsatthet för våld av närstående och ge anpassat stöd och skydd till de som är i behov av det med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsdelsnämnderna har också ett ansvar för att förebygga och motverka våld och kränkningar på de verksamheter som riktar sig till målgruppen.

Bostäder med särskild service

Det finns ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL i Stockholm. Bristen har varit stor i många år och enligt Boendeplanen 2019-2023 kvarstår behovet även de kommande åren. Enligt Swecos prognos kommer behovet av bostäder med särskild service att öka med i genomsnitt 90 personer per år under de kommande tio åren. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens regi och utanför Lagen om valfrihet (LOV). Det är negativt för stockholmarna som kan tvingas lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi.

Under den gångna mandatperioden arbetade staden intensivt med att få fram fler bostäder. Tyvärr ser vi att åtgärderna inte räcker till och att situationen är akut. Bristen på boenden kräver att staden tar ett omtag för att säkerställa att både allmännyttan och privata aktörer får fram LSS-bostäder. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en samordning på stadsövergripande nivå.

Vi vill att fler LSS-bostäder och gruppboendestäder skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion. Ansvaret för att bostäder med särskild service beställs flyttas från stadsdelsnämnderna till socialnämnden. En stadsövergripande beställarfunktion möjliggör för staden att på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Samtidigt kan de ekonomiska riskerna för stadsdelsnämnderna minska när behoven kan matchas mot bostäder i hela staden. En beställarfunktion underlättar för kontakterna med privata aktörer, brukarorganisationer och stadens egna nämnder och bolag. Stadsdelsnämnderna ska per region fortsätta att årligen ta fram ett gemensamt förslag till boendeplan för att klara vård- och omsorgsbehovet och planen ska utgöra underlag till socialnämndens stadsövergripande boendeplanering och beställning av LSS-bostäder.

Nära samverkan med brukarorganisationer

Organisationer och föreningar som arbetar med funktionsnedsättnings- och tillgänglighetsfrågor besitter viktiga kunskaper och är betydelsefulla samarbetspartners för staden. Det är viktigt att organisationer som företräder barn och unga med funktionsnedsättning är inkluderade i arbetet för att skapa ett tillgängligt Stockholm. En nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med föreningslivet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden, idrottsnämnden och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice har lett till flexibla bedömningar för användning av ledsagningstimmar.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inventera och utreda hur samarbetet runt gruppen unga med LSS med kompletterande psykiatriska diagnoser kan utvecklas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ansvara för att överföra beställaransvaret för bostäder med särskild service till socialnämnden från stadsdelsnämnderna.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Stadsdelsnämnderna ska möjliggöra för stockholmare att utvecklas utifrån sina förutsättningar, känna sig trygga och ha en bra livskvalitet. Socialtjänsten i Stockholm ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig samt bygga på ett tydligt barnperspektiv. För att minska sociala problem arbetar socialtjänsten förebyggande och med tidiga och kunskapsbaserade insatser. Det förebyggande arbetet sker genom samverkan mellan många olika aktörer. Socialtjänsten ska vara likvärdig och tillgänglig oavsett var i staden man bor.

En tillgänglig socialtjänst

Stockholmare som behöver samhällets insatser ska få det. Nämndens verksamheter ger grundläggande stöd och skydd till de människor som är i mest behov av samhället. Vi är övertygade om att sociala problem minskar om fokus läggs på det förebyggande arbetet. Forskning visar att tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. För ett lyckosamt arbete är ett nära samarbete med andra nämnder, Region Stockholm, polis, akademien och civilsamhället avgörande. Nämndens arbete rymmer många områden som inte ska detaljstyras, tilliten till professionen måste vara hög.

I ett Stockholm för alla håller socialtjänsten en hög kvalitet med människan i centrum. Stadsdelsnämndernas arbete med samordnad individuell plan (SIP) är viktig för att individer som är i behov av insatser från olika aktörer får sina behov tillgodosedda. I samarbete med socialnämnden och Region Stockholm utveckla öppenvården och säkerställa att Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård följs. En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Nämnden ska därför fortsätta förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare.

Goda och jämlika uppväxtvillkor

Barn och unga ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. I nära samarbete med barn, unga och deras vårdnadshavare ska socialtjänsten säkerställa att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver i ett tidigt skede, genom uppsökande och förebyggande arbete eller avhjälpande insatser.

I de uppsökande verksamheterna ska evidensbaserade metoder ligga som grund. Hänsyn till barnperspektivet ska alltid tas i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. En god samverkan ska råda mellan socialtjänst, förskola och skola för att stärka barnperspektivet. Stadsdelsnämnderna ska i så stor utsträckning som möjligt återkoppla till förskola eller skola som har gjort orosanmälningar gällande barn som far illa.

Det är genom att arbeta med barn, unga och deras familjer som en god grund för det förebyggande arbetet läggs. Idag finns det stora skillnader mellan stadsdelarna i vilken typ av öppenvårdsinsatser som erbjuds. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna vidareutvecklar arbetet för att säkerställa likställighet. Nämnderna ska tillsammans med socialnämnden sätta in de åtgärder som behövs för att barn, unga och deras familjer ska få tillgång till bästa tänkbara hjälp och stöd oavsett var de bor.

Samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst, fritidsverksamheter och det uppsökande sociala arbetet för barn i riskzon ska stärkas bland annat genom SkolFam och skolsociala team. Arbetet med Stärkt tidigt stöd i samverkan (STIS) som bedrivs i ytterstaden

är tillsammans med de skolsociala teamen viktiga för att stoppa rekryteringen till brottslighet. Ett av de bästa verktygen för att barn och unga inte ska hamna i utanförskap och kriminalitet är ökad skolnärvaro och bättre skolresultat. Genom att säkerställa att alla barn når kunskapsmålen kan barnen rustas med skyddsfaktorer.

Vi kan se att resursförstärkningen som gjordes på föräldrastödsprogrammen under mandatperioden 2014 till 2018 var efterlängttade. Det är tydligt att det finns ett behov hos föräldrar och blivande föräldrar att få råd och stöd i föräldraskapet. Socialnämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. Nämnderna tillförs medel för att intensifiera arbetet för att korta väntetiderna.

De framgångsrika hembesöksprogrammen för förstagångsföräldrar som bedrivs av staden och Region Stockholm bör spridas till fler stadsdelsnämnder. Det kräver att regionen är villig att delta i etablerande av fler. Stadsdelsnämnderna i samverkan med socialnämnden ska initiera dialog med regionen i syfte att skapa fler hembesöksprogram för förstagångsföräldrar. Erfarenheterna av hembesöksprogrammet i Rinkeby-Kista ska tas tillvara när etablering av nya hembesöksprogram sker. Stadsdelsnämnderna ska även verka för att fler familjecentraler kan öppnas.

Stadsdelarnas ungdomsmottagningar ska tillhandahålla rådgivning och genomföra socialt förebyggande insatser bland ungdomar. Ungdomsmottagningarna ska särskilt prioritera att i högre utsträckning nå ut till yngre pojkar.

Den psykiska ohälsan ökar bland unga i Stockholm. Den negativa trenden för psykisk ohälsa har inte brutits och skillnaderna mellan flickor och pojkar kvarstår. I arbetet för att motverka psykisk ohälsa är ungdomsmottagningarna viktiga. Ungdomsmottagningar ska ha kompetens om frågor som rör hbtq-personer och deras hälsa och stöd ska ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa. Stadsdelsnämndernas samverkan med andra nämnder och aktörer är avgörande för att alla barn och unga ska få en trygg uppväxt med god hälsa.

Jour- och familjehem skapar en trygg och stabil miljö för de barn och unga som är i behov av stöd, omsorg och vård. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden intensifiera arbetet för att rekrytera flera jour- och familjehem och ge gott stöd, vägledning och utbildning till dem som åtar sig uppdraget. Nämnderna ska stärka kontakten med familjehemmen och utveckla stödet. För att stärka arbetet med rekrytering av jour- och familjehem tilldelas nämnderna medel. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden utveckla arbetet med eftervård i öppna former för att stärka stödet till placerade barn och deras familjer. Stadens familjehemsvård ska utvecklas och säkerställa att alla barn ges tillgång till stödgrupper.

Missbruksvården

Staden har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I detta ansvar ingår även information om skadeverkningar av alkohol och andra beroendeframkallande medel och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp. Särskilt viktigt är det att det uppsökande arbetet för att nå ungdomar som brukar narkotika och barn och unga som spelar om pengar stärks. Tidiga insatser och stöd till barn/unga i missbruk och kriminalitet, och deras familjer, är en viktig del i stadens trygghetsarbete för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet. Det är centralt att barn till föräldrar med missbruksproblematik ges ett eget stöd. Nämndernas arbete för att utforma och erbjuda kvalitativ

och god öppenvård ska utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Samverkan mellan socialtjänst och sjukvård ska stärkas i syfte att förbättra stödet till de som lider av både psykisk sjukdom och missbruk. Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till och samverka för att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

För att arbeta mot öppna drogscener och minska narkotikaanvändningen bland unga är det förebyggande arbetet genom samverkan mellan skola, elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst avgörande. Stadsdelsnämnderna ska utveckla sitt arbete för att implementera stadens ANDT-program.

Stöd för ett självständigt liv

Inom socialpsykiatrin kan personer med psykisk funktionsnedsättning få stöd med att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Samverkan med psykiatrin är viktig för att på bästa sätt tillgodose den enskildes behov av stöd och insatser. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatrins målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Frihet från våld och förtryck

Staden har ett ansvar i att stötta brottsoffer, och då särskilt kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående. Arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck ska vara evidensbaserat och av hög kvalitet. Socialtjänsten ska arbeta uppsökande och förebyggande och stöd och skydd ska ges till personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Stadens relationsvåldscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta. Socialnämnden ansvarar för att samordna innehållet i samråd med stadsdelsnämnderna. Våldsutsatta ska garanteras skyddade boenden. Arbetet mot våld i nära relationer, både det våldspreventiva arbetet, arbetet med våldsutsatta samt arbetet med våldsutövare ska utvecklas genom en ökad regional stadsdelssamverkan. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden utveckla sociala stödinsatser för att långsiktigt stärka personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Stödinsatserna vid placering av förälder med medföljande barn på skyddade boenden ska vara av hög kvalitet. Det är viktigt att skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som bor i skyddade boenden säkerställs. Stadsdelsnämnderna har ett ansvar att för tillsammans med utbildningsnämnden och socialnämnden trygga detta. Vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola ska nämnderna sätta in kompensatoriska åtgärder för att motverka problem som uppbrottet kan medföra. Efter avslutad placering ska staden fortsätta erbjuda stöd till barn, unga och föräldrar.

Tak över huvudet – en mänsklig rättighet

Socialtjänsten har ansvar för att motverka hemlöshet genom det yttersta ansvaret för att var och en får det stöd och hjälp som den kan behöva. Den särskilda hemlöshetsstrategin som genomfördes åren 2015-2017 med fördelning av 30 miljoner till stadsdelsnämnderna var viktig för att motverka hemlöshet. Nämndernas uppskattning är att fler personer har kommit i stadigvarande boenden och att antalet vräkningar har kunnat minska. Det ligger helt i linje med målsättningarna i Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019. Att hemlösheten minskar i de flesta grupperna innebär inte att arbetet mot hemlöshet får avta. Staden ska istället intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. Ett nytt program mot hemlöshet ska tas fram av socialnämnden i samverkan med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldrenämnden. Utifrån det nya programmet ska därefter stadsövergripande handlingsplaner tas fram för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.

Arbetet mot hemlöshet kräver långsiktighet och prioriteringen ska fortsättningsvis ligga på det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. I det förebyggande arbetet ingår vräkningsförebyggande arbete i samverkan med andra aktörer, till exempel i form av en tillgänglig budget- och skuldrådgivning. Staden ska erbjuda kvalitativ och god öppenvård som utgår från varje individs behov i syfte att personen ska kunna bo hemma i egna stadigvarande boenden utan att riskera vräkning.

Genom nära samverkan med socialnämnden, SHIS och privata fastighetsägare ska staden fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar för de grupper som staden har ett särskilt ansvar för. Ambitioner ska höjas för att öka antalet genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter. Vi vill att boendestödet som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter utvecklas i syfte att stärka brukarperspektivet. Tak över huvudet-garantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas. Vi vill att staden arbetar utifrån målsättningen att placeringar som görs på akutboenden ska vara så korta som möjligt och att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.

Den som lever i hemlöshet ska få stöd till en väg tillbaka till ett eget fast boende. Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre i hemlöshet är prioriterade grupper. Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas. Barnperspektivet ska alltid beaktas i stadens arbete med hemlöshet men i synnerhet i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden.

Den kommunala bostadspolitiken som idag förs riskerar att leda till att fler stockholmare hamnar i osäkra boendeförhållanden. När hyresrätter ombildas, byggandet av hyresrätter stannar upp och allmännyttan inte ges förutsättningar att bygga kan inte staden efterleva bostadsförsörjningsansvaret. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre.

Nya stockholmare

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle. De lokala föreningar som har bildats i områden där nyanlända har fått tillfälliga boenden är viktiga för att underlätta nyanländas etablering. Stadsdelsnämnderna ska uppmuntra och stödja föreningarna som bidrar till integration och möten.

Tillsammans med andra nämnder och civilsamhället ska stöd ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa och säkerställa att de inte hamnar utanför. Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna hålla i arbetet för att ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

Trygghet genom tidiga och snabba insatser

Grunden för en tryggare stad läggs genom jämlika uppväxtvillkor, minskade klyftor, tillit människor emellan och förtroende för samhället. Tidiga insatser och förebyggande arbete gör skillnad och leder till att spara på samhällets resurser på lång sikt. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden och utbildningsnämnden fortsätta arbeta förebyggande med olika projekt och arbetssätt för att förebygga kriminalitet och våld. Nämnderna ska implementera strategin för hur Stockholms stad ska kunna minska risken för att barn och unga vuxna hamnar i kriminalitet. Nämnderna ska säkerställa att

stöd ges till barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld av närstående eller övergrepp i rättsak.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Nämnderna ska ha utvecklade rutiner och metoder för att arbeta förebyggande gentemot dessa individer. Arbetet mot barn som blivit indragna i våldsbejakande extremistiska miljöer ska ske genom tidiga och snabba insatser och i samverkan med förskolan och skolan. Anhöriga och andra närstående till personer i, eller på väg in i, våldsbejakande extremistiska miljöer ska ges råd och stöd.

De sociala insatsgrupperna stärktes under den förra mandatperioden och under året har ett arbete inletts för att insatsgrupperna ska permanentas och finnas i samtliga stadsdelsnämnder. Stadsdelsnämnderna ska utveckla och harmonisera insatsgruppernas roll och arbetssätt i samarbete med socialnämnden. Stadsdelarna ska särskilt utveckla förutsättningarna att genom insatsgrupperna nå den yngre målgruppen 15-19 år. Vi vill att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar. Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa att en första kontakt ges inom 24 timmar.

Det är av stor vikt att samhället är snabbt på plats med insatser och stöd vid krissituationer som till exempel skjutningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha upparbetade och uppdaterade rutiner för krissituationer.

Nära samverkan med civilsamhället

I Stockholm finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. Alla innevånare söker sig inte till socialtjänsten när de behöver stöd och hjälp. Skälen kan vara olika men deras rätt att få stöd måste säkras. Föreningslivet utgör ett viktigt komplement för att nå människor i behov. För att säkerställa att de ideella aktörerna får goda och stabila förutsättningar att verka i Stockholm ska stöden utvecklas. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med brukar- och intresseorganisationer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Stadsdelsnämnderna i samverkan med socialnämnden ska initiera dialog med Region Stockholm i syfte att skapa fler hembesöksprogram för första-gångsföräldrar.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden intensifiera arbetet för att rekrytera flera familjehem.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden utarbeta rutiner för att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbetet med socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställa en obruten skolgång för placerade barn.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att allvarssamtal med ungdomar och deras föräldrar samt polis hålls inom 48 timmar efter det att det kom socialtjänsten till kännedom att ungdomen för första gången begått, eller misstänks ha begått, brott.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31

Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och Region Stockholm verka för att fler familjecentraler kan öppnas för att stärka det tidigt förebyggande arbetet med barn, unga och deras familjer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna fastslå vilka åtgärder som ska implementeras för att likställighet ska råda i öppenvård för barn, unga och familjer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska fortsätta att utbilda personal vid stadsdelsnämnderna angående unga lagöverträdare och förbereda socialtjänsten på att kunna arbeta enligt modellen snabbare lagföring.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska ha en samordnade och styrande roll i stadsdelsnämndernas och arbetsmarknadsnämndens arbete med att permanenta sociala insatsgrupper och ska i det arbetet definiera gränsdragningen mellan sociala insatsgrupper och avhopparverksamheten samt säkerställa att det finns en tydlig vägledning för hur staden arbetar med respektive målgrupp och verksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna centralisera säkerställandet av skyddet för barn och unga vid hemgång från Barnhus Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna implementera resultatet av 2019 års utredning om hur familjehem kan erbjuda studiestöd.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda hur anhörigstödet till anhöriga drabbade av skjutningar och dödligt våld kan förbättras och se över hur samordningen av stödet med Region Stockholm och Polismyndigheten kan stärkas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en gemensam modell för arbetet med skolsociala team i staden som också kan omfatta hur arbetet kan utvecklas genom att myndighetsutövande socialtjänst kan arbeta mer på plats i skolan/placerats på skolor.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder samt utveckla stödet till placerade barn och vuxna under och efter placeringarna.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbetet med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen implementera tak över huvudet-garantin i enlighet med den översyn som gjorts.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda och tydliggöra ansvaret gällande tillsyn av försäljning av folköl och tobak.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda vilken typ av insatser som ska räknas till sysselsättningsverksamhet inom socialpsykiatri.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur den stadsövergripande avhopparverksamheten kan utvecklas i syfte att förbättra incitamenten och skyddet för de som väljer att lämna kriminella gängmiljöer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska utveckla och stärka arbetet med avhoppare i samråd med berörda nämnder och bolag, samt arbeta för en breddad avhopparverksamhet dels genom att bistå stadsdelsnämnderna i särskilt komplexa ärenden, dels genom att samordna avhopparplaceringar med stark hotbild över hela staden där den föreliggande risken bedöms som hög.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med att utöka arbetet med Bostad först och fördela fler bostäder för ändamålet samt i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla stödet till deltagarna i Bostad först.	2020-01-01	2020-12-31

Stadsmiljöverksamhet

Stockholm är en av världens vackraste storstäder med en unik kombination av storstadens puls och naturens lugn och med en mångfald av olika stadsmiljöer med egna identiteter. Den gemensamma stadsmiljön ska vara välskött, tillgänglig och trygg i hela Stockholm och ge alla stockholmare möjligheter till möten och rekreation. Parker och naturområden med hög kvalitet och förbättrade förutsättningar för vistelse, gående och cyklister är särskilt prioriterat.

Kommunfullmäktiges inriktning för nämnden

Stockholm – en grön, trygg och välskött stad

Stockholm ska vara en grön, trygg, ren och vacker stad. Parker och naturområden är viktiga såväl för stockholmarna som för stadens ekosystem. Rekreativa och ekologiska värden ska utvecklas och stärkas.

I takt med att staden växer ökar trycket på grönområden och parker, vilket ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll. Stadsmiljön ska vara ren, trygg och välskött. Stadsmiljöverksamheten tillförs extra medel för parkskötsel. Stadens städgaranti gäller, vilket innebär att städning och tömning av offentliga papperskorgar ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Information om stadens städgaranti ska tydliggöras.

Stadsdelsnämnderna ska samverka med varandra och med trafiknämnden för ett vackert och välskött Stockholm. Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och skadedjur i stadens parker och badplatser. Medborgardialogen ska utvecklas med utgångspunkt från de lokala parkplanerna. Tillsammans med stadsbyggnadsnämndens ska utökad medborgardialog vara tillämpligt för att identifiera platser för riktade stadsmiljöinvesteringar. Stadsdelsnämnderna ska arbeta med att underlätta för aktörer som vill skapa gatukonst i stadsmiljön enligt fastslagen reglering för detta.

Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat samt arbeta med hur rekreativa värden och biologisk mångfald kan utvecklas och stärkas i reservaten. All planering av den yttre miljön ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv och med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Tillgänglig stadsmiljö

Alla ska ha tillgång till staden – oavsett ålder eller funktionsnedsättning. Stadens inne- och utemiljöer ska vara fysiskt tillgängliga. Tillgänglighetsfrågorna ska genomsyra verksamhetsplaneringen och vara en naturlig del i det dagliga arbetet. Lekparker ska utformas så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ska hänsyn tas till tillgänglighetsskapande åtgärder. Stadsdelsnämnderna tillsammans med exploateringsnämnden ska säkerställa att det finns tillräckligt med lekparker samt ansvara för säkra och i bra skick samt uppmuntrar till kreativitet. Parkvägar och parkbänkar ska tillgänglighetsanpassas. Exkluderande design ska successivt avlägsnas. Arbetet med att rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser ska fortgå.

Gång- och cykeltrafik prioriteras

För att nå målen om att vara klimatpositiva till 2040 samt de nationella klimatmålen för vägtrafiken samt framkomligheten behövs åtgärder för att minska biltrafiken. Stadsdelsnämnderna ska understödja trafiknämnden i arbetet med att skapa fullvärdiga cykelpendlingsstråk och bidra till att anpassa stadsmiljöerna för att minska konfliktytor mellan gående och cyklister i enlighet med Strategi för ökad cykling. Stadsdelsnämnderna ska även arbeta utifrån ett tydligt barn- och jämställdhetsperspektiv för att förbättra möjligheten till cykling i områden med mindre god tillgång till kollektivtrafik. För genomförandet av stadens *Gångplan* krävs att såväl trafiknämnden som stadsdelsnämnderna och andra nämnder samordnar sina insatser och prioriterar resurser för gemensamma åtgärder. Stadsdelsnämnderna ska avsätta behövliga investerings- och driftmedel för att vidta planerade åtgärder och för att därefter underhålla gångstråken.

Investering i grönstruktur

För genomförande av en strategisk satsning på grönområden i enlighet med översiktsplanen har en strategisk samordningsgrupp inrättats under ledning av stadsträdgårdsmästaren. Prioritering och fördelning av stadsdelsnämndernas investeringsbudget inom stadsmiljöområdet sker fortsatt i nära samarbete mellan trafiknämnden och stadsdelsnämnderna. Berörda stadsdelsnämnder ska vara delaktiga i trafiknämndens arbete med det utökade investeringsuppdraget i parker och gröna stråk i ytterstaden. Stadsdelsnämnderna ska delta i arbetet utifrån sin kunskap om lokala förhållanden och kontakt med invånarna i respektive stadsdelar. I stadsdelsnämndernas utökade investeringsbudget ingår medel för stadsmiljöprojekt, tillgänglighetsinvesteringar och reinvesteringar. I arbetet med att planera och utveckla stadsmiljön är det viktigt att ta in förskolor och skolors behov av att vistas i parker och grönområden. En satsning på reinvesteringar förlänger livslängden på befintliga parker och är ett led i att uppnå målet om en grön växande stad med långsiktigt hållbara parker.

Den fysiska planeringen är en viktig faktor för trygghet och trivsel i närområdet. Hur staden underhåller gator, parker och grönområden påverkar hur trygg stadsmiljön uppfattas. Faktorer som kan skapa trygghet i det offentliga rummet är bland annat god renhållning i offentliga miljöer, bra belysning på mörka platser och att motverka återkommande ordningsproblem. Stadsdelsnämnderna behöver utifrån dialog med invånarna och en lokal analys fortsätta att utveckla en trygg närmiljö i nära samverkan med trafiknämnden och andra berörda aktörer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndsövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för att minska klotter i staden samt, om möjligt, samverka med privata fastighetsägare.	2020-01-01	2020-12-31

Trafiknämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna kontinuerligt utöka andelen perenna rabatter som främjar pollinatörer, inom ramen för strategin för biologisk mångfald.	2020-01-01	2020-12-31
--	------------	------------

Ekonomiskt bistånd

Alla stockholmare ska ges förutsättningar att försörja sig själva, kunna förverkliga sina drömmar och inkluderas i samhället. Stadsdelsnämnderna ska stödja den enskilde genom individuellt utformade insatser så att denne kan komma ut i arbete och egenförsörjning. All utredning inom ekonomiskt bistånd, liksom bedömning och tillgång till insatser, ska ske med hög rättssäkerhet och utifrån likabehandlingsprincipen. Arbetet ska ske i nära samverkan med stadens arbetsmarknadsverksamheter.

Rättssäkert och likvärdigt stöd

Stadsdelsnämnderna ska säkerställa att biståndstagare ges stöd och individuellt utformade insatser för att nå självförsörjning. Genom samverkan inom stadsdelsnämnden och med arbetsmarknadsnämnden kan stödet utvecklas. Stadsdelsnämnderna är ansvariga för att säkerställa att invånarna bemöts med respekt, får rättssäkra och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. Informationsmaterial och ansökningsblanketter ska vara utformade så det är lätt att förstå villkoren och lämna korrekta uppgifter. Hånsyn ska tas till barns behov när vuxna söker ekonomiskt bistånd, utredning och bedömning ska alltid utgå från ett tydligt barnperspektiv.

Rätt insatser för fler i arbete

I Stockholm ska alla som kan arbeta ges stöd att ta ett arbete. Det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Biståndstagarna inom ekonomiskt bistånd kan ha olika försörjningshinder. Det vanligaste försörjningshindret är arbetslöshet, och därefter personer som är sjukskrivna och personer med sociala/medicinska skäl (till exempel missbruk eller psykisk sjukdom). Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att prioritera arbetet med att utveckla insatser för dessa grupper för att undvika att personerna fastnar i långtidsberoende av ekonomiskt bistånd. Insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt.

Det framgångsrika arbetet med att minska antalet personer som är i behov av ekonomiskt bistånd som bedrevs under förra mandatperioden visar att med rätt insatser kan fler komma i arbete. Därför är det viktigt att staden fortsätter att prioritera insatser som skapar förutsättningar för människor att ta jobb och bli självförsörjande. Samverkan inom och mellan stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden är en förutsättning för att snabba och tidiga insatser kan ges så att fler kan nå egen försörjning. Arbetslöshet förstärker segregation och leder till mänskligt slöseri av individers kraft samt försummade samhällsvinster. Om inte staden agerar i tid kommer arbetsmarknadens behov av arbetskraft inte mötas. Fler arbetslösa kommer att stå utan en egen försörjning och fler kommer att tappa framtidstro. Människor som misstror samhället utgör en riskgrupp för psykisk ohälsa och för att tappa hela sitt sociala sammanhang.

Samverkan för varaktiga boenden

Genom stärkt samverkan med berörda verksamheter ska förutsättningarna för personer med osäkra boendeförhållanden att hitta en varaktig bostad förbättras. Socialtjänsten ska säkerställa att barnperspektivet tillvaratas särskilt i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden.

Socialtjänstens arbete försvåras dock av politiken som idag förs av den borgerliga majoriteten. Nedskärningar i vuxenutbildning och på jobbtorgen innebär att stödet för att hjälpa stockholmare till egenförsörjning minskar. Detta görs samtidigt som utbetalningar av ekonomiskt bistånd har börjat öka. Utan egen försörjning minskar möjlighet-

erna till att få långvarigt boende. Parallellt ombildas hyresrätter, byggandet av hyresrätter minskar och allmännyttan får inte längre förutsättningar att bygga. Insatser investeringar och politisk vilja saknas hos majoriteten och risken är att stockholmarna i osäkra boendeförhållanden kommer att öka.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Arbetsmarknadsåtgärder

I Stockholm ska alla som kan arbeta få möjlighet att komma i arbete. Det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Genom stöd och arbetsmarknadsinsatser till personer med svag ställning på arbetsmarknaden kan fler få möjlighet att växa, att bidra och ha egen försörjning.

Även om arbetslösheten generellt är låg i Stockholm står många personer fortfarande alltför långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att nå hållbara anställningar. Nu ser vi att utbetalningar av ekonomiskt bistånd har börjat öka. Insatser, investeringar och politisk vilja krävs för att vända utvecklingen. Samverkan inom stadsdelsnämndernas olika verksamhetsområden och tillsammans med andra nämnder är avgörande för att den enskilde ska få rätt insatser. Staden har många verktyg att sätta in för att människor som står långt ifrån arbetsmarknaden ska ges möjlighet att få ett jobb och en egensörjning. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd som har svag ställning eller som befinner sig utanför arbetsmarknaden, och förbereda för vidare insatser inom Jobbtorg Stockholm.

Snabba insatser för fler i arbete

Genom aktiva arbetsmarknadsinsatser kan kostnader för försörjningsstöd minska samtidigt som skatteintäkter kan öka. Det är av stor vikt att stadsdelsnämnderna sätter in snabba insatser till personer med ekonomiskt bistånd. På sätt kan individen komma i studier eller arbete. Signalerna från stadsdelsnämnderna om att sökande får vänta allt längre på sitt första möte på jobbtorg behöver omgående åtgärdas. Inget jobbtorg ska neka till att emot aspiranter från stadsdelsnämnder på grund av resursbrist. Därför ska arbetsmarknadsnämnden säkerställa att stadens jobbtorg tar emot sökanden inom max en månad. Arbetsmarknadsnämnden ska kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att tidsramen ska kunna hållas. Detta ska göras i samarbete med stadsdelsnämnderna.

Förändringarna av Arbetsförmedlingen kan komma att ha en stor påverkan på stadens arbete med personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att staden har beredskap för att intensifiera sina insatser mot arbetslösa oavsett förändringar på statlig nivå. Det ligger i stadens intresse att verka för att fler kommer ut i arbete. Under den förra mandatperioden började Jobbtorgen att arbeta uppsökande mot olika grupper i syfte att informera om nämndens verksamheter och vilka insatser som staden kan erbjuda den enskilde. Detta uppsökande arbete är viktigt för att nå stockholmare som varken studerar eller arbetar och som behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsnämnden ska utveckla det uppsökande arbetet i samarbete med stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och socialnämnden.

Alla ska ges stöd

Stockholmare som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och generellt svårare att få jobb, såsom unga, personer med kort utbildningsbakgrund, utomeuropeisk bakgrund eller funktionsnedsättning ska ges stöd för att komma ut i arbete. Personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska erbjudas individuellt utformat stöd för att närma sig arbetsmarknaden. Insatserna ska stärka individens individuella förutsättningar att komma närmare arbetsmarknaden. Stadsdelsnämnderna ska öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att komma i arbete. För många långtidsarbetslösa kan möjligheten till arbetslivserfarenhet vara avgörande för att nå hållbar etablering på arbetsmarknaden. Stadens arbete med Stockholmsjobb och feriejobb ger viktiga meriter, kontakter och väcker samtidigt intresse för staden som arbetsgivare och bidrar till stadens framtida kompetensförsörjning.

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Vi vill att stadens arbete ska ha ambitionen att det inte ska ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete efter ankomst till Stockholm. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar också etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt. Näringslivet och civilsamhället är två aktörer som underlättar etableringen för de nyanlända.

Arbetet som gjordes under den förra mandatperioden för att stärka arbetslösa kvinnor på arbetsmarknaden gav resultat. Det var genom att prioritera och investera som fler kvinnor som stod långt ifrån arbetsmarknaden fick stöd att komma i studier, i arbete och förlängningen egenförsörjning istället för att prioritera vårdnadsbidrag. Genom tidiga insatser för att fler ska lära sig svenska kan staden underlätta nyanländas, särskilt nyanlända kvinnors, möjlighet att etablera snabbare i samhället. Nämnderna ska fortsätta utveckla insatser för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden i syfte att underlätta deras etablering på arbetsmarknaden.

Stockholmsjobb – ett steg närmare arbetsmarknaden

Stockholmsjobben infördes under förra mandatperioden i syfte att stödja de som står långt från arbetsmarknaden att komma i arbete. Anställningarna kan kombineras med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens, nyanlända och personer i behov av språkstödande insatser. Hittills har resultaten av insatsen varit goda och en majoritet är i arbete eller studier tre månader efter avslutat Stockholmsjobb. De flesta har gått vidare till ett arbete. Utöver att insatsen leder till minskade kostnader för utbetalt ekonomiskt bistånd får individen viktiga meriter, kontakter och arbetslivserfarenhet som underlättar etablering på arbetsmarknaden. Under året ska 1 000 Stockholmsjobb beredas i stadens verksamheter. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla arbetet med Stockholmsjobb.

Feriejobb till fler

Feriejobb kan vara ett första viktigt möte med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Under åren 2015-2018 arbetade staden framgångsrikt med att öka antalet feriejobb för att möta de ungas efterfråga. Med resursförstärkning och nära samverkan mellan nämnder och bolag fick 9 048 unga ett sommarjobb att gå till sommaren 2018. Förstärkningen av feriejobben stoppades av den borgerliga majoriteten vilket ledde till att antalet sommarjobbade unga minskade till 7 743 sommaren 2019.

Det är viktigt att staden erbjuder feriejobb till unga under sommar-, höst- och vinterlov. Ambitionsnivån för antal platser ska höjas, inte sänkas. Vi vill öka antalet feriejobb till 12 000, också för att fler ska få möjlighet att arbeta under höst- och vinterlov. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden verka för att ungdomar får feriejobb i andra stadsdelområden än där de bor. Det är viktigt att de unga som feriearbetar får möjlighet att göra det i andra stadsdelar än där de själva bor. De unga får möjlighet att lära känna sin stad bättre och möten och utbyte kan ske. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska unga tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar ska ges ett utvecklat handledarstöd.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ska utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att stadens jobbtorg tar emot sökanden inom max en månad.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasieskolan och gymnasiesärskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna ska utveckla ett arbetssätt för att nå nyanlända som inte ingår i etableringsprogrammet.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2020-01-01	2020-12-31

Arbetsmarknadsnämnden

I Stockholm ska alla som kan arbeta få möjlighet att göra det, det är grunden för att skapa en jämlik stad och bryta segregationen. Att ha ett arbete skapar meningsfullhet, samhörighet och individuell frihet. Arbetsmarknadsnämnden ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Målet ska alltid vara egen försörjning och hållbara anställningar.

Stockholms stad står inför möjligheter och utmaningar som både ska nyttjas och mötas. I dagsläget är det oklart hur de omfattande förändringarna av Arbetsförmedlingen kan komma att påverka stadens arbete. Växande befolkning och god tillväxt är styrkor som ska tas tillvara samtidigt som arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft ska tillgodoses. Även om arbetslösheten generellt har legat på historiskt låga nivåer finns det många stockholmare som av olika anledningar står utanför arbetsmarknaden.

Samtidigt ser vi att utbetalningar av ekonomiskt bistånd har börjat öka. Insatser, investeringar och politisk vilja krävs för att vända utvecklingen. Staden har många verktyg att sätta in för att människor som står långt ifrån arbetsmarknaden ska ges möjlighet att få ett jobb och egensörjning. För de som saknar utbildning ska staden säkerställa att de får rätt kompetens för att kunna ta ett arbete. Vi vill att kvinnor och män ska ha samma möjligheter för en ekonomisk självständighet livet ut. Arbetsmarknadsnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen med särskilt fokus på personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Nämnden har ett särskilt ansvar att erbjuda stöd till nämnder och bolag vid användning av sysselsättningsfrämjande krav i upphandlingar.

Livslångt lärande genom vuxenutbildning

Arbetsmarknadsförvaltningen har genom vuxenutbildningen ett viktigt uppdrag i att rusta människor för arbete. Bristen på arbetskraft är idag stor i Stockholm, även inom yrken som endast kräver gymnasiekompetens och där är vuxenutbildningen avgörande. Både för att människor ska få en andra chans till utbildning, men också för möjligheten att om- eller vidareutbilda sig senare i livet. Vuxenutbildningen är också central för att säkerställa kompetensförsörjningen till både stadens och näringslivets verksamheter. Ska Stockholm vara konkurrenskraftig och skapa förutsättningar för tillväxt behöver investeringar göras i vuxenutbildningen.

Satsningarna som gjordes under förra mandatperioden på vuxenutbildningen för att alla sökanden som är behöriga kunde få utbildningsplats gav resultat. De senaste årens volymökningar fortsätter och antalet elever är nu fler än någonsin. Utvecklingsarbetet ska fortsätta inom vuxenutbildningen för att stärka matchningen på Stockholms arbetsmarknad. Fler inriktningar inom yrkesutbildning och Svenska för invandrare (SFI) ska skapas. Stockholm ska ha en komvuxgaranti. Nämnden ska säkerställa att ingen behörig sökande till vuxenutbildningen nekas studier på grund av resursbrist eller platsbrist. Nämnden ska arbeta uppsökande med studie- och yrkesvägledning för att aktivt nå personer som har rätt att läsa inom vuxenutbildningens rättighetsbaserade utbildningar.

Arbetet som har inletts med att införa college ska fortsätta. Under den gångna mandatperioden inrättades pedagogikcollege för de som vill studera till barnskötare och vård och omsorgscollege för de som vill jobba som undersköterskor. Nämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och i samverkan med branscher och arbetsliv stärka yrkesprogrammets attraktivitet genom att utveckla befintliga och nya collegekoncept. Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden ska ta fram rutiner för att säkerställa att tomma platser på gymnasiets yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen.

För de som studerar på stadens college i bristyrkesutbildningar, riktade mot förskola och äldreomsorg och klarar sin utbildning ska en jobbgaranti utfärdas. Med jobbgarantin kan attraktiviteten att söka utbildningen öka och därmed förbättras förutsättningarna för stadens och näringslivets kompetensförsörjning. Nämnden har en strategisk roll att genom vuxenutbildningen säkerställa att stadens egen kompetensförsörjning säkras. Genom att rekrytera, matcha och utbilda personer till yrken där staden bedöms ha stora rekryteringsbehov kan nämnden göra skillnad.

SFI ska ha som mål att ge en kvalificerad språkutbildning med möjligheten till att utveckla ett funktionellt andra språk för kommunikation samt ett aktivt deltagande inom samhällsliv och arbetsliv. SFI ska tydligare i sitt innehåll och leda till och kopplas ihop med insatser som ger möjligheter till arbete. Här fyller SFI och yrkeskurser inom kombinationsutbildningar en viktig roll.

Möjligheten att kombinera SFI och yrkeskurser inom kombinationsutbildningar har funnits i några år. Resultaten är goda, nämnden ska därför utveckla och utöka utbildningarna. Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare (YFI), som kombinerar SFI med yrkesutbildning har varit framgångsrik för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Utbildningsplatserna i YFI är dyrare än andra i inledningsfasen men inte sett till hela utbildningstiden, då de som deltar i YFI har kortare utbildningstid och ges möjlighet att etablera sig snabbare på arbetsmarknaden. Fler slutför utbildningen och 90 % av som har gått i YFI har fått jobb direkt efter utbildningen. Vi anser att YFI-metoden ska tillämpas på fler yrkesutbildningar, därför tillför vi medel i denna budget för att säkerställa att fler får delta i yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare. I framtagande av fler yrkesutbildningar ska fokus läggas på att matcha nyanlända mot yrken där det råder stor brist på arbetskraft idag och stadens och näringslivets framtida rekryteringsbehov i beaktande. Nämnden ska stärka nyanländas möjligheter att validera tidigare utbildning inom stadens vuxenutbildningar och utreda möjligheten att validera informell kompetens.

Lärvux i Stockholm, som bedriver särskild utbildning för vuxna som har en utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada, har senaste åren sett ett minskat elevantal. Samma utveckling kan skönjas i andra kommuner. Antalet elever i utbildning ligger strax över tvåhundra. För att säkerställa hög kvalitet i utbildningarna framöver och möjliggöra positiva synergieffekter ska nämnden utreda hur Lärvux kan integreras mer med vuxenutbildningen.

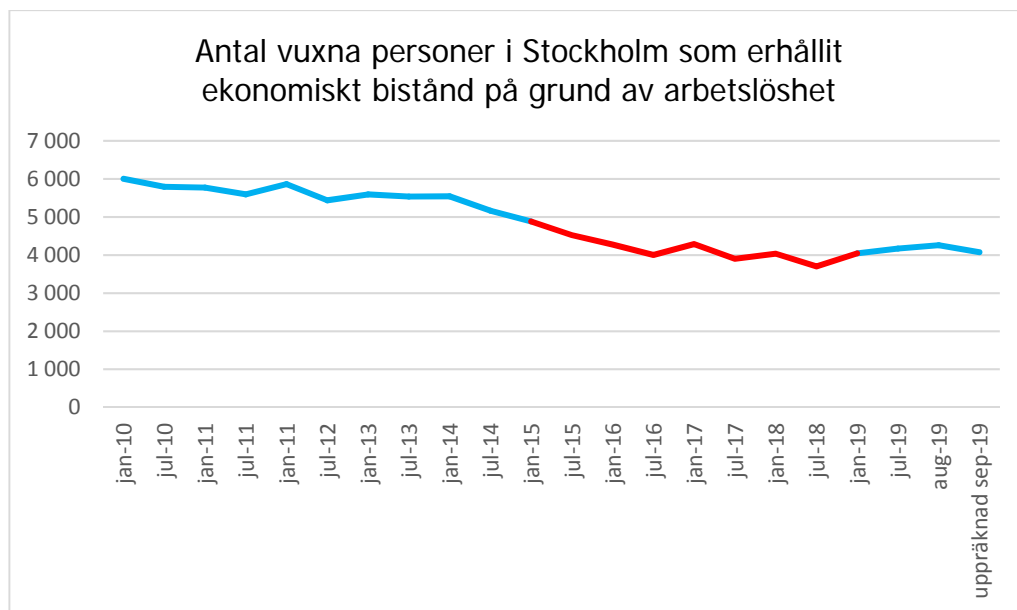
Vuxenutbildningen ska finnas tillgänglig för stadens medarbetare och möjliggöra för fler att bli behöriga inom sina yrken. En skyddad yrkestitel för undersköterskor kommer med stor sannolikhet att införas inom några år. Vi vill att staden möjliggör för medarbetare att kunna läsa in de kurser som fattas för att kunna ansöka om underskötersketiteln. Nämnden ska därför redan nu börja erbjuda snabba webbaserade utbildningsspår samt utbildning i klassrum med möjlighet till långsam takt och förstärkt stöd i svenska. På så sätt stärks medarbetarnas kunskaper och de rustas för framtiden.

Vuxenutbildningen bör ta större hänsyn till geografisk placering och tillgänglighet för invånare. Verksamhets- och avtalsuppföljningen ska förstärkas, rutiner och arbetssätt ska utvecklas. Staden ska använda sig av möjligheten till att säga upp avtal, av viten, avstängningar och andra sanktioner mot aktörer som begår avtalsbrott. Höga kvalitetskrav ska ställas på hela upphandlingskedjan från leverantörer till underleverantörer. För att staden bättre ska kunna matcha, styra och planera vuxenutbildning mot arbetsmark-

nadens behov bör egenregien utökas. Staden bör även undersöka möjligheten till reserverad upphandling i syfte att få fler idéburna aktörer som leverantörer inom vuxenutbildningen.

Fler i arbete genom Jobbtorg

Stadens arbetsmarknadsinsatser samordnas av Jobbtorg Stockholm, som erbjuder individuellt anpassad stöd och insatser för att stötta den enskilde till långsiktig egen försörjning. Insatserna som Jobbtorgen anordnar ger resultat, en större andel aspiranter går vidare till arbete och studier och tiden från inskrivning till inträde på arbetsplats har blivit kortare. Särskilt bland gruppen 18-29 år har resultaten förbättrats när en stor majoritet har kommit i arbete eller studier.

Källa: Sweco, Ekonomisk bistånd Stockholm stad 2010-2019.

Arbetet som görs för att stödja fler till studier och arbete riskerar att stanna upp. Besparingarna som den borgerliga majoriteten har gjort under 2019 på jobbtorgen är kortsiktiga och kontraproduktiva. Vi sätter nu stopp för nedskärningarna och ger jobbtorgen förutsättningar att stödja fler. Alla stockholmares kunskap, erfarenhet och kraft ska tas tillvara. Genom aktiva arbetsmarknadsinsatser kan kostnader för försörjningsstöd minska samtidigt som skatteintäkter kan öka.

Signalerna från stadsdelsnämnderna om att sökande får vänta allt längre på sitt första möte på jobbtorg behöver omgående åtgärdas. Inget jobbtorg ska neka till att emot aspiranter från stadsdelsnämnder på grund av resursbrist. Nämnden ska säkerställa att stadens jobbtorg tar emot sökanden inom max en månad. Nämnden uppdras att tillsammans med stadsdelsnämnderna kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att tidsramen ska kunna hållas.

Samverkan med stadsdelsnämnderna ska fortsätta utvecklas i syfte att få fler med försörjningsstöd att anvisas till jobbtorgen. Stockholmare som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och generellt svårare att få jobb, såsom personer med kort utbildningsbakgrund, utomeuropeisk bakgrund eller funktionsnedsättning ska ges stöd för att komma ut i arbete. Nämnden ska vidare utreda förutsättningarna för att öppna ytterligare ett Jobbtorg i söderort med särskilt fokus på unga.

Förändringarna av Arbetsförmedlingen kan komma att ha en stor påverkan på stadens arbete med personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att staden har beredskap för att intensifiera sina insatser mot arbetslösa oavsett förändringar på statlig nivå. Det ligger i stadens intresse att verka för att fler kommer ut i arbete. Om jobbtorgen ges förutsättningar att ge effektiva insatser kommer kostnaderna för stadens utbetalningar av ekonomiskt bistånd att minska.

Under den förra mandatperioden började Jobbtorgen att arbeta uppsökande mot olika grupper i syfte att informera om nämndens verksamheter och vilka insatser som staden kan erbjuda den enskilde. Detta uppsökande arbete är viktigt för att nå stockholmare som varken studerar eller arbetar och som behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. Nämnden ska utveckla det uppsökande arbetet i samarbete med stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och socialnämnden.

Stockholmsjobb – ett steg närmare arbetsmarknaden

Stockholmsjobben infördes under förra mandatperioden i syfte att stödja de personer som står långt från arbetsmarknaden att komma i arbete. Arbetsmarknadsnämnden har det övergripande samordningsansvaret för Stockholmsjobb som är en tidsbegränsad anställning med stöd före, under och efter anställningen. Anställningarna kan kombineras med utbildning, vilket är särskilt prioriterat för unga som saknar gymnasiekompetens, nyanlända och personer i behov av språkstödande insatser. Hittills har resultaten av insatsen varit goda och en majoritet är i arbete eller studier tre månader efter avslutat Stockholmsjobb. De flesta har gått vidare till ett arbete.

Utöver att insatsen leder till minskade kostnader för utbetalt ekonomiskt bistånd får individen viktiga meriter, kontakter och arbetslivserfarenhet som underlättar etablering på arbetsmarknaden. Därför är det olyckligt om staden minskar antalet Stockholmsjobb trots vetskapen om att anställningarna gör skillnad för individen och staden. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna vidareutveckla arbetet med tjänsterna. Under år 2020 ska 1 000 Stockholmsjobb beredas i stadens verksamheter. Nämnden ska verka för att nämnder och bolag som tillhandahåller Stockholmsjobb använder sig av lönesubventionen Extratjänster för att finansiera Stockholmsjobben. Nämnden ska säkerställa att resurser avsätts för handledning, då handledning är avgörande för att tjänsterna kan utökas. Nämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser.

Sociala krav i upphandling – fler anställningar

Sociala hänsyn ska tillämpas som skall-krav när stadens nämnder och bolagsstyrelser upphandlar inom städ-, transport- och byggtreprenader. Genom att ställa grundkrav på företag som vill delta i upphandlingar kan fler stockholmare få möjlighet att etablera sig och komma närmare arbetsmarknaden. Sociala krav kan och ska ställas för att underlätta för grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden och saknar arbetslivserfarenhet, till exempel unga och nyanlända. Nämnden ska bistå med kunskap och stödja andra nämnder och bolagsstyrelser inför upphandlingar. Nämnden ska även följa upp, analysera och sammanställa hur nämnders och bolagsstyrelsers upphandlingar bidrar till ökad sysselsättning för personer som står utanför arbetsmarknaden.

Stöd till stockholmare som står långt ifrån arbetsmarknaden

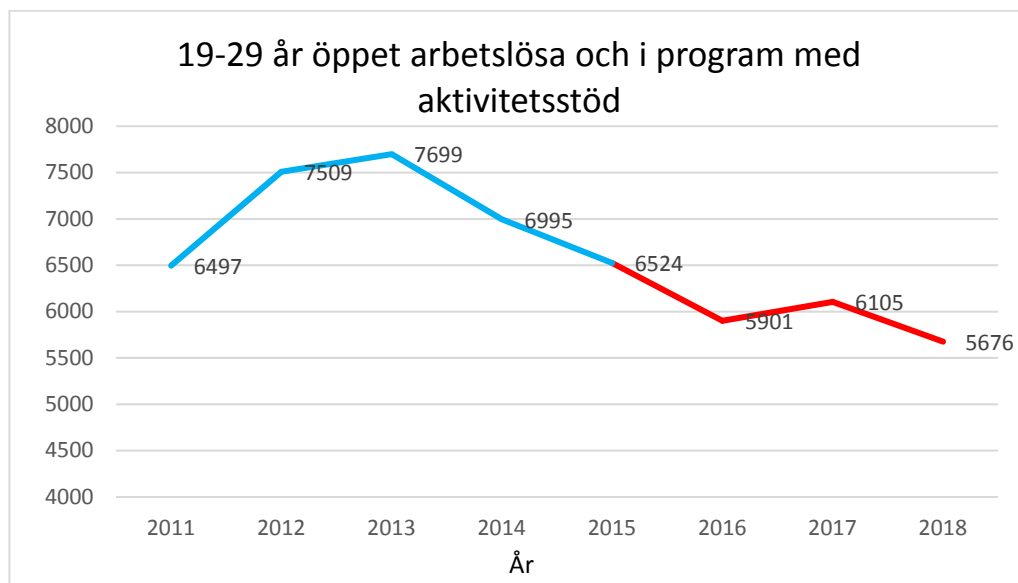
När stadens olika verksamheter arbetar tillsammans kan medborgarna som behöver stadens stöd komma i arbete eller studier. Nämnden har ett ansvar att samordna stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser och erbjuda stöd till kompetens- och verksamhetsutveckling.

Nämnden ska erbjuda arbetsmarknadsinsatser till personer med ekonomiskt bistånd, med särskild prioritering av kortutbildade (personer utan gymnasieutbildning), personer med svag ställning på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning och nyanlända. I samverkan med stadsdelsnämnderna ska nämnden erbjuda arbetsmarknadsinsatser för att personer med social problematik, fysisk och/eller psykisk ohälsa ska kunna närma sig arbetsmarknaden.

Ingen ung ska lämnas utanför

Ingen ung i Stockholm ska behöva börja sitt liv i arbetslöshet, och därför är unga arbetslösa en prioriterad grupp. Ungdomsarbetslösheten i Stockholm är ganska låg i jämförelse med andra städer. En viktig förklaring till Stockholm har lägre ungdomsarbetslöshet är att staden under förra mandatperioden satte in resurser och verktyg för att unga ska komma i arbete. För vi vet att arbetslöshet förstärker segregationen och leder till mänskligt slöseri av individers kraft och ekonomiskt slöseri för samhället.

Källa: Arbetslöshet 19-29 år per 31 okt 2011-2018, Sweco

Vi vet att om staden inte agerar kommer arbetsmarknadens behov av arbetskraft inte mötas och unga utan en egen försörjning kommer att sakna framtidstro. Unga utan framtidstro och som misstror samhället utgör en riskgrupp för psykisk ohälsa, de kan lätt rekryteras till kriminalitet och/eller våldsbejakande extremism. Nämnden ska samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna i arbetet med insatser för de ungdomar som nås genom sociala insatsgrupperna, både målgrupperna 12-18 år samt 19-29 år.

Staden har enligt det kommunala aktivitetsansvaret ett särskilt ansvar för att göra sitt yttersta för att 16-19-åringar inte ska vara sysslolösa. Genom insatser, utbildningar, anställningar och praktikplatser ska unga komma i studier eller arbete. Nämnden ska samverka med Arbetsförmedlingen, andra myndigheter och stadens nämnder i arbetet för att nå och erbjuda insatser till unga som varken arbetar eller studerar. Vi vill att nämnden i samarbete med utbildningsnämnden upprättar kontakt med elever i riskzonen under sista året i grundskolan eller på gymnasiet för att erbjuda stöd för att fullföra utbildningen eller i övergången från skola till arbetsliv.

Under den förra mandatperioden höjde vi ambitionerna och valde att utöka stadens insatser till unga som är äldre än 19 år. Vi utökade nämndens uppdrag till att arbeta med unga upp till 29 år. Vi är övertygade om att de insatser staden gör för att unga ska studera eller arbeta är en viktig del i det förebyggande arbetet och i arbetet för ett tryggare

Stockholm. Istället för en nedskärningspolitik vill vi höja ambitionerna för stadens arbete och säkerställa att alla unga kan få egen försörjning. Nämnden får därför medel för att stärka och utveckla insatser för gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Att jobbtorgen kan ta emot aspiranter inom max en månad är ett första steg att stärka stödet gentemot gruppen.

Bland målgruppen unga finns det ett antal grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Unga utan gymnasieexamen, unga med komplex problematik och unga med psykisk diagnos behöver extra mycket stöd från samhället för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

Den borgerliga majoriteten har valt att ta bort stadens garanti till unga, ett åtagande om att arbetslösa unga ska ha arbete, praktik eller en utbildning inom 90 dagar. Risken blir stor att unga inte får ett tidigt stöd och därmed kommer ungdomsarbetslösheten att öka. Vi anser inte att unga ska behöva vänta på stöd för att komma ut i studier eller arbete, därför återinförs en 90-dagars-garanti.

Feriejobb kan vara ett första viktigt möte med arbetsmarknaden och en första möjlighet att få erfarenhet och kontakter. Under åren 2015-2018 arbetade nämnden framgångsrikt med att öka antalet feriejobb för att möta de ungas efterfråga. Med resursförstärkning och nära samverkan med stadsdelsnämnder, facknämnder och bolag fick 9 048 unga ett sommarjobb att gå till sommaren 2018. Förstärkningen av feriejobben stoppades av den borgerliga majoriteten vilket ledde till att antalet sommarjobbade unga minskade till 7 743 sommaren 2019.

Staden ska erbjuda unga feriejobb under sommar-, höst- och vinterlov. Nämnden har en viktig roll i att samordna och leda arbetet med stadens feriejobb för unga. Det är viktigt att de unga som feriearbetar får möjlighet att göra det i andra stadsdelar än där de själva bor. De unga ska få möjlighet att lära känna sin stad bättre och möten och utbyte kan ske. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att ungdomar får feriejobb i andra stadsdelsområden än där de bor. Som ett led i att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden ska unga tjejer och killar uppmuntras till feriejobb som går utanför traditionella könsmonster. Arbetsplatser som tar emot feriearbetande ungdomar ska ges ett utvecklat handledarstöd. I linje med våra höjda ambitioner vill vi öka antalet feriejobb till 12 000, också för att fler ska få möjlighet att arbeta under höst- och vinterlov.

Nämnden har sedan tidigare en samverkan med stadsdelsnämnderna och socialnämnden för att ensamkommande unga som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd ska etablera sig i samhället genom studier som kan leda till försörjning. Det är viktigt att arbetet fortsätter och att det sker i samverkan med civilsamhället och näringslivet. Nämnden ska genom jobbtorgen erbjuda stödinsatser som vägledning och planering till ensamkommande unga i övergången mellan skola och jobb eller vidare studier.

Stöd för att delta i arbetslivet

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med andra nämnder och bolagsstyrelser arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Nämnden har ett särskilt uppdrag i vara pådrivande i arbetet för att öka antalet anställningar av

personer med funktionsnedsättning i stadens verksamheter. I detta arbete är det angeläget att öka kunskapen i staden om vilka insatser och lönesubventioner som finns att använda genom staten. Samverkan med företag och föreningar är betydelsefull för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjlighet till arbete för personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv och att varje individs kompetenser tas tillvara.

Romsk inkludering

Stockholms stad är sedan några till utvecklingskommun för romsk inkludering. I ett Stockholm för alla hör inte antiziganism och diskriminering hemma. I arbetet för att förbättra romers livsvillkor är det viktigt att staden stödjer människor att komma i studier eller arbete. Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med den romska minoriteten arbeta för romers etablering på arbetsmarknaden, där fler insatser ska utvecklas och satsningen på romska brobyggare/samhällsväglare inom jobbtorgen ska fortsätta. Det uppsökande arbete som Jobbtorgen gör ska även riktas mot denna målgrupp.

Nya stockholmare

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Stadens arbete ska ha ambitionen att det inte ska ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete efter ankomst till Stockholm. En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar också etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Arbetsmarknadsnämnden ska samordna stadens mottagande av nyanlända och vara pådrivande i arbetet för att förbättra nyanländas etablering och inkludering i samhället. Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet för att nå nyanlända som inte ingår i etableringsprogrammet. I nämndens uppdrag ligger även ansvaret för att samordna stadens återsökning av statsbidrag för flyktingmottagande.

SFI-undervisningen ska hålla hög kvalitet och ha tydlig koppling till arbetsmarknaden. YFI-metoden ska tillämpas på fler kombinationsutbildningar i syfte att korta studietiden och underlätta etableringen på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen ska erbjuda lättillgängliga studier och utveckla stödformerna för de grupper som behöver extra stöd.

Arbetet som gjordes under den förra mandatperioden för att stärka arbetslösa kvinnor på arbetsmarknaden gav resultat. Det är genom att prioritera och investera som fler kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden fått stöd att komma i studier, i arbete och förlängningen egenförsörjning, istället för att prioritera vårdnadsbidrag. Genom tidiga insatser för att fler ska lära sig svenska kan staden underlätta nyanländas, särskilt nyanlända kvinnors, möjlighet att etablera snabbare i samhället. Nämnden ska utöka möjligheterna för nyanlända att studera SFI under föräldraledighet. Fler introduktionsförskolor ska erbjudas i samverkan med civilsamhället.

Nämnden har ett ansvar för att samordna stadens arbete med att erbjuda samhällsvägledning till nyanlända. Särskilt fokus ska läggas på bostadssituationen och möjligheterna att hitta bostad. I det arbetet är nära samverkan med stadsdelsnämnderna, socialförvaltningen och SHIS central för att alla nyanlända ska delta i samhällsorientering. Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna hålla i arbetet för att ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med Arbetsförmedlingen, näringsliv och civilsamhälle. Nämnden ska genom omvärldsbevakning, kunskapsspridning samt utveckling och uppföljning av

statistik utveckla stadens flyktingmottagande. Vidare ska nämnden i samarbete med Stockholm Business Region utveckla dialogen med näringslivet för att utveckla företagens möjligheter att bidra till social hållbar utveckling och integration samtidigt som deras kompetensförsörjning kan säkras.

Integrationspakten som den borgerliga majoriteten infört kan underlätta nyanländas etablering om nämndens verksamhetsområde får erforderliga resurser. Inom gruppen nyanlända kan man konstatera att kvinnorna har störst risk att hamna i arbetslöshet. Trots det uppmärksammas det inte i integrationspakten. Integrationspakten behöver få ett tydligare mål och en jämställdhetsanalys behöver tillföras. Lärdomar behöver tas av det tidigare arbetet som staden bedrev för att minska arbetslösheten bland utrikesfödda kvinnor.

Nedskärningar som har gjorts under 2019, motsvarande 40 miljoner inom Jobbtorg och Vuxenutbildning, motverkar den integration som nuvarande majoritet säger sig sträva efter.

Tillväxt skapas tillsammans med näringslivet

Stockholms utveckling är tätt kopplat till näringslivets möjlighet att växa och utvecklas. Fler ska känna att de har goda och trygga förutsättningar för att starta och driva företag. Nämnden ska i samarbete med Stockholm Business Region och relevanta aktörer arbeta för att sprida kunskap om och ge vägledning till att starta företag för jobbtorgens målgrupper.

Alltför många företag ser att deras möjlighet att växa hämmas av svårigheterna att rekrytera rätt utbildad arbetskraft. Detta samtidigt som det finns arbetslösa stockholmare. Missmatchningen hotar på lång sikt Stockholms tillväxt. Nämnden har genom sina verksamheter stor påverkan på Stockholms utveckling och hur utmaningar kan mötas. Genom att erbjuda vuxenutbildningen i bristyrken kan stadens och näringslivets behov av rätt utbildad arbetskraft mötas. Jobbtorgen kan stödja individer för att komma ut i arbete och matcha mot olika branscher. Genom en nära samverkan kan alla växa - individer, företag och Stockholm.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Arbetsmarknadsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna kartlägga vilka åtgärder som behöver sättas in för att stadens jobbtorg tar emot aspiranter inom max en månad.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med Stockholm Stadshus AB ta fram en fördelningsnyckel till de kommunala bolagen för att fler ska anställas i Stockholmsjobb i bolagen.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsbildningen ska ta fram rutiner för att säkerställa att tomma platser på gymnasiets yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska skapa fler inriktningar inom yrkesutbildning och SFI. YFI-metoden ska tillämpas på fler inriktningar.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda hur Lärvox kan integreras med vuxenutbildningen i syfte att säkerställa hög kvalitet i utbildningarna och möjliggöra positiva synergieffekter.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utreda förutsättningarna för att öppna ett ytterligare Jobbtorg i söderort med särskilt fokus på unga.	2020-01-01	2020-12-31

Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med socialnämnden ska utreda förutsättningarna för ett system för prova-på-studier eller motsvarande, med huvudsaklig inriktning på målgruppen kortutbildade.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och Intro Stockholm utreda hur staden kan utveckla sitt samarbete med andra aktörer för att korta processen innan en nyanländ omfattas av etableringen.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska utöka uppföljningen av elever i vuxenutbildningen som avslutar eller avbryter sina studier.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ska utveckla feriejobb och Stockholmsjobb med målet att fler kan bidra till stadens utbud av arbetsmarknadsinsatser.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med kommunstyrelsen och näringslivet ska kartlägga Stockholms kompetensförsörjningsbehov.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna ska utveckla ett arbetssätt för att nå nyanlända som inte ingår i etableringsprogrammet.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasiet och gymnasiesärskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna samt socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska ha en samordnade och styrande roll i stadsdelsnämndernas och arbetsmarknadsnämndens arbete med att permanenta sociala insatsgrupper och ska i det arbetet definiera gränsdragningen mellan sociala insatsgrupper och avhopparverksamheten samt säkerställa att det finns en tydlig vägledning för hur staden arbetar med respektive målgrupp och verksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31

Avfallsnämnden

Nämndens uppgifter

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar åligger staden i fråga om avfallshantering. Nämnden ansvarar för

- upprättande av förslag till renhållningsordning
- upprättande av förslag till avfallsplan
- upprättande av förslag till taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB. Avfallsnämndens verksamhetsplanering upprättas genom nämnda personunion av styrelsen för Stockholm Avfall AB. Styrning av verksamheten sker därmed genom ägardirektiv till bolaget inom Stockholms Stadshus AB.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska utveckla och förvalta stadens samlade markinnehav så att en hållbar utbyggnad av staden säkerställs.

Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och tålig stad med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseform och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, arbetsplatser, kultur och idrott i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad.

Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om fossilbränslefri stad till år 2040. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett förändrat klimat.

Inriktning för nämnden

En stad där alla kan bo

Mycket i Stockholm blir bättre, men det blir också trängre. Bostadsbristen är ständigt närvarande, tunnelbanan är överfull, det är svårt att få förskoleplats och att få plats att delta i kulturskolans verksamhet. Det går att göra något åt detta och politiken har verktygen, vilket visades av att utvecklingen vände mellan åren 2014 och 2018. Men vi riskerar nu att åter stå inför förlorade år. Det första året under denna mandatperiod visar en politik där de borgerliga och Miljöpartiet inte vill eller inte kan bygga.

Stockholm har brist på bostäder, arbetsplatser, infrastruktur, förskolor och skolor samt idrottslokaler. Bostadsbristen är en allvarlig social utmaning som begränsar både människors frihet och Stockholms tillväxt. Ett högt bostadsbyggande där det byggs fler hyresrätter med lägre hyror måste vara en av Stockholms viktigaste prioriteringar. Nämnden ska bistå i stadens arbete med att utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion, samt utvärdera och utveckla Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare. Målet är att det ska byggas 15 000 billiga hyresrätter till år 2030. För det krävs resurser, planering och beslutsvilja.

Den förra mandatperioden ökade stadens byggande till rekordnivåer. Nu ser vi tydligt konsekvenserna av skiftet i bostadspolitik. Istället för att bygga bostäder inleder Miljöpartiet och de borgerliga partierna ombildningar av hyresrätter. Samma politik som när de borgerliga styrde förra gången. För varje ombildning ökar kötiden hos Bostadsförmedlingen. Under den första stora ombildningsvågen åren 1999-2004 ökade kötiden från 4,1 år till 6,0 år. Under den andra stora vågen av ombildningar åren 2007-2010 ökade kötiderna från 5,7 år till 6,7 år. Moderaterna gör det svårare och dyrare att få en bostad i Stockholm.

Den blågröna budgeten för år 2020 innehåller högt ställda mål för antalet markanvisade bostäder och antalet färdigställda bostäder. Det är dock ytterst tveksamt om de mycket högt ställda målen kommer gå att uppnå med de lösningar som majoriteten har presen-

(S)

ExpIN:2

terat. År 2019 tog det inte mer än tre månader innan Miljöpartiet och de borgerliga partierna skrev ner målet för påbörjade bostäder till hälften. Några månader senare hade de även skrivit ner prognosen för samtliga markanvisningsmål. Ändå nås inte ens de sänkta målen. Istället för att stå för sin politik och presentera trovärdiga mål väljer Miljöpartiet och de borgerliga partierna att i budgeten sätta så höga mål att de riskerar att endast utgöra ett luftslott. Stockholmarna står då inför fyra förlorade år.

Den förra mandatperioden kom Stockholm en bra bit på väg, vi vände trenden och fick fart på byggandet av klimatsmarta bostäder, förskolor och skolor. Sedan valet har byggandet avstannat och de planer som fanns har stoppats. Vi ser nu ut att gå mot förvärrad bostadsbrist, förvärrad platsbrist på förskolan och längre att gå till närmaste grundskola. Vi måste ställa om från ombildningar och utförsäljningar till att bygga bostäder så att vanligt folk kan få en lägenhet genom bostadsförmedlingen.

De blågröna har sänkt byggtakten också för studentbostäder. Med bibehållen takt i byggandet hade kötiden till en studentbostad nästan kunnat utraderas och en studentbostadsgaranti införas. Istället kommer människor återigen tvingas tacka nej till sin studieplats på grund av brist på studentbostäder.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker detta ofta alldeles för sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade bostadsbyggandet åren 2014-2018 skulle en bostadsgaranti för unga kunnat tas fram. Varje år med sjunkande bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter försvårar genomförandet. Med en annan bygg- och bostadspolitik är det dock fortfarande möjligt att under mandatperioden inleda arbetet med att genomföra ungdomsgarantin. Det bör därför fortfarande vara ett uttalat mål för staden att införa denna. Nämnden ska medverka till en garanti som innebär att alla stockholmare som är 18-25 år, som står i bostadskön och som uppfyller inkomstkraven, ska erbjudas ett förstahandskontrakt i Stockholm inom en viss given tid.

Nämnden ska planera bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för. Stadens projekt ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Nämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att hitta platser för och möjliggöra uppförande av modulhus initialt avsedda som bostäder för prioriterade grupper.

En stad som läker samman

Vi måste bygga ihop vår stad. Flera insatser gjordes mellan åren 2014 och 2018 för att skapa ett Stockholm som håller samman, men mer måste göras. Segregationen skapar en otrygg stad och forskning visar att segregation leder till högre kriminalitet. Ändå för den politiska majoriteten en politik som cementerar den segregerade staden genom stoppat bostadsbyggande och genom utförsäljningar som gör bostaden till en fråga om ekonomiska resurser. Stockholm behöver det motsatta, nämligen en politik för att läka samman.

Genom att identifiera stadsutvecklingsområden kan vi både bygga ihop vår stad och få upp volymerna i bostadsbyggandet. I översiktsplanen identifieras tio strategiska samband där stadsdelar bör läka samman. Dessa områden ska prioriteras och fyllas med klimatsmarta bostäder, kollektivtrafik, skolor, förskolor, idrottshallar och kultur. Två strategiska samband påbörjades under förra mandatperioden, nämligen Skärholmen och Östberga. I projektet Fokus Skärholmen, där även Vårberg, Sätra och Bredäng ingår, finns en tydlig ambition kring social hållbarhet. En positiv utveckling skapas med fler bostäder och arbetsplatser, andra värdeskapande satsningar samt stärkta samband till

omgivningarna. Det prioriterade strategiska sambandet mellan Östberga och Årsta kommer att stärkas med nya bostäder och offentliga funktioner.

Under år 2020 måste byggstart ske för att koppla samman Tensta, Rinkeby och Bromsten med både nya stråk och nya gator samt med bebyggelse som stödjer befintliga och nya gemensamma mötesplatser för alla omkringliggande stadsdelar. Projektet innehåller ca 1 500-1 700 nya bostäder i flerbostadshus och radhus, en ny F-9 skola för 900 elever med tillhörande idrottshall, en mindre idrottshall, fyra nya parker, två nya förskolor, ett regionalt cykelstråk samt en ny gång- och cykelbro. Under året ska programarbete göras för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö ska stärkas genom utveckling av bostäder och satsningar på det offentliga rummet. Under året ska programarbete göras även för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta genom nya bostäder, en omvandling av Magelungsvägen till ett urbant stråk samt utveckling av ett rekreativstråk utmed stranden. Med förbättrade kopplingar kommer tryggare och säkrare miljöer skapas liksom bättre förutsättningar för handel och service. Även kollektivtrafiken till området ska förbättras, exempelvis med en pendeltågsstation. Måsenparken ska utvecklas till en aktivitetspark.

Ett annat område är sambandet mellan Fagersjö och Hökarängen, där staden bör driva att tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö ska gå hela vägen till Fagersjö och där det befintliga friluftsområdet bör utvecklas. Vid utvecklingsprojekt som dessa ska privata aktörer involveras i arbetet med en socialt sammanhållen stad utifrån erfarenheter från Fokus Skärholmen, genom aktiv tillämpning av markanvisningsförfarande.

Arbetet med stadsutvecklingsområdet Bromma parkstad ska inledas. Genom att lägga ner Bromma flygplats kan en ny stadsdel växa fram med bostäder, arbetsplatser, tunnelbana, skolor, förskolor, idrottshallar och kultur. Vid en nedläggning möjliggörs 30 000-35 000 bostäder för cirka 70 000 nya invånare, och en stadsdel lika stor som Kungsholmen kan skapas. 30 000 arbetsplatser blir också möjliga att förlägga i området. Exploateringsnämnden ska bistå i stadens arbete med att lägga ner flygplatsen och planera för en ny stadsdel med tunnelbana. Till dess att flygplatsen är nedlagd ska staden upphöra att subventionera flygtrafiken och dess utsläpp. Exploateringsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen förbereda och inleda omförhandling av stadens avtal med Swedavia i syfte att ta ut marknadsmässig hyra för flygplatsens mark.

Under året behöver fler nya områden för stadsutveckling identifieras och föras in i planeringen. Ett exempel är den så kallade Skrubba-triangeln där ett helt nytt bostadsområde kan växa fram. Södertäljevägen närmast Liljeholmen kan omvandlas från trafikled till urbant stråk för att bygga ihop Liljeholmen centrum med området runt Liljeholmskajen. När Tvärförbindelse Södertörn färdigställts kan Örbyleden omvandlas till en stadsboulevard där bostäder, arbetsplatser och verksamheter kan integreras med kapacitetsstark kollektivtrafik, i enlighet med översiktsplanen.

Exploateringsnämnden ska bidra till att det finns en blandning av upplåtelseformer i hela staden. Att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter eller äganderätter är prioriterat. Detta ska särskilt prioriteras i områden i stadens närförorter med goda kollektivtrafiknära lägen som under senare år haft ett lågt tillskott av nya lägenheter. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper.

Problem med trångboddhet för barnfamiljer är betydligt större i Stockholms stad än i övriga Sverige. 32 procent av barnfamiljerna i Stockholms stad är trångboddade att jämföra med 7,6 procent i riket (räknat enligt norm 2, vilket innebär trångboddhet vid fler än två boende per rum, kök och vardagsrum räknat). Trångboddheten bland barnfamil-

(S)

ExpIN:4

jer är högst i Rinkeby-Kista (48 procent), följt av Spånga-Tensta (46 procent) och Skärholmen (41 procent). Bland barnfamiljer på Östermalm är trångboddheten generellt lägst (23 procent). Att i hela staden bygga stora hyresrätter som barnfamiljer har råd att efterfråga måste därför vara prioriterat.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När vissa delar av staden lämnas efter behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sätra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum samt Vårbergs centrum. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden.

Planering för en hållbar stad

När Stockholm växer ställer det stora krav på hänsyn och känsla för de kvaliteter och värden som redan finns i Stockholms stadsdelar. Stadsutvecklingen ska vara socialt värdeskapande och utgå från befintliga kvaliteter och sträva efter att tillföra nya. Stadsutvecklingen ska ske med dialog och förankring. Planeringen av offentlig och kommersiell service måste ske tidigt. Staden måste ta ett helhetsansvar för planeringen så att ytor till viktiga samhällsfunktioner säkras, istället för att överlåtas till marknaden.

Klimatförändringarna utgör en existentiell utmaning och Stockholm måste både minska sitt klimatavtryck och anpassa staden till ett framtida förändrat klimat. Staden ska byggas på ett sätt som möjliggör kortare och färre resor och energieffektiva byggnader. Ny bebyggelse måste integreras med grönska och stadsplaneringen ska sträva efter att stärka den ekologiska infrastrukturen. Negativa effekter vid översvämningar och värmeböljor måste minskas. Nämnden ska medverka till målet om en klimatneutral byggsektor till 2040. En växande stad kräver stora investeringar och när staden investerar ska målet alltid vara att dessa bidra till att minska Stockholmnarnas klimatpåverkan. Nämnden ska markanvisa fler hus som byggs med massivträ i syfte att medverka till ökad teknikutveckling och innovation inom byggsektorn. De gröna parkeringstalen måste utvärderas i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.

Stockholm är Sveriges tillväxtmotor och en stor utmaning är bristen på kontorsyta. För att möjliggöra för fler företag att etablera sig i Stockholm behövs en omfattande expansion av antalet arbetsplatser, både i city där behoven är mycket stora, liksom i Stockholms södra delar. Målet är 100 000 nya arbetsplatser till år 2030. Nämnden ska ta fram etappmål och en indikator som följs upp årligen.

I tider av osäkerhet på bostadsmarknaden är det extra viktigt att Stockholms stadsutveckling präglas av en mångfald av olika typer av projekt. Det behövs både fler stora stadsutvecklingsområden i hela staden och fler mindre förtätningsprojekt. I varje område behöver det finnas både små lägenheter till singelhushåll och större lägenheter till barnfamiljer. I stadsutvecklingen har särskilt hyresrätter och allmännyttan en viktig roll att fylla. Mål och indikatorer för antalet markanvisade bostäder till allmännyttan ska därför återinföras.

Stockholms stora markinnehav är ett viktigt strategiskt verktyg för att skapa en stad för alla. Staden ska använda sitt markinnehav offensivt och använda det till att bygga en mer jämlik stad där segregationen minskar. Genom hur och till vem staden markanvisar kan stadens markpolitik bli ett viktigt verktyg i strävan mot en stad för alla. Marken är

också en av stockholmarnas viktigaste tillgångar och måste därför förvaltas på ett ekonomiskt hållbart sätt.

För att staden ska kunna fortsätta växa behövs ökad eleffekt. Dagens kapacitetsbrist utgör ett hot mot stadens utveckling. Exploateringsnämnden har ett viktigt uppdrag att bidra till stadens arbete med att få till en proaktiv strategisk planering för elnätet.

Idag arbetar exploateringskontoret efter en princip om att alla projekt ska vara lönsamma. Det innebär att varje projekt behöver innehålla markförsäljning, och därmed att varje projekt behöver bestå av bostadsrätter. Detta gör det svårt att få lönsamhet i projekt där markpriserna är låga, när bostadsrättsmarknaden är svag eller där efterfrågan på bostadsrätter är låg. För att Stockholm ska kunna växa i hela staden på ett socialt hållbart sätt måste det vara möjligt att omfördela resurser mellan projekt. Exploateringsnämnden ska som helhet klara sin budget, men projektresultaten måste tillåtas att variera.

I vissa exploateringsprojekt finns exceptionella förutsättningar som medför fördyringar som idag landar på olika verksamheters budget. När staden till exempel anser att det finns ett stort värde i att bevara kulturhistoriskt värdefulla byggnader så behöver detta finansieras på ett bättre sätt än genom exempelvis skolpengen. I vissa undantagsfall behöver staden gemensamt kunna finansiera dessa merkostnader. Staden behöver utreda alternativa finansieringsmodeller för situationer som dessa.

Närheten till vatten gör vår stad unik. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och våra besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreationsområden. Nämnden ska fortsätta arbetet som inleddes förra mandatperioden med att avlägsna illegala båtetableringar.

Avfallsinsamlingen i staden kan förbättras och effektiviseras genom att installera sopsugar i nya bostadsområden. Dessa anläggningar gör det möjligt för soppbilar att tömma flera fastigheters avfall från ett och samma hämtningsställe. På så sätt minskar transporter, buller och luftföroreningar samtidigt som arbetsmiljön för de som hämtar avfallet förbättras. Dessutom minskar riskerna för skadedjur och det kan skapas nya möjligheter för ökad sopsortering. Möjligheten att bygga sopsugar ska därför prövas i varje nytt projekt.

Vid byggande behövs massor och täktmaterial, och samtidigt genererar byggande nya massor och entreprenadberg. Idag används alldeles för lite av uppkomna massor och alldeles för mycket skickas till deponi. Endast cirka 10 procent av sand, grus och morän bedöms återanvändas på byggarbetsplatsen. Istället kommer en stor andel av den ballast som används från täkter. En viktig orsak är att det saknas mark för att kunna lagra och behandla massor och att det saknas samordning mellan tillgång och efterfrågan. Nämnden ska bidra i stadens arbete med att ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.

Arbetet med samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, är helt nödvändigt för att säkerställa god samhällsplanering i allmänhet och hållbar skolplanering i synnerhet. Att samplanera skolutbyggnaden med idrotts- och förskolelokaler är en viktig del av arbetet inom SAMS och förskolan ska vara en integrerad del av skolbyggnaden där det är lämpligt. Arbetet med SAMS behöver stärkas ytterligare för att säkerställa att berörda aktörer i staden har en gemensam bild av hur skolförsörjningen ska säkras.

Skolans och förskolans utemiljö ska ses som en del av det pedagogiska rummet. Nämnden ska ta med utemiljön i byggprocessens tidiga skeden, för att uppnå höga värden för pedagogik, vistelse och lek.

(S)
ExpIN:6

Ersättningsplanen för 11-spelsplanen på Stadshagens IP måste påbörjas under året. Att Miljöpartiet och de borgerliga partierna inte har fått en fotbollsplan på plats är ett bevis på hur majoritetens oförmåga drabbar stockholmarna.

Under förra mandatperioden inrättade den rödgrönrosa majoriteten ett naturreservat i Rågsveds friområde. Mitt i naturreservatet ligger det nedgångna industriområdet Snösätra. Sedan ett par år tillbaka har Snösätra etablerats som en kulturplats för konst, musik och veteranbilar. Platsen är dock förorenad efter decennier av lätt industriverksamhet. Exploateringsnämnden ska fortsätta saneringen av södra delen av Snösätra industriområde samt bistå Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och kulturnämnden med att inrätta en kulturpark i Snösätra i harmoni med naturreservatet.

På Kulturhuset finns Stockholmsrummet. Det är ett informationscenter om Stockholm där det berättas om den växande staden, framtidens Stockholm och vägen dit. Tyvärr saknas stora delar av det Stockholm där expansionen kommer att äga rum: Järva, Farsta, Skärholmen är några stadsdelar som inte ingår i modellen. Ska vi bygga ett Stockholm som håller ihop är det viktigt att det också syns i den offentliga diskussionen. Stockholmsrummet i Kulturhuset behöver kompletteras med en karta som täcker hela Stockholms kommun. Därtill vill vi se ytterligare två Stockholmsrum, placerade i Söderort respektive Västerort.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillämpa arbetssättet med socialt värdeskapande (SVA) i alla projekt och i alla skeden av stadsbyggnadsprocessen.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska genomföra pilotprojekt med eldrivna arbetsmaskiner.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska genomföra markanvisningstävling där förslagen utvärderas på lägsta hyra.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med SHIS Bostäder fram en långsiktig strategi för att väsentligt öka antalet permanenta genomgångsbostäder för flexibel användning.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden inrätta två nya Stockholmsrum, en i söderort och en i västerort, samt komplettera befintligt Stockholmsrum i Kulturhuset så att den inkluderar hela staden.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och stadens bostadsbolag se till att det strategiska sambandet Tensta, Rinkeby och Bromsten byggstartas, genomföra programarbete för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö samt genomföra programarbete för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvisningar utifrån efterfrågan på bostadsmarknaden gällande lägenhetsstorlekar och bostadskostnad.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden tillämpa och utveckla driftsnyckeltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kostnaderna för framtida drift av nya områden.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska prioritera tillskapande av kontorsytor i söderort.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska utvärdera de gröna parkeringstalen i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.	2020-01-01	2020-12-31

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningstationer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2020-01-01	2020-12-31
Stadshus AB, bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utvärdera och utveckla Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare.	2020-01-01	2020-12-31
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ska i samråd med kulturnämnden och exploateringsnämnden inrätta en kulturpark i Snösätra.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder arbeta för att tidigarelägga stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad och därmed verka för en nedläggning av Bromma flygplats och fokusering av flygtrafiken till Arlanda.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inleda arbetet med en bostadsgaranti för unga.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden driva en utveckling av Kista busstorg tillsammans med berörda externa aktörer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB ska intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras och utvecklas.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis i arbetet med typhus och typplaner.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sätra centrum.	2020-01-01	2020-12-31

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden ansvarar som stadens fastighetsförvaltande resurs för lokaler som inte naturligt passar in i stadens fastighetsförvaltande bolag samt naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns. Uppdraget omfattar förvaltningsbyggnader, kulturfastigheter, vissa naturvårdsområden och reservat utanför stadens gräns, saluhallar, idrottsanläggningar, vissa kommersiella fastigheter, samt inhyrningar och bostadsrätter. Nämnden ska bidra till stadens övergripande mål gällande klimat och hållbarhet.

Aktiv fastighetsförvaltning i en växande stad

Fastighetsnämnden har en viktig roll i lokalförsörjningen för stadens nämnder. Fastighetsnämndens uppdrag är i första hand att förvalta lokaler för stadens egna behov och interna hyresgäster. Genom effektiv fastighetsförvaltning med låga administrativa kostnader tillsammans med driftoptimeringar och energieffektiva lösningar ska stadens lokalkostnader för de egna verksamheterna hållas nere. Nämnden har därutöver ett stort antal externa hyresgäster som hyr de lokalytor som staden inte nyttjar själv.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som innebär både strategiska förvärv och försäljningar av fastigheter. Staden ska äga och utveckla byggnader som långsiktigt behövs för stadens olika verksamheter. Staden bör som exempel inte äga och förvalta slott eller centralt placerade saluhallar, dessa ligger utanför kommunens huvudsakliga uppgift. Istället bör mer fokus gå till att utveckla och bygga fastigheter för sociala behov, idrottsytor och lokaler för kulturell verksamhet – något som vi vet som stärker sammanhållning och skapar ett Stockholm för alla.

Strategiska fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för beslut om större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det kan exempelvis röra projekt med höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, hög komplexitet och/eller involverar flera nämnder och/eller bolagsstyrelser. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekttypen kan åläggas fastighetsnämnden. Vid utveckling eller renovering av fastigheter är kostnadskontroll och projektstyrning av yttersta vikt för att på ett gott sätt förvalta stadens resurser.

Fastighetsnämnden står framför stora utmaningar med den blågröna budgeten för 2020 - investeringsbudgeten står inte i paritet till de förväntningar och behov som finns för utveckling av fastigheter och lokaler i staden. Det bör särskilt nämnas stadsbiblioteket som exempel på hur den styrande majoriteten inte tar sitt ansvar som fastighetsförvaltare. Minimala insatser genomförs för att nå upp till gällande myndighetskrav, samtidigt som behoven för en generell upprustning och teknikinstallation i form av ventilation är skriande. En av Stockholms viktigaste platser för kultur riskerar med detta bli en utdragen arbetsplats under många år framöver på bekostnad av kärnverksamheten. Att bedriva en politik som i stort bara utgår ifrån att lappa och laga riskerar att på lång sikt bli dyrare för staden då fastigheter förfaller eller riskerar behöva renoveras akut. Nämnden ska därför tillsammans med kommunstyrelsen och kulturnämnden säkerställa att stadsbiblioteket ges förutsättningar att utvecklas. I arbetet med att utveckla stadsbiblioteket ska dessa nämnder även söka samarbeten med privata aktörer.

Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden. Ett viktigt verktyg för detta är den långsiktiga investeringsstrategin som fastighetsnämnden ansvarar över via den långsiktiga investeringsplanen. Samordningen mellan de två nämnderna

för prioritering och effektiv genomförande är avgörande för Stockholms idrotts- och föreningsliv.

Fastighetsnämnden ska svara för stadens hyresförhandlingar för andrahandsuthyrningar av bostäder där det idag saknas förhandlingsordning. Detta förutsätter att nämnden träffar en överenskommelse med Hyresgästföreningen om förhandlingsordning.

Klimatsmarta och tillgängliga fastigheter

Stadens fastigheter ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö, samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Fastighetsnämnden ska bedriva en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning och minska energianvändningen i såväl befintliga som nya byggnader. Nämnden ska också säkerställa att det där det är möjligt nya projekt ansluts exempelvis till sopsugar och andra tekniska anläggningar som minskar klimatpåverkan. Fastighetsnämnden ska beakta effekterna av ett klimat i förändring och fortsätta arbetet med klimatanpassning utifrån den genomförda klimat- och sårbarhetsanalysen. Nämnden ska se över möjligheterna att initiera mer byggande med trästomme eller massiv träkonstruktion som ett steg att minska klimatpåverkan vid byggnadsfasen.

Nämnden ska fortsatt arbeta för att stadens byggnader ska bli miljömässigt hållbara och i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden ha ett aktivt arbete med ekosystemtjänster där så är möjligt. Fastighetsnämnden ska även verka för att alla avtal som nytecknas eller omförhandlas sker enligt mallen för gröna hyresavtal.

Fastighetsnämnden ska arbeta med att tillgängliggöra alla sina publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. Aktiviteter och utbildning för att förbättra implanteringen av ökad tillgänglighet ska ske kontinuerligt och med nämndens funktionshinderråd som aktiv part.

Staden har naturreservat utanför stadens gräns. Naturreservaten ska förvaltas av fastighetsnämnden med hög kompetens och ambition. Fokus ska vara på att öka tillgängligheten samt förstärka och utveckla de gröna värdena. Områden ska kunna prövas för försäljning till kommunen där reservaten är lokaliserade när detta anses lämpligt.

Ekonomi och effektivitet

Flera av nämndens fastigheter har ett stort underhållsbehov. För att komma till bukt med det underhåll som under lång tid varit eftersatt ska nämnden genomföra en bred översyn av beståndets tekniska status. Nämnden ska bedriva en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla användningen av nyckeltalsanalyser med målet att förbättra beståndets driftnetto, med inriktning på att hålla kostnaderna nere samt att omförhandla externa hyror. Nämnden ska utreda möjligheterna till avyttring av fastigheter som genererar underskott. Fastigheter med exploateringspotential ska prövas att överföras till exploateringsnämnden. Samverkan ska ske med andra nämnder för att uppnå kostnadseffektivitet i lokalförsörjningen.

Nämnden ska utveckla processerna för investeringsbeslut i syfte att uppnå högre grad av förutsägbarhet. Nämnden ska anpassa stadens övergripande projektstyrningsmodell för stora investeringar till de förhållanden som gäller inom nämndens verksamhetsområde.

Nämnden har ett antal stora investeringsprojekt som kommer att få påverkan på nämndens resultat, framför allt Liljevalchs, Kulturhuset Stadsteatern och Medborgarhuset. Nämnden ska kontinuerligt arbeta med att förbättra projektekonomi, riskhantering och prognossäkerhet.

Fastighetsnämnden och idrottsnämnden ska, i syfte att garantera en långsiktigt hållbar strategi för upprustning av idrottsanläggningarna, utreda alternativa strategier såsom renovering, nyproduktion, sammanslagning eller omlokalisering. Nämnden har ett antal simhallar med stora underhållsbehov som kan medföra stora investeringsutgifter. Nämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden pröva vilka simhallar som kan finansieras genom att fastigheterna samtidigt utvecklas med exempelvis bostäder.

Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar. Som alternativ till idrottsundervisning i egna lokaler förutsätts skolorna i dessa fall kunna använda angränsande idrottshallar. Nämnden ska tillsammans med idrottsnämnden ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv.

Fastighetsnämnden ska tillsammans med Stockholms Parkering AB se över fastighetsnämndens innehav av garage som Stockholm Parkering AB arrenderar och utreda eventuella överlåtelse till Stockholm Parkering AB. Med detta ska en övergripande strategi för frågor om upprustning och underhåll rörande skyddsrum och skyddsutrymmen tas fram tillsammans med kommunstyrelsen och Stockholm Parkering AB. Nämnden ska under året påbörja renoveringen av viktiga skyddsrum för att stärka och säkra Stockholmsmarna vid händelse av krig eller kris. Dit hör bland annat berggrummen på Rålamshovsvägen, Kungsholmsgatan, Olof Dalins väg, Tegnérgatan, Tegnérunden, Torsgatan och Vanadislunden.

Brandstationer och brandförsvarets verksamhet är av yttersta vikt för skapa ett tryggt samhälle där människors hälsa och fastigheter inte riskeras vid händelse av brand och kris. Fastighetsnämnden som ägare av flera brandstationer måste säkerställa att byggnaderna är i gott skick och att adekvat underhåll genomförs. Detta gäller exempelvis Johannes brandstation, Farsta brandstation och Kungsholmens brandstation.

Satsningar på en tryggare och mer levande stad

Fastighetsnämnden ska under året föra över ansvaret för upplåtelse av fasta torghandelsplatser i Stockholms stad samt förvaltningen av saluhallstorgen till trafiknämnden.

Fastighetsnämnden ska vara aktiva i stadens trygghetsarbete. Nämnden ska verka för att miljön i och omkring alla nämndens fastigheter ska vara trygga och genomföra trygghetsskapande åtgärder där så behövs. En väl fungerande samverkan med andra berörda nämnder samt med externa aktörer är viktigt för att nå resultat.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Fastighetsnämnden ska i samarbete med kulturnämnden projektera och påbörja arbetet med upprustningen för ett långsiktigt hållbart och tillgängligt Stadsbibliotek.	2020-01-01	2020-12-31
Fastighetsnämnden ska intensifiera arbetet med att energieffektivisera bland annat genom att installera digitala sensorer för att styra energiförbrukningen.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Stockholms	2020-01-01	2020-12-31

(S)
FN: 2

Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.		
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom ökad digitalisering av fastighetsdriften.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshantering.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden upprätta en plan för utbyte av konstgräset på elitfotbollsplanerna så att gräset återanvänds på befintliga grusplaner för att öka antalet konstgräsplaner till en låg kostnad.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer och stängsel som idag omger vissa av stadens utomhusbad kan omformas eller tas bort för att öppna upp närmiljön.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda vad det skulle kosta att göra stadens samtliga utomhusbad kostnadsfria för besökare.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med fastighetsnämnden och storstockholms brandförsvärsförbund utarbeta en plan för renovering av stadens brandstationer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturevenemang på Stockholms stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholmare och besökare.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2020-01-01	2020-12-31

Idrottsnämnden

Stockholm ska fortsätta utvecklingen mot en levande, inkluderande, öppen och modern idrotts- och evenemangstad. Idrott och friluftsliv har en central betydelse för folkhälsan och är en vital del av civilsamhället. Idrottsnämnden har en viktig uppgift att arbeta för att alla stockholmare ska ha möjlighet att vara fysiskt aktiva och upptäcka friluftskิจกรรมer utifrån sina egna förutsättningar.

Idrotts- och fritidsytor i form av idrottsanläggningar, utomhusgym, motionsspår, badplatser och skidspår ger stockholmare utökade möjligheter till motion och rörelse i sin närmiljö. I nämndens arbete är barn och unga prioriterade och särskild hänsyn ska tas till integrationsfrämjande insatser, jämställdhet, socioekonomiska faktorer samt behoven för personer med funktionsnedsättning.

Ett Stockholm som håller samman

Alla barn oavsett bakgrund, förutsättningar eller funktionsnedsättning ska ha möjlighet att idrotta i Stockholm. Idrotten spelar en viktig roll för att förbättra ungas hälsa och psykiska välbefinnande. Fysisk aktivitet bidrar till bättre prestationer i skolan och unga som är med i en idrottsförening får vänner och positiva kontakter med vuxna utanför den egna familjen. Idag ser vi stora skillnader i fysisk aktivitet och simkunnsighet i olika delar av Stockholm, mellan pojkar och flickor, och hos personer med funktionsnedsättning. Idrotten ska vara en sammanhållande och jämlik kraft i samhället, som ger människor möjlighet till fysisk aktivitet och föreningsdeltagande, oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. En jämlik idrottspolitik är en viktig del i att hålla samman Stockholm.

En av de största utmaningarna för ett växande idrotts- och föreningsliv är bristen på hallar, sportfält och lokaler. Föregående mandatperiod tillfördes över en miljard extra för idrottsinvesteringar genom *Idrottsmiljarden*. Behovet av flera ytor för idrott är fortsatt stort när stadens befolkning och nya områden byggs. Budgeten för idrottsinvesteringar höjs för att säkerställa att alla stockholmare långsiktigt ska få tillgång till idrott och föreningsliv. I stadsutvecklingen och exploateringen av stadens mark ska ytor för rekreation och idrottsutövande finnas med i samhällsplaneringen redan från början. Fullstora idrottshallar är den anläggningstyp som utifrån den långsiktiga investeringsplanen främst behöver byggas i den växande staden. Särskilt strategiskt viktiga investeringar ska samordnas tillsammans med fastighetsnämnden och kommunstyrelsen. Angelägna projekt där utökad finansiering kommer vara nödvändig kommande år är bland annat för idrottshallar i Slakthusområdet, Kristinebergshöjden, Årstafältet och Skarpnäcksfältets sim- och idrottshall. På längre sikt behöver det tillföras medel för att kunna bygga en idrottshall i Spångadalen, Älvsjö, Kista, Stora Sköndal samt ny simhall och idrottshallar i Frihamnen/Loudden. Även satsningar på mindre idrottsplatser likt Högdalens BP, Farsta IP, Rinkeby BP, Tanto BP, Kärrtorps IP och Örby IP måste säkras.

Idrott och fysisk aktivitet är viktigt livet igenom. Stockholms idrottspolitiska program beskriver hur folkhälsoperspektivet ska styra nämndens arbete i syfte att få fler stockholmare att bli fysiskt aktiva. Idrottsnämnden ska, genom att skapa förutsättningar för idrottsrörelsen och genom att samverka med andra aktörer, arbeta för att nå flickor med utländsk bakgrund, personer med funktionshinder, samt barn och ungdomar som idag inte idrottar. Nämnden ska verka för att kostnaderna för att utöva idrott i Stockholm ska hållas så låga som möjligt. Idrottsbonusen är ett viktigt medel för att nå barn och ungdomar som inte nås genom den traditionella föreningsidrotten genom att stötta föreningar som arbetar långsiktigt med att nå personer som tillhör de prioriterade grupperna.

(S)
IdN:2

Idrottskoordinatorer är ett verktyg för att stötta det lokala föreningslivet och stimulera ökad samverkan mellan skolan, föreningsidrott och spontanidrott för de prioriterade målgrupperna.

Fler unga tjejer ska ha möjlighet att bli fysiskt aktiva och få ökad tillgång till idrotten på lika villkor. Verksamheten ska vara jämställdhetsintegrerad och ske i enlighet med barnkonventionen. Nämndens resurser, investeringsmedel såväl som medel för verksamheten, ska fördelas så att förutsättningarna för att utöva idrott är jämlika oavsett kön eller bakgrund. Nämnden ska i sin prioritering av nya anläggningar och i övrig planering särskilt styra resurser till områden där den fysiska aktiviteten är låg.

Nämnden ska arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Andelen barn och ungdomar med funktionshinder som deltar i fritidsverksamhet ska öka. Utbudet av idrottsaktiviteter ska kommuniceras och anpassas till barn med funktionshinder. Nämnden ska verka för att stadens idrottsanläggningar är tillgängliga för alla.

Idrottsnämnden ska bidra till arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen i stadsdelsnämnderna. Detta innefattar bland annat medverkan vid stadsdelsnämndernas medborgardialoger samt planering och genomförande av åtgärder kopplade till dialogerna och till de lokala utvecklingsprogrammen.

En växande stad som bygger ikapp

Det långsiktiga målet är att bygga ikapp den anläggningsbrist av idrottsytor som råder för att sedan kunna bygga i takt med en växande stad. Idrottsnämnden ska tillgodose och tillgängliggöra idrotts- och fritidsverksamhet i den växande staden i enlighet med det idrottspolitiska programmet. Ett viktigt verktyg för detta är den långsiktiga investeringsstrategin tillsammans med fastighetsnämndens långsiktiga investeringsplan. Nämndens prioritering ska utgå från den långsiktiga investeringsplanen och ett driftskostnadsperspektiv.

Nämnden ansvarar för att prioritera och planera för stadens nytillskott av idrottsanläggningar, både inom exploateringsområden och inom staden i övrigt. Samarbetet mellan utbildningsnämnden, SISAB, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden är avgörande för att få till stånd en fungerande planering av idrottsytor. Staden samplanerar i ökad omfattning utbyggnaden av skolor och nya idrottshallar, som sker i samarbete mellan idrottsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Arbetet sker bland annat genom samplanering och samutnyttjande av idrottsytor och skollokaler. Idrottsnämnden ska ha en proaktiv planering för tillkommande idrottsytor och säkerställa att dessa optimeras ur såväl ett ekonomiskt som ett tidsmässigt perspektiv. Idrottsnämndens samarbete med utbildningsnämnden och SISAB är därför prioriterat. Avsteg från närhetsprincipen kan göras på projektnivå genom beslut i kommunstyrelsen. Idrottsnämnden ansvarar för att initiera sådana beslut.

Stockholm har idag idrottshallar på skolor som kan ha mer generösa öppettider på kvällar, helger och lov. Genom att tillgängliggöra fler skolidrottshallar kan idrottsyta utökas på ett resurseffektivt sätt och fler föreningar, barn och unga få möjlighet till idrottande. Nämnden behöver tillföras medel för att säkerställa att hallar och platser för idrott kan brukas även på helger och kvällar. Tillgängliggörandet möjliggör också en närmare samverkan mellan skola, fritidsverksamhet och föreningslivet inom ramen för en sammanhållen skoldag.

När staden växer kan ibland idrottsytor vara lämpliga att ta anspråk för att kunna bidra till bostadsbygget eller annan viktig service. När idrottsmark tas i anspråk ska som

huvudregel anläggningen ersättas. Vid ersättningen är funktion såväl som geografi viktigt att beakta. Grundläggande vid ianspråktagande av idrottsmark eller idrottsanläggningar är att exploateringsnämnden upprättar en investeringskalkyl som inkluderar kostnaderna för ersättningsinvesteringen, på så vis blir det tydligt att exploateringsprojektet inrymmer kostnaderna. Ersättningsinvesteringar ska prövas och prioriteras i den ordinarie budgetprocessen. Huvudprincipen är att idrottsnämnden får ersättning för ersättningsinvesteringen motsvarande kapitalkostnader som uppstår hos fastighetsnämnden och att fastighetsnämndens investeringsbudget utökas för motsvarande funktion.

Spontanidrott ska bidra till att locka till fysisk aktivitet. Idrottsnämnden har en pådrivande roll för tillse att stadens nämnder och bolagsstyrelser samarbetar med varandra och med föreningslivet för att ytor för spontanidrott såsom motionsspår och utomhusgym tillgodoses. Äldres möjlighet till spontanidrott via exempelvis utomhusgym ska även särskilt beaktas. Idrottsnämnden ska i samverkan med berörd stadsdelsnämnd och fastighetsnämnden utreda möjligheten att anlägga en spontandansbana.

Nämnden bör utreda vägar för att förbättra lokalförsörjningen för kampsporter och andra idrotter med liknande lokalförhållanden. Flera av sporterna ger möjlighet att engagera grupper som är prioriterade enligt det idrottspolitiska programmet. Många har idag en svår lokalförsörjning vilket sker självständigt och ofta direkt med privat aktör likt bostadsrättsförening. Krav på momspliktighet för verksamheten för att erhålla lokal står i disharmoni för kraven på lokalstöd. På sikt bör ytor för tävling och träning säkras via tillförsel av adekvata lokaler.

Simkunnighet som en livsviktig kunskap

Simkunnighet är, förutom en möjlighet till fysisk aktivitet och rekreation, en livsviktig kunskap. Därutöver är det också en förutsättning för godkänt avgångsbetyg i grundskolan. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Simskolor ska rikta särskilt fokus på barn som inte klarar kraven på simkunnighet i skolämnet idrott och hälsa.

Antalet invånare som kan simma skiljer sig mellan olika socioekonomiska grupper. Satsningar på simkunnighet är därför prioriterat. Det tidigare projektet med sänkta avgifterna i simskolan ska utredas för att se hur modellen kan utvecklas. Fler simskolsplatser är väsentligt för att säkerställa att fler får tillgång till simlektioner. Områden och grupper där simkunnigheten är låg och en större andel inte klarar godkänt i ämnet idrott och hälsa ska prioriteras i vidare satsningar för sänkta avgifter och utökade simskoleplatser. Nämnden ska också pröva om det finns andra sätt, exempelvis i samverkan med skolan, att öka simkunnigheten. Genom satsningen ska staden öka simkunnighet och vattenvana redan i tidig ålder. Nämnden ska även samverka med simföreningar och stödja andra insatser som syftar till att öka simkunnigheten hos allmänheten.

Tryggheten för de som använder stadens simanläggningar och utebad är central för att skapa en inbjudande miljö som ger förutsättningar för att bli van med vatten och lära sig simma. Vi vill öka tryggheten genom fler badvakter på stadens utomhusbad. Badvakter har en viktig roll i att öka både den upplevda och faktiska tryggheten.

Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer som idag omger vissa av stadens utomhusbad, med beaktande av säkerhetsaspekter, kan omformas eller tas bort för att skapa en så bra kringmiljö runt baden som möjligt, exempel konsekvenserna av att delar av idag befintligt utomhusbad i Eriksdalsbadet omvandlas till parkmark.

Med rent vatten runt knuten mitt i en storstad är Stockholm en fantastisk plats för strandbad. Idrottsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder fortsätta arbetet med

att identifiera flera lämpliga platser där strandbad kan anläggas eller där befintliga bad kan rustas upp för att bli mer tillgängliga. Exempel på platser som bör ses över för att bli bad är exempelvis Söderbysjön, Lumabryggan i Hammarby sjöstad, Årstaskogens naturreservat, Rågsveds naturreservat intill Magelungen, Brunnsviken, Skolflickargränd vid Fridhemsbryggan i Mälarhöjden, Årstadal, Vinterviken, Klubbensborg, nedanför Oxhålsbadet på Stora Essingen, längst bort vid kanten av Kristinebergs strand mellan bryggorna och de badbara delarna av klipporna samt ca 200 meter från bron till Lilla Essingen på väg mot Erlanderhusen.

Ett rikt föreningsliv

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. De ideella krafter som är engagerade i idrottsföreningar, och andra föreningar som nämnden ger bidrag till, skapar med sitt engagemang stora värden. De ger barn och unga chansen till en aktiv och meningsfull fritid. Nämnden ska vara föreningslivet behjälpligt och stötta satsningar på att få fler unga att vilja engagera sig ideellt, inte minst som ledare. De stora generella effektiviseringar som budgeten 2020 ställer på idrottsnämnden kommer i förlängningen drabba ideella krafter som redan idag lägg ner mycket tid och stor ansvar för att möjliggöra för alla att få en givande fritid.

Föreningsstödet är av avgörande betydelse för stadens föreningsliv genom sitt syfte att möjliggöra för föreningar att bedriva en verksamhet som kommer barn och unga till del. Föreningsstödet omfattar idag flera viktiga former, så som evenemangs-, anläggnings- och aktivitetsstöd för att på olika sätt kunna ge Stockholms föreningsliv möjligheter att bedriva en bred verksamhet. Det är inte barn- och ungdomsidrotten som ska betala skattesänkningar genom utebliven uppräknings. En särskild satsning görs för att med idrottsverksamheter med en social verksamhet nå prioriterade grupper, som kompletterar befintliga stöd. Exempelvis bör satsningar på spontanidrott med drop-in-fotboll och andra framgångsrika initiativ som engagerar grupper som idag står långt från föreningsliv och idrott fortsätta.

Vid ansökning av föreningsstöd ska idrottsnämnden aktivt säkerställa att stöd inte utgår till föreningar som inte uppfyller grundläggande demokratiska principer. Ansökningen för föreningsstöd bör även förenklas samt harmonisera med ansökningar som finns för statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd).

Stadens invånare har olika möjligheter att köpa utrustning som krävs för att kunna utöva vissa idrotter. Det ska inte vara ekonomisk styrka som avgör om barn och ungdomar har möjlighet att utöva idrott. Därför ska Idrottsnämnden på olika sätt stödja föreningslivet så att det ges ökad möjlighet att exempelvis låna ut utrustning samt arrangera utbytesdagar av utrustning till barn och unga. Arbete med Sportotek ska fortsätta utvecklas och planeras i samverkan mellan idrottsnämnden och föreningslivet.

För att förenkla för de ideella krafterna inom föreningsliv ska idrottsnämnden tillsammans med andra nämnder se över möjligheten till särskilt parkeringstillstånd gällande på avgränsad plats för föreningar i syfte att främja möjligheten till ideellt engagemang och delaktighet. Parkering kan då brukas av den i förening ansvarig för material eller annan ideell ledare där ett engagemang annars kan bli en ekonomisk börda för den enskilda. Staden bör även öppna upp de underutnyttjade mötesrum finns i anslutning till hallar och anläggningar för föreningarna att bruka fritt då det ger förutsättningar för de ideella krafterna att planera och bidra en bra verksamhet.

För att förenkla för stockholmarna att ha ett aktivt friluftsliv och njuta av den fantastiska naturen och miljön i staden ska idrottsnämnden ska under året fortsätta satsningen på stadens friluftsområden och naturreservat enligt gällande riktlinjer och stadens strategi

för ett rörligt friluftsliv. Friluftslivet är av stort intresse för Stockholmarna, både under sommar- och vintertid och naturreservaten är en uppskattad miljö. Stockholm ska vara en stad med många möjligheter till ett rikt friluftsliv bland annat genom motion och rörelse i olika motionsleder, för exempelvis löpning, cykling och längdskidåkning. Nämnden ska arbeta för en utökad öppen verksamhet med målet att få fler att upptäcka nöjet av friluftaktiviteter Även stadens 4H-verksamhet är en viktig och uppskattad verksamhet som ger många av stadens barn möjligheten att komma i kontakt med djur och natur.

Ett tryggt idrottsliv

Alla barn oavsett bakgrund och förutsättningar ska ha möjlighet att idrotta. All idrottsverksamhet i Stockholm ska vara fri från diskriminering, trakasserier samt kränkande behandling och nämnden ska motverka detta. Genom att ha öppna och välkomnade anläggningar för alla, ska exempelvis HBTQ-personers trygghet säkerställas. Även idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, trakasserier, kränkande behandling och vila på en demokratisk grund. Nämnden ska genom bidragsregler och tillsyn säkerställa att barn kan idrotta med glädje och därför motverka tidiga elitsatsningar. Sådana ska inte ske i tidiga åldrar med stöd av stadens bidrag till föreningslivet.

Arbetet med en trygghetsskapande miljö är brett och fokus ska vara på förebyggande åtgärder. Nämnden ska säkerställa ett gott bemötande av olika gruppers behov i stadens anläggningar, exempelvis genom en aktiv kompetensutveckling av personalen i bemötandefrågor. Alla ska kunna känna sig trygga i stadens idrottsanläggningar. Alla som besöker idrottsevenemang eller motionerar och idrottar i Stockholm ska göra det utan att behöva uppleva otrygga miljöer. Nämnden ska arbeta förebyggande med trygghetsfrågor med föreningar och på de anläggningar och simhallar som staden förvaltar. Nämnden ska driva arbete med ”program supporter” för att nå unga och bidra till ett positivt och långsiktigt förändringsarbete av supporterkultur i staden

Klimatsmarta och miljöanpassade anläggningar

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen för stadens fastigheter och inte minst idrottshallar minskar. Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden säkra att energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar genomförs kontinuerligt och effektivt.

Vid ny- och reinvesteringar ska nämnden tillsammans med fastighetsnämnden planera för klimatinvesteringar i idrottsfastigheter i linje med stadens övergripande klimat- och miljömål. Nämnden ska fortsätta satsningen på energieffektivisering under 2020 för att bidra till att nå målet om en fossilbränslefri stad 2040. Nämnden ska också verka för att användning av skadliga kemikalier och spridningen av mikroplaster minskar. Bland annat genom att sträva efter att öka andelen nya material som alternativ till plast i konstgräsplaner samt åtgärder på befintliga planer genom granulatfällor och rutiner vid snöröjning.

Stora klimat- och ekonomiska vinster finns att tillgå vid möjlighet vid kluster av hallar, exempelvis genom att värme och kyla kan fungera växelvis mellan uppvärmning och konstkyla, exempelvis mellan en ishall och simhall. Nämnden bör tillsammans med fastighetsnämnden samt stadsbyggnads- och exploateringsnämnden utreda effekterna av och möjligheten för att öka antalet anläggningar som kan byggas i kluster.

Med en stad byggd med vatten runtom är båtlivet en central del av Stockholm och dess föreningsliv. Det saknas idag latrinstömningsstationer för att på tillfredställande vis klara de lagkrav som ställs på Stockholm. För att stimulera till ett gott båtliv som tar

(S)
IdN:6

hänsyn till vattenkvalitet och miljökrav bör minst två latrinstömningsstationer tillföras i staden.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för att arbeta uppsökande mot nyanlända i syfte att öka nyanländas deltagande i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samverkan med bostadsbolagen inventera lokaler i allmännyttan för att finna lokaler lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med berörda stadsdelsnämnder utreda möjligheten att anlägga bryggor där föreningar kan förtöja föreningsflottar, exempelvis bastufloattar och förråd för utrustning till vattenidrotter, för självkostnadspris.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska införa ett system som medger en faktisk uppföljning av nyttjandet av idrottslokaler under skoltid.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna och föreslå en modell för utbyggnad och ett effektivt nyttjande av skolidrottslokaler och fullstora idrottshallar.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska fortsätta arbetet med Program supportter och fortsätta se över effektiva metoder samt föreslå förbättringsåtgärder för att arbeta för en levande supporterkultur fri från idrottsrelaterat våld	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden upprätta en plan för utbyte av konstgräset på elitfotbollsplanerna så att gräset återanvänds på befintliga grusplaner för att öka antalet konstgräsplaner till en låg kostnad.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda hur de fysiska barriärer och stängsel som idag omger vissa av stadens utomhusbad kan omformas eller tas bort för att öppna upp närmiljön.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden utreda vad det skulle kosta att göra stadens samtliga utomhusbad kostnadsfria för besökare.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska säkerställa fler badvakter på stadens bad- och simanläggningar för att öka tryggheten på stadens utomhusbad.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden, idrottsnämnden och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2020-01-01	2020-12-31

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Stockholm ska vara en levande, inkluderande, öppen, kreativ och modern kultur- och evenemangsstad. Kulturnämnden har en viktig roll i att skapa goda förutsättningar för ett rikt kulturliv för alla stockholmare där aktiviteter för barn och unga ska prioriteras. Stockholmarnas tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande ska öka, särskilt genom att kulturlivet når fler i de stadsdelar och bland de grupper där det idag är få som tar del av stadens kulturliv.

Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det och i detta ska alla känna delaktighet. Kultur får inte reduceras till en privat lyx avhängigt marknaden. Allas tillgång till ett rikt kulturliv av högsta kvalitet är en del av vår välfärd och kulturnämnden ska skapa goda förutsättningar för ett jämlikt kulturliv. En offensiv och strategisk kulturpolitik möjliggör konstnärlig frihet och utveckling, en förutsättning för ett mer kreativt Stockholm. En kulturpolitik med utgångspunkt i jämlik tillgång till kultur av hög kvalitet och ett öppet och kreativt klimat skapar grogrund för stadens framgångsrika kulturella och kreativa näringar.

Kulturskolan är en särskilt viktig verksamhet för barn och ungdomars möjlighet att själva skapa kultur. Genom kulturskolans verksamhet El Sistema nås grupper i stadsdelar där deltagandet i ordinarie kulturskola hittills varit begränsat. Fristående kultur- och föreningsverksamheter ska uppmuntras och ha gynnsamma förutsättningar och villkor. Stadens kulturstöd ska fördelas med armlängds avstånd mellan politiker och kulturskapare samt utdelas enligt tydliga och transparenta principer som gynnar självständighet och en mångfald av verksamheter.

Stockholms bibliotek ska få förutsättningar att utvecklas, vara tillgängliga för medborgarna och arbeta uppsökande gentemot de prioriterade grupperna. Biblioteken ska fungera som öppna och trygga verksamheter som gynnar demokrati, gemenskap och bidrar till kunskap, forskning och läslust.

I en tid när krafter vill ställa upp ramar och villkor för konsten och det fria ordet ska Stockholms kulturpolitik värna yttrandefriheten och demokratin.

Kulturlivet ska ges plats i stadens planering och göras mer tillgängligt i det offentliga rummet. Stadens kulturpolitik ska präglas av målet att tillgängliggöra kulturen för fler. Fler unga ska få möjlighet att prova på och utöva eget skapande. Nämnden ska verka för att nå bredare socioekonomiska grupper exempelvis genom att säkerställa ett bredat utbud.

Kultur besitter förmågan att utveckla samhället och göra oss alla rikare. När kulturpolitiken i Stockholm under mandatperioden åren 2014 till 2018 genom realt ökade budgetar gav ökade förutsättningar för kulturskolan i form av sänkta avgifter och utökat utbud fick fler chansen att växa och utvecklas. När kulturpolitiken nu istället ger sämre förutsättningar för kulturskolan, bibliotek och det fria kulturlivet innebär det ett minskat utbud, sämre tillgänglighet och uteblivna drömmar.

Ingenstans syns skattesänkningens kostnad lika tydligt som i kulturpolitiken. Det finns oss veterligen ingen del av kulturverksamheten i Stockholm som fick bättre förutsättningar år 2019 jämfört med år 2018. Tillsammans med en rad andra negativa beslut och effekter som beslutet att stoppa Nobelcentret och en allt mer nedstängd musikscen i Stockholm kan år 2019 inte beskrivas som något annat än ett mörkt år för kulturen i Stockholm.

Det faktum att budgeten för år 2020 inte innebär samma betydande sparkrav leder inte till att problemen försvinner eller att ambitionssänkningen upphör. Tvärtom har flera verksamheter sparprogram som löper in mot år 2020. Andra verksamheter har varaktigt sänkt kostnads- och ambitionsnivån till en betydligt lägre nivå som lever kvar under år 2020. Den budget som finansborgarrådet föreslagit innebär netto en ökning på cirka en procent. Det kommer inte räcka långt sett till de kostnadsökningar som verksamheterna kommer möta i form av löne-, pris och hyreshöjningar.

Vi ville mer år 2019 och motsatte oss därför en budget som innebar stora sparkrav. Vi accepterar inte låga ambitioner och stängda verksamheter. Tvärtom vill vi att kulturen ska vara en verksamhet som lyfter vår stad. Som får människor att utvecklas och växa. Som får besökare från vår omvärld att söka sig till vår del av världen. Vi förstår att en del av våra ökade anslag måste användas till att restaurera kulturpolitiken efter det angrepp som förra året innebar. Därför föreslår vi att biblioteken och kulturskolan under år 2020 undantas från generella effektiviseringskrav.

Med den budget vi föreslår för år 2020 finns det utrymme att genomföra reformer som vi riktar främst mot barn och ungdomar. Vår ambition är tydlig: barn och ungdomar som vill utöva kultur ska ges möjlighet till det. Barn och ungdomar ska inte stoppas av politiker som inte har råd med dem för att prioriterat att sänka skatten.

Grunden för socialdemokratisk kulturpolitik är möjligheten för alla att uppleva och utöva kulturens alla former. Det gäller alla delar av vårt samhälle men är särskilt angeläget i förhållande till barn och ungdomar.

En kulturskola öppen för alla barn och unga

Fler unga ska få möjlighet att prova på eget skapande. Genom Kulturskolan och El Sistema når staden fler barn och unga. Nämnden ska verka för att nå bredare socioekonomiska grupper exempelvis genom att säkerställa ett breddat utbud.

Under åren 2014 till 2018 stärktes investeringarna i kulturskolan både genom ett ökat utbud, fler platser och lägre avgifter. Sammantaget innebar åtgärderna en bättre tillgänglighet som gjorde att fler som ville fick chansen att delta i kulturskolans verksamhet. Samtidigt ökade antalet platser i El Sistema vilket ytterligare innebar fler utövare samtidigt som socioekonomiska klyftor minskades. De förhöjda ambitionerna återspeglas också i de ekonomiska medel som reserverades för verksamheten under perioden. Enligt Kolada ökade kostnaderna för kulturskolans verksamhet från 187 kronor per invånare till 230 kronor per invånare. Det innebar en ökning med 23 procent under en tid då priserna ökade med betydligt mindre. Det är och var förvisso en stor ökning men det är värt att notera att motsvarande kostnad i flertalet svenska kommuner är ännu högre.

År 2019 bröts den positiva utvecklingen och det sparades istället avsevärda pengar på kulturskolan. Inte nog med att det inte fanns någon kompensation för demografisk förändring eller löne- och prisökningar, nettobudgeten minskade också i absoluta tal. Resultatet har inte låtit vänta på sig. Listan på effekter kan göras lång. Kulturskolans resurscentrum har tvingats dra ned på antalet platser, klasser i kulturskolan har stängts ned, kulturskolans ungdomssymfoniorkester har fått en tredjedel av sin budget bortskuren och åtskilliga verksamheter därutöver har sett både personal- och lokalminskningar. När lokalmedia bevakade släppet av platser till kulturskolan noterades både köerna samt att fler inte fick plats på den utbildning de önskat. Så kan barn och ungdomars glöd att få utöva kultur släckas år 2019.

Redovisningsmässigt framstår det som att lika många får ta del av kulturskolans verksamhet eftersom flera enheter för att uppnå målen skiftat om från terminskurser till korta kurser. Det ökar antalet deltagare på pappret samtidigt som kostnaderna kan hållas tillbaka.

När vi nu möter år 2020 ska det vara med en annan politik. Målet för Stockholm bör vara att de barn och ungdomar som vill utöva kultur inom ramen för kulturskolan ska få en chans att göra det. Vägen dit efter år 2019 är lång och mycket behöver handla om att återställa förtroendet och förutsättningarna för kulturskolan. Då kan staden säkerställa fler platser, fortsatt kvalitet och tillgänglighet inom kulturskolans Resurscenter för elever med särskilda behov

El Sistema har utjämnat möjligheterna och gett fler chansen att uppleva glädjen i att utöva kultur. Under föregående mandatperiod utökades verksamheten rejält. De ambitioner som funnits för att utöka verksamheten geografiskt kom dock på skam år 2019 till följd av den svaga budgeten från den borgerliga majoriteten. Vi föreslår nu att verksamheten utökas geografiskt genom att verksamhet startas på ytterligare en plats. Nämnden bör pröva om en lämplig plats för den utökade verksamheten är Skarpnäck, Vällingby eller Östberga. Verksamheten har i de utvärderingar som gjorts redovisat goda resultat. Det är samtidigt angeläget att ta tillvara delar av de erfarenheter som kom fram i utvärderingen från 2015, exempelvis avseende hur fler elever successivt kan delta i kulturskolans ordinarie verksamheter.

Korta kurser kan tjäna som en ingång till kulturskolans övriga verksamhet. Intensiv-, ”nyfiken på-” och skollovskurser som kulturskolan erbjuder är viktiga sådana verksamheter. För att fler ska kunna delta föreslår vi att dessa kurser avgiftsbefrias. För de kurser som ges under skollov varierar avgifterna idag mellan 100 och 300 kronor, och kurserna består ibland av ett enda kurstillfälle. Som jämförelse är avgiften för kulturskolans terminslånga kurser i allmänhet mellan 300 och 750 kronor, kurserna består då av åtminstone 12 lektioner. Dagens avgiftssystem för de korta kurserna är dessutom konstruerat så att de stänger ute de med störst behov och minst ekonomisk förmåga. Medan det finns möjlighet att ansöka om nedsatt avgift för terminskurser för hushåll med en sammanlagd årsinkomst som understiger 227 500 kronor per år (cirka 19 000 kronor i månaden) finns det inte motsvarande möjlighet för korta kurser. Nuvarande avgiftssystem riskerar därför att utestänga barn och ungdomar i ekonomiskt utsatta familjer från att delta i denna verksamhet.

Nämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden uppmuntra och utöka samarbetet mellan skolorna och kulturskolan, i syfte att nå fler elever.

Bibliotek i människors vardag

De besparingar som genomfördes år 2019 blev, parallellt med kulturskolans verksamheter, som mest synliga på stadens bibliotek. Biblioteksverksamheten präglades under året av att flera bibliotek fick sämre öppethållande som en direkt följd av sparkraven i den budget som kommunfullmäktiges majoritet beslutade om. Därtill drabbades flera andra verksamheter. Internationella biblioteket stängdes i praktiken ned, bokkollot utvecklades och uppsökande verksamheter för barn ställdes in. Det är en naturlig följd av de låga ambitionerna i den borgerliga budgeten. Men det är långt ifrån givet att vi i en växande stad behöver ha lägre ambitioner för läsande och kultur.

Vi föreslår därför i denna budget en omfattande satsning på biblioteken. Staden blir rikare när vi är fler som läser, utvecklas och bildas. Litteraturen ger fler perspektiv och breddar vår värld. Den ger nya kunskaper och får oss att se det vi annars inte hade sett. Att ge barn och ungdomar vana vid läsande är sannolikt en av de viktigaste uppgifterna

(S)
KuN:4

för att höja kunskapsresultaten i skolan och samtidigt för att stärka Sverige som kunskapsnation. För många äldre stockholmare är biblioteken en naturlig plats för kunskapsökande. De som söker litteratur och information på annat språk har stor hjälp av bibliotekens kunnande och utbud. Betydelsen av bibliotek såväl i ett samhälls- som i ett individperspektiv kan därför inte underskattas. Tillgången till litteratur, avseende både fysisk närhet och utan ekonomiska hinder för läsande, gör att fler läser. Tillgången till bibliotek, och dess kunniga personal, gör att vårt läsande breddas.

Biblioteken behöver utvecklas i takt med digitaliseringen. En allt större del av lånen sker digitalt och flera verktyg riktade till olika målgrupper har utvecklats. Arbetet behöver fortsätta och intensifieras. Även i den digitala formen behöver bibliotekens unika kompetens synliggöras. Former för rådgivning och inspiration till läsande behöver utvecklas även på den digitala arenan. Under året ska arbetet med att utveckla det digitala biblioteket fortsätta, genom bland annat ny teknisk plattform, så att det bidrar till att böcker och läsande blir tillgängligt för fler.

Digitaliseringen används ibland felaktigt som alibi för att rusta ner de fysiska biblioteken. Vi anser att det är en dålig väg att gå. Tvärtom är de fysiska biblioteken i verkligheten både lokala nav för kulturuplevelser och en inspirationskälla för läsande. Det ska biblioteken fortsätta vara. Under åren 2014 till 2018 utvecklades biblioteksverksamheten både i de befintliga lokalerna och genom att nya bibliotek öppnades. I takt med att staden växer är det rimligt att de lokala nav för samhället som biblioteken innebär fortsätter att utvecklas. Kommande etableringar kan med fördel ske i samarbete med andra lokaler och andra verksamheter. Inom ramen för utbildningsnämndens budget pekar vi på kommunala skolor som naturliga centrum för lokala möten. Stadens bibliotek ska, tvärtemot vad som varit fallet under 2019, ha generösa öppettider hela året, när stockholmarna vill och kan besöka dem samt anordna aktiviteter som inkluderar samarbete med aktörer från det lokala kultur- och föreningslivet. En insats som nämnden särskilt ska redovisa är vilka biblioteksenheter som har möjlighet att införa meröppet, det vill säga att biblioteket kan användas utan personal på plats.

I denna budget gör vi en riktad satsning på barn och ungas läsande. När bokkollot stängts ner och uppsökande verksamhet begränsats är behoven större än någonsin för bibliotekens verksamhet. Vi vill ge biblioteken både uppdraget och förutsättningarna att stimulera barns läsande. Vi anslår därför medel för att dessa båda verksamheter ska kunna återupptas. För syftet föreslår vi ekonomiska medel och inför en ny indikator för att följa upp hur många barn som nåtts av bibliotekets läsfrämjande verksamheter.

När internationella bibliotekets verksamhet flyttar till nya lokaler sker det tyvärr till priset av sänkta ambitioner. Vi vill att nämnden ska pröva förutsättningarna att etablera internationella biblioteket i Kulturhuset i syfte att på riktigt säkerställa kvalitet och utveckla programverksamheten.

Ett Stockholm som möts

Mötet stockholmare emellan bygger det kitt som håller ihop vår stad. Tillit och känslan av gemenskap stärks när det finns ett starkt civilt samhälle. En viktig beståndsdel i detta arbete är alla de ideella krafter som arbetar tillsammans i föreningslivet. Idrotts-, kultur-, bildnings- och ungdomsorganisationer för att bara nämna några mobiliserar, engagerar och fostrar gemensamt tusentals och åter tusentals stockholmare varje dag. De stockholmare som leder och organiserar verksamheter som bidrar till gemenskap och trygghet är värda all uppskattning.

Stockholms stad behöver göra allt som är möjligt för att stimulera det civila samhällets arbete. Att ge ekonomiskt stöd, samverkansmöjligheter och utbildning är några uppenbara uppgifter. Idrottsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna bidrar med ekonomiskt stöd. Avgörande för att gemenskaper ska kunna byggas starkare är möjlighet till fysiska möten. Att Stockholm har ett kraftigt underskott på idrottslokaler sett till både behov och jämfört med andra kommuner är väl känt. Dessvärre gäller samma sak för möteslokaler för annat kultur- och föreningsliv. Mellan åren 2014 och 2018 genomfördes därför flera satsningar för att utöka och tillgängliggöra samlingslokaler i staden. Ett arbete startades för att öppna upp skollokaler till idrotts- och föreningsliv. En annan viktig insats var att kraftigt höja anslagen till samlingslokaler. Under förra mandatperioden höjdes budgeten med 53 procent som en direkt respons på de stora behov som fanns efter att staden sänkt anslagen mellan åren 2010 och 2014.

Det första den borgerliga majoriteten gjorde efter valet 2018 var att återigen drastiskt sänka anslagen till samlingslokaler. Denna gång med 7 miljoner kronor. Resultaten av den politiken syns inte på kort sikt, men så snart organisationerna som äger och förvaltar samlingslokaler tömt sina reserver kommer det bli kärva tider. Det är ett i grunden hårt slag mot hela det civila samhället i Stockholm.

Vi föreslår därför att anslaget åter höjs för att möjliggöra fler möten. Vi vill också införa ett långsiktigt kontrakt med föreningar som driver samlingslokaler. De förändrade och försämrade spelregler som Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet beslutat om är inte hållbara. Därför vill vi att staden i så bred politisk enighet som möjligt förhandlar fram ett kontrakt som innebär en lägstanivå på det kommunala stödet under den kommande 15-årsperioden. Det skapar en moralisk plikt för staden att inte använda samlingslokalerna som en budgetregulator utan tvärtom ge långsiktiga spelregler för exempelvis investeringar i fastigheter.

Stockholms kultur som en magnet för omvärlden

Vi är stolta över vår stad. Där vattnet möter staden. Där historien möter framtiden. Där människor av olika ursprung möts. Stockholm har som uttalat mål att visa upp vår stad för fler besökare. Det ger fler jobb och det ger fler som vill bosätta sig i Stockholm. Det gäller oavsett om det är besökare från andra sidan jordklotet eller besökare från en grannkommun. Dessvärre har arbetet med att stärka stadens attraktivitet och våra besöksnäringar stannat av i takt med att staden avvisat stora arrangemang som OS och nya mötesplatser som Nobelcenter.

Stockholm behöver nu intensifiera arbetet för att öka Stockholms attraktivitet. Inte minst gäller det vårt rika kulturliv. Runt om i vår värld finns det tecken på att allt fler städer attraherar besökare genom att investera i kulturinstitutioner som bibliotek och teatrar. Våra nordiska grannländers huvudstäder har som exempel gjort stora investeringar i nya bibliotek som skapat rum för kulturen samtidigt som det lockat till besök. I Stockholm har tyvärr utvecklingen gått i rakt motsatt riktning det senaste året. Förvisso har den nya majoriteten i staden inte kunnat stoppa upprustningen och utbyggnaden av Liljevalchs (med undantag av de klimatrelaterade investeringarna som stoppades). Upprustningen och utbyggnaden var helt enkelt för långt gången efter beslut under förra mandatperioden. Däremot har såväl Nobelcenter som upprustningen av Stadsbiblioteket stoppats och därmed har vår stad berövats möjligheter till ökad attraktivitet.

Vi vill att kulturen ska locka både stockholmare och besökare och har därför motsatt oss den nuvarande majoritetens politik att investera mer i restaurangerna i stadsbiblioteket än i själva biblioteksverksamheten. Erfarenheterna från arbetet med Nobelcenter visar med tydlighet att det finns enskilda aktörer som är engagerade i vår stads framtid. Istället för att avvisa dem och deras engagemang behöver staden aktivt samverka med

(S)
KuN:6

de som på filantropiska grunder vill bidra till Stockholms kulturliv. Stadsbiblioteket grundades en gång med stöd av just sådana framåtsyftande krafter. Vi anser att arbetet med att utveckla stadsbiblioteket, istället för att avrusta det, och utvecklingen av Kulturhuset Stadsteatern till ett internationellt kulturcentrum bör ske i samverkan med privata aktörer och finansärer.

Än är det inte försent att stoppa nedrustningen av stadsbiblioteket. Den plan som fastighetsborgarrådet tillsammans med kulturborgarrådet uppvisat är en plan som inte ens hanterar behov på tio års sikt i lokalerna. Att inte fullödigt rusta ventilation när man genomför en renovering är att skjuta problemen framför sig. Vi vill istället genomföra en reviderad version av det som kallats alternativ A där delar av basarerna används som publika biblioteksytor och där basarerna knyts ihop med biblioteket. Det ger utrymme för bättre barn- och ungdomsverksamhet men kan framförallt göra biblioteket såväl till ett än mer intressant arkitektoniskt landmärke som till en verklig mötesplats för det litterära och samhällsorienterade samtalet.

Vi vill att internationella biblioteket flyttas till de nu tomma lokaler som finns i Kulturhuset. Vår vision går dock längre än så. Kulturhuset Stadsteatern bör ges möjlighet att utvecklas till en än mer central plats för kulturen i Stockholm. När huset nu är grundligt renoverat bör det fortsatta arbetet handla om att utveckla verksamheten inom husets väggar, och vid behov vidare än så. Genom att ge bolaget större rådighet över hela husets lokaler och med en förstärkt budget vill vi att bolaget, tillsammans med stadsledningskontoret och kulturnämnden, tar fram en projektplan för att utveckla huset som den internationella kulturmagnet det borde vara. Förebilden bör vara Centre Pompidou i Paris med en utvecklad utställningsverksamhet för samtida konst och samhällsdebatt.

Det fria kulturlivet

I Stockholm ska det fria kulturlivet ges goda förutsättningar att bidra till en levande stad fylld av debatt, intryck och utmaningar. Givet de förutsättningar den borgerliga majoriteten har gett det fria kulturlivet blir det närmast ironiskt när finansborgarrådet i sitt budgetförslag formulerar ambitionen att "fortsätta arbetet med att stärka kulturlivets ekonomiska förutsättningar". Budgeten för år 2019 innebar inte det och inte heller i år finns det några sådana förutsättningar för nämnden.

Under åren 2014 till 2018 ökades anslagen till samlingslokaler, folkbildning och det fria kulturlivet. Vi vill åter se en sådan politik och föreslår därför höjda anslag till dessa verksamheter.

Under förra mandatperioden genomfördes också flera satsningar på kultur i det offentliga rummet. Som ett exempel blev muraler en frekvent bild utmed stadens gator. Det finns all anledning att fortsätta det arbetet och nämnden bör öka kulturen i det offentliga rummet. Utöver de satsningar som tidigare gjorts ska kulturnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna och arbetsmarknadsnämnden öka förutsättningarna för ungdomar som utövar kultur att göra det också som sommarjobb i syfte att stärka kulturen på gator och torg. Nämnden ska inom ramen för detta samarbete formulera ett kvantitativt mål för antal kulturferiearbetare.

Nämnden ska fortsätta verka för att fler barn i förskolor och skolor genom Kulanpremien kommer i kontakt med kulturverksamheter anpassade efter deltagarnas behov. Nämnden ska också utveckla arbetet med aktiviteter för stadens nyanlända samt synliggöra de nationella minoriteterna och främja de nationella minoritetsspråken i nämndens verksamhet.

Kulturnämnden ska också fortsätta arbetet att tillsammans med andra berörda nämnder uppnå målet för att öka antalet ateljéer i staden. Konstverket i Farsta utgör en god förebild för att också skapa plats för tillfälliga behov. Möjligheten att etablera fler sådana verksamheter i andra delar av staden ska prövas.

Under år 2020 kommer staden arbeta med att främja stadens kultur- och nöjesliv. Nämnden ska medverka i detta arbete i samverkan med berörda nämnder, bolagsstyrelser samt i dialog med kulturarrangörer. En strategi för stadens musikscener ska tas fram. En viktig del av detta arbete handlar om att tillsammans med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser samverka för att uppnå stadens vision om Slakthusområdet i Söderstaden.

Staden ska fortsatt främja utvecklingen av film- och tv-produktion som en viktig del inom de kulturella och kreativa näringarna. Nämnden ska därför tillsammans med kommunstyrelsen fortsätta dialogen med Region Stockholm om en formaliserad samverkan för satsning på professionell filmproduktion i stad och region

Möten människor emellan utgör grunden för det demokratiska samtalet, gemenskapen och tilliten i vårt samhälle. Det civila samhället och föreningslivet bidrar till mobilisering och organisering av gemensamt engagemang och ska stödjas av samhället. Därför ska nämnden i samverkan med andra nämnder och styrelser bedriva ett arbete för att tillgängliggöra fler platser för möten. Grundläggande är de samlingslokaler som erhåller stöd från staden. I denna budget ökas anslaget. Även andra lokaler behöver i ökad utsträckning tillgängliggöras för föreningslivet. Under utbildningsnämndens budget redovisas vårt förslag att göra skolorna i större utsträckning till mötesplatser för lokalsamhället. Kulturnämnden ska bistå utbildningsnämnden i detta arbete.

Nämnden ska ge goda förutsättningar för scenkonst, litteratur, folkbildning och museer i staden. Särskilt angeläget är att värna frihet, trygghet och tillgänglighet. I tider av begränsningar och hot av det fria ordet och med attacker på grundläggande mänskliga rättigheter är kulturen en viktig skyddsbarriär mot ett stängt och ofritt Stockholm. När politiker vill hindra konst som man ogillar eller stoppa stöd till studieförbund vars verksamhet man fruktar, är det mer angeläget än någonsin att Stockholm är en bastion för det fria ordet, det fria kulturlivet och den fria folkbildningen.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden ska i samverkan med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna samt socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta mot våldsbejakande extremism och stödja lokalförvaltande organisationer i arbetet med demokratisäkring, till exempel genom att bidra med kompetensutveckling.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska samordna arbetet med att utforma ett minnesmärke efter händelsen på Drottninggatan den 7 april i samarbete med trafiknämnden, kulturnämnden och Norrmalms stadsdelsnämnd.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
KuN:8

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kulturnämnden ska i samverkan med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden och fastighetsnämnden utreda möjligheten att underlätta för kulturrevenemang på Stockholms stadshus borgargård i syfte att levandegöra en unik plats i staden för stockholmare och besökare.	2020-01-01	2020-12-31
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ska i samråd med kulturnämnden och exploateringsnämnden utreda förutsättningarna för en kulturpark i Snösätra.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska tillsammans med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler- och scener i staden.	2020-01-01	2020-06-30
Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshantering.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska påbörja uppstartsarbetet för ett "repotell" genom en partnerskapsmodell i form av IOP, där replokaler kan bokas per timme.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska utreda möjligheterna att flytta ut mer av stadens ägda konst till den offentliga stadsmiljön.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska utreda formerna för ett artotek för att tillgängliggöra befintlig konst som staden äger.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska utreda ökad tillgänglighet av stadens konst och kultur för personer med funktionsnedsättning.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna, kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en modell för hur man ska arbeta uppsökande mot nyanlända för att få dem aktiva i föreningslivet.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2020-01-01	2020-06-30
Kulturnämnden ska initiera fler lokala verksamheter enligt el Systema-modellen.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen föreslå reviderade avgifter med inriktning att kulturskolans korta kurser ska avgiftsbefrias.	2020-01-01	2020-03-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda möjligheten till ökad samlokalisering mellan skolverksamheter, folkbibliotekens verksamheter och stadsdelarnas medborgarservice i syfte att förenkla för medborgarna, effektivisera stadens lokal försörjning och stärka stadens offentliga mötesplatser.	2020-01-01	2020-12-31
Fastighetsnämnden ska i samarbete med kulturnämnden projektera och påbörja arbetet med upprustningen för ett långsiktigt hållbart och tillgängligt Stadsbibliotek.	2020-01-01	2020-12-31

Kulturnämnden: stadsarkivet

Stadsarkivet är en central resurs i stadens informationsförsörjning och en av förutsättningarna för att offentlighetsprincipen ska fungera. Stadsarkivet har en viktig roll i arbetet med att utveckla stadens informationshantering. Tillgång till arkivinformerad ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och stadsarkivet ska underlätta för forskning kopplat till materialet. Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska på bästa sätt komma alla stockholmarna till del. E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv.

Stockholms stadsarkiv spelar en viktig roll i att belysa stockholmarnas liv genom historien. För att tillgängliggöra stadens historiska källmaterial ska Stadsarkivet fortsätta arbetet med digitalisering av arkiverat material.

Stadsarkivet ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet. Kulturnämnden: stadsarkivet är även systemägare till stadens ärendehanteringssystem eDok. Den ökade digitaliseringen av stadens ärendehantering ska bidra till snabbare processer, tillgänglighet och effektivisering. År 2022 ska samtliga verksamheter använda eDok i de tre grundprocesserna registrering, remisshantering och nämnd- och styrelsehantering.

Alla stockholmare ska ha möjligheter att agera, påverka och vara delaktiga i stadens utveckling. Stadsarkivet ska se till att informationen som skapas i stadens verksamheter är tillgänglig för alla. Verksamheten ska tillgodose stockholmarnas behov oavsett var de bor och vilka förmågor de har, och uppmuntra till delaktighet och dialog i utformandet av utbudet. Stadsarkivet gör nuet och historien angelägna, så att alla stockholmare kan skapa sin egen och stadens framtid.

Under budgetperioden kommer den publika verksamheten på Liljeholmskajen etableras, samtidigt som verksamheten på Kungsklippan 6 ska drivas med bibehållen kvalitet. Den nya besöksplatsen Stadsarkivet Liljeholmskajen ökar särskilt tillgången till de bygghesrelaterade arkiven. Stockholmskällan ökar tillgängligheten till museernas, arkivens och bibliotekens digitala miljöer.

En stad med en tillgänglig historia

En långsiktigt hållbar utveckling inbegriper också en förankring bakåt i tiden. Stockholms historia kan bidra till sammanhållning sätt och vara en levande del av stadens medborgares, stadsdelars och verksamheters gemensamma identitet.

Genom samverkan med andra offentliga verksamheter, forskningen, civilsamhället och näringslivet ska Stadsarkivet utveckla sitt publika utbud. Stadsarkivets breda programverksamhet ska fortsätta utvecklas i samverkan med exempelvis Stockholms universitet, Stadsmuseet och studieförbunden.

Stadsarkivet ska säkerställa att arkivinformerad på webben, läsesalarnas publika plattform och i e-arkivet ska finnas tillgänglig på ett kundanpassat sätt. Sökverktyg, visningsfönster och andra sätt att tillgängliggöra informationen, som genom öppna data, ska fortsätta att utvecklas utifrån medborgarnas behov. Stadsarkivet ska stödja lärandet om demokratins och historiens roll i dagens samhälle och barns rätt till tillgång till information genom att erbjuda studiebesök, utveckla tematiska skolpaket och löpande presentera arkivinformerad på Stockholmskällan och Stadsarkivets webb.

(S)

KuN:10

Stadsarkivet Liljeholmskajen ska utvecklas till ett centrum för stadens bebyggelseutveckling, och Kungsklippan ska på motsvarande sätt profileras som ett centrum för personforskning. Utifrån tillgänglig kapacitet ska stadsarkivet möjliggöra för övriga förvaltningar att hyra in arkivplatser för att på så sätt minska egna intäkter. Därigenom kan också arkivets intäkter ökas.

Stadsarkivet ska under året pröva att bredda arkivfunktionen genom att utveckla arbetet med civilsamhällets arkiv. Mycket information om staden, dess invånare och verksamheter skapas i andra sammanhang än de offentliga. En särskilt viktig uppgift är att synliggöra kvinnor genom historien. En ny förvärvspolicy ska tas fram under 2020.

Stadsarkivet är systemägare och förvaltare av stadens gemensamma ärende- och dokumenthanteringssystem, eDok, som ska stödja en effektiv och medborgartillvänd handläggningsprocess. Under perioden ska införande ske i stadens samtliga verksamheter, och ärendesystemet Diabas ska avvecklas.

Regeringen har lämnat förslag om att offentlighetsprincipen införs hos fristående skolor. Om förslaget antas av riksdagen, innebär detta ett utökat åtagande för Stadsarkivet, då cirka 200 friskolor i Stockholms stad skulle omfattas av stadsarkivets tillsyn och leverera material till arkivet. Stadsarkivet ska, tillsammans med kommunstyrelsen, under året förbereda verksamheten såväl till innehåll som avseende avgifter för denna uppgift.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kulturnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda möjligheterna och formerna för en ökad samverkan mellan kulturförvaltningen och stadsarkivet.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsarkivet ska under året i samverkan med andra berörda nämnder arbeta fram en förvärvspolicy.	2020-01-01	2020-12-31

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden har en viktig roll för att erbjuda stockholmarna vackra och rofyllda begravningsplatser med plats för eftertanke. På stadens begravningsplatser och vid ceremonilokaler ska möjlighet och utrymme ges för olika begravningsstraditioner så att alla oavsett livsåskådning kan få den begravningsceremoni som önskas.

Stadens begravningsplatser är en del av kulturarvet, men fyller samtidigt en funktion som park- och naturmiljö. Dessa kvaliteter ska bevaras och utvecklas.

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltning av begravningsplatser. Verksamheten är finansierad via begravningsavgiften. Nämndens ansvar omfattar begravningsverksamhet, ansvar för att skydda och bevara kulturhistoriska värden samt serviceverksamhet, d.v.s. skötsel och plantering på enskilda gravar mot ersättning från gravrättsinnehavare. Dessutom ansvarar nämnden för förvaltning av världsarvet Skogskyrkogården i enlighet med UNESCO:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv.

Investeringsbudgeten för 2020 minskar med 12,8 mnkr jämfört med 2019. Investeringsbudgeten framgår av bilaga 3 med tillägget att krematoriet på skogskyrkogården ansluts till fjärrvärmenätet samt att skogskyrkogårdens busshållplatser tillgänglighetsanpassas. Nämndens långsiktiga investeringsbudget utökades med 10,0 mnkr perioden 2019-2021 för reinvesteringar i nämndens anläggningar. Den långsiktiga investeringsplanen uppgår därmed till 30,0 mnkr per år. För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt utökas nämndens investeringsbudget med 139,8 mnkr. Nämndens utökade investeringsbudget syftar till att genomföra projekten ny begravningsplats vid Järva, ombyggnad av arbetslokaler vid Norra begravningsplatsen, nytt kistgravkvarter i Råcksta ny ceremonilokal vid Strandkyrkogården, året runt-vattenledning vid Skogskyrkogården samt totalrenovering av Skogskrematoriet.

Begravningsverksamheten ska i sin helhet finansieras av begravningsavgiften, som fastställs av kommunfullmäktige. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras till nästkommande budgetår i en begravningsfond. Begravningsavgiften år 2020 föreslås vara 6,5 öre.

En begravningsverksamhet öppen för alla

Stockholm står inför en kraftig befolkningsutveckling men antal avlidna beräknas ligga på ungefär samma planeringsnivå som tidigare. Detta beror på att antalet äldre i åldersgrupperna födda på 1920- och 1930-talet är relativt få. Åldersfördelningen är dock ojämn över staden och i de nordvästra förortererna ökar antalet äldre något. Planeringsnivån beräknas till ca 6500 avlidna per år under planperioden och fram till 2021 för att därefter åter stiga. Nämnden ska utreda, och vid behov införa, nya gravplatser i staden.

Kyrkogårdsnämnden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen upprätthålls och att alla, oavsett livsåskådning, kan erbjudas den begravningsceremoni som önskas. Nämnden ska planera verksamheten utifrån detta.

Tillgängligheten till stadens begravningsplatser ska förbättras. Alla ska kunna sörja en anhörig utan att mötas av begränsningar i tillgänglighet. Därför ska ett arbete inledas för att busshållplatserna på skogskyrkogården tillgängliggöras under 2020. Medel för detta ändamål reserveras i nämndens investeringsbudget.

Begravningsplatsen – en viktig del av Stockholms kulturarv och parkmiljö

Begravningsverksamheten i Stockholm är effektiv och i grunden välskött. Avgiften har kunnat sänkas med bevarande av överskott i verksamheten. Det innebär dock inte att Stockholm ska ha lägre ambitioner för de kultur- och parkmiljöer som begravningsplatserna innebär. Under 2019 minskades nämndens budget och uteblivna anslag för underhåll riskerar successivt att innebära att nämnden får allt svårare att upprätthålla de kulturarv och parkmiljöer som vi vill att våra begravningsplatser ska vara uttryck för.

Begravningsfonden har under ett antal år växt till sig och visar nu en behållning på cirka 180 miljoner kronor. Det är mer än vad det krävs att driva hela verksamheten ett helt år utan intäkterna från begravningsavgiften. Samtidigt riskerar ett otillräckligt underhåll på kort sikt både att försämra upplevelsen och tryggheten på begravningsplatsen samtidigt som behovet av reinvesteringar i framtiden ökar. Nämnden påtalar i sitt underlag till budgeten att flera av nämndens anläggningar är slitna och i behov av stora underhållsåtgärder. Prioriteringar inom underhållsbudgeten görs för att komma till rätta med underhållsskulden. Det finns alltså starka skäl att öka underhållet och vi föreslår därför att nämnden ges ett ökat anslag under 2020 för detta ändamål. Samtidigt stärker vi möjligheten att upprätthålla ett gott underhåll genom ett anslag för att öka antalet Stockholms- och feriejobb i verksamheten.

En hållbar begravningsverksamhet.

Nämnden ska fortsätta sitt arbete för att minska klimat- och miljöpåverkan till följd av verksamheten. Viktiga inslag i detta arbete handlar om att energieffektivisera byggnader och belysning på begravningsplatserna för att minska energiförbrukning (samtidigt som de stämmningsfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna behålls) samt vara ledande i utvecklingsarbetet för miljöhänsyn vid drift av krematorier. En förutsättning för verksamheten ska vara att ha en säker kemikaliehantering som bidrar till en minskad påverkan på miljö och hälsa.

Nämnden har ansökt om medel för minskad klimatpåverkan från Skogskyrkogården till följd av installerad fjärrvärme. En motsvarande lösning, en så kallad ”öppen” fjärrvärmelösning, finns redan installerad på Räcksta krematorium. Den installationen utfördes för att erhålla en säkrare drift av krematoriet men innebar samtidigt att överskottsvärme kan tillgodogöras fjärrvärmenätet. Nämnden ges nu medel för att göra motsvarande investering på Skogskyrkogården vilket beräknas kosta 10 mnkr i investering men minska nämndens driftskostnader med 400 000 kronor varje år. De minskade koldioxidutsläppen beräknas uppgå till drygt 27 000 kg per år.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i stadens arbete att skapa en miljö- och klimatsmart stad. Stockholm ska vara klimatpositiv senast år 2040 och stadens organisation ska vara fossilfri senast år 2030. Nämnden ska bidra till stadens arbete med att minska utsläppen av växthusgaser och bistå med kunskapsunderlag kring nödvändiga åtgärder för att minska stockholmarnas klimatavtryck. Stadens arbete med klimatanpassning ska stärkas och miljö- och hälsoskyddsnämnden är en viktig resurs för att uppnå Stockholms åtagande i enlighet med Parisavtalet.

Stockholmarnas hälsa ska gynnas genom ett långsiktigt arbete med att säkerställa en stadsmiljö med ren luft, rent vatten och natur av hög kvalitet samt en sund inomhusmiljö. Nämnden bidrar med underlag i stadsutvecklingen och har en viktig roll i stadens arbete för att uppnå en god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster. Nämnden bidrar även genom expertkunskap inom klimat- och energifrågor, luft- och kemikaliefrågor.

Aktiv roll i stadens miljö- och klimatarbete

Ett av miljö- och hälsoskyddsnämndens viktigaste uppdrag handlar om att bistå staden med sin expertkunskap inom miljö- och klimatarbetet. Det handlar om att både följa och analysera utvecklingen av stockholmarnas klimatavtryck och att ta fram förslag på nödvändiga åtgärder för att minska klimatavtrycken. Nämnden ska inrätta en klimatsamordnare för att stödja stadsdelsnämnderna i arbetet med att genomföra klimathandlingsplanen och klimatbudget.

Utbyggnaden av fjärrvärmens i Stockholm har gjort att uppvärmningen av staden idag nästan är fossilfri. Senast år 2022 kommer fjärrvärmens att bli helt klimatneutral när de sista fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan fasas ut. Fjärrvärmens kan ytterligare några år senare göra Stockholm till en klimatpositiv stad. Bara i Stockholm finns en potential att skapa en kolsänka på mer än 2 miljoner ton koldioxid per år genom att utveckla tekniken för att fånga in och lagra koldioxid från förbränning av biobränslen (BECCS). Nämnden ska bidra till stadens arbete med att ta fram ett eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS. Till dess att ett internt system för klimatkompensation är på plats ska staden använda befintliga system för klimatkompensation för t.ex. stadens flygresor och uppvärmning.

Arbetet med energieffektivisering inom stadens verksamheter och fastigheter ska vara fortsatt prioriterat. En effektivare energianvändning leder inte bara till minskade klimatusläpp utan ofta även till minskade driftskostnader och bättre arbetsmiljö för stadens personal. Enligt stadens mål ska energianvändningen minska, men istället har den ökat med 4,7 procent sedan år 2012. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samla stadens förvaltningar och bolag som äger byggnader i syfte att ta fram åtgärder för att vända denna utveckling. Nämnden ska bidra i stadens arbete med att ta fram en modell för att använda lägre kalkylränta vid energieffektiviserande renoveringar. När staden följer upp energianvändningen är det använd energi (nettoenergi) som ska mätas och presenteras framför tillförd energi för att säkerställa att stadens byggnader har ett energieffektivt klimatskal samt för att garantera teknikneutralitet för uppvärmningssystem.

En stor del av stockholmarnas klimatpåverkan kommer från den mat vi äter. För att klara mål om minskade utsläpp från maten måste vi ta ansvar för hur vi gemensamt kan erbjuda klimatsmarta måltider i våra offentliga verksamheter. Staden måste skyndsamt ta fram en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från

(S)
MHN:2

stadens måltider. Utan en sådan modell är det svårt att ställa samordnade krav i upphandlingar och ta fram relevanta mål och indikatorer. När modellen är klar behöver stadens strategier, riktlinjer och policys uppdateras med konkreta mål som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter. Miljö- och hälsoskydds-nämnden ska vara drivande i stadens arbete kring mat och måltider.

Staden ska höja ambitionerna när det kommer till hållbar konsumtion. En viktig del handlar om att göra stadens upphandlingar hållbara. Nämnden ska driva arbetet med hållbara upphandlingar gentemot stadens övriga förvaltningar och bolag. Vid upphandling av livsmedel ska det ställas krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i livsmedelsproduktionen motsvarande svensk nivå.

Återvinning, återanvändning och en övergång till cirkulär ekonomi ska prioriteras och miljö- och hälsoskydds-nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen leda det arbetet. Idag upplever många stockholmare att återvinningsstationer är nedskräpade, otrygga och otillgängliga. Även om återvinningsstationerna inte drivs av staden utan av företag inom återvinningsbranschen måste staden ta ansvar för frågan. Miljö- och hälsoskydds-nämnden ska samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen och tillgängligheten.

Arbetet för att förbättra vattenkvaliteten ska intensifieras för att nå målet om att samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. God vattenkvalitet är fundamentalt för stockholmarnas livskvalitet, också ur ett rekreativt perspektiv. Miljö- och hälsoskydds-nämnden ska bidra till tillskapandet av fler officiella badplatser i Stockholm, t.ex. vid Lumabryggan i Hammarby sjöstad, Årstaskogens naturreservat, Rågsveds naturreservat intill Magelungen, Brunnsviken, Skolflickargränd vid Fridhemsbryggan i Mälarhöjden, Årstadal, Vinterviken, Klubbensborg, nedanför Oxhålsbadet på Stora Essingen, längst bort vid kanten av Kristinebergs strand mellan bryggorna och de badbara delarna av klipporna samt ca 200 meter från bron till Lilla Essingen på väg mot Erlanderhusen. Nämnden ska även bedriva ett förebyggande arbete för god badvattenkvalitet vid stadens badplatser samt underlätta för fler bastuflottor på stadens vatten.

Miljö- och hälsoskydds-nämnden inledde under förra mandatperioden ett viktigt arbete med tillsyn av båtklubbar med inriktning på minskad användning av skadliga båtbottnfärger. I majoritetens budget har Miljöpartiet och de borgerliga partierna skrivningar om arbetet, men de har tagit bort finansieringen. Det är viktigt att arbetet fortsätter och att nämnden är pådrivande för att fasa ut skadliga båtbottnfärger, något som också måste ske på nationell nivå och i samverkan med branschen.

Nämnden ska säkerställa samordning av mikroplastarbetet och andra plastrelaterade frågor, exempelvis avfall, kemikalier och fossilfri stad. Ett helhetsgrepp behövs kring plastfrågan för att uppnå målet om fossilfri organisation år 2030, därför ska en handlingsplan tas fram för minskad plastanvändning i hela staden. Arbetet för kemikaliesmarta och giftfria förskolor och skolor ska intensifieras. Arbetsätt och informationsmaterial ska tas fram för att följa, prioritera och minska kemikaliebelastningen på framför allt barn och ungdomar.

Nämnden ska fortsätta arbeta för att motverka den svarta ekonomin, organiserad brottslighet samt kriminella transaktioner och aktiviteter vid tillståndsgivning och tillsyn. Arbetet ska göras i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket.

Miljö och hälsa i en växande stad

Den täta staden har många fördelar ur ett hållbarhetsperspektiv och stadsbyggandet är ett kraftfullt redskap som kan bidra till att styra utvecklingen i hållbar riktning. Miljöfrågorna ska beaktas i ett tidigt skede av all planering för att säkerställa en långsiktig hållbarhet, en robust grönstruktur, minskad klimatpåverkan, klimatanpassning, miljö-kvalitetsnormer för luft och vatten samt bibehållna ekosystemtjänster.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver ett viktigt och framgångsrikt informationsarbete gentemot stadens invånare. Detta arbete har en stor potential i att nå ut ännu mer till ännu fler och därmed få större påverkan. Ett aktivt informationsarbete bör exempelvis bedrivas mot bostadsrättsföreningar och fastighetsägare vad gäller energieffektivisering, återvinning och klimatanpassning. Arbetet med miljö- och klimatinformation behöver växlas upp.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 kommer miljözonsreglerna för tunga fordon att skärpas rejält. Det är en viktig åtgärd som kommer innebära att halterna av kvävedioxiderna nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterarna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler. Nämnden ska också följa upp och utvärdera miljözon klass 2 på Hornsgatan.

Luftpåverkan från de fartyg som ligger i hamn i Stockholm ska mätas.

För att garantera alla en hälsosam och välmående studiemiljö är rökfria skolgårdar och rökfri arbetstid för alla Stockholms stads verksamheter ett viktigt arbete som måste fortsätta. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden arbeta proaktivt med skolorna runt om staden.

I Stockholm finns idag ett starkt institutionellt och fritt kulturliv. Kulturen bidrar till att göra Stockholm till en attraktiv stad för sina invånare och besökare. Vi har ledande scener och ett kulturliv som bland annat bidragit till det svenska musikundret. Stockholms framgångsrika kreativa näringar är en följd av ett aktivt kulturliv. På senare tid har dock flera musikscener stängt. Det är ett strukturellt problem som måste lösas på sikt. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska delta i den stadsövergripande fokusgruppen med syfte att vända denna trend.

Nämnden är en viktig part i stadens samlade arbete med att uppnå målen för bostadsförsörjningen. En hög takt i bostadsbyggandet är särskilt prioriterat. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till att realisera målet om en klimatneutral byggsektor till 2040.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom ökad digitalisering av fastighetsdriften.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
MHN:4

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska implementera strategin för biologisk mångfald med åtgärdsprogram för biologisk mångfald.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram arbetssätt och informationsmaterial för att följa, prioritera och minska kemikaliebelastningen på framför allt barn och ungdomar.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en guide för hållbara restauranger.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning i hela staden.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska uppdatera stadens matstrategi med konkreta mål och indikatorer angående exempelvis utsläpp och matsvinn, samt så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition och så att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska utreda konceptet klimatpositiva verksamheter (verksamheter som levererar mer energi än vad som konsumeras), i synnerhet vad gäller sol.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, i väntan på ett internt system för klimatkompensation, bistå övriga nämnder och bolag i arbetet med att använda befintliga system för klimatkompensation för t.ex. stadens flygresor och uppvärmning.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden och stadsdelsnämnderna tillskapa fler officiella badplatser i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, äldrenämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta en central kostenhetsenhet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en handlingsplan för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken fram till år 2030.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda och tydliggöra ansvaret gällande tillsyn av försäljning av folköl och tobak.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ta fram ett stadsövergripande trädmål.	2020-01-01	2020-12-31

Serviceämnden

Serviceämnden ska inom ramen för sitt uppdrag arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder eller bolag till förmån för kärnverksamheterna. Serviceämnden ska säkerställa en ändamålsenlig balans mellan kostnadseffektivitet, kvalitet och service. Finansiering och prissättning av serviceämndens tjänster ska utvecklas för att öka kostnadsmedvetenheten och möjliggöra fortsatta effektiviseringsvinster. Differentierad prissättning ska, i samråd med kommunstyrelsen, tillämpas och vidareutvecklas. Nämnden ska, genom effektivisering, erbjuda nuvarande obligatoriska tjänster med en prissänkning om motsvarande en procent.

Kommunstyrelsens strategiska råd för verksamhet inom serviceämnden fattar beslut kring uppdrag och inriktning, som ligger till grund för nämndens arbete inom samtliga verksamhetsområden.

Upphandling ska medverka till att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning och bidra såväl till att höja kvalitet som att stärka utveckling i offentlig verksamhet. Staden ska i ökad utsträckning ställa krav på viktiga kvalitetsmått som utbildningsnivå, bemanning och yrkesmässig förmåga att leverera det staden beställt. Ökad möjlighet att ställa sociala krav och krav på kollektivavtalsliknande villkor är en viktig del i utvecklingen av stadens arbete med offentlig upphandling.

Serviceämndens kärnverksamhet är administrativa tjänster. På uppdrag av kommunstyrelsen och andra nämnder eller bolag ska serviceämnden svara för genomförandet av gemensamma administrativa processer. Nämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, utveckla kategoribaserad inköpsstyrning, gemensamma processer samt systemstöd för upphandling, avtalshantering och inköpsanalys. För att kunna klara detta uppdrag har nämnden ett utökat behov av kompetens i miljö- och klimatfrågor. Nämnden ansvarar för kommunkoncernens inköpskategorier el, måltider och livsmedel samt inredning.

Offentlig upphandling ska medverka till att driva samhällsutvecklingen i hållbar riktning och serviceämnden ska genom upphandling minska inköpen av plastprodukter och plastförpackningar i stadens verksamheter. Fossila bränslen i upphandlingar med särskilt fokus på transporter, entreprenader och arbetsmaskiner ska fasas ut.

I samråd med kommunstyrelsen ska nämnden prioritera stöd och inriktning i upphandlingsarbete med stadens nämnder och bolag och vara ett konsultativt stöd kring tillämpningen och uppföljningen av arbetsrättsliga villkor och etiska krav i upphandlingar och avtal. Nämnden ska även vara ett stöd i att lägga egen regi-anbud. Nämnden ska skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från nämnden i samråd med stadens bolagsstyrelser. Serviceämnden ska som tjänst erbjuda nämnderna att registrera inhyrningsavtal avseende lokaler och lägenheter i stadens lokaladministrativa system LOIS.

Via beställningscentralen för persontransporter skapar serviceämnden förutsättningar för att öka självständigheten för dem med funktionsnedsättning. För att få ett snabbare och bättre flöde av beställningar inom detta uppdrag behöver processen digitaliseras. Nämnden ska därför upphandla ett systemstöd för detta.

Serviceämnden ska fortsätta arbetet med att utreda robotiseringens effekter på uppdrag och personal. I det fortsatta arbetet med robotisering eller andra effektiviseringsverktyg

(S)
SN:2

ska nämnden arbeta på uppdrag av stadens processägare och därmed säkerställa att effektiviseringar och kostnader för staden som helhet alltid beaktas.

Som stadens kompetenscentrum erbjuder servicenämnden ett brett utbud av verksamhetsstödande tjänster och service till stadens förvaltningar och bolag, där de tillhandahåller utbildning, support och stöd inom upphandling och inköp. För att kunna mäta verksamhetens effektivitet utifrån nämndens kärnuppdrag ska nämnden, i samråd med stadens processägare, utveckla antalet indikatorer. I samarbete med kommunstyrelsen ska nämnden bidra till ökad e-handel med stadens leverantörer. Många av stadens verksamheter behöver även stöd i att lägga egen regi-anbud och i användandet av arbetsrättsliga villkor vid upphandling. Servicenämnden ska skapa förutsättningar för att stödja stadens nämnder vid ansökningar om internationella bidrag från andra organisationer.

Kontaktcenter informerar, ger support och vägleder inom allt från äldreomsorg till serveringstillstånd. Ett fortsatt viktigt arbete för nämnden är att, genom Kontaktcenter, ge information om boendemöjligheter för äldre. I detta arbete har nämnden en avgörande roll i att informera om vilken service som finns, särskilda regelverk, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg med mera. Även Kontaktcenters service till övriga stockholmare och de företag som vill verka i staden ska vidareutvecklas så att de får ett snabbt och professionellt bemötande, en enklare och tydligare kanal för information och lättillgänglig kvalificerad service. Inom Kontaktcenter Stockholms verksamhet ska servicenämnden tillsammans med Stockholm Business Region AB implementera rätt väg in för företag.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Servicenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utvärdera nuvarande intäktmodell för servicenämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Servicenämnden ska bistå övriga nämnder med kunskap och erfarenhets-spridning kring hur arbetsrättsliga villkor kan användas vid upphandlingar i syfte att öka kvaliteten i verksamheterna och bidra till tryggare anställningar.	2020-01-01	2020-12-31

Socialnämnden

Alla stockholmare som är i behov av insatser från samhället ska få det. Socialnämndens verksamheter ger ett grundläggande stöd och skydd till de människor som behöver det. Nämnden ska genom sin samordnande och övergripande roll bidra till att invånarna får rättssäkra, likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var de bor i staden. I ett Stockholm för alla bedrivs socialtjänsten och funktionshinderomsorgen enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Verksamheterna håller en hög kvalitet med människan i centrum.

Tillit till professionen – för ett förebyggande arbete som gör skillnad

Vi är övertygade om att sociala problem minskar om fokus läggs på det förebyggande arbetet. Forskning visar att tidiga och kunskapsbaserade insatser ska prioriteras för att varje individ ska få de bästa förutsättningarna genom livet. För ett lyckosamt arbete är ett nära samarbete och samverkan med andra nämnder, Region Stockholm, polis, akademien och civilsamhället avgörande. Nämndens arbete ska leda till att antagna program, strategier och riktlinjer uppfylls. Socialnämnden ska årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Nämndens arbete rymmer många områden som inte ska detaljstyras, tilliten till professionen måste vara hög. En god arbetsmiljö för medarbetarna är avgörande för att medborgarna och brukarna ska få ett stöd av hög kvalitet. Nämnden ska därför fortsätta förbättra arbetssituationen för medarbetarna, med fokus på socialsekreterare och biståndshandläggare.

Förstärkningsteamet med erfarna socialsekreterare som förstärker i myndighetsutövning rörande barn och unga i stadsdelsförvaltningarna utgör en viktig stödfunktion. Det är angeläget att insatsen fortsätter och utvecklas. Nämnden ansvarar för att erbjuda introduktionsutbildningar för nyanställda socialsekreterare inom alla verksamhetsområden.

Samverkan för att tillgodose behov

Stadsdelsnämndernas arbete med samordnad individuell plan (SIP) är viktig för att individer som är i behov av insatser från olika aktörer får sina behov tillgodosedda. Socialnämnden ska stödja stadsdelarna i att upprätthålla och utveckla strukturerna för samverkan. Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta det pågående utvecklingsarbetet med Region Stockholm och Storsthlm utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård och följa upp konsekvenserna av de nya utskrivningsreglerna.

Barn och ungas rätt till en trygg uppväxt

Arbetet för jämlikhet och mot segregation är avgörande för att alla stockholmare ska få goda livsvillkor och möjlighet att förverkliga sina drömmar. Ett samhälle som inte investerar i barn och deras utveckling riskerar att på lång sikt möta stora utmaningar med ojämlikhet, segregation och otrygghet. Nämndens samverkan med andra nämnder och aktörer är avgörande för att alla barn och unga ska få en trygg uppväxt med god hälsa.

Den psykiska ohälsan ökar bland unga i Stockholm. Den negativa trenden för psykisk ohälsa har inte brutits och skillnaderna mellan flickor och pojkar kvarstår. De senaste sex-sju åren har flickor uppgett att de mår sämre jämfört med pojkar i samma ålder. Det är viktigt att tidiga åtgärder sätts in, att elevhälsan förstärks och att skolorna arbetar förebyggande för att stärka ungas hälsa.

Vi vill att nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna ska verka för att fler mötesplatser skapas för unga hbtq-personer över hela staden.

Det är genom att arbeta med barn, unga och deras familjer som en god grund för det förbyggande arbetet läggs. Öppenvårdsinsatser inom den sociala barn- och ungdomsvården är centrala i det arbetet. Insatser som ges i form av stöd i ett tidigt skede, för att minska risken för framtida psykosociala svårigheter och insatser som riktar sig till en viss målgrupp som redan har påtagliga problem är lika viktiga. Familjecentraler, ungdomsmottagningar, SkolFam och föräldrastödsprogram är exempel på insatser inom öppenvård där nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna och berörda nämnder ska utveckla verksamheterna.

Idag finns det stora skillnader mellan stadsdelarna i vilken typ av öppenvårdsinsatser som erbjuds. En förklaring i skillnaden kan härledas till att behoven och målgrupperna skiljer sig åt mellan stadsdelarna. Att det däremot framkommer att väntetiderna och tillgång till stöd skiljer sig åt är allvarligt. I kartläggningen som socialnämnden gjorde i december 2018 kring öppenvård för barn, unga och familjer framkommer att det går att vidareutveckla arbetet för att säkerställa likställighet och att medborgarna får stöd oavsett var i staden de bor. Därför vill vi att nämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna med grund i kartläggningen implementerar åtgärder för att barn, unga och deras familjer ska få tillgång till bästa tänkbara hjälp och stöd oavsett var de bor.

Vi kan se att resursförstärkningen som gjordes på föräldrastödsprogrammen under mandatperioden 2014 till 2018 var efterlängtade. Stadsdelsnämnderna konstaterar i tertiärrapporter att föräldrastödsprogrammen är viktiga och önskar att föräldrastöd tillgängliggörs för fler. Programmet Föräldraskap i Sverige har haft flest deltagande under år 2019. Det är tydligt att det finns ett behov hos föräldrar och blivande föräldrar att få råd och stöd i föräldraskapet. Här är det viktigt att samhället möter upp när människor önskar stöd. Socialnämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna vidareutveckla föräldrastödsprogrammen, sprida information om programmen, och erbjuda alla föräldrar och nyblivna föräldrar i Stockholm stöd och program. Stadsdelsnämnderna tillförs medel för att intensifiera arbetet för att korta väntetiderna och därmed möjliggöra för fler att delta.

De sociala insatsgrupperna stärktes under den förra mandatperioden och under året har ett arbete inletts för att insatsgrupperna ska permanentas och finnas i samtliga stadsdelsnämnder. Socialnämnden har ansvar för att samordna och stödja stadsdelsnämnderna i arbetet för att utveckla och harmonisera insatsgruppernas roll och arbetssätt. Vi vill att personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.

Nämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa det. Arbetet med Stärkt tidigt stöd i samverkan (STIS) som bedrivs i ytterstaden är tillsammans med de skolsociala teamen viktiga för att stoppa rekryteringen till brottslighet. Ett av de bästa verktygen för att barn och unga inte ska hamna i utanförskap och kriminalitet är ökad skolnärvaro och bättre skolresultat. Genom att säkerställa att alla barn når kunskapsmålen kan barnen rustas med skyddsfaktorer.

Med Framtid Stockholm får stadsdelsnämndernas arbete med vissa öppenvårdsinsatser för barn/unga och deras familjer ett stadsövergripande komplement. Filialen Framtid Stockholm Järva kom till under den förra mandatperioden och finansieras med medel ur sociala investeringsfonden. Verksamheten syftar till att ge tidiga insatser och stöd till barn/unga i missbruk och kriminalitet, och deras familjer, är en viktig del i stadens trygghetsarbete för att bryta rekrytering till brottslighet och gängkriminalitet.

Stockholmsenkäten är ett viktigt underlag för att kartlägga och följa utvecklingen över tid när det gäller ungdomars levnadsvillkor. Bruket av tobak och alkohol bland stadens unga har minskat under längre tidsperiod. I den senaste rapporten som kom år 2018 håller trenden i sig. När det gäller utvecklingen av att någon gång ha använt narkotika är andelen något högre än förra mättillfället som gjordes år 2016.

För att arbeta mot öppna drogsccener och minska narkotikaanvändningen bland unga är det förebyggande arbetet genom samverkan mellan skola, elevhälsa, fritidsverksamhet, föreningsliv och socialtjänst avgörande. Socialnämnden har ett särskilt ansvar att samla och sprida kunskaper om effektiva metoder för att nå ungdomar som brukar narkotika. Nämnden ska bistå berörda nämnder i arbetet för att genomföra stadens ANDT-program.

Nämndens arbete för att utforma och erbjuda kvalitativ och evidensbaserad god öppenvård ska utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Missbruksvården ska så långt som möjligt ske genom decentraliserad och uppsökande verksamhet.

Det uppsökande arbetet gentemot barn och unga som vistas i stadens riskmiljöer möjliggör att tidiga insatser snabbt kan sättas in för att motverka att barn och ungdomar rekryteras till brottslighet. Fältassistenternas och ungdomsjourens uppsökande verksamhet är viktigt för att förebygga missbruk, kriminalitet, människohandel och prostitution. Nedskärningarna som den borgerliga majoriteten gjorde år 2019 på stadsdelsnämnderna och i förlängningen på det uppsökande arbetet för att finansiera skattesänkningar riskerar att drabba barn och unga som är i behov av stöd. Vi vill sätta stopp för nedskärningar på det uppsökande arbetet, vi prioriterar ett tryggare Stockholm före skattesänkningar. I arbetet för att intensifiera det uppsökande arbetet i stadens riskmiljöer är ett nära samarbete med polisen och en stark samverkan med stadsdelsnämnderna avgörande. Civilsamhället en viktig resurs som ska tas tillvara.

Familjehem skapar en trygg och stabil miljö för de barn och unga som är i behov av stöd, omsorg och vård. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna intensifiera arbetet för att rekrytera flera familjehem och ge gott stöd, vägledning och utbildning till dem som åtar sig uppdraget. Nämnderna ska stärka kontakten med familjehemmen och utveckla stödet. Svårigheter att rekrytera familjehem leder till kostsamma placeringar och är inte alltid det bästa alternativet för att stödja den enskilde. Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att utveckla rekryteringar av kvalificerade familjehem för att bättre möta socialtjänstens behov av familjehem som kan ta emot ungdomar med social problematik. För att stärka stödet till placerade barn och deras familjer ska nämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med eftervård i öppna former. Socialnämnden ska utveckla stadens familjehemsvård genom utbildning, kvalitetsuppföljning och information till inspektörer och socialsekreterare.

Samhället har ett ansvar att säkerställa att barn som förhörs av polis om brott som föräldrarna misstänks för får stöd och skydd. Barnen kan känna en stor rädsla för föräldrarnas reaktioner och för represalier. Barn som inte känner sig skyddade riskerar sekundär traumatisering. Socialnämnden har i samarbete med stadsdelsnämnderna tagit fram förslag för hur skyddet och stödet till barn och unga efter polisförhör vid misstanke om att de utsatts för brott ska stärkas. Det är viktigt att projektet genomförs och ett team för stöd till barn efter barnförhör placeras på Barnahus Stockholm. För att verksamheten ska realiseras tillförs medel i denna budget.

Hänsyn till barnperspektivet ska alltid tas i ärenden där en förälder eller vårdnadshavare aktualiseras hos socialtjänsten. Nämnden ska arbeta för att en god samverkan ska råda mellan socialtjänst, förskola och skola för att stärka barnperspektivet. Det är centralt att barn till föräldrar med missbruksproblematik ges ett eget stöd. Socialnämnden har en viktig roll i att vidareutveckla det förebyggande arbetet, säkerställa att tidiga och kunskapsbaserade insatser används och att en likställighet råder i stadens verksamheter.

Missbruksvården

Staden har det yttersta ansvaret för att personer med missbruksproblem får den hjälp och vård som de behöver för att komma ifrån missbruket. I detta ansvar ingår även information om skadeverkningar och att söka upp personer som kan vara i behov av hjälp. En god öppenvård ska vara kvalitativ och utgå från varje individs behov och med hänsyn till brukarperspektivet. Samverkan mellan socialtjänst och sjukvård ska stärkas i syfte att förbättra stödet till de som

lider av både psykisk sjukdom och missbruk. Socialtjänsten ska alltid ta initiativ till och samverka för att samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

Ett tryggare Stockholm

Grunden för en tryggare stad läggs genom jämlika uppväxtvillkor, minskade klyftor, tillit människor emellan och förtroende för samhället. Tidiga insatser och förebyggande arbete gör skillnad och leder till att spara på samhällets resurser på lång sikt. Beräkningar som nationalekonomer har gjort visar att en enda gängmedlem som är kriminell i 15 år kostar samhället cirka 23 miljoner kronor. En vit-makt anhängare beräknas under en lika lång period skapa kostnader på cirka 30 miljoner kronor. Ökade insatser för att en ung person istället ska nå målen i skolan och avsevärt förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden och livet i stort kostar betydligt mindre än så. Trots det saknas ofta tillräckliga resurser för att stödja unga som riskerar att rekryteras av kriminella. Det vill vi ändra på, genom tidiga och snabba insatser.

Vi vill att nämnden tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätter arbeta förebyggande med olika projekt och arbetssätt för att förebygga våld. Mentorering i våldsprevention (MVP) infördes under den förra mandatperioden och ska implementeras i hela staden under året.

Evidensbaserade metoder ska alltid ligga till grund i de uppsökande verksamheterna och insatserna för att tidigt upptäcka personer som finns i riskzonen för våldsbejakande extremism eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Avhopparverksamheten som etablerades år 2016 är viktig i arbetet för ett tryggare Stockholm. För varje individ som får hjälp att lämna ett kriminellt liv minskas mänskligt lidande och samhällsresurser sparas. Nämnden ska fortsätta att tillsammans med polisen erbjuda en stadsövergripande avhopparverksamhet. Verksamheten ska utökas i dialog med polisen och nämnden ska säkerställa att individer som har kontakt med polisens avhopparverksamhet får stöd av stadens avhopparverksamhet. Det är av stor vikt att verksamheten snabbt kan sätta in stöd när individen har uttryckt motivation att lämna det kriminella livet.

Nämnden ska säkerställa att stöd ges till brottsutsatta och vittnen. Stöd till barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld av närstående eller övergrepp i rättsak är särskilt prioriterade.

Stockholm ska vara en stad som är fri från diskriminering och som lever upp till de mänskliga rättigheterna. När kvinnor, HBTQ-personer och andra grupper i samhället blir utsatta för olika former av diskriminering måste stadens arbete för mänskliga rättigheter stärkas och aktiva åtgärder sättas in. Genom samverkan med aktörer som näringsliv och civilsamhälle kan vi skapa ett Stockholm för alla.

Nämnden ska fortsätta arbeta för att motverka den svarta ekonomin, kriminella transaktioner och aktiviteter, vid tillståndsgivning och tillsyn. Arbetet ska göras i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och Skatteverket.

Trygghetskontor/platssamverkan innebär att fler aktörer som näringsidkare, polis, socialtjänst, stadsdelsförvaltning och fastighetsägare arbetar nära och samverkar för att stärka tryggheten på specifik plats. Ett nära samarbete med civilsamhället är viktigt i arbetet för tryggare offentliga rum. Vi vill att trygghetskontoret på Sergels torg som skapades under den förra mandatperioden ska permanentas och att fler trygghetskontor ska öppnas runt om i staden. Utifrån polisens bedömningar och i samråd med berörda aktörer ska beslut tas om var trygghetskontor ska etableras. Stureplan är ett område som vi bedömer behöver ett trygghetskontor omgäende.

Tak över huvudet är en mänsklig rättighet

Arbetet mot hemlöshet kräver långsiktighet och prioriteringen ska fortsättningsvis ligga på det förebyggande arbetet för att undvika att personer hamnar i hemlöshet. Nämnden ska fortsätta

arbete vråkningsförebyggande tillsammans med stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen. Vi vill att budget- och skuldrådgivning ska utvecklas med fokus på likställighet och ökad tillgänglighet för medborgarna. En informationskampanj bör riktas till stockholmarna för att informera om att verksamheten finns och att råd och stöd kan ges för den som oroar sig för sin ekonomi eller har stora skulder.

Den särskilda hemlöshetsstatsningen som genomfördes åren 2015-2017 med fördelning av 30 miljoner till stadsdelsnämnderna var viktig för att motverka hemlöshet. Stadsdelarna redovisar i utvärderingen av hemlöshetsstatsningen att de har kunnat ge ett bättre stöd. Nämndernas uppskattning är att fler personer kommit i stadigvarande boenden och att antalet vråkningsfall har kunnat minska. Vilket ligger helt i linje med målsättningarna i Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019. Att hemlösheten minskar i de flesta grupperna innebär inte att arbetet mot hemlöshet får avta. Staden ska istället intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att människor blir hemlösa. Staden ska därför ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare. Socialnämnden uppdras att i samverkan med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldre- och barnnämnden ta fram ett nytt program mot hemlöshet. Utifrån det nya programmet ska därefter stadsövergripande handlingsplaner tas fram för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.

Genom nära samverkan med berörda nämnder, SHIS Bostäder och privata fastighetsägare ska nämnden säkerställa att staden kan fullfölja sitt bostadsförsörjningsansvar för de grupper som staden har ett särskilt ansvar för. SHIS Bostäder är en särskild roll i att möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder för personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd. Vi vill att staden arbetar utifrån målsättningen att placeringar som görs på akutboenden ska vara så korta som möjligt och att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.

Ambitionerna ska höjas för att öka genomgångsbostäder och försöks- och träningslägenheter. Nämnden ansvarar för att samordna de årliga behovsbedömningar som SHIS Bostäder och stadsdelsnämnderna gör av lägenheter utifrån behov och utrymme och vidareförmedla dem till exploateringskontoret. I samarbete med stadsdelsnämnderna ska boendestödet som tillhandahålls personer som beviljas försöks- och träningslägenheter utvecklas i syfte att stärka brukarperspektivet. Tak över huvudet-garantin ska gälla och arbetet med Bostad först ska stärkas. Den som lever i hemlöshet ska stöd och få en väg tillbaka till ett eget fast boende. Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta som tvingas flytta och äldre i hemlöshet är prioriterade grupper. Kvinnor i hemlöshet är en särskilt utsatt grupp och deras rätt till stöd och hjälp ska säkerställas. Barnperspektivet ska alltid beaktas i stadens arbete med hemlöshet men i synnerhet i ärenden som rör barn i familjer med osäkra boendeförhållanden. Den kommunala bostadspolitik som idag förs riskerar att leda till att fler stockholmare hamnar i osäkra boendeförhållanden. När hyresrätter ombildas, bostadsbyggandet av hyresrätter stannar upp och allmännyttan inte ges förutsättningar att bygga kan staden inte efterleva sitt bostadsförsörjningsansvar. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre.

Frihet från våld och förtryck

Med utgångspunkt i stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska staden förebygga, ge stöd och skydd. Nämnden ska utveckla arbetet för att höja medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck inom stadens verksamheter. Nämnden ska även stödja berörda nämnder så att arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck blir samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Ett särskilt fokus ska ligga på våldspreventiva insatser och arbetet med våldsutövare.

Stödinsatserna vid placering av föräldrar med medföljande barn på skyddade boenden ska vara av hög kvalitet. Skolgång och förskola eller pedagogisk verksamhet för medföljande barn som

bor i skyddade boenden ska säkerställas. Socialnämnden har ett ansvar att tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna trygga detta. Vid oundvikliga uppbrott från förskola och skola ska nämnderna sätta in kompensatoriska åtgärder för att motverka problem som uppbrottet kan medföra. Efter avslutad placering ska staden fortsätta erbjuda stöd till barn, unga och föräldrar.

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett stort arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola oerhört viktiga instanser för att arbetet ska fungera och för att unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp.

Origo är ett länsgemensamt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Genom Origo kan stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer ske. I stadsrevisionens rapport om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck framkom det bland annat att förskolor och grundskolor i de granskade stadsdelarna inte genomfört kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld i den utsträckning som programmet avser. Vi avsätter därför medel i denna budget för att kompetenshöjande insatser ska göras bland förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn. Genom tidiga insatser och ingripanden kan alla barn och unga garanteras en trygg uppväxt.

Stadens relationsvårdscentrum ska erbjuda tillgängliga insatser för våldsutsatta. Nämnden ansvarar för att samordna innehållet i samråd med stadsdelsnämnderna. Samtliga centrum ska ha HBTQ-kunskap och kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd och skydd ska ges till dem som behöver det och skyddade boende ska garanteras. Nämnden ska arbeta för att utöka antalet skyddade boenden och säkerställa att Kruton fortsättningsvis erbjuder stöd och boende för unga kvinnor, män och transpersoner utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Stöd och skydd ska ges till personer som fallit offer för människohandel. Socialjouren, ungdomsjouren och regionkoordinatören mot människohandel utgör viktiga funktioner för stöd till personer som utsatts för människohandel och prostitution.

Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck gäller under år 2020, socialnämnden ska därför i samarbete med kommunstyrelsen ta fram ett nytt program.

Nya stockholmare

I mottagande av nyanlända ska stadens ambitioner vara att ge goda förutsättningar för nyanlända att snabbt etablera sig genom skola, jobb och bostad. Vi vill att stadens arbete ska ha ambitionen att det inte ska ta mer än två år för en nyanländ att komma i arbete efter ankomst till Stockholm.

En snabb etablering på arbetsmarknaden innebär självständighet för individen och underlättar etablering på bostadsmarknaden och i samhället i stort. Intro Stockholm och SHIS Bostäder verksamhet spelar en viktig roll i det initiala mottagandet av de som kommer till Stockholm efter anvisning från Migrationsverket. Nämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen fortsätta arbeta för att modulbostäder som upprättas och andra tillfälliga boenden som används är geografiskt spridda över hela staden. SHIS Bostäders boskola för nyanlända ska utvecklas och arbetet ska intensifieras så att etablering på bostadsmarknaden underlättas och hyreskontrakt omsätts.

För att bidra till en snabb etablering är det viktigt med samverkan både inom staden och externt, till exempel med näringsliv och civilsamhälle. De lokala föreningar som har bildats i områden där nyanlända har fått tillfälliga boenden är viktiga för att underlätta nyanländas etablering. Nämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna uppmuntra och stödja föreningarna som bidrar till integration och möten. Nämndens och stadsdelsnämndernas mottagande och stöd till kvotflyktingar ska ta hänsyn till att kvotflyktingars situation och stödbehov kan skilja sig från andra nyanlända.

Tillsammans med andra nämnder och civilsamhället ska stöd ges till ensamkommande barn och unga för att motverka psykisk ohälsa och säkerställa att de inte hamnar utanför. Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna hålla i arbetet för att ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen ska ges råd och stöd för att kunna etablera sig genom studier och jobb.

Stöd till utsatta grupper

Överförmyndarnämnden har i samarbete med kommunstyrelsen prövat förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter. Utredningen landar i att om en förvaltarenhet ska införas ska förvaltarenheten placeras under en annan nämnd än överförmyndarnämnden då nämnden inte både kan anlita ställföreträdare och samtidigt utöva tillsyn över samma ställföreträdare. Vi ser ett stort behov av att förvaltarenhet införs i Stockholm och vill därför att kommunstyrelsen i samarbete med överförmyndarnämnden och socialnämnden ska utreda och införa förvaltarenhet under socialnämnden.

Nämnden samordnar berörda nämnders och bolagsstyrelserns arbete för utsatta EU-medborgare. Arbetet med att utveckla stödet till utsatta EU-medborgare och tredjelandsmedborgare ska fortsätta, bland annat avseende råd- och stödverksamheten och härbärgesplatser. I nära samverkan med civilsamhället ska nämnden genom EU-teamet verka för att stöd ges till utsatta EU-medborgare i syfte att förbättra deras livssituation. Kvinnor är särskilt utsatta och ska uppmärksammas.

Genom EU-teamets uppsökande arbete och efter samråd med polisen ska ett systematiskt arbete göras för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser. Stadens ska jobba utifrån en nollvision mot olagliga boplatser. Socialnämnden ska i samverkan med kommunstyrelsen och regeringen stärka samarbetet med utsatta EU-medborgares hemländer för att åstadkomma en socialt hållbar situation för målgruppen.

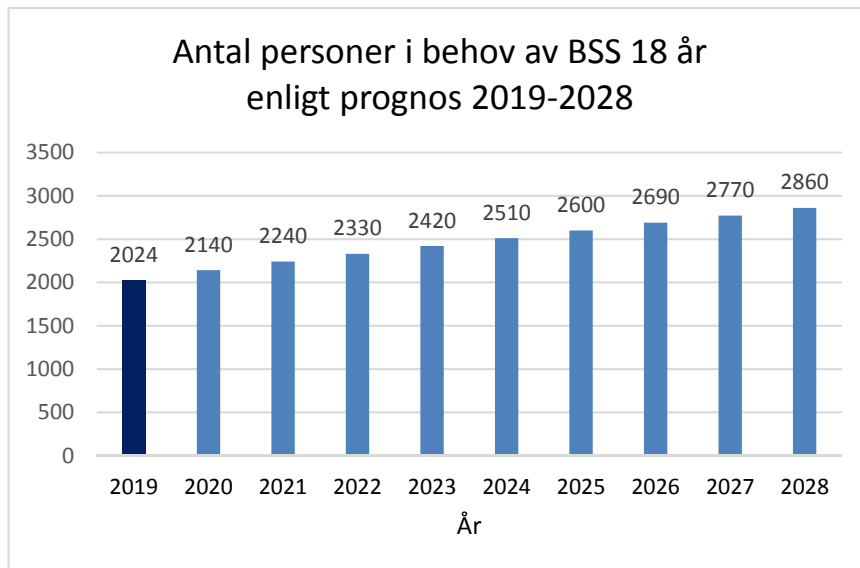
Rätt till stöd och service med god kvalitet

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Inriktningen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning är att identifiera och främja det som skapar delaktighet i samhället och ett självständigt liv. Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice har lett till flexibla bedömningar för användning av ledsagningstimmar. Den enskilde har rätt till insatser av god kvalitet som motsvarar dennes behov oavsett ålder. Staden ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Utgångspunkten är att stärka individen till ett mer självständigt liv. Det är viktigt att säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Med rätt stöd och hjälp kan fler i socialpsykiatriens målgrupper gå över till egen försörjning, praktik eller studier.

Staden kan och ska motverka hälsorisker bland personer med funktionsnedsättning. Vi vill att socialnämnden i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer ska utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter.

Det finns ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen har varit stor i många år och enligt Boendepplanen 2019-2023 kvarstår behovet även de kommande åren. Enligt Swecos prognos kommer behovet av bostäder med särskild service att öka med i genomsnitt 90 personer per år under de kommande tio åren. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens regi och utanför Lagen om valfrihet (LOV). Det är negativt för stockholmare som kan tvingas lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi.

Källa: Prognos över behovet av bostäder med särskild service 2019-2028 Sweco 2019

Under den gångna mandatperioden arbetade staden intensivt med att få fram fler bostäder. Exploateringsnämnden fick i uppdrag att i samband med bostadsexploateringsprojekt säkerställa att projekten kan innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Socialnämnden fick ansvar för att ta fram en årlig stadsövergripande boendepplan utifrån Swecos prognos över behovet av bostad med särskild service och stadsdelsnämndernas egna boendepplaner. På så sätt kunde politiken och förvaltningarna få en överblick över hur behoven ser ut över hela staden. Stadsdelarna förväntades inte längre att ensamma lösa behoven. Vi införde ett nytt stimulansbidrag för kommunala och privata utförare som bygger och startar nya bostäder med särskild service. De åtgärder som sattes in har gjort att Stockholm har kommit en bit på vägen för att möta behoven. Tyvärr ser vi att åtgärderna inte räcker till och att situationen är akut. Bristen på boenden kräver att staden tar ett omtag för att säkerställa att både allmännyttan och privata aktörer får fram LSS-bostäder. För att klara av att möta behovet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning enligt LSS och SoL behövs en samordning på stadsövergripande nivå.

Vi vill att fler LSS-bostäder och gruppboendestäder skapas, både i befintliga fastigheter och i nyproduktion. Ansvar för att bostäder med särskild service beställs flyttas till socialnämnden från stadsdelsnämnderna. En stadsövergripande beställarfunktion möjliggör för staden att på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Samtidigt kan de ekonomiska riskerna för stadsdelsnämnderna minska när behoven kan matchas mot bostäder i hela staden. En beställarfunktion underlättar för kontakterna med privata aktörer, brukarorganisationer och stadens egna nämnder och bolag.

I och med att socialnämnden övertar ansvaret för beställningar av LSS-bostäder och gruppboendestäder ska nämnden i tidigt skede underrätta exploateringsnämnden omfattningen som behöver tillgodoses.

Genom samarbete bygger vi ett Stockholm för alla

I Stockholm finns ett rikt föreningsliv som staden har en långvarig samverkan med. De ideella aktörerna är viktiga samarbetspartner som med sin expertis och sitt nätverk kan bidra till att nya grupper nås och till att stärka stadens sociala arbete. Alla invånare söker sig inte till socialtjänsten när de behöver stöd och hjälp. Skälen kan vara olika men deras rätt att få stöd måste säkras. Föreningslivet utgör ett viktigt komplement för att nå människor i behov. För att säkerställa att de ideella aktörerna får goda och stabila förutsättningar att verka i Stockholm ska stöden utvecklas. Nära och god dialog ska känneteckna stadens samverkan med brukar- och intresseorganisationer.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utarbeta rutiner för att säkerställa personer som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil ska få en första kontakt med staden inom 24 timmar.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, berörda nämnder och aktörer verka för att fler trygghetskontor skapas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om riktlinjerna för ledsagning och ledsagarservice har lett till flexiblere bedömningar för användning av ledsagningstimmar.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden, idrottsnämnden och civilsamhällets aktörer ska utveckla hälsofrämjande insatser och sprida kunskap om tillgängliga aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda hur den stadsövergripande avhopparkerksamheten kan utvecklas i syfte att förbättra incitamenten och skyddet för de som väljer att lämna kriminella gängmiljöer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna fastslå vilka åtgärder som ska implementeras för att likställighet ska råda i öppenvård för barn, unga och familjer.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldreomsorgen ta fram ett nytt program mot hemlöshet och därefter handlingsplaner för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och Region Stockholm verka för att fler familjecentraler kan öppnas för att stärka det tidigt förebyggande arbetet med barn, unga och deras familjer	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska fortsätta att utbilda personal vid stadsdelsnämnderna angående unga lagöverträdare och förbereda socialtjänsten på att kunna arbeta enligt modellen snabbare lagföring.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska fortsätta genomföra kompetenshöjande insatser om könsstämpning genom en särskild utbildning som riktas till personal inom skola, vård och socialtjänst.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska ha en samordnade och styrande roll i stadsdelsnämndernas och arbetsmarknadsnämndens arbete med att permanenta sociala insatsgrupper och ska i det arbetet definiera gränsdragningen mellan sociala insatsgrupper och avhopparkerksamheten samt säkerställa att det finns en tydlig vägledning för hur staden arbetar med respektive målgrupp och verksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna för, och de ekonomiska konsekvenserna av, att införa den så kallade Laholmsmodellen med större flexibilitet inom ledsagning.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska genomföra en översyn av möjligheterna till ledsagning och ledsagarservice för inköp av dagligvaror.	2020-01-01	2020-12-31

Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna centralisera säkerställandet av skyddet för barn och unga vid hemgång från Barnhus Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna implementera resultatet av 2019 års utredning om hur familjehem kan erbjuda studiestöd.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen ta fram en stadsövergripande boendeplan för våldsutsatta där tillgången till akut- och genomgångsbostäder säkerställs i relation till biståndsbehovet	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska inrätta ett förstärkningsteam inom ekonomiskt bistånd.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda hur anhörigstödet till anhöriga drabbade av skjutningar och dödligt våld kan förbättras och se över hur samordningen av stödet med Region Stockholm och Polismyndigheten kan stärkas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en gemensam modell för arbetet med skolsociala team i staden som också kan omfatta hur arbetet kan utvecklas genom att myndighetsutövande socialtjänst kan arbeta mer på plats i skolan/placerar på skolor.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder samt utveckla stödet till placerade barn och vuxna under och efter placeringarna.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden utreda förutsättningarna för att införa en arbetsmetod för att särskilt stödja skolgången för barn och ungdomar som bor på institution med inspiration från Skolfammodellen.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbetet med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen implementera tak över huvudet-garantin i enlighet med den översyn som gjorts.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och berörda nämnder ta fram ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utreda möjligheterna att i samarbete med berörda aktörer inrätta ett länsövergripande centrum för personer som är offer för prostitution, människohandel för sexuella ändamål eller sexuellt våld.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen, miljö- och hälso- skyddsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda och tydliggöra ansvaret gällande tillsyn av försäljning av folköl och tobak.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna inventera och utreda hur samarbetet runt gruppen unga med LSS med kompletterande psykiatriska diagnoser kan utvecklas.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda vilken typ av insatser som ska räknas till sysselsättningsverksamhet inom socialpsykiatrin.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska samordna arbetet med att implementera strategin för att minska risken att barn, ungdomar och unga vuxna dras in i kriminalitet, och stötta utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i deras arbete.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska säkerställa att de skyddade boendena som idag får föreningsbidrag är välinformerade om de förändringar i regelverket som kan komma samt utreda hur staden bäst kan säkerställa att verksamheter för personer utsatta för våld i nära relationer/hedersvåld, så väl genom jourer som skyddande boenden, har förutsättningar att bedriva verksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med att utöka arbetet med Bostad först och fördela fler bostäder för ändamålet samt i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla stödet till deltagarna i Bostad först.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska utveckla ett systematiskt kunskapsutbyte med kriminalvården och statens institutionsstyrelse och verka för en överenskommelse mellan staden och kriminalvården om att socialtjänsten kan möta upp på häkten och anstalter.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska utveckla och stärka arbetet med avhoppare i samverkan med berörda nämnder och bolag, samt arbeta för en breddad avhopparverk-	2020-01-01	2020-12-31

Samhet dels genom att bistå stadsdelsnämnderna i särskilt komplexa ärenden, dels genom att samordna avhopparplaceringar med stark hotbild över hela staden där den föreliggande risken bedöms som hög.		
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram ett förslag till handlingsplan med tillhörande kostnadsanalys för införandet av en enhetlig yrkestitulatur inom LSS-verksamheterna.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska, i syfte att förebygga återfall efter en placering på skyddat boende, arbeta fram en modell för att långsiktigt stärka personer som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och har blivit tvungna att bryta med sin familj. I uppdraget ingår att undersöka möjligheten till samarbete med civilsamhället.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämndens ska i samverkan med universitet och högskolor främja utvecklingen av socialtjänsten och fortsätta utveckla stadens socialtjänstakademi och använda dess samlade kunskap i verksamheten.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden utreda förutsättningarna för ett system för prova-på-studier eller motsvarande, med huvudsaklig inriktning på målgruppen kortutbildade.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och Intro Stockholm utreda hur staden kan utveckla sitt samarbete med andra aktörer för att korta processen innan en nyanländ omfattas av etableringen.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsbolagen ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är och tillsammans med Micasa inventera bostadsbostadsbeståndet utifrån denna definition. Bostadsbolagen ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbart för bostadssökande.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med stadsdelsnämnderna och socialnämnden inrätta en stadsövergripande beställarfunktion för bostäder med särskild service enligt LSS och SoL under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med överförmyndarnämnden och socialnämnden utreda och införa förvaltarens enhet under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsgruppen, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden, inom ramen för handlingsplanen för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare, särskilt arbeta för att säkerställa att alla incidenter av hot och våld mot personalen registreras i stadens incidentrapporteringsystem IA och att drabbad personal upplever att de fått tillräckligt stöd av staden som arbetsgivare.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbetet med socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställa en obruten skolgång för placerade barn.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa, socialnämnden och SHIS Bostäder utreda effekten av de seniorlägenheter som Micasa ställer till SHIS Bostäder förfogande.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna i samverkan med socialnämnden ska initiera dialog med Region Stockholm i syfte att skapa fler hembesöksprogram för förstagångsföräldrar.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med socialnämnden intensifiera arbetet för att rekrytera flera familjehem.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden uppdatera riktlinjer i syfte att säkerställa att inga barnfamiljer placeras på akutboenden som vandrarhem.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna och socialnämnden genomföra kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld bland förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen är i kontakt med barn.	2020-01-01	2020-12-31

Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna tillse att alla skolor har fullständiga elevhälsoteam med god närvaro på skolorna.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelsnämnder har fullständiga elevhälsoteam inriktade mot förskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden utreda förutsättningarna för att flytta SkolFam från socialnämnden till utbildningsnämnden för att samla psykologerna i en elevhälsoorganisation.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtyck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna stärka tillgången till personliga ombud för äldre personer med psykisk ohälsa.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och SHIS Bostäder utreda omfattningen av äldre med psykisk ohälsa och missbruk och återkomma med lämpliga åtgärder för gruppen ifråga, med tyngdpunkt på boendefrågor.	2020-01-01	2020-12-31

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll för att säkerställa ett hållbart samhällsbyggande och för att uppfylla stadens bostadsmål. Nämnden ska ha ett långsiktigt helhetsperspektiv då staden planeras. Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och hållbar stad, med en god offentlig miljö. Nämnden ska i planeringen säkerställa en god balans mellan bostäder av olika storlek, upplåtelseformer och boendetyper, liksom samhällsservice, kommersiell service, kultur, idrott och arbetsplatser i alla delar av staden.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Stadsutveckling som verktyg för att nå social sammanhållning ska tas tillvara och nämnden har en viktig roll i utvecklingen av översiktsplanens fokusområden och strategiska samband. Särskilt fokus ska läggas på stadsmiljön i ytterstaden. Parker och natur bidrar till en levande och trygg stad. Nämnden ska bidra till att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva och resa miljövänligt, minska transporter och bidra till målet om fossilbränslefri stad till år 2040. Nämnden ska planera för en stad anpassad till ett framtida förändrat klimat.

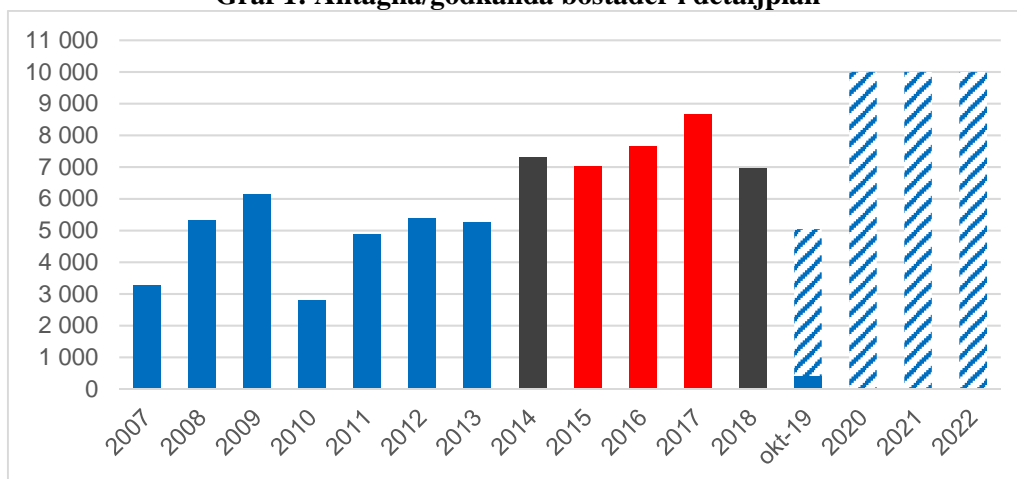
En stad där alla kan bo:

Stadsutveckling och bostadsbyggande är ett verktyg för att öka jämlikheten i staden. Det handlar om att planera och bygga hyresrätter, om att bygga bort fysiska hinder som utgör sociala barriärer mellan olika delar av vår stad och om att säkerställa ett högt bostadsbyggande. På samma sätt som stadsutvecklingen kan främja jämlikhet kan den också bidra till ökad ojämlikhet. Den väg Stockholm nu är på väg att ta med minskat bostadsbyggande, utförsäljning av hyresrätter och en passivitet kring att driva fram nya utvecklingsområden riskerar att skapa en stad som inte håller samman.

Stockholmarna har redan fått uppleva ett förlorat år med det borgerliga styret. Bostadsbyggandet faller och stadens styre lyckas inte få fram detaljplaner eller markanvisningar för nya bostäder. Stockholm ska vara en stad där alla människor kan leva och bo. Ett högt bostadsbyggande är en av stadens viktigaste prioriteringar. Det långsiktiga målet är att bygga 140 000 bostäder fram till 2030 där minst hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Med nuvarande bostadspolitik hotas stadens utveckling och tillväxt på lång sikt. Ledtiderna för byggande är långa och i varje steg av processen måste det säkerställas att tillräckligt med markanvisningar, program och planer antas för att inte bostadsbyggandet kraftigt ska minska.

Ambitiösa bostadsmål är bra men måste alltid efterföljas av reell politik som står i paritet till ambitionerna. Mål som inte ges förutsättningar att nås riskerar att få motsatt effekt då förtroende för politikens vilja och förmåga försvagas. Den styrande majoriteten har som ambition att anta 10 000 bostäder i detaljplan varje år. Vi socialdemokrater tror att det är mål som kan uppnås, men vi vet samtidigt att med den politik som hittills bedrivits från majoriteten är målet inget mer än ett luftslott. I tertiärrapport 2 kan det utläsas att endas 410 bostäder har antagits av det uppsatta målet om 10 000, stadsbyggnadsnämnden skriver samtidigt ner sin prognos för 2019 med närmare hälften [graf 1]. Det är uppenbart att en annan politik måste till för att säkerställa att stadens bostadsmål nås – om inte riskerar unga att inte få sitt första boende, barnfamiljen att inte få nog med plats och äldre inte få ett boende som det går att åldras i.

Graf 1: Antagna/godkända bostäder i detaljplan

Not: År 2007-2013 i blått visar moderatledd majoritet. År 2014 & 2018 i grått visar år av majoritetsskifte. År 2015-2017 i rött visar socialdemokratisk ledd majoritet. Okt-19 i blått visar antal bostäder fram till oktober 2019. Streckade blå staplar visar målsättning eller prognos.

En första bostad är avgörande för möjligheten att påbörja ett eget liv. Idag sker ofta detta inträde i vuxenlivet ofrivilligt sent för många stockholmare. Med den höga takten i bostadsbyggandet, inte minst av hyresrätter, som präglade åren 2014 till 2018 skulle en bostadsgaranti för unga kunnat tas fram. Varje år med minskat bostadsbyggande och utförsäljningar av hyresrätter omöjliggör en sådan nödvändig reform. Med en annan bygg- och bostadspolitik som har högre ambitioner är det dock fortfarande möjligt att under mandatperioden inleda arbetet med att genomföra ungdomsgarantin. Det bör därför fortfarande vara ett uttalat mål för staden att införa denna garanti. Nämnden ska medverka till en garanti som innebär att alla stockholmare som är 18-25 år, som står i bostadskön och som uppfyller inkomstkraven, ska erbjudas ett förstahandskontrakt i Stockholm inom en viss given tid.

Byggnad av hyresrätter är fundamentalt för att kunna erbjuda bostäder som alla kan ha råd med. Att bygga nya hyresrätter i områden som idag domineras av bostadsrätter är prioriterat. Detta ska särskilt främjas i områden med goda kollektivtrafiknära lägen. Det är även viktigt att planera för områden med blandade lägenhetsstorlekar och bostadstyper. Bristen på större bostäder drabbar framförallt barnfamiljers möjlighet att få en bra bostad.

En viktig uppgift för nämnden är planering av bostäder för de grupper som kommunen har ett särskilt ansvar för. Stadens projekt ska innehålla en andel om minst fem procent lägenheter för särskilt boende, med prioriterad inriktning på boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri. Nämnden ska vara en aktiv part i stadens samverkan kring att möjliggöra uppförande av modulhus, initialt avsedda som bostäder för prioriterade grupper.

Vidare ska stadens allmännyttiga bostadsbolag utreda förutsättningarna för att bygga på en till två våningar på befintliga trevåningshus. Vid sådana påbyggnader ska hiss installeras. I samband med sådan ombyggnad kan en tredimensionell fastighetsbildning vara aktuell för att särskilja de äldre våningarna från de nya. De kommunala bostadsbolagen ska i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och äldrenämnden inventera sina bostadsbestånd och utifrån inventeringen utreda var påbyggnader kan göras.

Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldrenämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till anpassade boenden med fokus på ökad tillgänglighet och bra bostadsanpassning.

Planering för en hållbar stad

För att säkra att stadsutvecklingen möter de långsiktiga behoven ska stadsbyggnadsnämnden i samarbete med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, se till att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig och kommersiell service. Det gäller även boenden inom funktionshinderomsorg och socialpsykiatri, förskolor, skolor, idrottsanläggningar, omsorg, kultur, föreningsliv, näringsliv och rekreation som är viktiga beståndsdelar i en fungerande stad. Detta säkerställs övergripande genom översiktsplanen och den bostadsförsörjningsplan som staden tar fram med översiktsplanen och andra centrala dokument, likt boendeplan för äldre, som utgångspunkt

Staden ska i ökad omfattning se till planeringen av erforderliga och kostnadseffektiva verksamhetslokaler. Antalet barn i förskole- och grundskoleålder ökar. Detta ställer höga krav på utbyggnad av förskolor och skolor, samt ändamålsenliga utemiljöer för deras pedagogiska verksamheter. Planering och byggande för dessa ändamål ska redovisas i start-PM som rör bostadsbyggande och löpande följas upp. Nämnden ska bidra till arbetet med samordnad skolplanering, SAMS. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska utveckla former för att effektivisera processen kring byggnation av skolor och förskolor i samverkan med stadsdelsnämnderna, fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och SISAB. Lokaliseringen av skolor ska bidra till att motverka skolsegregation.

Planering ska ta hänsyn till behov av ytor för teknisk infrastruktur som exempelvis återvinningscentraler, masshanteringsytor, krossanläggningar och snöupplag, på kort och lång sikt. Samordningen med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser avseende logistik och teknisk infrastruktur i alla skeden av planering och genomförande ska stärkas.

De stora utvecklingsprojekt som startades föregående mandatperiod i Fokus Skärholmen och Fokus Hagsätra-Rågsved fortsätter. Metoden ska utvecklas och användas i de övriga fokusområden och samband som pekas ut i översiktsplanen. Under året ska byggstart ske för det strategiska sambandet i Spångadalen samt för byggandet mellan Älvsjö-Telefonplan och Fagersjö-Farsta-Hökarängen. Den strategiska styrningen och samordningen av dessa projekt är särskilt viktig i syfte att uppnå stadsövergripande mål och en socialt hållbar utveckling för att minska segregationen i staden.

Nämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning. Förutsättningarna för arbetsplatser ska tydliggöras i nämndens planeringsunderlag, och där marknadsförutsättningar i söderort finns ska kontorsarbetsplatser prioriteras högt. Målet är 100 000 nya arbetsplatser till år 2030. Nämnden ska ta fram etappmål och en indikator som följs upp årligen. Planering för den arbetsplatspotential som finns i Söderort ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Stadens översiktsplan och investeringsstrategi utgör viktiga styrdokument i detta arbete. I de beslut som fattas om stadsutveckling ska planerade arbetsplatser i förhållande till bedömd arbetsplatspotential särskilt analyseras och redovisas.

Den styrande majoriteten har sänkt byggtakten också för studentbostäder. Med bibehållen takt i byggandet hade kötiden till en studentbostad nästan kunnat uttraderas och en studentbostadsgaranti införas. Istället kommer människor återigen tvingas tacka nej till

(S)
SbN:4

sin studieplats på grund av brist på studentbostäder. Detta riskerar skada hela regionens tillväxt och framtida innovationer och forskning.

Mycket av marken i Stockholm består av villaområden. Dessa utgör en viktig markreserv med stor effektiviseringspotential, samtidigt återfinns stora kulturvärden i flera av områdena. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras.

Översiktsplanen pekar ut ett antal trafikstråk som på sikt kan omvandlas från trafikleder till urbana miljöer. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ska aktivt undersöka stadsutvecklingsprojekt där infrastrukturbarriärer kan utvecklas till sådana miljöer.

Senast år 2038 när avtalet för Bromma flygplats löper ut ska området omvandlas till en ny stadsdel med bostäder, arbetsplatser, tunnelbana, skolor, förskolor, idrottshallar och kultur. Vid en nedläggning möjliggörs 30 000-35 000 bostäder för cirka 70 000 nya invånare, och en stadsdel lika stor som Kungsholmen kan skapas. 30 000 arbetsplatser blir också möjliga att förlägga i området. Nämnden ska i nuvarande planering kring flygplatsen ta hänsyn till den kommande stadsutvecklingen på Bromma flygplats. Nämnden ska även aktivt medverka i och vara behjälpliga i processen för att möjliggöra att Bromma flygplats ska kunna avvecklas tidigare än år 2038.

Effektiva processer för fler bostäder och rimliga boendekostnader

Stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta utveckla nya metoder för effektiva processer, såsom större generella detaljplaner och processer där detaljplaner föregår markanvisningar. Nämnden ska under året inleda en planprocess där privata aktörer tar ett större ansvar för planens framtagande, processen ska utvärderas med hänsyn till effektivitet, kostnadspåverkan och kvalitet. Nämnden ska också se över insatser med syftet att höja NKI och kundnöjdheten generellt.

En av de viktigaste utmaningarna för framtiden är att finna framkomliga vägar för att sänka bygg- och boendekostnader. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag med flera fortsätter att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis arbetet med typhus och typplaner. Stadsbyggnadsnämnden ska säkerställa att bostadsbolagens mål för antal bostäder i Stockholmshus kan nås och medverka till dess fortsatta utveckling. Staden ska även hörsamma önskemål om att bygga koncepthus och se hur principer för dessa kan implementeras även för bolag utanför allmännyttan.

Med en nationell ekonomi och bostadsmarknad som fluktuerar är det viktigt att staden tar sitt ansvar för att skapa stabilitet. Nämnden ska därför verka för att en hög bostadsbyggnadstakt ska kunna bibehållas genom konjunkturcykler, bland annat genom ett ökat tillskott av hyresrätter och genom att planera för och investera i större stadsutvecklingsprojekt. Staden måste motverka och vända den nedgång i bostadsbyggandet som skett under 2019, detta för att inte försämra regionens konkurrenskraft och attraktivitet.

Stadsbyggnadsprocessen bygger på förankring och samråd i flera steg. Effektiva och transparenta processer med god dialog i ett tidigt skede är en nyckelfaktor för att nå stadens mål. Möjligheten att anpassa processer och effektivisera hanteringen genom digitalisering är stor. Även nya visualiseringsmöjligheter blir en viktigare del för att skapa förestående och förbättringar i den fortsatta stadsutvecklingen. Därför ska särskilt fokus läggas på ökade insatser gällande digitala planerings- och dialogverktyg. Även digitaliseringsinsatser för att höja medarbetarnas nöjdhet och minska sjukskrivningar samt

vägar för att förbättra NKI bör beaktas.

Planering för social hållbarhet

Stockholm ska växa som en sammanhängande, klimatsmart och hållbar stad, med en god offentlig miljö. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för trygga, attraktiva och inkluderande offentliga rum. Stadsplaneringen ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv och för att skapa generationsöverskridande mötesplatser. De unika karaktärer och kvaliteter som finns i stadsdelarna ska utvecklas och kompletteras, och kulturhistoriska värden såväl i innerstaden som i ytterstaden ska beaktas.

Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden, exempelvis Tensta centrum, Rågsveds centrum och Vårbergs centrum. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder och bolagsstyrelser intensifiera arbetet med att stärka lokala centrum genom att se över hur exploatering av intilliggande mark kan skapa förutsättningar för upprustning och ombyggnationer i centrummiljöerna. Planprocessen för dessa typer av omvandlingar ska prioriteras för att skapa goda förutsättningar för effektiva genomföranden.

Nämnden ska arbeta för att koppla samman ytterstadens stadsdelar med varandra och omgivande kommuner, och prioritera de tio strategiska samband som pekas ut i översiktsplanen. Initiativet med det kommunöverskridande arbetet som finns gällande Järvafältet ska utvecklas och formaliseras.

Planeringen ska sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Detta arbete ska ske med tydlig koppling till slutsatserna i hållbarhetskommisionens slutrapport - Färdplan för ett Stockholm för alla, och genom att beakta det som framkommer i stadsdelsnämndernas lokala utvecklingsprogram. Nämnden ska, i samverkan med exploateringsnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd, fortsätta att utveckla Fokus Skärholmen till ett profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling.

I den växande staden behövs grundläggande planering för viktiga grönytor och grönområden. När planering inleds för större stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att en tidig bedömning av påverkan på miljön som helhet görs i samråd med miljöförvaltningen

Klimatsmart stadsutveckling

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i planeringen av en klimatsmart stad. Nämnden ska sträva efter att skapa fysiska strukturer som gör det lätt att leva miljövänligt och minska klimatpåverkan. Nämndens arbete ska syfta till ett mer hållbart resande och hållbara transporter och planeringen ska syfta till att minska privatbilismens andel och främja andra färd sätt. Byggande i goda befintliga kollektivtrafiklägen och lägen där planering av nya kollektivtrafikförbindelser pågår ska prioriteras. Flexibla parkeringstal ska tillämpas, med målsättningen att främja mobilitetstjänster och minska behovet av att bygga nya parkeringsplatser. *Strategin för ökad cykling i Stockholms stad* ska beaktas i planering och utveckling av nya och befintliga områden.

Stadsbyggnadsnämnden ska beakta effekter av ett förändrat klimat i sitt arbete och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning. Åtgärder för att hantera översvämningens risker och risker kopplade till värmeböljor behöver vidtas i planprocessen. Stadens

skyfallsmodell ska beaktas i stadsplaneringen. Nämnden ska fortsatt arbeta med implementeringen av stadens dagvattenstrategi. Arbetet ska även ta hänsyn till föroreningsaspekter.

I arbetet med att bli en fossilbränslefri stad till år 2040 behövs ett brett antal åtgärder och insatser för att minska beroendet av fossil energi. Många fastighetsägare tar idag initiativ för att själva sätta upp solceller. För att långsiktigt möjliggöra byggandet av fler solceller ska stadsbyggnadsnämnden ta fram riktlinjer kring uppförandet av solceller som väger in takfärg och andra kulturhistoriska aspekter. Stadsbyggnadsnämnden ska informera och ha ett utbyte med de företag och aktörer som är verksamma inom branschen för solenergi för att stimulera teknikutveckling och innovation i linje med de föreslagna riktlinjerna.

Stadsbyggnadsnämnden har en viktig roll i att optimera och möjliggöra framtida energilösningar oavsett om detta innebär planering för fjärrvärme eller solceller. Stadsbyggnadsnämnden ska verka för att möjliggöra utvecklingen av laddinfrastruktur som kräver utrymmesplanering och bygglov. Vid ny- och ombyggnation ska nämnden sträva efter att byggföretag och fastighetsägare installerar fastighetsnära källsortering.

Kostnadsmedveten stadsutveckling

Stadens finansiella resurser är begränsade. En växande stad ställer krav på förmågan att prioritera. Nämnden ska arbeta utifrån investeringsstrategin och i verksamhetsplanen redovisa hur den tillämpas i prioritering av detaljplaner. En god kostnadsmedvetenhet är avgörande. Det är viktigt att planeringen görs så att kostnader kan hållas nere i alla projekt, inte minst för att möjliggöra en positiv utveckling i ytterstaden. Med andra berörda nämnder ska stadsbyggnadsnämnden utveckla arbetsformer, rutiner och instrument för områdesplaneringen i syfte att öka insynen och stärka samverkan med ansvariga nämnder och bolagsstyrelser samt säkerställa en hållbar utbyggnad av staden

Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med berörda nämnder och bolagsstyrelser i planeringen säkerställa att driftekonomiska perspektiv beaktas vid val av lösningar. Byggnation av exempelvis skolor och idrottsplatser behandlas i ett tidigt skede i planeringen så att ändamålsenliga lokaliseringar kan erhållas till rimliga kostnader för mottagande nämnd.

Det är viktigt att staden så långt det är möjligt uppnår full kostnadstäckning för nedlagt arbete i stora infrastrukturprojekt. Förhandlingar mellan staden och regionen kring markfrågor, gränssnitt och finansiering kopplat till de avtal som tecknas bland annat om tunnelbaneutbyggnad har hög prioritet. Stockholm ska prioritera en tidigareläggning av tunnelbaneutbyggnad. I planeringen ska stadsbyggnadsnämnden beakta detta och de åtaganden staden gjort inom ramen för 2013-års Stockholmsförhandling och Sverige-förhandlingens Storstad Stockholm.

Demokratisk planering

För att stadens fysiska miljö ska utvecklas med bästa resultat ska invånarnas lokalkunskap, åsikter och idéer tas tillvara. Stockholmarna ska engageras i översikts-, områdes- och detaljplanering. Stadsbyggnadsnämnden ska särskilt arbeta för att öka deltagandet i ytterstaden och bland grupper som vanligtvis inte deltar i dialoger. I planeringen av nya stadsdelar såväl som kompletteringsbebyggelse ska ett jämställdhetsperspektiv inkluderas och redovisas. Det är också viktigt att barnets perspektiv säkerställs i stadsplaneringen genom bland annat barnkonsekvensanalyser, detta som steg i införandet av barnkonventionen som lag. Nämnden ska också inkludera ett äldreperspektiv i planeringen.

Stadsbyggnadsnämnden ska, tillsammans med berörda nämnder, i vissa exploateringsprojekt fortsätta arbetet med att utveckla en utökad medborgardialog i ett tidigt skede. Dialoger ska följas upp och utvärderas med särskilt fokus på vilka grupper som deltar samt vilka effekter delaktigheten har. Återkoppling till deltagarna är en viktig del av arbetet. Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna som steg i arbetet med breddad medborgardialog identifiera platser för insatser, upprustning eller ombyggnad av stadsmiljön. Detta innebär mindre insatser med stort värde som boende själva uppmärksammar som värdefulla att se över.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis i arbetet med typhus och typlaner.	2020-01-01	2021-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafiknämnden och berörda stadsdelsnämnder ska driva en utveckling av prioriterade centrummiljöer, exempelvis Tensta centrum, Hagsätra-Rågsveds centrum, Hässelby gårds centrum och Vårbergs centrum, utifrån arbetssättet som användes för utvecklingen av Sätra centrum.	2020-01-01	2021-12-31
Socialnämnden ska genomföra en översyn av möjligheterna till ledsagning och ledsagarservice för inköp av dagligvaror.	2020-01-01	2021-12-31
Stadsbyggnadsnämnden ska i samarbete med exploateringsnämnden ta fram arbetssätt för att säkerställa att även stadens villaområden, särskilt i kollektivtrafiknära lägen och på lämpliga platser, kan kompletteras och utvecklas.	2020-01-01	2021-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inleda arbetet med en bostadsgaranti för unga.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokalerna och musikscener i staden.	2019-01-01	2019-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och stadens bostadsbolag se till att det strategiska sambandet Tensta, Rinkeby och Bromsten byggstartas, genomföra programarbete för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö samt genomföra programarbete för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2019-01-01	2019-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Stadshus AB, bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utvärdera och utveckla Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldrenämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
SbN:8

Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshantering.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillämpa arbetssättet med socialt värdeskapande (SVA) i alla projekt och i alla skeden av stadsbyggnadsprocessen.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden inrätta två nya Stockholmsrum, en i söderort och en i västerort, samt komplettera befintligt Stockholmsrum i Kulturhuset så att den inkluderar hela staden.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden utreda möjligheten att styra lägenhetsstorlekar i planprocessen och markanvisningar utifrån efterfrågan på bostadsmarknaden gällande lägenhetsstorlekar och boendekostnad.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska utvärdera de gröna parkeringstalen i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och andra berörda nämnder arbeta för att tidigarelägga stadsutvecklingsprojektet Bromma parkstad och därmed verka för en nedläggning av Bromma flygplats och fokusering av flygtrafiken till Arlanda.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden driva en utveckling av Kista busstorg tillsammans med berörda externa aktörer.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB ska intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och fastighetsnämnden utreda hur staden kan underlätta för kulturaktörer att tillfälligt nyttja rivningsfastigheter och outnyttjade platser genom exempelvis generös markupplåtelse, tidsbegränsade bygglov, differentierade upplåtelseavgifter och tydlig kommunikation.	2020-01-01	2020-12-31

Trafiknämnden

Trafiknämnden bidrar till att Stockholm har ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan. Ett väl fungerande trafiksystem är avgörande för en växande stad med högt bostadsbyggande. Nya bostäder ska byggas i goda befintliga kollektivtrafiklägen, i lägen där ny infrastruktur planeras samt i lägen som möjliggör gång och cyklande som naturliga transportsätt i vardagen.

Nämnden ska arbeta för ökad framkomlighet. Prioritet ska ges till kapacitetsstarka och klimatsmarta transporter som gång-, cykel- och kollektivtrafik samt nyttotrafik. Privatbilismens andel ska minska och fordonstrafiken måste reduceras för bättre miljö och ökad framkomlighet. Nämnden ska planera för förändringar i stadens infrastruktur så att staden uppnår klimatmål, miljökrav, ökad trafiksäkerhet och ökad tillgänglighet. Befintlig infrastruktur ska underhållas löpande.

Stadens offentliga rum ska genom sina olika funktioner och kvaliteter bidra till en levande och trygg stad för alla stockholmare. Nämnden har ett stadsövergripande ansvar för utveckling av stadens parker och grönområden. Nämnden är även ansvarig för renhållning av gator och torg. Stockholm ska vara en ren stad och städningen ska vara likvärdig i hela staden.

En hållbart växande stad

Trots en lovande utveckling med fler miljöbilar och biobränslen fortsätter vägtrafiken och dess utsläpp att öka. Av de territoriella utsläppen i Stockholms stad kommer hela 42 procent från transporter och utsläppen från transporterna ökar. Att arbeta för att vända denna trend är en av trafiknämndens viktigaste uppgifter.

Genom att prioritera kapacitetsstarka trafikslag som gång, cykel och kollektivtrafik kan fler människor klara sin mobilitet utan att behöva använda bilen. På så sätt kan klimatpåverkan minskas och gaturummet bli mer inbjudande. Det kräver investeringar och prioriteringar. Samtidigt måste fordonsflottan ställas om och fossila bränslen fasas ut. Trafiknämndens arbete med framkomlighet behöver växla upp så att fler kommer fram i tid.

Tunga transporter står för ca 23 procent av trafikens koldioxidutsläpp. Mer än hälften av all godsmängd i länet består av masshanteringstransporter och prognoserna är att de kommer att öka ytterligare. Med en förändrad längdbegränsning så att massgodstransporter tillåts med fordon upp till 15 meter, istället för dagens 12 meter, skulle antalet transporter av massgods nästan halveras. Även utsläppen skulle i det närmaste halveras. Stockholms stads lokala trafikföreskrifter ska därför ändras så att massgodstransporter upp till 15 meter tillåts inom Stockholms stad. Dessutom bör pråmar användas i större utsträckning för att frakta bort stenmassor, exempelvis vid stora tunnelbyggen.

Nyttotrafiken får med fler digitala tjänster och ökad e-handel en allt större roll. En av förklaringarna till den ökande vägtrafiken och de ökande utsläppen är allt fler lätta lastbilar. Samordningen för dessa transporter måste öka och satsningar på mer effektiva och miljövänliga varustransporter måste ske. Varustransporterna ska minska genom samlastningscentraler. Trafiknämnden ska utreda möjligheter för obligatorisk samlastning. Nämnden ska i samverkan med godstransportbranschen öka off peak-leveranserna, det vill säga nattliga leveranser med tysta elfordon.

Kollektivtrafik är ett smart sätt att öka transporteffektiviteten samtidigt som utsläppen minskar och gatumiljön blir trevligare tack vare minskad trängsel. Det är dessutom en investering som framförallt gynnar dem med lägre inkomster, även om den är bra för

alla. Men vi kan inte förvänta oss att människor ställer bilen om bussen inte går i tid och spårvagnen är överfylld.

Nämnden ska aktivt arbeta för utbyggd kollektivtrafik, exempelvis en ny tunnelbanelinje med sträckan Hässelby-Vällingby-Bromma parkstad-Alvik och vidare anslutning söderut. Andra viktiga projekt är att tunnelbanan Fridhemsplan-Älvsjö byggs ut hela vägen till Fagersjö. Utbyggnaden av tunnelbanan mellan Älvsjö och Fridhemsplan bör dessutom tidigareläggas genom att staden förskotterar medel till projektet.

Det behövs en offensiv framkomlighetssatsning för bussarna. Busstrafiken ska prioriteras i hela staden, till exempel genom fler busskörfält på lämpliga sträckor, bättre trafikövervakning och ökad prioritering i trafiksignaler. Framkomligheten ska också öka genom intensifierade kontroller av trafikordningsplanerna som reglerar vägarbeten i staden, fler utfärdade sanktioner mot trafikstörande projekt som sker utan tillstånd samt förstärkt systematisk framkomlighetskontroll för att beivra blockerande felparkerade bilar eller andra uppställda fordon. Under året ska stadens framkomlighetsstrategi revideras.

För att få fler att åka kollektivt istället för att ta bilen, och inte bara att fler väljer kollektivtrafiken framför gång och cykel, krävs även åtgärder för att minska bilismen i områden där kollektivtrafiken är ett alternativ. I innerstaden finns alla möjligheter att välja kollektivtrafik eller gång för att transportera sig. Med minskad trängsel och bilism blir det också tryggare att cykla. I förslaget till trafik- och gatumiljöplan för city finns konkreta åtgärder för att göra city mer attraktivt att vistas i för stadens invånare. Genom att ta en del ytor i anspråk som idag används av biltrafiken kan de yt- och transporteffektiva trafikslagen främjas och de offentliga rummen (gator, torg, platser och parker) utvecklas. Det handlar om att stänga av biltrafik från vissa gator, till exempel vid Gustav Adolfs torg, och om att minska antalet gatuparkeringar för att ge plats för cykelparkeringar eller uteserveringar. Liknande analyser bör göras för fler delar av innerstaden och fler trafik- och gatumiljöplaner ska tas fram. Andra viktiga åtgärder för att minska privatbilismen och göra staden mer attraktiv handlar om att minska skillnaden i parkeringsavgift mellan gatumark och tomtmark i syfte att styra över parkeringen till garage. Avgiften för besöksparkeringar ska höjas med 2 kronor per timme i taxeområde 1, 2 och 3. Målet är att öka andelen lediga parkeringsplatser i gatumark till 15 procent, i enlighet med stadens parkeringsstrategi.

Med smart planering för fossilfria bilpooler skulle antalet bilar kunna minska kraftigt utan att ingreppet i människors rörelsefrihet blir särskilt stort. Trafiknämnden ska pröva frågan om att införa kollektivtrafik- och samåkningskörfält på lämpliga trafikleder i staden. På så sätt får ensamma förare lämna plats åt människor som väljer att samåka. De gröna parkeringstalen måste utvärderas i syfte att se om de gör det tillräckligt attraktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplatser vid nybyggnation.

Klimatomställningen av transportsektorn handlar till stor del om elektrifiering. Idag finns dock kapacitetsbrist i Stockholms elnät, främst på stamnäts- och regionnätssnivå. Bristerna handlar om att hantera höga effekter, inte total energimängd. Staden behöver en proaktiv strategisk planering för elnätet. Det kan inte hänvisas till marknaden. En infrastruktur för laddning av elbilar behöver byggas upp. Det behöver planeras för laddplatser i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter. Laddning behöver utvecklas tillsammans med näringslivet med målet om 4 000 nya laddplatser till år 2022.

Transporterna i Stockholm ska bli helt fossilfria senast till år 2040. Under en övergångsperiod kommer biobränslen behövas innan fordonsflottan är elektrifierad. Ett viktigt verktyg skulle vara att kunna differentiera trängselskatten och parkeringsavgifterna i syfte att göra det dyrare att köra med fossila drivmedel i staden. Trafiknämnden bör

arbeta aktivt för nödvändiga lagändringar så att staden kan börja använda dessa verktyg. Differentieringen bör i första hand införas för lätta och tunga lastbilar men på sikt även för personbilar.

Luftkvaliteten i Stockholm har länge varit en högt prioriterad miljöfråga. I januari 2021 kommer miljözonsreglerna för tunga fordon att skärpas rejält. Det är en viktig åtgärd som kommer innebära att halterna av kvävedioxider nästan halveras i Stockholms innerstad. För att de skärpta miljözonsreglerna ska få tänkt effekt krävs att alla företag följer reglerna. Idag saknas effektiva verktyg för att hindra tunga fordon som kör olagligt i miljözonen. Det finns dock ett sätt att enkelt bli av med de olagliga transporterna: genom att registrera och straffbelägga fordonen. Trafiknämnden ska uppvakta relevanta aktörer och arbeta för att trängselskattportalerna ska kunna användas för att registrera och straffbelägga fordon som bryter mot miljözonsregler. Nämnden ska också följa upp och utvärdera miljözon klass 2 på Hornsgatan.

Nämnden ska fortsätta genomföra energieffektiva reinvesteringar i stadens belysning och andra tekniska anläggningar som minskar energianvändningen och driftkostnaderna.

Grön, trygg och levande stadsmiljö

Det offentliga rummet är stockholmarnas gemensamma vardagsrum. Vi umgås, rör oss, roar oss, äter, dricker och leker i det offentliga rummet. Vi spenderar allt mer tid på gemensamma platser. Välfungerande, trygga och inbjudande parker, torg och gator skapar förutom livskvalitet också fler möten i vardagen. Genom att träffas i det offentliga rummet får vi större förståelse för varandra. Nämnden ska prioritera arbetet för en tryggare och säkrare utemiljö, exempelvis genom förbättrad belysning, parkmöbler och växtbeskärningar, med fokus på de mest otrygga platserna. Alla har rätt en stadsmiljö som är ren och hel.

I ytterstaden finns centrummiljöer som upplevs som otrygga, skräpiga och nedgångna – till och med bortglömda. En trygg stad som fungerar är själva kärnan i samhällskontraktet. När vissa delar av staden lämnas efter behövs en annan politik. I Fokus Skärholmen har en ny framgångsrik metod för utveckling av centrummiljöer tagits fram. Tillsammans med privata fastighetsägare, stadens berörda förvaltningar samt boende och aktörer i närområdet kommer Sättra centrum att omvandlas till en trygg, levande och tilltalande plats. Denna arbetsmodell behöver tillämpas på fler centrummiljöer i staden. Nämnden ska delta i stadens arbete med att identifiera, prioritera och driva utvecklingsprojekt av centrummiljöer i ytterstaden. Trafiknämnden ska överta ansvaret för torghandelsverksamheten. Torgen ska upplevas som trivsamma, städade och trygga. Tillsynen av torgverksamheten ska stärkas.

Rätten till ett välfungerande offentligt rum ska gälla alla stockholmare och därför krävs idag särskilda satsningar på ytterstaden. Inte minst måste städning och underhåll förbättras. Därför satsas 15 miljoner kronor extra på att förbättra städningen och underhållet i hela staden med fokus på ytterstaden. Trafiknämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna prioritera lokala åtgärder för ökad trygghet och trivsel med fokus på de mest otrygga platserna i hela staden. Åtgärderna kan handla om belysning, parkmöbler, skräpkorgar, siktförbättring, förebyggande av nedskräpning samt klotter och annan skadegörelse. Städning och tömning av offentliga papperskorgar samt klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Nämnden ska bistå i arbetet med att ta fram en handlingsplan för att minska klotter samt en handlingsplan för stadens arbete med skadedjursbekämpning.

Under den förra mandatperioden startade satsningen Grönare Stockholm. Under året ska arbetet med Grönare Stockholm fortsätta för att öka tillgången till rekreationsområden

och på så sätt även öka tryggheten, utveckla det offentliga rummet och bidra till en stad som håller ihop. Satsningarna stärker även klimatanpassning, ekologiska värden och gröna kopplingar och samband.

Stockholm är en stad med naturen in på knuten. Det gör inte bara Stockholm till en mycket vacker stad utan fyller också en viktig ekologisk funktion. I ett förändrat klimat med fler värmeböljor och fler skyfall får stadsgrönskan en viktigare roll att fylla för att mildra klimatförändringens effekter. Därför behöver stadens gröna infrastruktur utvecklas och investeringar göras i hela staden. Fler investeringar behövs också för att minska risken för översvämningar i staden, åtgärder som också fungerar som kolsänkor som minskar Stockholms klimatpåverkan. Nämnden ska kontinuerligt öka andelen perenna rabatter som främjar pollinatörer, inom ramen för strategin för biologisk mångfald.

Stockholms närhet till vatten och strategiska läge som en nod i mötet mellan Östersjön och Mälaren har historiskt sett varit en grund för Stockholms ekonomiska utveckling. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och våra besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreatiomsområden. Trafiknämnden ska tillsammans med berörda nämnder tillgängliggöra stadens kajer till attraktiva promenadstråk, i enlighet med stadens kajstrategi.

Sommargåtor och sommartorg bidrar till ett dynamiskt gatuliv och en mer levande stad. Platser och former för sommaråtor och sommartorg måste utvecklas i samråd med näringsidkare, tillståndsgivare och boende. Även arbetet med gågator ska utvecklas. Sammanhängande gångstråk ger ökade vistelsevärden och gör det enklare att promenera. Fler sammanhängande gångstråk ska tillskapas.

Att öka trafiksäkerheten ska vara en viktig prioritering. Alla människor ska kunna känna sig trygga i trafiken. För detta krävs både att samspelet mellan trafikanter fungerar och att trafikmiljöerna byggs på ett trafiksäkert sätt. Fler trafikseparerade cykel- och gångbanor och ökad efterlevnad av hastighetsgränser skapar en tryggare trafik där färre dör eller skadar sig. Nämnden ska vara pådrivande för att fler hastighetskameror (ATK) installeras där hastighetsefterlevnaden är som sämst i staden. Geofencing för hastighetsefterlevnad av stadens tjänstebilar ska införas där det är tekniskt möjligt, senast till år 2021.

Fotgängare utgör den största andelen av olycksstatistiken. Oskyddade trafikanter, det vill säga trafikanter som inte färdas bakom något skyddande hölje, är överrepresenterade i trafikskadestatistiken generellt och i synnerhet bland de omkomna. Äldre kvinnor är mest drabbade trots att de utgör en relativt liten del av Stockholms invånarantal. För att minska antal omkomna och svårt skadade i trafiken behöver mer göras när det kommer till oskyddade trafikanter. Trafiknämnden behöver därför ta fram ett nytt trafiksäkerhetsprogram med särskilt fokus på oskyddade trafikanter. Trafiksäkerhetsprogrammet bör även kompletteras med en redovisning och analys av trafikolyckornas omfattning och samhällskostnader i Stockholmstrafiken. Nämnden bör också ta fram en analys av klimatförändringarnas påverkan på antalet trafikolyckor för oskyddade trafikanter, främst under vinterhalvåret.

Stadens vinterväghållning har idag svårt att hantera extremväder i form av snömängder bortåt en halvmeter på ett par dygn. Klimatförändringarna kan dock innebära att sådana "snökanoner" blir mer vanligt förekommande. En annan konsekvens av klimatförändringarna är kombinationen av mer omfattande nederbörd och snabba växlingar i temperatur. Regn på kvarvarande snö resulterar i isbelagda gångbanor vilket i sin tur leder till många benbrott och andra olyckor bland oskyddade trafikanter. Trafiknämndens strategi vid exceptionella väderförhållanden behöver utvecklas.

Vinterväghållningen har framgångsrikt utvecklats med sopsaltning av cykelbanor, vilket under vintern har resulterat i fina och rena cykelbanor i innerstaden. Samtidigt har motsvarande gångbanor varit i mycket dåligt skick. Vinterväghållningen för gångtrafikanter måste förbättras. Trots detta omfattar 2018 års upphandling av kommande års vinterväghållning ingenting om att gångbanor ska kunna sopsaltas samtidigt som cykelbanorna. I upphandlingen ingår inte heller teknikutveckling för särskilda sopsaltningsmaskiner som fungerar på trottoarer. Detta är inte acceptabelt.

Trafiknämnden ska införa ett jämförelsedistrikt för vinterväghållning genom att driva det i egen regi. Kontrollen av vinterväghållningen och barmarksrenhållningen måste skärpas.

Elsparkecyklarna innebär för många stockholmare något positivt. Det gör det enklare för många personer att ta sig från en plats till en annan. Själva förflyttningen är också fossilfri, vilket även det är positivt. Samtidigt finns det problem med elsparkcyklarna som blir alltmer uppenbara. Framkomligheten som för somliga förbättras av elsparkcyklarna försämras för många andra. Den ökande otrygghet som många upplever till följd av ökad nedskräpning är ytterligare en negativ aspekt. Dessutom är produktion och insamling allt annat än fossilfria. Det finns också farhågor om att elsparkcyklarna kommer att innebära stora problem för vinterväghållningen.

För att elsparkcyklar ska kunna bli ett positivt transportmedel krävs att staden använder gällande regelverk så som ordningslagen, lag och förordning om flyttning av fordon samt lokala trafikföreskrifter. Att kunna flytta bort trafikfarligt placerade cyklar är nödvändigt men kommer på lång sikt inte vara tillräckligt för att skapa ordning och reda i stadsmiljön. Staden behöver också ta ut en avgift för upplåtelse av kommunal mark för näringsverksamhet och ställa krav på tydliga uppställningsplatser. Staden behöver tillämpa likabehandling mellan olika kommersiella aktörer när det gäller att driva näringsverksamhet på kommunal mark. Staden ska ta ut avgifter enligt de principer som kommunfullmäktige lagt fast.

Säkerhetsarbetet ska förstärkas genom ökat fokus på systematik och förebyggande arbete, bland annat avseende terrorhinder.

Tillgänglighetsperspektivet ska integreras i verksamheten och hinder för dem som tar sig fram i till exempel rullstol, med rullator och barnvagn ska undanröjas.

För att ligga i framkant i teknikutvecklingen ska smart trafikstyrning möjliggöras genom att följa och mäta trafikflöden med hjälp av uppkopplade installationer så som trafikljus. Nämnden ska därför tillsammans med kommunstyrelsen och Stokab planera för och tillgängliggöra trafikljus och andra installationer för fiberdragning.

Trafiknämnden ska utveckla appen Tyck till för en bättre dialog med allmänheten, bland annat genom att lägga till flera språk. Kunskapsunderlaget som inkommer främst genom Tyck till-appen ska systematiseras för att användas i att utveckla stadsmiljöarbetet.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Trafiknämnden ska delta i Vinnova-projektet Urban Drone Testbed för att utreda en säker infrastruktur för drönare i stadsmiljö.	2020-01-01	2020-12-31

Trafiknämnden ska genomföra ett testprojekt av diagonala övergångsstäl- len med allgrönt.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska genomföra ett testprojekt för infärgade cykelbanor på utvald plats i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnd- erna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndsövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och in- novativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnd- erna ta fram en handlingsplan för att minska klotter i staden samt, om möj- ligt, samverka med privata fastighetsägare.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ta fram ett stadsövergripande trädmål.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska påbörja arbetet med en ombyggnation av Brommap- lansrondellen för ökad framkomlighet för samtliga trafikslag.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska samarbete med stadsdelsnämnderna kontinuerligt utöka andelen perenna rabatter som främjar pollinatörer, inom ramen för strategin för biologisk mångfald.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska ta fram ett nytt trafiksäkerhetsprogram med särskilt fo- kus på oskyddade trafikanter med en redovisning och analys av trafikolyck- ornas omfattning och samhällskostnader samt en analys för klimatföränd- ringarnas påverkan på antalet trafikolyckor för oskyddade trafikanter, främst under vinterhalvåret.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska ta initiativ till att hitta en lösning för att hanteringen av byggsäckar sker i enlighet med regelverket och att ansvarig kan identifieras.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska uppdatera Stockholms stads lokala trafikföreskrifter så att massgodstransporter upp till 15 meter tillåts inom Stockholms stad.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska utreda möjligheter för obligatorisk samlastning i lämp- liga områden, med beaktande av samhällsekonomiska och miljömässiga vinster.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska utveckla appen Tyck till för en bättre dialog med all- mänheten, bland annat genom att lägga till flera språk.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska utveckla metoder för uppföljning av 24-timmarsgaran- tin.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska utvärdera genomförda trafikminskningsinsatser och fö- reslå nya.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden och trafiknämnden ska genomföra pilotprojekt med eldrivna arbetsmaskiner.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med trafiknämnden tillämpa och ut- veckla driftsnyceltal i planeringsprocessen för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar samt öka förutsägbarheten i kost- naderna för framtida drift av nya områden.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden ska ut- värdera de gröna parkeringstalen i syfte att se om de gör det tillräckligt at- traktivt för byggherrar att prioritera eldrivna bilpooler före parkeringsplat- ser vid nybyggnation.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlo- kaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- nämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och trafiknämnden ta fram en stadsövergripande masshanteringsstrategi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden, stadsbygg- nadsnämnden och trafiknämnden driva en utveckling av Kista busstorg till- sammans med berörda externa aktörer.	2020-01-01	2020-12-31

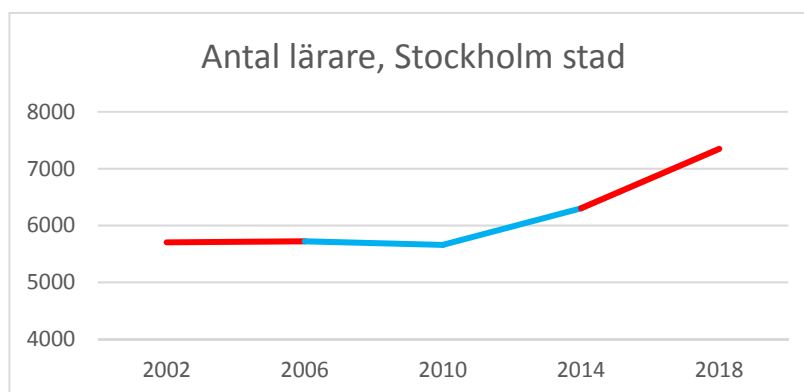
Utbildningsnämnden

I Stockholm ska alla elever ges de bästa förutsättningarna att lära, utvecklas och klara kunskapsmålen oavsett bakgrund. Så läggs grunden för ett liv där de egna ambitionerna och drömmarna kan bli verklighet. Skolan ska ge alla elever likvärdiga förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap och bli behörig till fortsatta studier. Skolans arbete ska präglas av höga förväntningar och ett väl fungerande individualiserat stöd så att alla elever får en skolgång präglad av lust till lärande och uppnådda kunskapsmål.

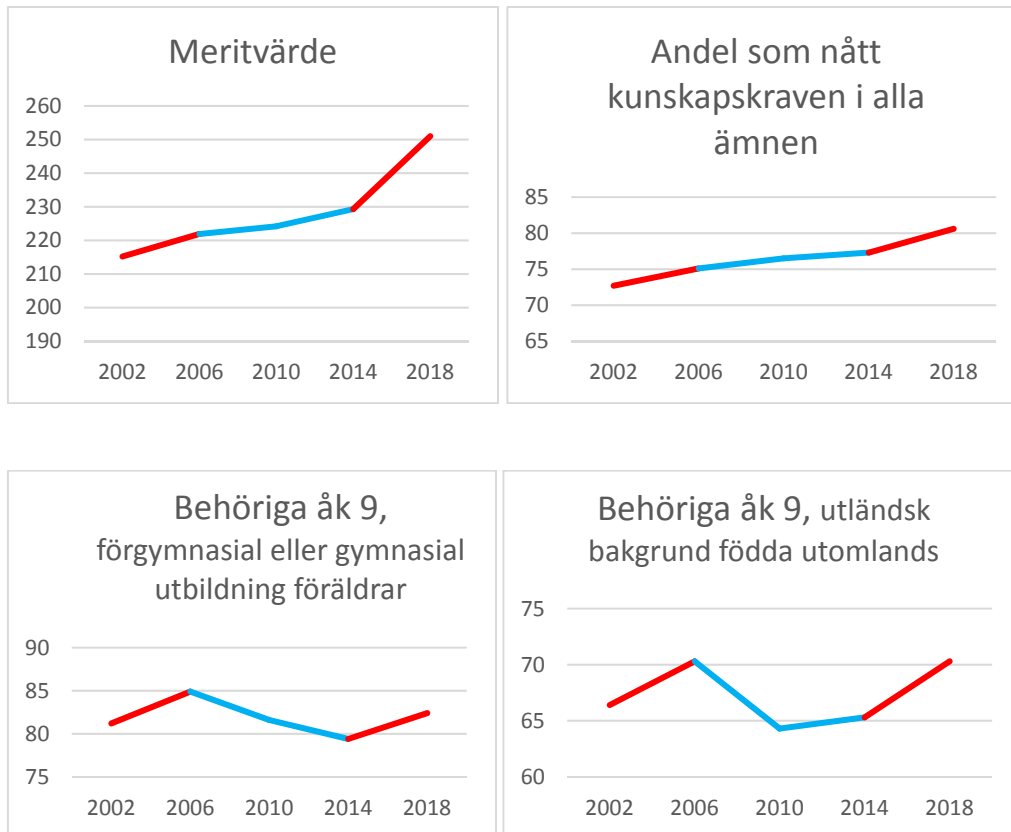
Skolan lägger grunden för högre utbildning och forskning, arbetslivets utveckling, välfärd och för att Stockholm ska fortsätta vara en konkurrenskraftig stad. I förskolan och skolan läggs grunden för en jämställd utbildning genom hela utbildningssystemet. I ett Stockholm för alla investerar vi i skolan som en del av arbetet för vår gemensamma framtid.

Efter flera år av sjunkande kunskapsresultat i Stockholms skolor vändes trenden under förra mandatperioden. Ett konsekvent arbete för ökad likvärdighet och bättre förutsättningar för lärande gav utdelning. Resultaten höjdes generellt och klyftorna minskade mellan olika skolor och olika grupper av elever. En sammanhållen skola med minskade klyftor är ett sätt att generellt höja kunskapsresultaten. Både elever som har svårast i skolan och de med bättre förutsättningar ser höjda resultat i en skola präglad av sammanhållning och tillit.

Under mandatperioden åren 2014 till 2018 skedde en historisk utbyggnad av skolan. Mer än tusen nya lärartjänster inrättades för att möta behoven och stärka skolans arbete.

Kunskapsresultaten ökade generellt år 2014-2018 men noterbart är att de också ökade i grupper med sämre förutsättningar och som tidigare tappat mer än snittet. Graferna nedan kommer från Skolverkets statistik.

Mot bakgrund av ovanstående är det angeläget att inriktningen från åren 2014 till 2018 får fortsätta. Det handlar om att driva en politik som ger bra förutsättningar för lärande i alla skolor.

Grundläggande för denna politik är:

- Alla skolor ska vara bra skolor. Ett starkt stöd för att skapa likvärdiga förutsättningar genom både kompensatoriska resursfördelningssystem och ett gemensamt ansvarstagande för arbetet med nyanlända elever är viktiga beståndsdelar. Likaså att skapa attraktivitet för kvalificerade lärare att jobba i de skolor som har störst utmaningar.
- Alla elever ska få bra stöd för att klara kunskapskraven. Grundläggande är att skapa tid för lärare att hjälpa eleverna utvecklas. Det förutsätter ett individualiserat stöd. Mellan åren 2014 och 2018 ökade antalet lärartjänster i Stockholms grundskolor från 6 303 till 7 348. Trots historiskt höga ökningstal avseende antalet elever ökade också lärartätheten i de kommunala grundskolorna. Det gav förutsättningar för varje elev att få det stöd som behövs.
- Lärarna ska ha de bästa förutsättningarna att ge varje elev tillräckligt stöd. Skickliga och engagerade lärare är nyckeln till en bra skola. Mellan år 2014 och år 2018 intensifierades arbetet med att öka läraryrkets attraktivitet inte bara genom bättre arbetsvillkor utan också genom riktade löneökningar som höjt konkurrenskraften. Därtill initierades satsningar på lärarassistenter för att ge lärare möjlighet att fokusera på undervisningen.

- Skolan ska ha tillgång till bra lokaler för undervisning i hela staden. Efter flera års bristfällig skolplanering infördes modellen med samordnad skolplanering, SAMS, för att möta behoven i en växande stad. Den historiska utbyggnaden av skolor som genomfördes ger nu fler skolor möjlighet till en bättre pedagogisk verksamhet och fler elever tillgång till en bra skola nära hemmet.

De framsteg som gjordes under förra mandatperioden kan inte tas för givna. Alltför många elever lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Skillnaderna i resultat mellan skolor är fortfarande stor. Elevernas socioekonomiska bakgrund är fortfarande en dominerande faktor för hur väl de klarar skolan. Därför måste reformprogrammet intensifieras.

Den borgerliga majoriteten i Stockholm saknar helt ambitioner för skolan. I den budget som stadens skolor haft att jobba med under år 2019 skalades schablonhöjningen ned till två procent. Enbart löneökningarna var betydligt högre. Samtidigt gavs skolan en rad nya uppdrag med otillräcklig finansiering. Lärarförbundet kallade budgeten och den blygsamma schablonökningen för anmärkningsvärd. Lärarnas riksförbund krävde att skolorna skulle tillföras ytterligare medel i form av höjningar av skolschablonerna som skulle täcka de mål och behov som budgetförslaget beskrev. Ingetdera hände och målet att Stockholm skulle vara löneledande ströks helt från budgeten.

Eftersom elevantalen inte ökade i samma höga takt år 2019 som under tidigare år fanns nu på riktigt möjlighet att höja ambitionerna. Men 2019 blev i det avseendet ett förlorat år. Det är uppenbart att skattesänkningen om 16 öre prioriterades framför satsningar på skolan.

Nu ser vi ett budgetförslag för år 2020 som repeterar samma innehållslösa politik och som för skolan innebär tuffa tider. Lärarförbundet uttrycker att de är "förtvivlade och uppgivna inför kommande verksamhetsår" och att det är ett "budgetförslag utan tillräckliga resurser". Vi är beredda att hålla med.

På grund av den kommande kostnadsökningen för grundskolans lokaler påverkas möjligheten att klara av kommunfullmäktiges nuvarande krav om att den andel av grundschablonen som betalas ut till de kommunala skolorna ska vara minst 73 procent, även medräknat ökade grundschabloner. I sitt budgetunderlag gjorde utbildningsförvaltningen bedömningen att även vid en schablonökning på två procent behöver pengarna till grundskolorna sänkas till 72 procent redan år 2020. Detta innebär att mindre pengar går ut till skolorna. Majoritetens ökning av budgeten för skolorna är därför endast 1,3 procent, rejält mycket snålare än de 2,7 procent som man flaggar med.

I och med att personalförsäkringspålägget höjs med en procent innebär det att i princip hela schablonökningen äts upp, vilket resulterar i ännu mindre resurser ut till verksamheterna. Den borgerliga budgeten innebär att nettot som går ut till grundskolan landar på ungefär 0,5 procent. Det kommer sannerligen bli ett tufft år för stadens skolor.

Det moderatledda styret dränerar skolorna på resurser. Det kommer att drabba eleverna. Den skattesänkning som genomfördes år 2019 omöjliggör tillräckliga satsningar på skolan. Budgetförslaget från den borgerliga majoriteten försämrar skolans förutsättningar ytterligare. Vi föreslår istället att skolan ges en ökad budget och att det till stor del finansieras genom att skatten fastställs till 2018 års nivå.

Det borgerliga förslaget är underbudgeterat. Vi presenterar i detta budgetförslag riktade satsningar för att höja kunskapsresultaten i hela staden.

Med detta som grund redovisar vi här den politik för en skola för alla som vi socialdemokrater vill se.

En skola för alla

Vi är stolta över klyftorna i skolan har minskat. Men vi är inte nöjda med att det finns alltför många elever som inte klarar grundskolans kunskapsmål. Därför föreslår vi ett tydligt mål – att andelen elever som inte är behöriga till gymnasieskolan efter årskurs nio ska halveras till vårterminen 2025. Det innebär att jämfört med år 2019 ska andelen icke-behöriga minska från 10,9 procent till maximalt 5,5 procent. Det innebär att drygt 500 ytterligare elever varje år får möjlighet att ta sig vidare in på gymnasieskolan.

Det är en hög målsättning som kräver ett konsekvent arbete. Om den resultatutveckling som varit mellan åren 2016 och 2018 fortsätter i samma takt ska målet kunna uppnås. Vi kan notera att flera kommuner runt om i Stockholms län ligger på dessa nivåer. Det är ett ambitiöst mål, men vi vill att Stockholms skolpolitik ska präglas av just höga ambitioner. Därför föreslår vi ett antal reformer som är avsedda att verka både på kort och på lång sikt.

Läsa-, skriva- och räknagaranti – också i förskoleklass

Regering och riksdag har beslutat om införandet av en läsa-, skriva- och räknagaranti. Syftet med garantin är att elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd ska få det så tidigt som möjligt och att stödet utformas efter varje elevs behov. Rätt stöd i rätt tid är en garanti för tidiga stödinsatser.

Reformen är ett bra exempel på en utbildningspolitik som syftar till att ge alla elever rätt stöd utifrån individuella behov med målet att höja kunskapsresultaten. Att kunna läsa, skriva och räkna i tidiga åldrar utgör grunden för ytterligare kunskapsinhämtning senare i skolan och därefter genom hela livet.

Skolverket beskriver avsikten med reformen: ”Syftet med de tidiga stödinsatserna är att fler elever ska uppfylla de kunskapskrav som finns i årskurs 1 i läsförståelse och i årskurs 3 (4 i specialskolan) i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Det slutliga målet med tidiga stödinsatser är att en så stor andel som möjligt av eleverna ska nå en fullständig utbildning. Tidiga stödinsatser till elever ska sättas in i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan.”

Skolinspektionens kvalitetsgranskning ”Skolans arbete med extra anpassningar” från år 2016 visar att extra anpassningar och särskilt stöd ofta sätts in för sent och inte är utformat utifrån elevers behov i tillräckligt hög utsträckning. Enligt Skolverkets statistik är andelen elever med åtgärdsprogram störst i årskurs 9.

För att reformen som trädde i kraft den 1 juli 2019 ska bli verklighet krävs det att landets kommuner investerar i skolans möjligheter att möta upp garantins krav. Det är som Skolverket uttrycker det huvudmannens ansvar att det finns tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att garantin ska kunna uppfyllas.

I förskoleklass ska de av Skolverket framtagna kartläggningsmaterialen användas. Genom kartläggningsmaterialen kan en indikation ges om en elev är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. I slutet av förskoleklass följer läraren upp stödinsatserna i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens. Resultatet av uppföljningen överlämnas till mottagande lärare. Det kan även vara aktuellt med en anmälan till rektor om att en utredning om eleven är i behov av särskilt stöd behöver göras.

Det är med andra ord ett omfattande åtagande som nu lärarna, skolorna och ytterst kommunerna ges. Det kommer kräva tid, kraft och resurser. Vi vet att det är värt det.

Det är därför anmärkningsvärt att den borgerliga majoriteten i Stockholm – som består av flera partier som på nationell nivå är för garantin – under år 2019 anslog 0 kronor för att specifikt säkerställa förutsättningar att genomföra garantin. Inte heller ges skolan några extra insatser för detta under år 2020.

När det gäller förskoleklass riskerar denna uteblivna satsning att slå hårt. Förskoleklass har av historiska skäl, såväl i Stockholm som i andra kommuner, haft sämre ekonomiska förutsättningar. Enligt statistikdatabasen Kolada ges undervisningen i förskoleklass medel motsvarande 47 119 kronor per elev medan samma kostnad per barn i förskolan är 117 704 kronor och i grundskolans årskurs 1-9 120 068 kronor per elev (siffror avseende 2018).

Även om siffrorna inte fullt ut är jämförbara visar det att Stockholm satsar betydligt mindre på undervisningen av sexåringar jämfört med både förskola och årskurs ett. Och det i en ålder när viljan och förmågan att lära sig är som störst. Fram till år 2006 satsade Stockholm mer än övriga länet och kostnaden för förskoleklassens utbildning var 70 procent av den i grundskolan enligt Kolada. Fram till år 2014 sjönk den andelen till 43 procent. Det är en nedprioritering som inte ska tillåtas fortsätta.

Om målen i garantin ska uppfyllas och barn ges likvärdiga förutsättningar till läsande, skrivande och räknande i en tidig ålder behöver förskoleklassen ges rimliga förutsättningar. Så kan både det individuella stödet och den schemalagda undervisningstiden utökas.

Förskoleklassen är idag som en mellanstation mellan förskola och skola. Med dagens system börjar eleverna skolan två gånger. Införandet av tioårig grundskola är välkommen men Stockholm måste agera redan nu. Ingen sexåring ska lämnas efter.

En sammanhållen skoldag

Vi behöver vidareutveckla skolan och rusta den att möta alla elever på individnivå, genom fler anställda, fler stimulerande aktiviteter och bättre lokaler där fler elever än i dag vill och får möjlighet att vistas. En sådan utbyggnad har stor potential att bidra till höjda skolresultat genom att utjämna en del av den ojämlikhet som uppstår på grund av att barn har ojämnt fördelade ekonomiska och sociala resurser utanför skolan.

Att elever ska kunna få stöd samt använda skolans resurser och lokaler utanför den ordinarie schemalagda undervisningstiden är viktigt för att stärka likvärdigheten. Lärhjälp ska ingå som en viktig del i verksamheten efter skoltid. Särskilda resurser kan kopplas till det socioekonomiska systemet för extratilldelning av skolor med större utmaningar, för att också bygga ut en modern och innovativ fritidsverksamhet för elever i de äldre årskurserna.

Vi vill se en modell som syftar till en sammanhållen skoldag för våra elever i grundskolan hela vägen från förskoleklass till årskurs nio. Det handlar i grunden om att se skoldagen, inklusive fritidshem, fritidsklubb och lärfritids, som en helhet. I modellen ser vi även ökad samverkan mellan skola, fritids, kulturskolan, fritidsgårdar och idrottsföreningar, som alla kan ge fler meningsfulla aktiviteter åt våra elever. Arbetet ska koordineras och ledas av rektorn vid respektive skola. Verksamhet ska även finnas tillgänglig under helger och lov.

(S)
UtbN:6

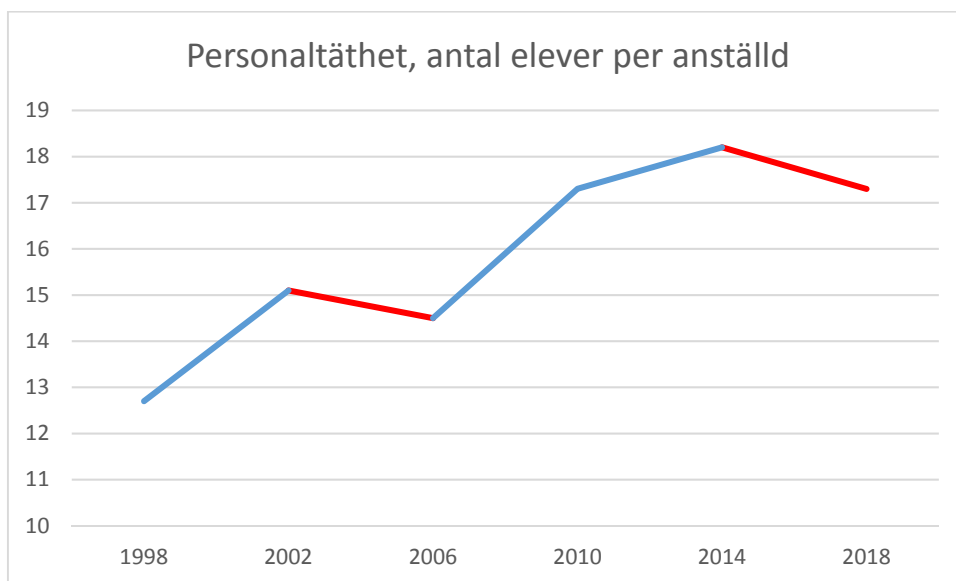
De medarbetare som bidrar till den sammanhållna skoldagen ska ha pedagogisk utbildning för att jobba med barn. Vi är övertygade om att denna typ av skolverksamhet, med ett breddat uppdrag, skulle vara en viktig del i arbetet för en mer likvärdig skola och en bättre framtid för alla våra barn och unga.

Lärfritids

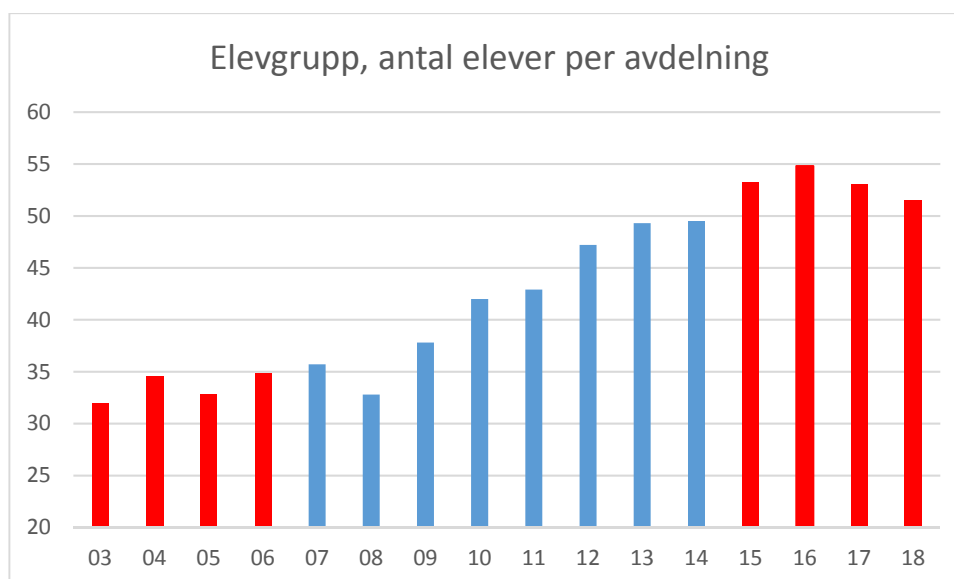
För att nå målet om en sammanhållen skoldag måste fritidshemmens och fritidsklubbarnas verksamhet utvecklas. Fritids är en underutnyttjad resurs. Under mandatperioden åren 2014-2018 gjordes historiskt höga satsningar på både fritidshem och fritidsklubb. I samband med budgeten för år 2019 markerade vi behovet av en fortsatt ökad budget för fritidshemsverksamheten. Det avslogs av den borgerliga majoriteten. Trots att det finns stora behov av att utveckla fritidshemmen och göra dem till navet i den öppna skolan.

Fritidshemmets verksamhet ska utgå från att omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet. Fritidshemmen och fritidsklubbarna ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Bland undervisningens centrala delar märks bland annat samtal om texter, utforskande av natur, teknik och samhälle, bygande och konstruktion samt olika estetiska uttryck.

Förmågan av att bedriva en sådan undervisning begränsas kraftigt av att fritidshemmen inte fått tillräckliga resurser under borgerliga styren. I nedanstående diagram redovisas hur personaltätheten utvecklats mellan åren 1998 och 2002 samt mellan 2006 och 2014 när det varit borgerliga styren. Mellan åren 1998 och 2014 minskade personaltätheten med mer än 30 procent trots att den förbättrades något när Socialdemokraterna styrde mellan 2002 och 2006.

Även de senaste fyra åren har personaltätheten förbättrats trots en historiskt hög volymökning. Bara åren 2015 och 2016 ökade antalet inskrivna barn i fritidshemmen med fler än 3 000 barn. Det innebar en ökning av elevgruppernas storlek som sedan sjönk igen år 2017 och 2018. Det stora skiftet skedde dock mellan 2006 och 2014 när Stockholm gick från att ha barngrupper på drygt 30 till närmare 50 barn. Allt under en åttaårsperiod som drastiskt försämrade möjligheterna för pedagogisk verksamhet i fritidshemmen. Nu är det dags att ändra på det.

Fritidshem för årskurs F-3, fritidsklubb för årskurs 4-6 och lärfritids för årskurs 7-9 ska vara en del av skolans pedagogiska arbete. Genom att öka personaltätheten skapas förutsättningar för en bra pedagogisk verksamhet efter skoltid för alla elever.

Vi vill införa lärfritids som en del i arbetet för den sammanhållna skoldagen. Det innebär att vi utöver rent personella satsningar också vill att fritidshemmens pedagogiska verksamheter och samverkan med kringliggande samhälle ska stärkas. En viktig del i tanken om den sammanhållna skoldagen är att även äldre elever inkluderas i verksamheten. Initialt ska lärfritids införas genom pilotverksamhet på fem skolor med högt socioekonomiskt index.

Exempel på insatser som ansluter till läroplanen samtidigt som det förstärker elevens möjlighet till måluppfyllelse är utökad läxläsning och läxhjälp, stöd av speciallärare och vid behov en-till-en-undervisning. Kopplat till detta bör också fritidsverksamheten, framförallt i de äldre årskurserna, öppnas upp mot det omgivande samhället. Det handlar om en utökad samverkan med både det civila samhället i form av exempelvis idrottsföreningar och andra kommunala verksamheter såsom kulturskolan. Det breddar undervisningen och ger barn möjligheter att lära sig mer genom en variation av arbetsätt, uttrycksformer och lärmiljöer som integrerar omsorg och lärande. För att möjliggöra för alla barn att delta i skolornas fritidsklubbsverksamhet avvisar vi den borgerliga majoritetens höjning av avgiften för öppen fritidsverksamhet.

Den öppna skolan

Vi föreslår parallellt med införande av lärfritids att skolan som princip bör vara öppen för barn som vill lära sig. I Färdplan för ett hållbart Stockholm som den sociala hållbarhetskommisionen utarbetat och kommunfullmäktige antagit fastslås att: ”Negativa konsekvenser av att bo trångt slår hårt mot redan utsatta grupper. Det kan innebära både praktiska problem som materiell förslitning och fysisk och psykisk ohälsa. Trångboddhet kan också leda till en ökad konfliktnivå i hushållet och barns skolresultat påverkas negativt när de inte kan få arbetsro för att läsa läxor.”

Många barn vittnar om att de inte har tillgång till en lugn miljö utanför skolan för läxläsning. En situation som ytterligare förvärrats med nedstängda bibliotek. Med utgångspunkt i det bör skolor initialt i områden med hög grad av trångboddhet erbjuda lärstugor för sina elever. Lärstugans verksamhet ska samverka med lärfritids och vara fri från avgifter och utan restriktioner utifrån föräldrarnas sysselsättning. Genom tanken om den

(S)
UtbN:8

sammanhållna skoldagen blir skolan mer öppen för de elever som vill lära sig mer, också efter den schemalagda undervisningstiden.

I Stockholm råder stor brist på samlingslokaler för föreningsliv och civilsamhälle. Samtidigt står hundratals skolor i staden tomma under kvällar och helger. Skolan är en central plats i människors närmiljö och många skulle kunna dra nytta av att skolans lokaler kan nyttjas även efter skoltid. Det är en gemensam resurs som idag står outnyttjad. Vi vill att skolan ska bidra till ett mer aktivt civilsamhälle och till ökad trygghet och trivsel i ett område.

Under förra mandatperioden inleddes ett ambitiöst arbete för att öppna upp skolidrotts-salar för föreningslivet och allmänheten. Idrottssalarna görs bokningsbara via stadens bokningssystem som drivs av idrottsnämnden. Efter uppdrag redan i budget för år 2018 pågår ett arbete i staden med att öppna upp lokaler för föreningsliv och civilsamhälle i samtliga stadsdelsnämndsområden. Det är dags att gå från planering till ytterligare verkställande. Fler lokaler måste öppnas upp för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov dagar. Minst en skola i varje stadsdelsnämndsområde ska öppnas upp under året.

För att kunna genomföra detta satsar vi ekonomiska medel på fritidshem, fritidsklubb och lärfritids, grundskolan, stadsdelsnämnderna samt kulturförvaltningen. Det ger möjlighet till en historisk samverkan. Vi ger dessutom i uppdrag att i samband med om- och nybyggnationer göra de investeringar som krävs för att kunna göra avgränsade delar av skolan öppen på kvällar och helger.

Rätt till individanpassat stöd – när behoven är som störst

Klyftorna i kunskapsresultat har minskat under senare år. Det är en följd av en medveten politik som handlar om att förstärka skolornas resurser i områden med de största utmaningarna såväl som att säkerställa en bättre elevsammansättning mellan olika skolor. Den första delen har handlat om en politik som rustat skolor, förstärkt det socioekonomiska stödet och gjort riktade lönesatsningar mot skolor med de största utmaningarna. Den senare delen handlar om att genomföra reformer som innebär att alla skolor tar ansvar för att ta emot nyanlända elever vilket har gagnat både resultat och elevernas möjlighet till etablering. Till detta kan läggas långsiktiga insatser för att även förskolan ges förutsättningar att utjämna möjligheter mellan barn med olika förutsättningar. Bland flera åtgärder kan även här särskilt nämnas höjningen av det socioekonomiska stödet och arbetet med introduktionsförskolor.

Genomtänkt politik gör skillnad. Klyftorna måste inte öka och det går att bygga en pedagogisk verksamhet som ger alla barn chansen. Fortfarande är det alltför många barn som inte uppnår kunskapsresultaten i grundskolan och därmed inte blir behöriga till gymnasiet. Ytterligare åtgärder behövs.

Vi vill därför utreda hur systemet för den socioekonomiska ersättningen kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Den socioekonomiska ersättningen bör bidra till att minska klassernas storlek och möjliggöra mer individualiserad undervisning. Det är väl dokumenterat att mindre klasser bidrar till höjda kunskapsresultat – särskilt för nyanlända elever och för elever från hem utan studietradition. Detta är i huvudsak inte ett problem i kommunala skolor men det finns en uppenbar risk i att skolor som drivs av vinstintresse väljer att trots det socioekonomiska stödet bedriva undervisning i stora undervisningsgrupper. Vi anser att stödet inte ska bidra till ökade vinstnivåer utan helt fokusera på en positiv kunskapsutveckling för eleverna. Fördelningen av den socioekonomiska ersättningen är en faktor som staden har rådighet över och därför bör systemet utredas med syfte att styra mot förbättrade kunskapsresultat,

exempelvis genom att stödet bara beviljas upp till ett visst antal elever i respektive klass. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska stödet till förskolan ses över.

Även i övriga klasser, och särskilt i tidiga årskurser, spelar klasstorlekarna roll för kunskapsresultaten. Här är bra lokalförsörjning och generellt höjda schabloner viktiga delar. För att synliggöra skolornas arbete med mer individualiserad undervisning bör Stockholm redovisa klasstorlekarna. Det är också en viktig information för föräldrar i samband med val av skolor.

En sammanhållen skolgång F-9

Alla barn har rätt till en likvärdig utbildning av hög kvalitet, oavsett var man bor eller i vilken skola man går i. En viktig faktor för att lyckas är kontinuitet. Att organisera skolor som F-9 skapar större trygghet och långsiktighet i elevernas skolgång. Det är en kostnadseffektiv skolstruktur och det blir lättare för professionen att utforma planering och individuella insatser under en längre tid. Dessutom minskar elevernas oro inför eventuella byten av skola, lärare och skolkamrater.

Stockholms stad har många populära och bra kommunala skolor. Mycket talar för att F-9-skolor är den bästa skolformen sett både ur ett elev-, kunskaps- och organisationsperspektiv. Alla nya skolor bör byggas med kapacitet för F-9. Genom en sammanhållen skolgång får eleverna en utbildning som hänger samman genom hela grundskoletiden. Örbyskolan är ett tydligt exempel på hur en populär skola har nackdel av att inte ha ett högstadium. Dräneringen av elever från Örbyskolan, som börjat på nytt efter besked om att högstadiet läggs ner, är negativ för både skolornas organisation och planering. Framförallt är det negativt för elevernas möjlighet till kunskapsinhämtning då olika skolor följer olika planering och eleverna riskerar att missa viktiga delar av undervisningen vid byte av skola. Det kan även finnas andra skolor i Stockholm där en utbyggnad från F-6 till F-9 är möjlig och önskvärd.

I socioekonomiskt utsatta områden är det extra viktigt med kontinuitet i elevernas relationer med såväl de vuxna på skolan som med klasskamraterna. Det behövs också en individuellt anpassad undervisning där lärare från F-9 samarbetar för att åstadkomma en röd tråd som löper genom hela grundskoletiden och en skolmiljö som är trygg och håller strikt på nolltoleransen mot kränkande behandling. Skolstrukturen bör i huvudsak utgå från att alla grundskolor erbjuder en sammanhållen skolgång från och med förskoleklass till och med årskurs nio.

Åtgärder för höjda kunskapsresultat

Nedan redovisar vi ett antal åtgärder som bidrar till en skola som ges bättre förutsättningar att uppnå kunskapsmålen.

En fungerande elevhälsa

Under föregående mandatperiod inleddes arbetet med att stärka elevhälsan efter lång tid av sämre förutsättningar. Alla skolor ska ha fullständiga elevhälsoteam med god närvaro på skolorna. Detta är särskilt viktigt när vi ser att den psykiska ohälsan bland elever ökar. Utbildningsnämnden ska arbeta för att den psykiska hälsan bland stadens elever förbättras generellt och särskilda insatser ska göras för att minska den psykiska ohälsan bland flickor. Elevhälsan ska vara tillgänglig för alla.

I verksamhetsberättelsen för år 2018 redovisas att förbättringar har skett men att det fortfarande finns stora behov av en förstärkt elevhälsa. Av verksamhetsberättelsen framgår att ”en kartläggning av tillgången till elevhälsans professioner ute på skolorna har genomförts. Kartläggningen visar att 58 procent av stadens grundskolor har anställd

(S)
UtbN:10

psykolog i någon omfattning, 33 procent hyr in för utredningar per timme och 9 procent saknar helt tillgång till psykolog. Av stadens gymnasieskolor saknar 93 procent psykolog inom elevhälsoteamet. Tillgången till kuratorer samt skolsköterska är god för såväl grundskolor som gymnasieskolor, men elevantalet per heltid kurator varierar stort.”

Hur detta arbete fortskrider bör regelbundet återrapporteras till utbildningsnämnden. Särskilt angeläget i en sådan rapport är att redovisa resursbehoven framöver och en plan för att förbättra psykologstödet på stadens gymnasieskolor. Utbildningsnämnden bör också genomföra en kvalitativ utvärdering av hur samverkan med Region Stockholm fungerar. Elever får inte falla mellan stolarna för att regionen inte klarar sina åtaganden i barn- och ungdomspsykiatri.

Elever som inte kommer till skolan, så kallade hemmasittare, är ett problem som ska tas på största allvar. Skolnärvaro ska främjas och individuella, systematiska och effektiva åtgärder ska sättas in för att motverka frånvaro. Ansvaret för skolplikt ska säkerställas och skolfrånvaron följas upp i fristående skolor.

Skolplanering för framtida behov

Under mandatperioden åren 2014-2018 planerades och genomfördes en kraftig utbyggnad av skollokaler. Det har varit nödvändigt efter att Stockholm under flera år halkat efter och bristsituationer uppkommit i stora delar av vår stad. Där staden nu som ett resultat av detta arbete också öppnat nya skolor är det uppenbart att dessa, såväl på grund- som gymnasieskolenivå, med sin genomtänkta planering för pedagogisk verksamhet varit attraktiva.

Erfarenheten av 2000-talets skolplanering måste vara att staden inte kan förlita sig på privata utförare utan måste bedriva en samhällsplanering som möter skolans behov. Det faktum att fler barnfamiljer flyttar ut från Stockholm får inte tas som intäkt för att utbyggnaden av stadens skolor ska minska. Tvärtom måste utgångspunkten vara att barnfamiljer kan finna framtiden i vår stad. En bra tillgång till skolor av hög kvalitet nära hemmet är ett grundfundament.

För att säkerställa att bristerna i skolplaneringen från år 2006 till 2014 inte sker igen är det angeläget att arbetet med samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, fortsätter. SAMS-arbetet är nödvändigt för att säkerställa god samhällsplanering i allmänhet och hållbar skolplanering i synnerhet. Även gymnasieplaneringen ska ingå i SAMS. Att samplanera skolutbyggnaden med idrotts- och förskolelokaler är en viktig del av arbetet inom SAMS och vi anser att förskolan kan vara en integrerad del av skolbyggnaden där det är lämpligt. Ett långsiktigt driftskostnadsperspektiv ska tas med i planeringen av nya skolor. I planeringen av skolutbyggnad och placering ska analyser göras så att lokalisering och utformning bidrar till att motverka skolsegregation. Verksamheten i Observatoriet ska fortsätta att utvecklas till ett forum för samverkan mellan Stockholms stads skolor, akademien och andra organisationer som bidrar till barn och ungdomars lärande och kreativitet.

Utbildningsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning. Det finns flertalet huvudmän som bedriver verksamhet i lokaler med endast tillfälligt bygglov som riskerar leda till ett stort mörkertal gällande behovet av elevplatser. Den risken föreligger inte bara för grundskolor utan även för gymnasieskolor och förskolor. Många grundskolor i gamla kontors- eller industrilokaler har inte heller tillgång till de utemiljöer som Stockholms stad anser vara en god standard och är därmed inte långsiktigt hållbara. Det är stadens ansvar att genom framsynt stadsplanering säkerställa tillgången till skolbyggnader och skolgårdar som är

tillräckligt stora för att alla barn ska kunna garanteras pedagogiska och rörelsefrämjande utomhusmiljöer av hög kvalitet i ett alltmer tätbebyggt Stockholm.

I de fall där staden hyr ut lokaler till konfessionella skolor bör staden, utifrån utgångspunkten att skolan ska vara religiöst neutral, sträva efter att avsluta hyresförhållandet.

Fokus på kunskap och stabilitet i Stockholms grundskolor

Ett antal åtgärder har de senaste åren vidtagits för att stärka kvaliteten i skolan. En viktig del har handlat om att öka läraryrkets attraktivitet. Stockholm har behållit sin roll som löneledande vilket säkerställt tillgången på bra lärare. Det är viktigt att en sådan politik fortsätter under kommande år.

För att höja kunskapsresultaten är det pedagogiska ledarskapet centralt. Alltför ofta ges våra rektorer otillräckliga förutsättningar att vara de ledare som lärare och elever har rätt att förvänta sig. I grunden handlar det både om administrativa och pedagogiska uppgifter där ett stärkt ledarskap skulle bidra till en bättre skola och högre måluppfyllelse.

Läraryrkets attraktivitet ska fortsätta stärkas. Det sker bland annat genom förbättrad arbetsmiljö, kompetensutveckling och utvecklade karriärvägar. Digitaliseringens möjlighet ska tas tillvara för att minska den administrativa bördan för skolledare och lärare. Utbildningsnämnden har ansvar för att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet.

Skolorna måste ges bättre förutsättningar att jobba med elevers behov. I kölvattnet av det fria skolvalet finns det grupper av elever som av sina föräldrar återkommande flyttas mellan olika skolor. Det ger varken barnen eller skolorna möjlighet att tillgodogöra sig kunskaper och jobba långsiktigt. Därför bör Stockholm avseende kommunala skolor införa en regel som innebär att byte av skolor sker i anslutning till terminsstart. Undantag måste naturligtvis kunna göras vid särskilda situationer där det finns starka behov av att låta barn gå i andra miljöer, men det bör i så fall ske efter en särskild prövning. Därigenom får lärare och skolledning möjlighet att tillsammans med föräldrar och elever visa vad skolan kan bidra med – men också möjlighet att ställa krav på vårdnadshavare och elever i de fall detta är nödvändigt.

Utifrån samma syfte ska samordningen vid övergång från en skolform till en annan i stadens förskolor och skolor utvecklas för att skapa goda förutsättningar för trygghet och pedagogisk kontinuitet.

Det systematiska arbetet för en jämställd skola ska stärkas och ett normkritiskt arbete bedrivs för ökad jämställdhet och mot diskriminering. Skolorna ska öka sin kompetens inom HBTQ-frågor och fortsätta arbetet med att certifiera skolans verksamheter inom HBTQ-området. Modersmålsundervisningen ska utvecklas och utbildningsnämnden ska arbeta för att underlätta för elever som har rätt till denna undervisning att ta del av den.

Ett nytt digitaliseringsgymnasium och en utvecklad gymnasie-region

De kommunala gymnasieskolor som öppnats de senaste åren har mötts med stort intresse och söktrycket har varit högt. I tider av konkurser och bristande undervisningskvalitet bland vissa fristående gymnasier har de kommunala skolorna ofta kommit att stå såväl för stabilitet som för kunskapstradition. Det är därför angeläget att Stockholm möter upp mot de behov som finns både bland elever och för att möta framtidens arbetsmarknad. Trots Stockholms starka roll inom digitalisering och med en stark tech-

(S)
UtbN:12

bransch finns det inget gymnasium som ger elever möjlighet att starkt fokusera på digitaliseringens möjligheter. Utbildningsnämnden bör därför ges i uppdrag att initiera arbetet med att utveckla ett digitaliseringsgymnasium i nära samverkan med branschen.

Den gemensamma gymnasieregionen är i grunden ett bra och viktigt samarbete mellan kommunerna i Stockholmsregionen. Det är samtidigt en stor utmaning för Stockholm eftersom det finns ett tydligt söktryck in emot regionens kärna och Stockholms stad. Det är inget konstigt att elever vill vara i den stora staden. Men det är i längden inte hållbart om staden inte kan möta behoven av utbyggnad och kostnadstäckning. Om ersättningarna i systemet inte svarar mot den utbyggnad av nya gymnasieskolor som blir resultatet av gymnasiets urbanisering riskerar syftet bakom gymnasieregionen att fallera. Gymnasieregionen har varit i drift i åtta år och det finns tillräckliga erfarenheter för att utvärdera och förändra reglerna mer grundläggande i syfte att säkerställa såväl ekonomiska förutsättningar för Stockholm som för att säkerställa att Stockholms elever ska kunna få plats på en gymnasieskola i sin hemkommun om de så önskar.

Kultur i skolan

Barn och unga växer med kultur. Många barn får sin första kulturupplevelse genom förskolan eller skolan och vi vill att kulturen ska vara närvarande i Stockholms skolor och förskolor. Stadens arbete med "Kulan" är ett utmärkt exempel på hur verksamheter inom Stockholm samverkar för att säkerställa att barn och unga får tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande. "Kulan" inspirerar och underlättar mötet med kulturen och det är viktigt att samverkan inom "Kulan" kan fortsätta utvecklas. Samarbete mellan skolorna, kulturskolan och stadens fria kulturaktörer ska utökas i syfte att nå fler elever.

Tillgången till skolbibliotek med utbildad personal ska säkras. Skolbiblioteken ska vara ett nav för kunskapsinhämtning på stadens skolor och vara lättillgängliga för eleverna. Skolbiblioteken ska ta vara på digitaliseringens möjligheter och skolan ska säkerställa att alla elever får stöd i att använda IT som en resurs i lärandet.

God förberedelse för arbetslivet

Utbildningsnämnden ska driva ett aktivt arbete för att säkerställa att alla stadens skolor har tillgång till professionell studie- och yrkesvägledning. Elever på högstadiet och gymnasiet ska ha tillgång till stöd och vägledning kring kommande val av studier och bästa möjliga fakta i val av yrke. Ett utvecklat samarbete med näringslivet är välkommet för att inspirera, tips och råd till eleverna. Arbetslivet ska vara närvarande redan i skolan.

I Stockholm finns flera högkvalitativa utbildningar till yrken som idag har brist på arbetskraft. Det gäller exempelvis en del hantverks- och omsorgsyrken. Dock syns ett sviktande söktryck på flera av stadens yrkesprogram, detta trots att flera utbildningar i stort sett alltid leder till ett jobb. Som en del i stadens arbete med kompetensförsörjning måste Stockholms yrkesprogram fortsätta hålla en hög kvalitet och vara ett reellt alternativ för de sökande högstadieläverna. Därför ska alla yrkesprogram erbjuda högskolebehörighet som standard. Elever på yrkesprogrammen ska enkelt kunna tillägna sig högskolebehörighet och det ska därför inte vara något som eleven måste välja till, som idag, utan vara standard.

Utbildningsförvaltningen ska därför arbeta aktivt för att stärka yrkesprogrammets attraktivitet i nära samverkan med branscher och arbetsliv. Befintliga och nya collegekoncept ska utvecklas i syfte att inrikta gymnasieprogram mot olika branscher snarare än yrkes- eller högskoleförberedelse.

För att möta stadens behov av kompetensförsörjning i förskolan vill vi utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde. Syftet är att främja utbildning riktad mot förskola och barn i de lägre åldrarna, där ökad samverkan kan få positiva effekter för både studenterna och staden sett ur ett kostnads- och kompetensförsörjningsperspektiv. Ett sådant campus bör exempelvis innehålla gymnasial utbildning, pedagogikcollege, vidareutbildning för barnskötare och högskoleutbildning till förskollärare.

Stöd och råd ska ges till ensamkommande unga som beviljats tillfälliga uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen för att de ska kunna etablera sig genom studier och jobb.

Elever i behov av särskilt stöd

Tillgången till särskilt stöd ska förbättras för de elever som behöver det. Genom tidiga insatser ska elever i behov av särskilt stöd upptäckas tidigt och snabbt ges adekvat stöd. Barn i behov av särskilt stöd ska garanteras god undervisning i en bra lärmiljö. Forskning och evidensbaserade metoder ska tillämpas i arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

Alla skolor ska ha tillgång till särskilda undervisningsgrupper för de elever som behöver den lärmiljön. Det kan vara genom en egen grupp, lokalt samarbete, eller CSI-grupp. CSI-grupper, centrala grupper för särskild inriktning, ska utgå från stadens CSI-strategi. Oavsett val av insats ska elevens individuella behov stå i centrum. Utbildningsnämnden ska samverka med föräldrar, socialtjänst, psykiatri och andra aktörer för att tidigt identifiera och ge barn och elever i behov av stöd rätt insatser. För elever med behov av stöd från skola, sjukvård och socialtjänst är det av största vikt att samordningen mellan de olika ansvariga myndigheterna fungerar. Hållbara strukturer måste finnas för samverkan med stadsdelsnämnderna, Region Stockholm och socialnämnden.

Utbildningsnämnden ska säkerställa att elever i årskurs 4-9 som riskerar att inte nå kunskapsmålen erbjudas lovskola. Lovskolan ska även innefatta de elever som inte uppnår målen för simundervisningen.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

För att hjälpa barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld är det viktigt med kunskap om det hedersrelaterade våldets särskilda mekanismer. Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hon eller han har rätt till. Under den förra mandatperioden påbörjades ett arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Här är socialtjänsten samt skola och förskola oerhört viktiga instanser för att arbetet ska fungera och unga som utsätts för våld ska få rätt hjälp. Det är av största vikt att skolans medarbetare ges färdigheter att hantera och bemöta frågor gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

Origo är ett länsgemensamt resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Genom Origo kan stöd och vägledning till ungdomar samt konsultativa samtal och utbildningar till olika yrkesgrupper och frivilliga aktörer ske. I stadsrevisionens rapport om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck framkom det bland annat att förskolor och grundskolor i de granskade stadsdelarna inte genomfört kompetenshöjande insatser kring hedersrelaterat våld i den utsträckning som programmet avser. Vi avsätter därför medel i denna budget för att kompetenshöjande insatser ska göras bland förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med

barn. Genom tidiga insatser och ingripanden kan alla barn och unga garanteras en trygg uppväxt.

Klimatsmarta skolor med klimatsmart mat

För att nå målet om att Stockholm ska vara en klimatpositiv stad år 2040 måste arbetet med energieffektivisering intensifieras i stadens skolor. Alla stadens skolor och även central förvaltning ska arbeta för minskat matsvinn och minskad mängd avfall generellt. Det kan exempelvis göras genom att sluta använda engångsprodukter och onödiga plastprodukter samtidigt som man ser till att en större andel produkter och material återanvänds. Sopsortering ska tillämpas i alla verksamheter. Nybyggnation ska projekteras utifrån krav på certifiering enligt Miljöbyggnad, lägst silver.

Måltiden är en central del av skolans verksamhet. Skolmåltiden ska vara likvärdig i alla stadens skolor, maten ska vara näringsriktig, klimatsmart och hålla en hög kvalitet. Alla verksamheter ska förhålla sig till stadens strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat. Andelen ekologiska livsmedel och vegetabilier i skolmåltiden ska öka och matens klimatpåverkan ska minska. För att klara målsättningen om minskade utsläpp från maten måste staden skyndsamt ta fram en modell för att beräkna, följa upp och redovisa miljö- och klimatpåverkan från stadens måltider. När modellen är klar behöver stadens strategier, riktlinjer och policys uppdateras med konkreta mål som följs upp via stadens ledningssystem ILS. Matstrategin behöver också revideras så att innebörden av vegetarisk mat följer Livsmedelsverkets definition samt att det förtydligas att veganska alternativ alltid ska kunna erbjudas i stadens verksamheter.

Vi vill inrätta en central kostenhet i staden som stöd till stadens verksamheter. I dagsläget finns dietister anställda i stadens utbildningsförvaltning som agerar rådgivande till stadens grundskolor och gymnasieskolor. Vi vill bredda deras uppdrag till att även inkludera rådgivning till stadens förskolor. Målsättningen är att inrätta en stadsövergripande kostenhet i syfte att samordna stadens arbete kring mat och måltider och som stöd till samtliga stadens verksamheter.

Skolornas arbete med att utveckla lärande för hållbar utveckling i enlighet med läroplanen och Agenda 2030, ska fortsätta. Arbetet för kemikaliesmarta och giftfria skolor och förskolor ska intensifieras. Material som har kända och farliga egenskaper ska ersättas och inte användas vid nybyggnation.

Särskolan

Alla elever i grund- och gymnasiesärskolan ska vara trygga i sin skolgång och utveckla goda kunskapsresultat utifrån sina individuella förutsättningar. Kunskapsuppdraget i grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska vara i fokus. Uppföljning av undervisningen och elevernas kunskapsutveckling ska genomföras. Vid de tillfällen då det anses lämpligt för eleven ska denne delta i undervisning tillsammans med grund- och gymnasieskolans elever.

Trygghet i skolan

Alla elever ska kunna känna sig trygga i sina skolor. Trygghet och studiero är en förutsättning för lärande. Det är därför angeläget att trygghetsarbetet fortsätter genom en rad olika åtgärder. Grundläggande är att skolan tydligt markerar mot otrygghet som skapas av elever. Stockholm ska ha nolltolerans mot våld, mobbning och diskriminering i skolan. Det är skolans ansvar att både hantera enskilda fall som uppstår samt att arbeta förebyggande för att det inte uppstår.

Arbetet med att förstärka den fysiska miljön ska fortsätta och ett uttalat mål för SISAB ska vara att göra skolmiljön tryggare. Här är successiva ombyggnationer viktiga för att bygga bort otrygga utrymmen, rusta upp sanitära utrymmen samt vid behov installera trygghetsskapande utrustning.

I detta arbete bör särskilt säkerställas att alla skolor har en beredskap och funktion även för de värsta situationerna. Under senare år har det i västvärlden förekommit ett flertal fall där såväl enskilda som organiserade grupperingar attackerar skolor. Det har ännu inte förekommit i Stockholm och staden måste göra sitt yttersta för att så inte heller sker. Det innebär att utbildningsnämnden bör ges i uppdrag att återkommande granska skolornas säkerhetsberedskap såväl avseende fysisk planering som verksamhetens beredskap för krishantering.

Skolan är den främsta skyddsfaktorn för unga människors liv och framtida livschanser. Därför måste samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen stärkas för att tidigt identifiera barn i riskzon, följa upp orosanmälningar samt stabilisera barns och ungas skolgång. Fokus ligger på de förebyggande insatserna. Utbildningsnämnden ska säkerställa att alla stadens skolor har väl fungerande rutiner för orosanmälan till socialtjänsten i enlighet med socialtjänstlagen.

Arbetet med skolsociala stödteam ska fortsätta. Syftet med teamen är att motverka skolavbrott och öka möjligheterna för alla elever att nå målpuppfyllelse. Utbildningsnämnden ska också bidra till lokala operativa samverksforum för barn i behov av samlade insatser från skola och socialtjänst. Barn som är placerade eller bor i skyddat boende har samma rätt till en väl fungerande skolgång som andra barn. Utbildningsnämnden ska säkerställa dessa barns skolgång. För de barn som inte kan skolplaceras ska antalet undervisningstimmor öka.

Evidensbaserade metoder ska användas i arbetet mot mobbing och kränkningar. Alla skolor ska ha fungerande rutiner vid kränkande behandling. Utbildningsnämnden ska tillsammans med socialnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätta arbeta förebyggande med olika arbetssätt för att förebygga våld. Mentorer i våldsprevention (MVP) infördes under den förra mandatperioden och ska implementeras i hela staden under året. Nolltolerans mot narkotika i skolan ska gälla.

Arbetet mot våldsbejakande extremism och radikalisering samt olika former av rasism, t.ex. antisemitism, ska stärkas. Utbildningsnämnden ska säkerställa att skolans medarbetare har kunskap om hur frågor gällande våldsbejakande extremism ska hanteras och bemötas.

Utbildningsnämnden ska fullfölja sitt ansvar som huvudman inom skolväsendet enligt skollagen eller annan författning för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, fritidshem och fritidsklubb.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Utbildningsnämnden ska bistå skolorna med kompetens och kompetensutveckling gällande undervisning för elever med NPF-diagnoser.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska fokusera på kunskapsresultaten i särskilt utsatta områden.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
UtbN:16

Utbildningsnämnden ska genomföra en utvärdering av hur samverkan inom ramen för barn- och ungdomspsykiatri fungerar med Region Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska genomföra insatser för att minska den administrativa bördan för i synnerhet lärare och skolledare.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska granska skolornas säkerhetsberedskap såväl avseende fysisk planering som verksamhetens beredskap för krishantering.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokalerna för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalförsörjning.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen tillse att även gymnasieplaneringen ingår i SAMS, samordnad skolplanering i Stockholm.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen utreda ersättningsmodellen för skolskjuts och föreslå en ersättningsmodell som täcker kostnaderna där de faktiskt uppstår.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska tillse att alla skolor har fullständiga elevhälsoteam med god närvaro på skolorna.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna tillse att alla stadsdelsnämnder har fullständiga elevhälsoteam inriktade mot förskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden utreda förutsättningarna för att flytta SkolFam från socialnämnden till utbildningsnämnden för att samla psykologerna i en elevhälsoorganisation.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna genomföra en översyn av stadens köhandläggning inom verksamhetsområde förskola med syfte att säkerställa likställighet.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av förskoleverksamhet för förvaltningsområdet meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla en modell för lärfritids för årskurs 7-9, initialt genom pilotverksamhet på fem skolor med högt socioekonomiskt index.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda hur systemet för det socioekonomiska tilläggsbeloppet kan ändras för ett stärkt fokus på kunskapsresultat i särskilt utsatta områden. Inom ramen för utredningen bör även det socioekonomiska tilläggsanslaget till förskolan ses över.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med kommunstyrelsen utvärdera samråd inom gymnasieregionen.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samråd med socialnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtyck till förskollärare, lärare och andra personalgrupper som dagligen kommer i kontakt med barn.	2020-01-01	2020-12-31

Utbildningsnämnden ska initiera arbetet med att utveckla ett digitaliseringsgymnasium i nära samverkan med branschen.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska implementera läsa-, skriva- och räknagarantin i förskoleklass och säkerställa att verksamheterna ges erforderliga resurser för ändamålet.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska inrätta en central funktion för att aktivt stödja skolors arbete med elever med långvarig frånvaro och deras återgång till grundskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska med anledning av att det är 75 år sedan befrielsen säkerställa att förintelsen uppmärksammas i skolorna	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska ta över ansvaret för att tillhandahålla omsorg på kvällar, nätter och helger för barn fram till vårterminen då de fyller tretton år.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda införandet en indikator för antalet elever per kurator inom dels grundskolan och dels gymnasieskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheten att etablera ett campus för utbildningar inom förskolans verksamhetsområde.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda möjligheterna för att lärare ska kunna vidareutbilda sig till speciallärare på delvis betald arbetstid.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utreda utformningen av en regel som innebär att byte av skolor sker i anslutning till terminsstart.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utveckla befintliga och nya collegekoncept i syfte att inrikta gymnasieprogram mot olika branscher.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska utvärdera skolbiblioteksplanen för 2017-2020 och ta fram ett nytt förslag till skolbiblioteksplan för perioden 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB kartlägga vid vilka F-6 skolor en utbyggnad för högstadium är möjlig och önskvärd utifrån behov och intresse från skolläring och föräldrar.		
Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden ska ta fram rutiner för att säkerställa att tomma platser på gymnasieskolans yrkesprogram kan användas inom vuxenutbildningen.	2020-01-01	2020-12-31
Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ska fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasieskolan och gymnasiesärskolan.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska införa ett system som medger en faktisk uppföljning av nyttjandet av idrottslokaler under skoltid.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden och utbildningsnämnden ska utreda förutsättningarna och föreslå en modell för utbyggnad och ett effektivt nyttjande av skolidrottslokaler och fullstora idrottshallar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, äldrenämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta en central enhet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomlysna kostnaderna för om- och tillbyggnadsprojekt på befintliga skolor.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
UtbN:18

Kommunstyrelsen ska stödja stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden i arbetet med att revidera handlingsplanerna mot våldsbejakande extremism som ska innehålla lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda möjligheten till ökad samlokalisering mellan skolverksamheter, folkbibliotekens verksamheter och stadsdelarnas medborgarservice i syfte att förenkla för medborgarna, effektivisera stadens lokalförsörjning och stärka stadens offentliga mötesplatser.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna initiera en särskild lässatsning riktad mot barn och unga.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en gemensam modell för arbetet med skolsociala team i staden som också kan omfatta hur arbetet kan utvecklas genom att myndighetsutövande socialtjänst kan arbeta mer på plats i skolan/placeras på skolor.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna säkerställa skolgången för barn som bor på skyddat boende och tillgången till förskola eller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleålder samt utveckla stödet till placerade barn och vuxna under och efter placeringarna.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden utreda förutsättningarna för att införa en arbetsmetod för att särskilt stödja skolgången för barn och ungdomar som bor på institution med inspiration från Skolfammodellen.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska samordna arbetet med att implementera strategin för att minska risken att barn, ungdomar och unga vuxna dras in i kriminalitet, och stötta utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i deras arbete.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbetet med socialnämnden och utbildningsnämnden implementera SAMS-modellen för att verka för en obruten skolgång för placerade barn.	2020-01-01	2020-12-31

Äldrenämnden

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. I ett Stockholm där invånarna blir allt friskare, lever längre och får fler friska år ska alla äldre ha rätt till ett tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet och självständighet. Äldreomsorgen ska vara jämställd, personcentrerad, tillgänglig och likvärdig. Gruppen äldre ökar kraftigt och har olika behov och intressen och deras efterfrågan på insatser, stöd och aktiviteter ser olika ut.

För att klara den demografiska utvecklingen och vara en äldrevänlig stad krävs en samverkan och långsiktig samplanering mellan stadens olika delar. Äldrenämnden har en stor roll i detta arbete och ska verka för att utveckla stadens äldreomsorg samt stärka medarbetarnas yrkesroll. För att kunna säkerställa kompetens, kvalitet och valfrihet är det viktigt att driva en substantiell del av äldreomsorgen i egen regi.

Kontinuiteten i hemtjänsten ska öka. Den äldre ska ha rätt att känna igen de personer som ger omsorg. Äldrenämnden spelar en avgörande roll för att tillsammans med stadsdelarna förbättra kontinuiteten. Trygga villkor för personalen är en viktig förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet och kontinuitet.

Genom Stockholms Trygghetsjour hanteras stadens trygghetslarm, biståndsbedömning under jourtid och kön för vård- och omsorgsboende samt servicehus. Nämnden ansvarar för stadens inspektörer och kvalitetsobservatörer och genom dem ska kvaliteten säkerställas samt goda exempel inom äldreomsorgen spridas.

Äldre stockholmare ska känna trygghet i vår stad. Den demografiska utvecklingen kräver långsiktighet och en fungerande samverkan mellan stadens alla delar för att staden ska kunna ta sitt ansvar för planeringen av bostäder. Bostadsbristen i Stockholm drabbar våra äldre och äldreperspektivet behöver inkluderas i all samhällsplanering. För att tillgodose behovet av ett tryggt och tillgängligt boende med social gemenskap för äldre utan stora hälso- och sjukvårdsbehov kommer stadens arbete med att bygga ut antalet seniorboenden att fortsätta. Målet är att tillförsäkra den enskilde ett tryggt boende oavsett var man bor i staden. Äldre som har störst behov ska fortsatt prioriteras vid förmedlingen av lägenheter. Stadens olika boendeformer för äldre har under de senaste åren blivit tydligare och det ska vara lätt att hitta ett tillgängligt boende som gör det möjligt att leva ett aktivt liv även när rörelseförmågan blir sämre. Stadens nuvarande servicehusbestånd ska vara möjligt att anpassa om efterfrågan och behov förändras, exempelvis genom uthyrning.

Äldrenämnden ska samordna arbetet med boendeplanen samt föreslå beslut om åtgärder utifrån en sammanvägd övergripande bedömning och prognos över framtida behov. Äldrenämnden ska bidra till utvecklingen av såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda boendeformer för äldre i samverkan med Micasa Fastigheter i Stockholm AB, privata aktörer och stadsdelsnämnderna. Stadens boendeplan ska ligga till grund för efterföljande års markanvisningar för seniorbostäder, med en målsättning på minst 5000 nya seniorbostäder. Utgångspunkten i äldreboendeplaneringen ska återgå till att 60 procent av platserna ska ha kommunen som huvudman. Det ger staden rådighet och möjlighet att möta behoven hos stadens äldre. Tillsammans med de platser staden köper in av privata aktörer, och som inte omfattas av äldreboendeplaneringen, uppstår då också en rimlig balans mellan privata och offentliga aktörer.

Många äldre i vår stad bor i otillgängliga lägenheter utan hiss. Många av dem är ensamstående och blir socialt isolerade. En tillgänglighetsinventering visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar, såsom hissinstallation, behöver göras. Med den vetskapen kan vi planera för och kunna möta de behov som finns i staden. Detta kommer medföra att äldres boende blir en del av den totala bostadsförsörjningen och därför kan integreras med andra åldersgrupper. Tillgänglighetsinventeringen ska göras i prioriterade bostadsområden där det har stor betydelse ur ett bostadsförsörjningsperspektiv att det blir fler hus med hiss.

Staden ska genomföra insatser för att hjälpa äldre att flytta till ett anpassat boende i god tid. Alla äldre ska genom övergripande kommunikationsinsatser få information om seniorboenden, vilken service som finns, särskilda förmedlingsregler, vikten av att stå i bostadskö och regler om bostadstillägg. Biståndshandläggarna ska arbeta proaktivt med uppsökande verksamhet och informationsinsatser för att hjälpa de äldre till ett anpassat boende.

Äldre som vill bo kvar hemma ska kunna göra det genom att stödinsatser ses över och att andra åtgärder vidtas som gör kvarboende möjligt. Det kan handla om säkerhetsfrämjande insatser i hemmet eller omgivningen, användande av digitalisering och välfärdsteknik, tillgång till tekniska hjälpmedel, it-lösningar eller tillgänglighet i hemmet. Men det kan också handla om mer förebyggande och rehabiliterande insatser såsom tillgång till sociala mötesplatser, olika former av aktiviteter som fysisk träning, uppsökande verksamhet samt information och seminarier. Äldrenämnden ska vidareutveckla arbetet med anhörigstöd och i samverkan med stadsdelsnämnderna utveckla möjligheterna inom staden för avlastning av anhöriga genom korttidsplatser.

Den ökade digitaliseringen ger en bättre livskvalitet för de äldre och underlättar personalens arbete. Äldrenämnden ska delta i arbetet med Digital Demo Stockholm och genom innovationer och digital teknik, möta samhällsutmaningarna staden står inför. Det digitala stödet Demenslotsen ska implementeras för att vara ett stöd för de anhöriga.

Biståndshandläggningen ska vara jämställd och likvärdig i staden. Skillnaderna mellan stadsdelarna ska minska och nämnden, genom sina inspektörer, ska i samarbete med stadsdelsnämnderna säkerställa att riktlinjerna för handläggning inom äldreomsorgen tillämpas på ett enhetligt sätt för att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling. För att få en rättvis och relevant bild av biståndsbedömningen är det angeläget att det ges tillfälle att utvärdera denna i brukarundersökningar.

För de personer som inte kan eller vill välja hemtjänstutförare ska ickevalsalternativet fortsatt utgöras av hemtjänstutförare i egen regi. Detta gäller även för de personer som ännu inte valt utförare och som behöver få akuta hjälpinsatser tillgodosedda. Detta för att staden ska kunna säkerställa att den äldre, som i många av dessa fall är i en särskilt utsatt situation, får den hjälp hen behöver. Att staden tar ansvar för de som inte väljer skapar också en förutsägbarhet istället för att staden ska lotta ut den äldre till den som råkar ha det närmaste kontoret. Vid eventuellt missnöje kan den enskilde naturligtvis alltid välja en annan utförare.

Nämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, äldrekuratorer, fysioterapeuter och dietister. Kunskapen kring maten och måltidsupplevelsens betydelse för hälsa och välmående behöver öka och spridas. Måltiden för den äldre ska vara en lustfylld upplevelse. Måltidsombud ska utses inom varje enhet. Dietisterna ska, tillsammans med måltidsombuden, kompetensutveckla omsorgspersonalen i kostfrågor. Äldrenämnden ska bistå stadsdelsnämnderna i implementeringen av

mat- och måltidspolicyn och i samråd med stadsdelsförvaltningarna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen. Verksamheten ska bidra till att uppfylla stadens målsättningar för att begränsa klimatpåverkan.

Äldrenämnden ska fortsätta samverka med socialnämnden och stadsdelsnämnderna för att nå och utveckla insatser till äldre personer som tillhör sårbara grupper, exempelvis äldre personer som lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa eller har en missbruksproblematik. Tillgången till personliga ombud för äldre med psykiska funktionsnedsättningar ska stärkas. Hemlösheten minskar i de flesta grupperna i staden, men det innebär inte att arbetet mot hemlöshet får avta. Staden ska intensifiera arbetet mot hemlöshet och avvärja orsakerna till att bland annat äldre blir hemlösa. Därför ska Stockholm ansluta sig till det globala FN-initiativet The Shift och verka för att förverkliga bostaden som en rättighet för stadens invånare. Ett nytt program mot hemlöshet ska tas fram och en handlingsplan för äldre i hemlöshet ska tas fram utifrån detta.

Tryggt mottagande i hemmet ska finnas för alla invånare i staden som behöver det och staden ska genom uppföljning och utvärdering säkerställa att stadsdelarna ges förutsättningar till att möta de faktiska behov som finns. Uppföljning och utvärdering är centrala förutsättningar för att kunna upprätthålla ett målstyrt arbete löpande i verksamheten och säkra långsiktighet. Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta det pågående utvecklingsarbetet med Region Stockholm och Storsthlm utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård och följa upp konsekvenserna av de nya utskrivningsreglerna.

Äldres utsatthet ska motverkas och äldrenämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna, lokala brottsförebyggande råd och Polismyndigheten arbeta för att stoppa våld och andra brott som drabbar äldre. Samarbetet med stadens kvinnojourer ska fortsätta och personal inom äldreomsorgen ska utbildas i att upptäcka och hjälpa personer som blir utsatta för våld i nära relation. Stadens program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är vägledande i detta arbete. Kunskapen om ett gott bemötande av äldre hbtq-personer ska öka och garanteras inom äldreomsorgen.

Arbetet med att stödja stadsdelsnämnderna i deras arbete med att skapa sociala mötesplatser i form av aktivitetscenter fortsätter. Ensamhet är ett alltmer utbrett problem bland stadens äldre och aktivitetscentren bidrar till social gemenskap och är öppna för stadens äldre. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att bedriva sociala aktiviteter, erbjuda möjlighet till gemensamma måltider, bidra till fysisk aktivitet samt utveckla verksamheten tillsammans med de boende och besökarna. Då män i mindre utsträckning söker sig till aktivitetscentren ska staden, för att motverka ensamhet, arbeta för att öka deras deltagande.

Vi vet att motion förlänger det friska livet och den äldre klarar sig själv längre in i livet. Behovet av sjukvård minskar när äldre ges möjlighet till motion. Äldreförvaltningen och idrottsförvaltningen ska löpande utveckla arbetet för att underlätta för äldre att motionera. Placeringen av utegym ska särskilt beaktas i detta arbete och så även öppnande av skollokaler för föreningar. Samarbetet med civilsamhället och den idéburna sektorn genom bland annat IOP-avtal ska vidareutvecklas.

För att tillförsäkra den enskilde en god äldrevård är medarbetarna en av de viktigaste faktorerna. Arbetet med reflektionstid för personal inom hemtjänsten ska fortsätta. Medarbetare i staden ska ha en god arbetsmiljö och kunna utvecklas i yrket. Förutsättningarna för chefer i äldreomsorgen att utöva ett närvarande ledarskap ska stärkas. För att

klara framtida rekrytering ska staden fortsätta förbättra arbetsvillkoren genom kollektivavtal, heltid som norm, tryggare anställningsformer, kompetensutveckling, rimliga scheman och en bra löneutveckling. En översyn av friskvårdsbidraget ska genomföras för att få fler att nyttja det, då staden ska verka för ett hållbart arbetsliv.

De pågående utbildningsinsatserna för vårdbiträden och undersköterskor behöver fortsätta. Äldrenämnden ska samordna de akademiska noderna för att dessa, i samverkan med universitet och högskolorna, ska främja utvecklingen av äldreomsorgen. För att höja kvaliteten i vården och omsorgen, förbättra arbetsvillkoren och locka fler till omsorgsycket ska staden tillämpa SKLs yrkesutvecklingstrappa för att på ett bättre sätt möta efterfrågan på vård- och omsorgspersonal inom äldreomsorgen. Staden måste säkra medarbetarnas kunskaper i svenska för att vården och omsorgen ska kunna bedrivas på ett säkert sätt. För att underlätta rekrytering och kunna behålla redan anställda sjuksköterskor ska äldrenämnden arbeta för att få fler att söka sig till det stadsgemensamma introduktionsprogrammet för sjuksköterskor. Kompetensen inom demenssjukdomar och geriatrisk specialistkompetens ska stärkas och det multiprofessionella arbets sättet inom stadens specialiserade hemtjänstgrupper med inriktning mot demenssjukdom eller kognitiv svikt ska fortsätta utvecklas.

Förbättra kontinuiteten inom hemtjänsten

En hög personalkontinuitet är en av de viktigaste faktorerna för bra kvalitet inom äldreomsorgen, personalen och staden ska ha som mål att den äldre som princip ska känna de personer som ger omsorg. Kravet på personalkontinuitet kommer innebära att det är färre olika personer som kommer från hemtjänsten till den äldre, vilket är något som kommer att öka tryggheten för den äldre. En stor orsak till att de äldre får besök av många olika personer beror på att äldreomsorgen till en orimligt stor del bemannas av timanställda. Att hela tiden byta ut en stor del av personalen försämrar kontinuiteten vilket försämrar kvaliteten på välfärdstjänsterna. Det är dåligt för brukarna och deras anhöriga. Vi måste fortsätta utveckla hemtjänsten eftersom fler äldre kommer att bo kvar i sina bostäder och vi redan nu har rekryteringsproblem. Vi behöver skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv, bland annat genom att fortsätta arbetet med tid för reflektion och rätt till heltid.

Det är väsentligt att hemtjänsten utformas i syfte att uppnå personal-, omsorgs- och tidskontinuitet. Bristande kontinuitet i utförandet av hemtjänst utgör risk för att kvaliteten i omsorgen och de äldres välbefinnande blir lidande.

Äldrenämnden ska tydliggöra definitionen av ställda krav avseende kontinuiteten i förfrågningsunderlaget för upphandling av hemtjänst och i uppdragsbeskrivning för verksamhet i egen regi. Äldrenämnden ska också ta fram ett förslag på hur en ekonomisk sanktion för de utförare som inte når dessa mål kan införas. Stadens ersättningssystem ska i grunden skapa incitament för ökad trygghet, såväl för brukarna som för personalen och utförarna.

Bemanningsenheter

För att förbättra kontinuiteten och säkra den framtida kompetensförsörjningen ska äldrenämnden bistå stadsdelsnämnderna i syfte att inrätta bemanningsenheter med fastanställda vikarier avseende verksamhet i egen regi. Dessa ska kunna täcka upp då ordinarie personal är frånvarande, vilket kommer att underlätta för kompetensutveckling och minska den administrativa bördan med att ringa in och introducera ny personal i verksamheten.

Utökat arbete med boendefrågor

Det är viktigt att staden bemöter det faktum att flertalet äldre bor i ordinärt boende i det ordinarie bostadsbeståndet. I Stockholm bor många äldre i hus byggda för den dåvarande ungdomsgenerationen med tre våningar eller mer som saknar hiss och en inventering av tillgängligheten i dessa ska göras för att ta reda på antal och läge. En tillgänglighetsinventering visar vilka möjligheter som finns i beståndet samt var förbättringar behöver göras. Med den vetskapen kan vi planera för och kunna möta de behov som finns i staden. Detta skulle medföra att äldres boende blir en del av den totala bostadsförsörjningen och därför kan integreras med andra åldersgrupper. Tillgänglighetsinventeringen ska göras i prioriterade bostadsområden där det har stor betydelse ur ett bostadsförsörjningsperspektiv att det blir fler hus med hiss.

Vidare ska förutsättningarna för att bygga på en till två våningar på befintliga trevåningshus utredas. Där det anses lämpligt och gynnsamt ska även frågan om tredimensionell fastighetsbildning beaktas. De kommunala bostadsbolagen ska i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och äldrenämnden tillgänglighetsinventera sina bostadsbestånd och utifrån inventeringen utreda var påbyggnader kan göras.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Bostadsbolagen ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är och i samarbete med Micasa inventera bostadsbeståndet utifrån denna definition. Bostadsbolagen ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbar för bostadssökande.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldrenämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska från äldrenämnden överta ansvaret för Äldrevänlig stad.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, äldrenämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden inrätta en central enhet.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och i samråd med stadsdelsnämnderna göra en översyn över stadens kommunövergripande verksamhet inom äldrenämndens verksamhetsområde.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna påbörja ett pilotsamarbete med Region Stockholm för att stärka en sammanhållen vård och omsorg för äldre samt utveckla ett relevant systemstöd för detta.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden säkerställa att det moderna sociala systemet möjliggör integration med privata utförares system.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden ta fram fler webbaserade utbildningar.	2020-01-01	2020-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med äldrenämnden utreda hur uppföljning av verksamheten, avtal och utformningen av hemtjänstpengen bättre kan främja hög kvalitet inom hemtjänsten.	2020-01-01	2020-12-31
Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och äldrenämnden ta fram ett nytt program mot hemlöshet och därefter handlingsplaner för äldre i hemlöshet och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden inom ramen för handlingsplanen för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare, särskilt arbeta för att säkerställa att alla incidenter av hot och våld mot personalen registreras i stadens incidentrapporteringssystem IA och att drabbad personal upplever att de fått tillräckligt stöd av staden som arbetsgivare.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med äldrenämnden stärka arbetet med de förebyggande och rehabiliterande insatserna genom att i ökad utsträckning samverka med arbetsterapeuter, äldrekuratorer, fysioterapeuter, måltidsombud och dietister.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden inrätta bemanningsenheter inom äldreomsorgen med fastanställda vikarier i syfte att öka kontinuiteten.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsdelsnämnderna ska i samråd med äldrenämnden se över hur man kan utveckla schemalaggningsen i syfte att ta bort behovet av delade turer och ofrivillig deltid samt främja återhämtningen för de anställda.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska anpassa riktlinjerna för biståndsbedömning inom äldreomsorgen för att kunna införa välfärdsteknik.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna införa IBIC inom biståndsbedömning för äldre.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna se över reglerna för biståndsbedömningen för och behovet av dagverksamhet.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen se över reglerna för köhantering för särskilda boenden i syfte att minska kostnaderna för tomgångshyror.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa genomföra en utredning av hörselmiljöerna på stadens äldreboenden och att ta fram förslag på förbättringsåtgärder.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa, socialnämnden och SHIS Bostäder utreda effekten av de seniorlägenheter som Micasa ställer till SHIS Bostäders förfogande.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och SHIS Bostäder utreda omfattningen av äldre med psykisk ohälsa och missbruk och återkomma med lämpliga åtgärder för gruppen ifråga, med tyngdpunkt på boendefrågor.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna stärka tillgången till personliga ombud för äldre personer med psykisk ohälsa.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna se över koncepten aktivitetscenter och sociala träffpunkter och hur dessa ska förhålla sig till varandra.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med idrottsnämnden kartlägga utbudet av förebyggande hälsoåtgärder för äldre, och i övrigt fortsätta utvecklingen utifrån tidigare kartläggningsresultat.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för legitimerad personal inom äldreomsorgen, i syfte att underlätta nyrekrytering och minska personalomsättningen inom gruppen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda och analysera biståndsbeslut som i förvaltningsdomstol gått staden emot, i syfte att öka likställigheten.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna samordna arbetet med måltidsombuden genom att bland annat inrätta matråd och utbildningar för omsorgspersonalen.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna sprida goda exempel inom kost och måltider, främst avseende arbetet med att motverka undernäring och social isolering.	2020-01-01	2020-12-31

Äldrenämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna utreda efterfrågan av äldreomsorg för förvaltningsområdet finska, meänkieli och samiska i samråd med berörda nationella minoriteter.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska se över och utveckla "Hitta och jämför service" i syfte att säkerställa likvärdig information från privata och kommunala verksamheter.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska ta fram en uppdragsbeskrivning för vård- och omsorgsboende som motsvarar förfrågningsunderlaget.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska ta fram ett förslag på hur ekonomiska styrmedel, inklusive möjligheten till sanktioner, kan användas för att uppnå kontinuitetsmålen i hemtjänsten.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska tydliggöra definitionen av ställda krav avseende kontinuiteten i förfrågningsunderlaget för upphandling av hemtjänst och i uppdragsbeskrivning för verksamhet i egen regi.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska undersöka intresset för intresseboenden med HBTQ-inriktning.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska undersöka möjligheten att i samarbete med civilsamhället anordna en äldredag i stadshuset hösten 2020.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska utreda omfattningen av behovet av profilboende för äldre med psykisk ohälsa i syfte att minska antalet avtalspartners.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska ändra instruktionerna för äldreomsorgsinspektörerna i syfte att öka likställigheten i biståndsbedömningen.	2020-01-01	2020-12-31

Överförmyndarnämnden

I ett jämlikt och hållbart Stockholm får alla som inte själva kan sköta sin ekonomi eller bevaka sina rättigheter en bra hjälp av en god man eller en förvaltare. Insatserna ska vara av hög kvalitet och trygga för den enskilde. Överförmyndarnämndens huvuduppgift är att utöva tillsyn över godmanskap och förvaltarskap. För att uppnå detta är en väl fungerande tillsyn av ställföreträdarna grundläggande. Handläggningen ska vara rättssäker och effektiv, och det ska vara lätt att få kontakt med staden.

Förutsättningar krävs för utvecklingsarbete och god arbetsmiljö

Överförmyndarnämnden har under en längre tid arbetat intensivt för att komma tillrätta med de stora och allvarliga brister som funnits i verksamheten. Under föregående mandatperiod förstärktes förvaltningens budget, och ekonomiska förutsättningar, genom att tillföra extra medel och slopade effektiviseringskravet. Nämnden fick förutsättningar för att påbörja ett långsiktigt och hållbart förändringsarbete mot en effektivare och mer ändamålsenlig organisation. Att den borgerliga majoriteten införde effektiviseringskrav år 2019 på nämnden försvårade förbättringsarbetet och medarbetarnas arbetsmiljö har försämrats. Vi anser att nämnden ska ges förutsättningar för att korta handläggningstider och komma till rätta med de utmaningar som revisionen har påpekat. Arbetet för att korta handläggningstiderna måste påskyndas. Nämnden ska ges förutsättningar för att systematiskt förbättra arbetsmiljön. Nämndens arbete med moderniseringen av sociala system ska leda till bättre ärendehanteringssystem och högre kvalitet i nämndens arbete.

Nämnden ska samverka med andra överförmyndarnämnder, myndigheter och aktörer för att säkerställa informationsöverföring, en likformig bedömning vid arvodering och ärendehandläggning samt få stöd vid budget- och prognosarbete.

Gode män och förvaltare säkerställer att rättigheter tillgodoses

Genom nämndens verksamhet kan människor som har svårt att sköta sin ekonomi på grund av sjukdom, ålder eller något annat skäl få hjälp av en god man eller en förvaltare. Tillsyn över förmyndarskap syftar till att säkerställa att barn eller myndiga personer som inte själva kan ta tillvara sin rätt, missgynnas ekonomiskt eller rättsligt. I tillsynen över förmyndarskap ska nämnden särskilt se till att barnets tillgångar används för barnets nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade på ett tryggt sätt som ger rimlig avkastning.

Arbetet som gode män och förvaltare gör är av stort värde för alla som i behov av hjälp. Genom deras arbete kan den enskildes rättigheter säkerställas. Nämndens arbete för att rekrytera och tillgodose behovet gode män är centralt för att stödja individer som behöver en god man. Genom nischade rekryteringsinsatser, effektiva utbildningsinsatser och i samarbete med civilsamhället kan rekrytering av gode män och förvaltare ökas. Dialogen med funktionshinderrådet stärker nämndens arbete. Nämnden ska fortsätta arbetet med att fortbilda stadens biståndshandläggare och socialsekreterare om uppdraget som god man och förvaltare.

Nämnden ska i samarbete med socialnämnden fortsätta att genomföra specialutbildningar som riktar sig till gode män och förvaltare som vill och anses lämpade att ta sig an särskilt komplicerade och krävande uppdrag.

Nämnden har under de senaste åren arbetat för att minska antal uppdrag som varje ställföreträdare har. Framsteg har gjorts och antalet uppdrag per ställföreträdare har minskat.

Det är av stor vikt att nämnden fortsätter arbeta och verka för att ställföreträdare i normalfallet inte åtar sig fler än fyra uppdrag.

Rättssäkra och kvalitativa insatser

Medborgarna som är i behov av nämndens insatser ska kunna lita på att verksamheten håller hög kvalitet, är tillgänglig och rättssäker. Nämnden ska mäta kvalitet, tillgänglighet, rättssäkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna. Nämnden ska kontinuerligt göra lämplighetskontroller av ställföreträdare. Eventuella oegentligheter ska polisanmälas. Om en ställföreträdare förekommer i belastningsregistret ska nämnden entlediga denne.

I och med att nämnden har ett särskilt uppdrag att genomföra tillsyn över förmyndarskapet är det viktigt att ständigt arbeta med uppföljning och utvärdering ur ett barnrättsperspektiv. Nämnden kan bidra med att sprida kunskap till medarbetare, chefer, vuxen- och barnhandläggare i arbetet med att systematiskt säkerställa barnets bästa.

Överförmyndarnämnden har i samarbete med kommunstyrelsen prövat förutsättningarna för att genomföra försöksverksamhet med förvaltarenheter. Utredningen landar i att om en förvaltarenhet ska införas ska förvaltarenheten placeras under en annan nämnd än överförmyndarnämnden då nämnden inte både kan anlita ställföreträdare och samtidigt utöva tillsyn över samma ställföreträdare. Vi ser ett stort behov av att förvaltarenhet införs i Stockholm och vill därför att kommunstyrelsen ska i samarbete med överförmyndarnämnden och socialnämnden utreda och införa förvaltarenhet under socialnämnden.

Stockholm säkerställer rätten till svensk ställföreträdare

Enligt särskilda bestämmelser i föräldrabalken ska överförmyndaren i Stockholm utöva tillsyn över enskilda ärenden för förmyndare, gode män och förvaltare för huvudmän som inte är folkbokförda i Sverige, men som har rätt till en svensk ställföreträdare. I de fall det rör ett dödsbo där den avlidne inte har någon hemvist i en kommun i Sverige övergår ansvaret till Stockholms överförmyndarnämnd. Antalet behövande av ställföreträdare förväntas öka betydligt under de närmaste åren på grund av internationaliseringen och att dagens utlandssvenskar blir äldre och hjälpbehovet ökar.

Riksansvaret innebär ökade krav på nämnden då kunskap om internationella ärenden behöver byggas upp för att kunna erbjuda ett bra stöd. Ärenden kan handla om ägandefrågor i fastigheter utomlands och hur barns arv ska fördelas enligt utländsk lag. Nämnden behöver ha tillgång till ställföreträdare som har språkkunskaper och kunskap om internationell rätt. Riksansvaret bör generera någon form av nationell ersättning till staden och nämnden i förlängningen. Idag är det Stockholms stads invånare som står för de kostnader och det arbete som krävs för att ge utlandssvenskar stöd när det gäller ställföreträdarskap. Nämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen arbeta för att få utrikesdepartementet, Länsstyrelsen i Stockholm och tingsrätten att förtydliga vad som ingår och vad som inte ingår i nämndens ansvar för internationella ärenden samt hur lagstiftningen ska tolkas. Nämnden ska även i samarbete med kommunstyrelsen föra dialog med riksdag och regering om att Stockholm ska erhålla statlig ersättning för riksansvaret.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kommunstyrelsen ska i samarbete med överförmyndarnämnden och socialnämnden utreda och införa förvaltarenheter under socialnämnden.	2020-01-01	2020-12-31
Överförmyndarnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen initiera en dialog med riksdag och regering om vikten av att Stockholm erhåller ersättning för riksansvaret för utlandssvenskar.	2020-01-01	2020-12-31

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 556,1 mnkr främst för följande ändamål.

- Ökad trygghet – ordningsvakter
- Introduktionsförskolor
- Giftfri förskola
- Vattenförbättrande åtgärder
- Miljö- och klimatsamordnare
- Medel för förstärkta placeringskostnader av unga i utsatta områden
- Medel för lönetillägg
- Sparade medel av kommunfullmäktiges partier
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Skötsel av naturreservat
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov

Vidare reserveras 783,7 mnkr i Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, grund- och gymnasiesärskola, svenskundervisning för invandrare (sfi), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter har utgifter om 220,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Klimatinvesteringar
- Giftfri förskola
- Investeringar i trygghetsskapande åtgärder
- Vattenförbättrande åtgärder
- Investeringar i ny innovativ teknik

Förslag till budget och ägardirektiv 2020 och inriktning 2021-2022 för koncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB

Bolagskoncernen ska under perioden prioritera affärsmässiga investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska vara fortsatt hög med nybyggda hyresrätter till rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska år 2020 påbörja minst 2 000 bostäder. Bolagskoncernen har också en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper där kommunen har ett särskilt ansvar.

Samtliga bolag ges ökat ansvar att fokusera på styrning, effektivitet, kostnadsmedvetenhet och prioriteringar i stadens större investeringsprojekt. Bolagskoncernen ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt för att nå en bättre struktur när det gäller standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Detta kan aktualisera försäljningar av fastigheter av mindre strategisk vikt, vid exempelvis bytesaffärer.

Bolagskoncernen Stockholms Stadshus ABs uppgifter

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar merparten av Stockholms stads aktiebolag. Stockholms Stadshus AB är moderbolaget i koncernen som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag.

Styrelsen för Stockholms Stadshus AB, koncernstyrelsen, ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Såväl för Stockholms Stadshus AB som för de i koncernen ingående dotterbolagen gäller resultatkrav i enlighet med det förslag som redovisats i Finansborgarrådets förslag till budget. Undantag är den sänkning av budget som finansborgarrådets förslag innebär för Kulturhuset Stadsteatern avseende år 2021 och år 2022.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi.

Stockholms Stadshus AB ska bidra till en översyn av stadens fastighetsbestånd. Möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder prövas kontinuerligt.

Det är angeläget att Stockholms Stadshus AB deltar i arbetet för fortsatt fastighetsutveckling, utbyggnad och planering av lokaler för stadens välfärdsverksamheter, såsom äldreboenden, skolor och förskolor. All samhällsplanering ska i ett tidigt skede beakta välfärdens behov av kostnadseffektiva, ändamålsenliga, tillgängliga och trygga lokaler.

Moderbolaget Stockholms Stadshus AB:s uppgifter

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag och ska leda bolagskoncernen. I kommunfullmäktiges direktiv ingår att

svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, samt att utveckla styrformer och samspelen mellan ägare, koncernledning och dotterbolag. Moderbolaget följer upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och av kommunfullmäktige gemensamma direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser, i samverkan med stadsledningskontoret.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- leda dotterbolagens arbete med bostadsförsörjning för prioriterade grupper
- följa dotterbolagens arbete med trygghetsskapande insatser
- säkerställa att bostadsbolagen avbryter arbetet med att ombilda lägenheter
- säkerställa att allmännyttans lägenhetsantal inte minskar och att inga avyttringar sker ur allmännyttans bestånd
- säkerställa implementeringen och följa upp arbetet med stadens trygghets- och säkerhetsprogram i bolagens verksamheter
- säkerställa effektiva processer för en hög och jämn takt i bostadsbyggandet samt att samhällsservice planeras i tidiga skeden
- medverka i arbetet för att nå målet om 140 000 bostäder år 2010-2030
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen uppnår en nybyggnationstakt på minst 2 000 bostäder per år
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen ökar byggandet av hyresrätter med lägre hyror
- medverka i arbetet med att ta fram en bostadsgaranti för unga
- säkerställa att de kommunala bostadsbolagen bygger bostäder till prioriterade grupper, såsom unga och studenter
- genom investeringar i Stockholm Film Fund fortsätta arbetet att attrahera fler filminspelningar till Stockholm
- svara för koncernens övergripande arbete med att skapa ett fossilbränslefritt Stockholm år 2040
- bistå i stadens arbete med att ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- säkerställa att de kommunala fastighetsbolagen utvecklar metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- utveckla kommunkoncernens organisation och strategiska planering och uppföljning för en långsiktigt hållbar energi- och elförsörjning
- säkerställa implementeringen och följa upp arbetet med stadens miljöprogram i bolagens verksamheter
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- följa upp arbetet med dotterbolagens avfallshantering
- säkerställa att dotterbolagen löpande prövar möjligheten till lokal elproduktion i solceller
- fortsätta att utveckla Stockholms fjärrvärme och fjärrkyla med utgångspunkt i att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska fasas ut och vara avvecklade senast år 2022
- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- arbeta för att förverkliga planerna för ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- delta i arbetet för att hitta lösningar på stadens eleffektbrist

- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- leda bolagskoncernen
- utveckla ägarstyrningen i dotterbolagen genom förstärkt uppföljningsfunktion
- delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt genomförs på ett effektivt sätt
- tillsammans med kommunstyrelsen stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att skapa en effektivare verksamhet genom en ökad samverkan med varandra
- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens fastighetsbolag
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- följa att bostadsbolagen långsiktigt ska uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi
- i samråd med arbetsmarknadsnämnden fortsätta arbetet med att ta fram modeller och goda exempel för bolagens arbetsmarknadsinsatser
- bidra till att fler får anställning via stockholmsjobb
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb
- tillsammans med kommunstyrelsen och arbetsmarknadsnämnden säkerställa att samtliga nämnder och bolagsstyrelser bidrar i arbetet med att tillhandahålla arbetsplatser i enlighet med stadens mål
- samordna koncernens CSR-arbete
- följa dotterbolagens arbete med jämställdhet
- följa dotterbolagens arbete med antikorruption

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB ta fram en fördelningsnyckel till de kommunala bolagen för att fler ska anställas i Stockholmsjobb i bolagen.	2020-01-01	2020-12-31
Stadshus AB, bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utvärdera och utveckla Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden och Stockholms Stadshus AB ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen 2021-2024.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt i samråd med berörda nämnder och bolagsstyrelser ta fram en plan för krigsorganisation och krigsplacering av personal.	2020-01-01	2020-12-31

(S)

S-husAB:4

Kommunstyrelsen ska i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt i samråd med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser utreda placering och funktion för trygghets- och säkerhetspunkter dit invånare kan bege sig vid samhällsstörningar.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med exploateringsnämnden och Stockholm Exergi ansvara för stadens samlade koordinering för att genomföra uppförandet av nytt kraftvärmeverk i Lövsta.	2020-01-01	2020-12-31
Kulturnämnden ska i samråd med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bolagsstyrelser utforma en strategi för gatukonst och muralmålningar i stadsmiljön genom ökad samverkan med fastighetsägare samt förenklad tillståndshantering.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med Stockholm Exergi skala upp produktionen av biokol.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholms Stadshus AB ska i samarbete med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2020-01-01	2020-12-31

Bostadsbolagen

Gemensamt för de tre bolagen

De kommunala bostadsbolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. I sitt bestånd ska bolagen äga bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Bolagen utgör en stor del av stadens och stockholmarnas samlade förmögenhet och måste därför skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt.

Bolagen har också en viktig uppgift att fylla avseende positiv stads- och centrumutveckling. Detta ska ske både genom ett socialt ansvarstagande i enlighet med ägarens direktiv samt genom fysiska åtgärder. Miljö-, barn- och jämställdhetsperspektiv ska tillämpas i nyproduktion, vid upprustning av befintligt bestånd och i löpande förvaltning. Bolagen ska aktivt arbeta mot segregation.

För att uppnå kommunfullmäktiges mål med nyproduktion krävs att bostadsbolagen har tillräckligt stora projektportföljer.

Bolagens uppgift

Den omfattande bostadsbristen utgör en begränsning för stockholmarna, staden och näringslivet. Att ombilda och sälja ut allmännyttans lägenheter fördjupar bostadsbristen. Stockholm behöver fler hyresrätter, inte färre. Takten i bostadsbyggandet behöver därför öka till en nybyggnadstakt på minst 2 000 bostäder per år och byggandet av energieffektiva hyresrätter med lägre hyror ska prioriteras. Stadens bostadsbolag ska särskilt intensifiera byggandet av hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga. För att bolagen ska leva upp till uppgifter och inriktningsmål är det avgörande att bolagen aktivt söker markanvisningar av exploateringsnämnden och upprättar planer för att nå byggmålen. Bolagen ska hålla en hög och jämn byggtakt oavsett konjunktur för att allas rätt till ett hem ska tillgodoses.

Bostadsbolagens val av metoder och material för upprustning, nyproduktion och energiförsörjning har en betydande inverkan på stadens mål att nå fossilbränslefri stad till år 2040. Då en betydande del av energiåtgången för en bostadsfastighet sker under produktionen behöver bolagen utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion, med särskilt fokus på val av stommaterial.

Allmännyttan har ett lagstadgat samhällsansvar att bidra till bostadsförsörjningen i staden och tillhandahålla bostäder som kan efterfrågas av alla stockholmare. Segregationen och den urbana ojämlikheten är en av vår tids stora utmaningar. Bolagen ska aktivt sträva efter att minska sociala klyftor och att bryta den geografiska segregationen. Ytterstaden ska utvecklas och en god tillgång till mötesplatser, utemiljöer, kultur och offentlig samt kommersiell service ska säkerställas i alla delar av staden.

Staden ska aktivt använda sig av sin roll som fastighetsägare. Samverkan med privata fastighetsägare ska öka. Resultatet ska stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet.

Bolagen ska utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål

- avbryta ombildningsprocesser och inte minska allmännyttans lägenhetsantal genom att avyttra bestånd
- uppnå en nybyggnationstakt på minst 2 000 bostäder per år
- tillsammans med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utvärdera och utveckla konceptet Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare
- leda och säkerställa målpuppfyllelse för konceptet Stockholmshusen, med en målsättning på 3 500-5 000 lägenheter till år 2021
- öka andelen bostäder i Stockholmshusprojekt i förhållande till bostäder i bolagens övriga nyproduktion
- fortsätta att utveckla bostäder med lägre boendekostnader, där en rimlig normhyra bedöms kunna vara högst 1 550 kronor per kvadratmeter och år i 2018 års nivå, med en målsättning på 7 000 bostäder år 2020-2030
- stärka bolagens ställning i stadsdelar där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- bygga yteffektiva lägenheter med en varierad fördelning av lägenhetsstorlekar och vid förtätning beakta behovet av att komplettera den befintliga bebyggelsens lägenhetsstruktur
- bygga och verka för fler hyresbostäder som unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att efterfråga
- bidra till införandet av en bostadsgaranti för unga mellan 18 och 25 år
- tillhandahålla bostäder till prioriterade grupper där staden har ett åtagande i lag, beslut i kommunfullmäktige eller genom särskild överenskommelse
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- öka antalet Bostad Först-lägenheter
- säkerställa tillgången på skyddade boenden för våldsutsatta
- inventera möjligheten att omvandla befintliga byggnader till grupp- och servicebostäder, samt underlätta byggandet av bostäder för personer med funktionsnedsättning i samråd med berörda nämnder
- fortsätta förbättra tillgängligheten för äldre och personer med funktionsnedsättning
- i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är, tillsammans med Micasa inventera bostadsbostadsbeståndet utifrån denna definition, och i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbart för bostadssökande
- tillsammans med övriga aktörer på bostadsmarknaden bidra till en mer transparent, rättvis och systematiserad hyressättning i Stockholms stad
- i dialog med de boende skapa tryggare stadsmiljöer vid nybyggnation och vid renoveringar
- stärka och skapa trygga områden där bolagen är närvarande genom utveckling av centrum, socialt ansvarstagande, bättre utnyttjande av befintliga lokaler samt nyproduktion av bostäder. Samverkan med föreningsliv och näringsliv är central.
- verka för en feministisk stadsplanering i områden där bolagen har en stark närvaro
- uppmuntra rörlighet inom det egna beståndet genom information och positiva incitament
- samverka med socialnämnden kring vräkningsförbyggande åtgärder i syfte att minimera antalet avhysningar och säkerställa att inga barnfamiljer vräks
- i samarbete med Bostadsförmedlingen, stadsdelsnämnderna och socialnämnden stärka arbetet mot oriktiga hyresförhållanden, samt tillhandahålla stöd och hjälp för att motverka utsattheten för de som berörs
- erbjuda möjlighet till så kallade kompiskontrakt för både äldre och ungdomar samt utreda förutsättningarna för att göra kompiskontrakt för äldre till fasta kontrakt

- delta i stadens arbete mot våldsbejakande extremism och i samband med utyrning säkerställa att stadens arbete inte motverkas
- i samverkan med socialnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsdelsnämnderna samt rättsvårdande myndigheter och skatteverket motverka den svarta ekonomin och organiserad brottslighet
- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- utifrån sina förutsättningar medverka till genomförande av Levande Stockholm
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta bostäder
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040, bland annat genom att öka andelen plusenergihus och passivhus
- bidra till att nå stadens mål om matavfallsinsamling, samt planera för kommande obligatorium om fastighetsnära eller kvartersnära insamling
- planera för säkra cykelparkeringar i befintliga och nya fastigheter
- planera för laddplatser till elbilar i anslutning till parkering i befintliga och nya fastigheter
- intensifiera sina ansträngningar för att nå måluppfyllelsen gällande stadens energieffektiviseringsmål genom att genomföra energieffektiviseringsåtgärder och andra utsläppsåtgärder
- välja uppvärmningsmetod vid nyproduktion eller ombyggnad utgående från ett stadsövergripande perspektiv på klimat, kraftfrågor och eleffekt
- vid nybyggnation och renovering utgå från att tak ska nyttjas, antingen med solceller eller gröna tak
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter såsom effekter av skyfall och värmeböljor i sitt bestånd och planerad bebyggelse, och arbeta med kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- möjliggöra olika former av delningsekonomiska initiativ, exempelvis genom att låta bolagens hyresgäster dela på sällanköpsvaror, låd-cyklar och bilar, i syfte att bidra till en mer hållbar resursanvändning
- låta resultatet stanna i bolagen för att möjliggöra en hög investeringstakt med bibehållen finansiell stabilitet
- bidra till en stärkt samverkan för effektiv snöröjning inom och i anslutning till bolagens fastigheter
- uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer
- samordna förvaltnings- och utvecklingsinsatser avseende teknisk infrastruktur för fiberinstallationer
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande
- stärka lokal närvaro och lokal utveckling tillsammans med andra kommunala aktörer i områden där bolagen har större bestånd
- använda sysselsättningsfrämjande krav som verktyg för att skapa arbetstillfällen för arbetslösa och hyresgäster i bolagets områden
- säkerställa att fler ungdomar får feriejobb
- bidra till att fler får anställning via stockholmsjobb
- aktivt jobba med områdesutveckling och nya former för hyresgästernas deltagande
- öppna upp lokalbeståndet för föreningslivet i bostadsområdena
- ge de boende inflytande, särskilt i samband med renoveringsarbete och erbjuda hyresgästerna möjlighet att påverka grad av standardhöjning i samband med upprustning

- arbeta för att öka medarbetarnas och de boendes kunskap och kännedom om våld i nära relationer
- överväga strategiska övertaganden av enskilda bostadsrättsprojekt om de ekonomiska förutsättningarna är tillräckligt gynnsamma
- utreda vilka fastigheter i bestånden som har förutsättningar för påbyggnationer på taken, exempelvis genom extra våningstal eller radhus
- utreda om och i så fall hur kalkylräntan kan sänkas för spetsprojekt inom miljöområdet samt för andra projekt vid införande av Stockholmshyra, samt vilka kostnader det skulle innebära
- utreda förutsättningarna för att samla ansvaret för olika typer av kategoribostäder hos enskilda bostadsbolag

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Bostadsbolagen, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska utvärdera och utveckla Stockholmshusen i syfte att göra dem ännu bättre och billigare.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsbolagen ska utveckla livscykelanalyser och utarbeta en modell för att inkludera ett livscykelperspektiv, med särskilt fokus på val av stommaterial.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsbolagen ska i samarbete med socialnämnden och äldre- nämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är och tillsammans med Micasa inventera bostadsbostadsbeståndet utifrån denna definition. Bostadsbolagen ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbar för bostadssökande.	2020-01-01	2020-12-31
Exploateringsnämnden ska i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och stadens bostadsbolag se till att det strategiska sambandet Tensta, Rinkeby och Bromsten byggstartas, genomföra programarbete för den strategiska kopplingen mellan Solberga, Telefonplan och Älvsjö samt genomföra programarbete för det prioriterade strategiska sambandet mellan Fagersjö och Farsta.	2020-01-01	2020-12-31
Idrottsnämnden ska i samverkan med bostadsbolagen inventera lokaler i allmännyttan för att finna lokaler lämpliga för mindre utrymmeskrävande idrotter.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldsbejakande extremism.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inleda arbetet med en bostadsgaranti för unga.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen, exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret utreda hur hyrorna kan pressas ytterligare vid nyproduktion.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31

Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter.	2020-01-01	2020-12-31
Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag ska fortsätta att samverka i utvecklingen av planering och byggande, exempelvis i arbetet med typhus och typplaner.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.	2020-01-01	2020-12-31

AB Svenska Bostäder

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Dotterbolaget AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av stort kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet beräknad på företagsnivå.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- arbeta med att skapa Snabba hus, mobila hyresrätter med korta förmedlingstider riktade till unga och studenter
- arbeta för att bygga fler studentbostäder med rimlig hyra
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd
- fortsätta arbetet med att utveckla Husby centrum
- ansvara för kommunkoncernens inköpskategori vitvaror

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

AB Familjebostäder

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- delta i arbete med Fokus Hagsätra-Rågsved
- ta ansvar för utvecklingen av Fagersjö och involvera de boende i en fördjupad demokratisk process tillsammans med stadsdelsnämnden

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

AB Stockholmshem

Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som boendet ska kunna anpassas efter de behov som uppkommer i livets olika faser. Bolaget ska eftersträva en hög kvalitet i underhåll och service.

Bolagets uppgift

Bolagets huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- bistå SHIS i dess verksamhet och i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, vilket bland annat innebär byggande av modulbostäder
- skapa permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi för prioriterade grupper
- i samarbete med Kulturhuset Stadsteatern utveckla kulturhusverksamheten i Skärholmen

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ansvarar för att tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder till stadens äldre och personer med funktionsnedsättning, samt till av staden prioriterade grupper.

Det är angeläget att bolaget har en ledande roll i stadens äldreboendeplanering och försörjning, samt utgår från planeringsinriktningen att 60 procent av platserna ska ha kommunen som huvudman. Plan för nybyggnad av seniorboenden anger inriktningen för det fortsatta arbetet med boendeformen.

Bolagets uppgift

Micasa Fastigheter i Stockholm AB äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Bolaget ska skötas på ett allmännyttigt och affärsmässigt sätt.

Ägardirektiv 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- skapa fler bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, som målgruppen har råd att efterfråga, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter
- bidra till att uppfylla stadens bostadsmål för personer över 85 år
- bidra och samverka i stadens arbete med att skapa fler boenden för prioriterade grupper
- arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i felanmälan och övrig service gentemot hyresgästerna
- delta i stadens arbete med att ytterligare stärka och snabba på utbyggnaden av särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning
- samverka med berörda nämnder för att på kort och lång sikt säkerställa behovet av äldreboendeplatser inom staden
- tillgodose behovet av profilboende för äldre med missbruksproblematik eller med psykisk funktionsnedsättning samt för äldre hemlösa
- medverka i stadens förebyggande arbete för att äldre inte ska vräkas till hemlöshet
- hyra ut lokaler och bostäder som temporärt är tomställda och som kan iordningställas med kort varsel
- verka för ökad tillgång till möteslokaler med rimliga avgifter för stadens pensionärs- och anhörigorganisationer
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp
- prioritera brandpreventivt arbete
- tillgodose behovet av korttidsboende och intressentboende med olika typer av språklig och/eller kulturell inriktning samt behovet av hbtq-boende.
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta för att nå stadens mål om matavfallsinsamling
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram förebyggande åtgärder
- i samråd med Stockholm Exergi AB arbeta för att ansluta stadens äldreboenden till fjärrkyla
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta lokaler och bostäder

(S)

Micasa:2

- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i arbetet med en klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040
- ge hyresgästerna möjlighet till inflytande över det egna boendet
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för trevligare och tryggare miljöer i och omkring fastigheterna
- arbeta kontinuerligt med god kundkontakt som präglas av lyhördhet och hög servicegrad
- i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB göra resultatet av tillgänglighetsinventeringen sökbart för bostadssökande
- utifrån stadens tillgänglighetsdefinition tillsammans med bostadsbolagen inventera bostadsbeståndet
- bidra till att uppnå stadens mål för matavfallsinsamling
- prioritera och åtgärda klimatrelaterade risker såsom effekter av skyfall och värmeböljor
- intensifiera arbetet med att genomföra energieffektiviserande åtgärder och vid nybyggnation och renovering alltid beakta möjlig installation av solceller
- tillsammans med Stadshus AB, kommunstyrelsen och äldrenämnden se över bolagets strategi för utbyggnad av seniorbostäder utifrån stadens definition och behov, i enlighet med Boendeplanen
- verka för att fler fastigheter byggs i trä
- skapa bostäder med fokus på trygghet och tillgänglighet för äldre, genom nyproduktion eller i bolagets befintliga fastigheter, så kallade seniorbostäder
- bidra till att hela stadens kostnader för lokaler ska minska samt minska andelen tomgångskostnader genom uthyrning
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar samt
- genomföra försäljningar av fastigheter som staden inte har behov av
- utveckla samverkan med stadsdelsnämnderna för bättre rutiner i underhållsplanering
- i samband med behov av periodiskt underhåll av särskilda boenden noga värdera investeringsutgifterna med tillkommande hyreseffekter i förhållande till behovet av fastigheten och vilka andra alternativ som finns.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa genomföra en utredning av hörselmiljöerna på stadens äldreboenden och att ta fram förslag på förbättringsåtgärder.	2020-01-01	2020-12-31
Äldrenämnden ska i samarbete med Micasa, socialnämnden och SHIS Bostäder utreda effekten av de seniorlägenheter som Micasa ställer till SHIS Bostäders förfogande.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsbolagen ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är och i samarbete med Micasa inventera bostadsbostadsbeståndet utifrån denna definition. Bostadsbolagen ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbart för bostadssökande.	2020-01-01	2020-12-31

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom ökad digitalisering av fastighetsdriften.	2020-01-01	2020-12-31
SISAB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ska ta fram en hyresjämförelsemodell som jämför inhyrning via stadens egna fastighetsägare med självkostnadsavtal och externa fastighetsägare med marknadsavtal. Modellen ska ta hänsyn till totalkostnader för olika tidsperioder.	2020-01-01	2020-12-31

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska medverka till en effektiv bostadsförmedling och förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid. Bolaget ska vara ett aktivt verktyg i den sociala bostadspolitiken, bland annat genom att integrera förmedlingen med stadens bostadspolitiska ambitioner att förverkliga bostaden som en rättighet och att minska segregation. Bolaget ska bidra till nollvisionen för hemlöshet.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska vara öppen för alla. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna förmedla bostäder även i Stockholms arbetsmarknadsregion. Bolaget ska med sin verksamhet trygga en väl fungerande regional marknadspåls för hyresrätter. För att få tillgång till flera försöks- och träningslägenheter behöver privata fastighetsägare lämna fler lägenheter till bolaget för förmedling.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att svara för reguljär bostadsförmedling, evakuering och förmedling av förturslägenheter inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer samt förmedling av kategoribostäder såsom student- och seniorboenden.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- arbeta för ett stort inflöde av lägenheter från privata fastighetsägare/förvaltare
- bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- marknadsföra möjligheten att lämna in studentlägenheter för privata fastighetsägare och -förvaltare
- bidra till införandet av en bostadsgaranti för unga mellan 18 och 25 år
- bidra till stadens mål om att förmedla försöks- och träningslägenheter samt Bostad Först-lägenheter, samt till stadens arbete med förturslägenheter
- säkerställa att antalet förturslägenheter motsvarar behovet och i samarbete med socialnämnden göra en översyn av riktlinjerna i syfte att skapa ett rättssäkert system som svarar mot utsatta gruppers behov såsom våldsutsatta kvinnor och barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden
- i samarbete med bostadsbolagen, SHIS Bostäder och socialnämnden tillhandahålla genomgångsbostäder för barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden. 100 lägenheter som bolaget förmedlar ska vikas till genomgångsbostäder i SHIS Bostäders regi för målgruppen.
- säkerställa tillgången till skyddade boenden för våldsutsatta i samarbete med bostadsbolagen
- i samarbete med socialnämnden, stadsdelsnämnderna och stadens bostadsbolag utveckla samverkan kring oriktiga hyresförhållanden
- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla branschsamarbetet Stockholm Bygger och Stockholmsrummet i Kulturhuset
- informera om Stockholm som bostadsort, bostadsmarknaden i regionen, planerad och pågående nyproduktion samt stadens projekt inom ytterstadsarbetet
- utveckla service och tjänster mot kunderna i bostadskön
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för ett fortsatt inflöde av lägenheter

- tillhandahålla riktad information till äldre om bostadskön och olika boendeformer
- genom sin verksamhet bidra till och underlätta ett ökat bostadsbyggande, till exempel genom insatser vid evakuering
- säkerställa att personer med stort behov av anpassningsåtgärder i hemmet erbjuds förtur till anpassade lägenheter
- säkerställa att annonser om lediga bostäder innehåller utförlig information om tillgängligheten i bostaden och i fastigheten
- i samarbete med bostadsbolagen och Micasa AB göra resultatet av tillgänglighetsinventeringen sökbart för bostadssökande
- föra en dialog med privata hyresvärdar om inkomstkraven i syfte att sänka kraven för att få hyra en lägenhet

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Bostadsförmedlingen ska säkerställa att annonser om lediga bostäder innehåller utförlig information om tillgängligheten i bostaden och i fastigheten.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samverkan med Stockholms stadshus AB, bostadsbolagen, Bostadsförmedlingen AB, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden påbörja genomförandet av bostadsgarantin för unga.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsförmedlingen ska i samråd med äldrenämnden och stadsbyggnadsnämnden ta fram och implementera en strategi för att öka de äldres tillgång till bostadsbeståndet med fokus på ökad tillgänglighet och effektiv bostadsanpassning.	2020-01-01	2020-12-31
Bostadsbolagen ska i samarbete med socialnämnden och äldrenämnden ta fram en enhetlig definition av vad en tillgänglig bostad är och tillsammans med Micasa inventera bostadsbeståndet utifrån denna definition. Bostadsbolagen ska i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och Micasa göra resultatet sökbart för bostadssökande.	2020-01-01	2020-12-31

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Bolaget ska ha en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av trygga skolor och förskolor. Bolaget ska särskilt ta ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för stadens kommande behov.

Planeringsprocessen av bostäder, förskolor och skolor ska samordnas i syfte att vara prognossäker och kostnadseffektiv. SISAB har ansvar för att bidra till ökad inhyrning från externa aktörer, bland annat genom erfarenhetsutbyte med andra fastighetsägare som hyr ut lokaler till förskolor och skolor. Bolaget ska utöka samarbetet med externa aktörer, då både nyproduktion och fastighetsutveckling kan ske av andra aktörer. Möjligheten att i framtiden samäga fastigheter med andra aktörer ska utforskas.

Under de senaste fyra åren har en kraftig utbyggnad av skollokaler planerats och genomförts. Det har varit nödvändigt efter att Stockholm under flera år halkat efter och bristsituationer uppkommit i stora delar av vår stad. Där staden nu som ett resultat av detta arbete också öppnat nya skolor är det uppenbart att dessa, såväl på grund- som gymnasieskolenivå, med sin genomtänkta planering för pedagogisk verksamhet varit attraktiva.

För att säkerställa att bristerna i skolplaneringen från 2006 till 2014 inte sker igen är det angeläget att SAMS-arbetet fortsätter, att all samhällsplanering i ett tidigt skede ges i uppdrag att beakta skolans behov samt att skolplaneringen görs transparent och tillgänglig för medborgarna.

Arbetet med att förstärka den fysiska miljön ska fortsätta och ett uttalat mål för SISAB ska vara att göra skolmiljön tryggare. Här är successiva ombyggnationer viktiga för att bygga bort otrygga utrymmen, rusta upp sanitära utrymmen samt vid behov installera trygghetsskapande utrustning. Fysisk aktivitet, lek och rörelse ska främjas på skol- och förskolegårdar.

Bolagets uppgift

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- bedriva aktiv fastighetutveckling
- söka efter och vid behov förvärva fastigheter eller lokaler som kan omvandlas till förskole- och skollokaler, i egen regi eller i samverkan med externa intressenter
- utveckla och upprusta stadens skolgårdar och utemiljöer där det bedöms nödvändigt utifrån utbildningsnämndens och stadsdelsnämndernas prioriteringar och beställningar
- i samarbete med idrottsnämnden och utbildningsnämnden verka för att idrottshallar i största möjliga mån ska planeras vid skolor
- fortsätta att delta i utbildningsnämndens arbete för att Stockholms förskole- och skolgårdar bättre kan rustas för att främja idrott och rörelseinriktad lek i syfte att tillvarata utemiljöer på skolgårdar på bästa sätt, med särskilt fokus på mer naturmaterial och grönytor

(S)
SISAB:2

- fortsätta samarbeta med stadsdelsnämnderna, utbildningsnämnden och idrottsnämnden för att tillgängliggöra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle i idrottsnämndens bokningssystem i samband med nyproduktion planera skolor utifrån möjligheten att under icke-skoltid tillgängliggöra avgränsade delar av lokalerna för samhällsaktiviteter – såsom kultur, idrott, föreningsliv, medborgarkontor och lärfritids.
- tillgängliggöra samtliga nybyggda skolidrottshallar för idrottslivet via idrottsnämndens bokningssystem
- delta i SAMS-arbetet, både för grundskola- och gymnasieskola
- vid nybyggnadsprojekt ska, om förskola och grundskola samlokaliseras på samma tomt, detta ske genom att förskolan är helt integrerad i skolbyggnaden.
- tillsammans med stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden och berörd stadsdelsnämnd säkerställa att mark för skol- och förskoleplatser tillgängliggörs tillräckligt tidigt så att nya lokaler ska finnas när nya bostäder färdigställs
- ansvara för paviljongetableringar för att säkra behovet av elevplatser
- utreda möjligheterna att tillföra tillagningskök i samband med renoveringar och nybyggnation
- samverka med stadsdelarna i en genomgripande kartläggning av behovet av förskolelokaler, utifrån arbetsmodellen i Skärholmen
- i samarbete med utbildningsnämnden utreda hur mindre skolor kan samarbeta för att bli ekonomiskt och verksamhetsmässigt hållbara F-9-skolor, med skolorna i Rinkeby som pilot
- i samarbete med andra nämnder och bolag öka tryggheten i anslutning till förskole- och skolgårdar
- arbeta med förebyggande åtgärder mot bränder
- arbeta för elevers trygghet med särskilt fokus på hygienrummens utformning samt hela och rena skoltoaletter
- i samarbete med kommunstyrelsen arbeta förebyggande mot klotter, skadedjur, skadegörelse, nedskräpning och annan kriminalitet
- arbeta tillsammans med trafiknämnden för säkra skolvägar
- arbeta med energieffektivisering och förnybar energi i befintligt bestånd och vid nyproduktion
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i beståndet, såsom effekter av skyfall och värmeböljor, och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder.
- verka för en kemikaliesmart och giftfri skolmiljö i samarbete med Kemikaliecentrum
- arbeta för att tillgodose en god inomhus- och utomhusmiljö avseende ljud, ljus, temperatur och luftkvalitet
- förstärka insatserna för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- se över möjligheterna att installera solenergi eller plantera grönska på skolbyggnaders tak och fasader
- verka för att fler skolor och förskolor byggs i trä
- vid nybyggnadsprojekt beakta möjlighet till samutnyttjande med andra verksamheter inom staden avseende funktioner såsom kök och matsal
- vid nybyggnation projektera utifrån krav på att certifiera förskolor och skolor med motsvarande Miljöbyggnad
- arbeta för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 med särskilt fokus på energieffektivisering, förnybar energiproduktion och klimatsmarta lokaler
- utveckla metoder för livscykelanalyser vid renovering och nyproduktion i syfte att uppnå minskade koldioxidutsläpp, med särskilt fokus på val av stommaterial
- bistå övriga berörda nämnder i framtagandet av en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor år 2040

- arbeta för ökad extern medverkan i skol- och förskoleutbyggnad
- ansvara för inhyrningar gentemot externa aktörer av pedagogiska lokaler och i förekommande fall tillkommande idrottsfunktion
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning för att skapa utrymme för investeringar, varvid stadens fastighets- och lokalpolicy ska beaktas
- i samarbete med verksamheterna, säkerställa en effektivisering av hyreskostnaderna för skollokaler som under året uppgår till minst 50 miljoner kronor. Detta ska delvis avse energieffektiviseringsåtgärder genom en justerad energischablon för året om 9 kronor per m²
- säkerställa att all nyproduktion sker kostnadseffektivt

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt bostadsbolagen och SISAB ta fram en strategi för klimatneutral bygg- och anläggningssektor till år 2040.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden, bostadsbolagen, SISAB, Micasa, fastighetsnämnden och Stockholm Exergi ta fram eget lokalt system för klimatkompensation där merkostnaderna används för att finansiera investeringar och drift av BECCS i samarbete med Stockholm Exergi.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samråd med utbildningsnämnden och SISAB inom ramen för SAMS genomlysna kostnaderna för om- och tillbyggnadsprojekt på befintliga skolor.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med bostadsbolagen, SISAB, Micasa och fastighetsnämnden ta fram åtgärder för ökad energieffektivisering i stadens fastigheter, t.ex. genom ökad digitalisering av fastighetsdriften.	2020-01-01	2020-12-31
SISAB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB ska ta fram en hyresjämförelsemodell som jämför inhyrning via stadens egna fastighetsägare med självkostnadsavtal och externa fastighetsägare med marknadsavtal. Modellen ska ta hänsyn till totalkostnader för olika tidsperioder.	2020-01-01	2020-12-31
SISAB ska i samarbete med kommunstyrelsen och utbildningsnämnden utreda hur det är möjligt att sänka kostnaderna för beslutsprocesserna i projekten.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden och SISAB öppna upp skolidrottshallar, andra skolidrottsytor och andra skollokaler för föreningsliv och civilsamhälle på kvällar, helger och lov samt se till att all uthyrning sker genom idrottsnämndens bokningssystem.	2020-01-01	2020-12-31
Utbildningsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och SISAB göra en analys av friskolornas långsiktiga lokalför-sörjning.	2020-01-01	2020-12-31

(S)
SISAB:4

Utbildningsnämnden ska i samarbete med SISAB kartlägga vid vilka F-6 skolor en utbyggnad för högstadium är möjlig och önskvärd utifrån behov och intresse från skolläring och föräldrar.	2020-01-01	2020-12-31
--	------------	------------

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall AB ska med fortsatt tydlig miljöprofil säkerställa leverans av hälsosamt och gott vatten till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja avloppshantering av god kvalitet med så liten miljöpåverkan som möjligt. Bolaget ska arbeta för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar samt säkerställa teknik och metodval för läkemedelsrening av avloppsvatten.

Bolaget ska medverka till en effektiv och hållbar avfallshantering och ökad återvinning i staden för att uppnå målet om resurseffektiva kretslopp.

Avgifterna för allmänna vattentjänster ska sättas på en nivå som motsvarar och säkerställer en långsiktigt hållbar finansiering av verksamheten, det vill säga för säker dricksvatten- och avloppshantering och ökat underhåll av VA-nätet.

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen och även sträva efter nya samarbeten då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränsen.

Bolagets uppgift

Bolaget levererar dricksvatten och renar avloppsvatten i Stockholms stad och Huddinge kommun, samt ansvarar för avfallshanteringen i Stockholms stad. Bolagets ansvar omfattar också att äga och sköta ledningsnäten för vatten och avlopp, samt pumpstationer och vattenreservoarer i Stockholm och Huddinge. Bolaget ska även driva stadens miljöstationer och ansvara för Stockholms återvinningscentraler.

Ägardirektiv 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar utifrån behov av teknisk infrastruktur
- arbeta för en fossilfri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi och öka produktionen av förnybar energi
- långsiktigt minska klimatpåverkan genom att effektivisera energikrävande processer och minska utsläpp av klimatgaser från verksamheten
- utreda åtgärder som kan minska utsläpp av lustgas och metangas
- utveckla tydlig kommunikation i klimat- och miljöarbetet som skapar ett stort engagemang och därmed stärker måluppfyllelsen och stadens varumärke
- verka för ökad produktion av biogas och biokol
- arbeta med att säkerställa en stärkt biologisk mångfald
- arbeta för ett klimatanpassat Stockholm med fokus på att prioritera och åtgärda skyfallsrelaterade risker
- delta i arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram för rent vatten för att uppnå god ekologisk och kemisk status
- bidra till expertis inom sjörestaurering, speciellt övergödning, vid genomförandet av lokala åtgärdsprogram för god vattenstatus
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin

- tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden utgå från riktlinjerna och åtgärds måttet vid planering och projektering av dagvattenhantering vid nybyggnad och större ombyggnationer
- i samarbete med trafiknämnden och stadsdelsnämnderna klargöra ansvarsfrågan i avtal, för olika typer av dagvatten- och vattenanläggningar
- stärka resiliensen i Stockholms dricksvattenförsörjning, bland annat för vattenförsörjning vid nödsituationer
- verka för resurssnål vattenanvändning
- inventera stadens verksamheters möjligheter att erbjuda rent vatten till stockholmarna
- utreda olika möjligheter för att med VA-taxan styra vattenförbrukningen mot en mer resurssnål användning
- prova nya metoder för att tillvarata fosfor och kväve ur slam gå vidare med försöken i Norra Djurgårdsstaden och prova sorterande avloppssystem
- arbeta för ett resurssmart Stockholm i enlighet med EU:s avfallshierarki. Där det är möjligt ska avfallet återbrukas, återanvändas, eller i annat fall materialåtervinnas och efter dessa åtgärder energiåtervinnas
- ansvara för sopsugsanläggningar på stadens mark i nyproduktionsområden
- göra en översyn av stadens avfallshantering med fokus på rutiner vid upphandling och övergång av kontrakt, driftsformer och krishantering i syfte att öka kvalitet och driftsäkerhet
- införa ett jämförelsedistrikt för sophämtning genom att driva det i egen regi
- följa och stimulera en mer miljöanpassad och resurseffektiv avfallshantering med hög service till invånarna, genom bland annat kravställning, nya innovationer och miljöstyrande taxor
- samla och tillgängliggöra information om stadens avfallshantering för att underlätta för medborgarna att hitta rätt avfallslösningar
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära sådana
- utöka öppettiderna på stadens återvinningscentraler så att stockholmarna kan återvinna minst mellan klockan 07 och 21 på helgfria vardagar
- tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer
- ansvara för övergripande samt riktad information och rådgivning i avfallsfrågor för att öka återvinningsgraden och uppmuntra återbruk
- bidra till att skapa förutsättningar för ett ökat återbruk genom nytt återbruk i Järva, fler pop-up återbruk och genom att undersöka förutsättningar för mobila ÅVC
- underlätta möjligheten för ökad textilinsamling
- uppföra, utveckla och äga infrastrukturen för en sorteringsanläggning i Högdalen
- stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att intensifiera matavfallsinsamlingen och effektivisera avfallshanteringen
- ta fram informationsunderlag till restauranger och verksamheter om insamling av matavfall och det obligatorium som införs för restauranger 2021
- vara behjälpliga i stadens skadedjursbekämpning i samarbete med trafiknämnden
- ansvara för driften av Glashuset som center för information om stadens miljö- och klimatarbete
- delta i stadens digitaliseringsarbete och i samverkansavtalet med KTH
- bidra till stadens arbete med En smart och uppkopplad stad
- delta i arbetet med Digital Demo inom sitt verksamhetsområde i syfte att genom digital teknik möta samhällsutmaningar som staden står inför
- arbeta med att utveckla kommunikation, service och tillgänglighet gentemot brukare och kund.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktiviteter	Startdatum	Slutdatum
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med trafiknämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsdelsnämnderna ta fram en strategi för att genom innovationer och en god stadsmiljö öka återvinningen och minska nedskräpningen.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska i samarbete med Stockholm Exergi skala upp produktionen av biokol.	2020-01-01	2020-12-31
Stockholm Vatten och Avfall AB ska stärka stödet till nämnder och bolagsstyrelser i syfte att intensifiera matavfallsinsamlingen och effektivisera avfallshanteringen.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen ska i samarbete med exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna samt Stockholm Vatten och Avfall AB utarbeta en handlingsplan för klimatanpassning, främst inriktad på skyfall och värmeböljor.	2020-01-01	2020-12-31
Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall, exploateringsnämnden och trafiknämnden samla branschen och andra relevanta aktörer för att förbättra situationen vid och tillgängligheten till återvinningsstationer.	2020-01-01	2020-12-31

Stockholms Hamn AB

Stockholms hamnar utgör viktiga gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en betydelsefull roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera och vara ett föredöme för ett miljövänligt transportarbete. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att målen i färdplanen för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Bolaget ska ta en aktiv roll i Stockholms omställning till en klimatneutral stad. Fartyg som ligger vid kaj ska elanslutas i mycket högre grad än idag. I dagsläget ansluts skärgårdstrafiken samt vissa av fartygen som trafikerar Finland. Det är av största vikt att även andra fartyg, till exempel kryssningsfartygen, också kan ansluta till el från land. Staden måste skynda på arbetet för att möjliggöra anslutning till el för samtliga fartyg som anlöper Stockholms hamnar.

Stockholms närhet till vatten och strategiska läge som en nod i mötet mellan Östersjön och Mälaren har historiskt sett varit en grund för Stockholms ekonomiska utveckling. Stadens kajer ska i ökad utsträckning göras tillgängliga för stockholmarna och våra besökare genom bland annat museer, restauranger och uteserveringar, evenemang, bostäder och som viktiga rekreationsområden. Stockholms Hamn AB ska tillsammans med berörda nämnder tillgängliggöra stadens kajer till attraktiva promenadstråk, i enlighet med stadens kajstrategi.

Bolagets uppgift

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten, besöksnäringen och regionens varuförsörjning för att därigenom främja regionens utveckling och hållbara tillväxt samt tillhörande infrastruktur på land för att nå största möjliga nytta i investeringarna.

Ägardirektiv 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- arbeta med och leda utveckling och upprustningen av stadens innerstadskajer med målet att dessa ska vara en del av den levande stadsmiljön
- medverka för att stadens mål om ett ökat bostadsbyggande uppfylls samtidigt som den rörliga sjötrafiken värnas
- bistå trafiknämnden i samverkan med Region Stockholms planering för utökad kollektivt resande på stadens vatten
- arbeta för att Stockholms inre kajer ska vara en del av den levande stadsmiljön och användas som tilläggsplatser, promenadstråk och för rekreation samtidigt som sjöfartens behov säkerställs
- säkerställa och utveckla goda förutsättningar för en klimatsmart och tillförlitlig varuförsörjning via sjöfarten till regionen
- arbeta vidare med miljödifferenterade hamnavgifter med en differentiering även för koldioxidutsläpp
- beakta effekter av ett förändrat klimat och identifiera klimatrelaterade sårbarheter
- identifiera klimatrelaterade sårbarheter i sitt bestånd och ta fram kostnadseffektiva förebyggande åtgärder
- arbeta för att elansluta färjor och kryssningsfartyg i hamn, i syfte att minska luftföroreningar och buller

(S)

Stohab: 2

- samverka med miljö- och hälsoskyddsnämnden för att mäta luftpåverkan från fartyg som ligger i hamn i Stockholm
- arbeta för en ökad återvinning av avfall och för att användningen av plast ska minska
- delta i arbetet med internationella miljööverenskommelser och standardiseringar
- samverka med landstingets planering för utökat kollektivt resande på stadens vatten
- verka för kraftigt ökade möjligheter för järnvägstransporter från och till hamnarna
- genomföra åtgärder för att bidra till fossilbränslefri sjöfart
- arbeta för en fossilbränslefri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi
- fortsätta arbetet med energieffektivisering och utveckling av den egna produktionen av energi genom förnyelsebara källor såsom sol och vind
- bidra till tillskapandet av fler officiella badplatser i Stockholm,
- slutföra avvecklingen av oljeverksamheten i Loudden för att möjliggöra fortsatt stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden
- tillsammans med berörda nämnder utreda förutsättningarna för att sjöfarten kan utvecklas vid Stadsgården- och Masthamnen och Frihamnen-Värtahamnen och samtidigt skapa en levande stadsmiljö vid stadens vatten och kajer
- skapa goda förutsättningar för att kryssningstrafiken fortsatt ska kunna utvecklas och vara en del av tillväxten för regionen tillsammans med Stockholm Business Region AB
- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av byggnader och anläggningar
- säkerställa bolagets förmåga att långsiktigt nå en god resultatnivå genom hög affärsmässighet och kundfokus
- säkerställa att utpekade intäkter och nyttor av genomförd investering i Norvik tas tillvara
- vårda bolagets byggnader som har kulturhistoriska värden

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Trafiknämnden ska i samarbete med fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Stockholms Hamn AB och Stockholm Vatten och Avfall ta fram en nämndsövergripande handlingsplan för att samordna, upprätthålla och innovativt utveckla stadens arbete med skadedjursbekämpning.	2020-01-01	2020-12-31

AB Stokab

Stokab ska fortsätta utveckla stamnätsinfrastrukturen, inklusive noder och knutpunkter, för att klara den framtida ökade generella efterfrågan och garantera tillgången på konkurrensneutral svartfiber. Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet skapar förutsättningar för klimatsmarta lösningar och att digital delaktighet kan ske i hela staden, vilket sker i takt med efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav. Framväxten av en allt mer uppkopplad värld kombinerat med 5G, förväntas också leda till ett behov av en mer utbyggd digital infrastruktur.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för IT-utvecklingen i regionen.

Ägardirektiv 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Fortum och andra aktörer att främja framkomligheten
- fortsätta att i samarbete med kommunstyrelsen stödja implementeringen av Strategi för Stockholm som smart och uppkopplad stad
- tillsammans med kommunstyrelsen och trafiknämnden planera för och tillgängliggöra trafikljus och andra installationer för fiberdragning i syfte att ligga i framkant i teknikutvecklingen för smart trafikstyrning
- ansvara för utbyggnaden av fiberinfrastrukturen till strategiska områden, nyproduktion och i alla delar av staden för skapande av lika förutsättningar till digital delaktighet i hela staden
- ansvara för att fibernätet byggs ut och förtätas för att möta framtida efterfrågan inom 5G och IoT
- genom ett utbyggt fibernät säkerställa förutsättningarna för stadens och näringslivets digitaliseringsarbete och därigenom möjliggöra klimatsmarta lösningar
- utveckla bolagets processer utifrån en förbättrad service och flexibilitet i förhållande till kunderna

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Stockholms Stads Parkerings AB

Stockholm Parkerings anläggningar ska leda till minskad gatuparkering, öka framkomligheten samt verka för att parkeringskapacitet utnyttjas optimalt. Garagen ska också möta behoven i nya stadsutvecklingsområden. I syfte att stimulera användningen av elbilar ska laddningsmöjligheter installeras i bolagets anläggningar.

Bolagets uppgift

Bolaget bygger och driver parkeringsanläggningar som verkar på den kommersiella marknaden samt anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- fortsätta att arbeta med att öka trygghet och trivsel för kunderna
- tillgodose behovet av ett ökat antal parkeringsplatser för infart och utfart, bland annat genom samverkan med exploateringsnämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner
- avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage, bidra till hållbar mobilitet och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över
- initiera förslag till nya parkeringsgarage för att möjliggöra en minskning av gatuparkeringarna och stödja framkomligheten i staden
- arbeta med hållbar mobilitet där cykel och parkeringsplatser för bilpool i attraktiva lägen är en integrerad del
- fortsätta utbyggnaden av laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar
- skapa fler cykelparkeringsplatser som en integrerad del i en mobilitetslösning
- ansvara för byggande och drift av cykelgarage i bolagets parkeringsgarage
- delta i stadens planarbete för att möjliggöra en minskning av antalet gatuparkeringar och öka andelen parkeringar på tomtmark
- utreda möjligheten för långtidsparkering utanför kommunens gränser
- genomföra prisjusteringar när marknaden så medger.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Stockholms Stadsteater AB

Kulturhuset Stadsteatern finns för alla stockholmare där yttrandefriheten och den konstnärliga friheten utgör grunden. Verksamheten är, och ska fortsätta vara, en mötesplats för olika röster, möjliggöra konstnärligt mod och utveckling samt vara tillgänglig för alla, oavsett ekonomi, bakgrund och identitet.

Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska bli angelägen för fler, med särskilt fokus på människor i de grupper som idag sällan tar del av verksamheten. Genom att samspela med nya aktörer ska verksamheten nå ut till fler stockholmare och förstärka sin betydelse för alla stockholmare. Bolaget ska värna och utveckla sin roll som ett öppet och inbjudande hus, i synnerhet efter färdigt renoveringsarbete.

Kulturhuset Stadsteatern ska ges förutsättningar att utvecklas till ett internationellt kulturcenter med utökade ytor för konst, samhällsdebatt och litteratur.

Bolagets uppgift

Kulturhuset Stadsteatern ska erbjuda verksamhet i form av teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik, debatt, annan kulturell produktion samt ansvara för stadens två platser inom stadens fristadsprogram.

Förutsättningar

För Kulturhuset Stadsteatern gäller de ekonomiska förutsättningar som redovisats i Finansborgarrådets förslag med undantag av att resultatet istället föreslås uppgå till -390 mnkr även år 2021 och år 2022.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- utveckla Kulturhusverksamheten i Skärholmen och Vällingby
- utveckla det nyrenoverade kulturhuset som ett hus med gemensam identitet genom en hållbar och enhetlig förvaltningsmodell där utökade öppettider, marknadsföring och ansvar för bemötande kan samordnas med husets samtliga hyresgäster
- skapa förutsättningar för att externa verksamheter är en naturlig del av kulturhuset och i det sammanhanget pröva förutsättningarna att låta bolaget vara ansvarig för att ingå hyreskontrakt med övriga hyresgäster för att därigenom öka bolagets rådighet.
- utöka verksamheten riktad mot målgruppen barn och unga genom att tillsammans med externa aktörer utreda och skapa förutsättningar för ett eget plan för målgruppen i det nyrenoverade kulturhuset
- fortsätta arbeta för att engagera barn och unga i bolagets verksamheter
- fortsatt vidta åtgärder för att nå nya grupper
- utveckla arbetet med scenen "Kilen" för fria grupper som en ordinarie del i kulturhusets utbud
- utreda hur dansen som scenkonst i framtiden kan utvecklas och ta plats i verksamheten genom exempelvis partnerskap med det fria danslivet
- på sikt förbättra det ekonomiska resultatet genom ökade intäkter samt verka för att koncernbidraget går till att skapa så mycket konstnärlig och publik verksamhet som möjligt

(S)

Stadsteatern:2

- säkerställa finansiering och verksamhet som hyresgäst i kulturskolans nya lokaler i Husby i syfte att skapa goda synergieffekter för kulturverksamheter i området
- tillsammans med kommunstyrelsen och kulturnämnden bereda ett förslag för att utveckla Kulturhuset Stadsteatern till en än starkare internationella kulturmagnet. Förebilden bör vara Centre Pompidou i Paris med en utvecklad utställningsverksamhet för exempelvis samtida konst och samhällsdebatt.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Stockholms Stadsteater AB ska utreda och skapa förutsättningar för ett eget våningsplan för målgruppen barn och unga i det ny-renoverade kulturhuset	2020-01-01	2020-12-31
Stockholms stadsteater ska tillsammans med fastighetsnämnden och kommunstyrelsen skapa förutsättningar för att externa verksamheter är en naturlig del av kulturhuset och i det sammanhanget pröva förutsättningarna att låta bolaget vara ansvarig för att ingå hyreskontrakt med övriga hyresgäster för att därigenom öka bolagets rådighet.	2020-01-01	2020-12-31

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Målet för verksamheten är att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Utveckling och modernisering av bolagets äldre arenor som Ericsson Globe och Annexet är fortsatt under utredning.

Bolagets uppgift

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska tillhandahålla och utveckla ändamålsenliga lokaler och anläggningar för evenemangsverksamhet av högsta kvalitet.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för bra evenemangsutbud bestående av bland annat konserter, sport, kultur- och familjeaktiviteter
- bolaget ska delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- fortsätta att tillsammans med evenemangsbolaget Stockholm Live AB arbeta för ökad trygghet och säkerhet
- bolaget ska delta i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- arbeta med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- tillsammans med Stockholm Business Region stärka Stockholms attraktionskraft inom evenemang
- utveckla arenorna affärsmässigt med målet om en självfinansierad verksamhet
- arbeta tillsammans med Stockholms Stadshus AB, kommunstyrelsen, exploateringsnämnden med att utreda och utveckla bolagets befintliga markinnehav, så att avyttring kan genomföras
- fortsätta arbeta med evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Stockholmsregionen är Sveriges tillväxtmotor och drivs av människors innovationsförmåga och kreativitet. Stockholm har ett diversifierat näringsliv vilket ger en stabil grund för fortsatt tillväxt och hög sysselsättning. Det skapar möjligheter för ökad välfärd och service till stadens invånare. Stockholm Business Region AB samordnar och utvecklar regionen gentemot näringslivet. Stockholm Business Region AB fyller en viktig funktion i att samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av näringslivets behov. Bolaget ska främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evenemang till Stockholm.

Staden marknadsförs tillsammans med övriga aktörer genom budskapet Stockholm – the Capital of Scandinavia. I marknadsföringen ska det kreativa, öppna, hållbara och jämställda i Stockholm lyftas fram.

Bolaget ska stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, detta bland annat genom investeringar i Stockholm Film Fund.

Det regionala samarbetet inom näringslivsfrågor fortsätter inom Stockholm Business Alliance. Syftet med partnerskapet är att arbeta tillsammans över kommungränserna i regionen för att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft.

Det lokala näringslivsarbetet ska stärkas i samarbete med stadsdelsnämnderna och särskilt gäller det arbetet med stöd och nyföretagande bland kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Bolaget ska särskilt följa stadens utveckling som nod för startup-företag. Inom utvecklingsområdena Järva och Söderort riktas insatser för att skapa förutsättningar för nya investeringar och etableringar för att på så sätt bidra till ökad tillväxt. Detta för att nå målet om en välbalanserad blandning av arbetsplatser och bostäder i stadens alla delar.

Bolagets uppgift

Stockholm Business Region AB stödjer stadens nämnder i arbetet med att utveckla stadens myndighetsutövning samt andra kontakter med näringslivet. Bolaget har även till uppgift att samordna och utveckla regionen gentemot näringslivet och investerare.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- främja Stockholm som en av Europas mest öppna och kreativa städer
- samarbeta med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen och stödja dem i deras arbete med det lokala näringslivet
- i samarbete med arbetsmarknadsnämnden utveckla dialogen i samverkan med näringslivet för att ta tillvara engagemang som finns för att bidra till en socialt hållbar utveckling och integration, särskilt genom besöksnäringen
- främja socialt företagande genom kunskapsspridning
- bidra till stadens arbete med digitalisering och sakernas internet
- stärka förutsättningarna för stadens kulturella och kreativa näringar, i samarbete med kulturnämnden
- I samverkan med kulturnämnden fortsätta arbetet att främja Stockholms filmindustri i linje med stadens filmstrategi.

- i syfte att attrahera fler filminspelningar tillsammans med Stadshus AB fortsätta stadens investeringar i Stockholm Film Fund
- samverka med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd fortsätta driva och utveckla pilotprojektet i Årsta partihallar och genom denna utarbeta en samordningsmodell för stadens arbete med företagsområden
- tillsammans med Kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna förstärka kompetensen och samordningen för att stärka stödet till det lokala näringslivet i staden.
- tillsammans med Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.
- vid stöd till evenemang arbeta med ett miljöperspektiv
- stärka Stockholms ställning som klimatsmart konferensstad
- tillsammans med Stadshus AB utred fortsatta utvecklingsmöjligheter gällande öppen fjärrvärmenät med speciellt fokus på datacenter genom bland annat Stockholm data parks
- förbättra förutsättningarna för näringslivet i Stockholm
- bidra till regionens fortsatta tillväxt och sysselsättning
- marknadsföra Stockholm internationellt för att attrahera människor och investeringar till regionen
- i samarbete med berörda nämnder arbeta för utveckling av områden där stadens nämnder och bolagsstyrelser kan göra mest nytta och ge störst positiv effekt för företaget i Stockholm
- främja utländska etableringar och investeringar i Stockholmsregionen
- tillhandahålla och utveckla en sammanhållen lots- och servicefunktion gentemot företag
- Tillsammans med Kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden utreda process och organisation för att fastställa en stadsövergripande servicekedja för etableringsförfrågningar.
- bidra till Stockholms internationella tillgänglighet genom bl a Connect Sweden
- utveckla besöksdestinationen Stockholm tillsammans med näringslivet
- stärka samarbetet med de övriga kommunerna i länet kring besöksnäringens utveckling
- i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga möjligheterna för ökad tillväxt inom respektive stadsdels geografiska område genom en lokal näringslivsanalys
- fortsätta samordna arbetet med etablering av serverhallar, speciellt med fokus på interaktion med fjärrvärme i samarbete med Stockholm Exergis satsning Öppen fjärrvärme
- I samarbete med andra nämnder och bolag ta fram en handlingsplan för möjligheten till en effektiv och snabb fokusering av regionens flygtrafik till Arlanda, avveckling av Bromma flygplats samt utvecklande av Bromma Parkstad med fokus på ökande konkurrenskraft
- främja företagande av kvinnor med utländsk bakgrund
- vid stöd till evenemang arbeta med ett jämställdhetsperspektiv

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktiges indikatorer redovisas i bilaga.

Följande aktiviteter ska leda till att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås

Kommunstyrelsen ska i samarbete med berörda nämnder och styrelser ta fram och tillämpa en stadsövergripande strategi för att främja fler kulturlokaler och musikscener i staden.	2020-01-01	2020-12-31
Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Business Region AB ska intensifiera det strategiska arbetet för att öka antalet arbetsplatser, särskilt i Stockholms södra delar, och för att skapa förutsättningar för utveckling av högre utbildning och forskning.	2020-01-01	2020-12-31

S:t Erik Försäkrings AB

Bolaget ska svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Bolagets uppgift

Bolaget ska förmedla försäkringslösningar och minimera kommunkoncernens försäkringskostnader.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolagsstyrelser
- beakta effekter av ett klimat i förändring
- medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolagsstyrelser har behov av
- optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar i förhållande till fastslagen risknivå
- genom premiesättning säkerställa att skademinimerande och riskförebyggande arbete premieras

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolaget har som mål att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Bolagets uppgift

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB samt att minimera riskerna i denna pensionsskuld.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena reallt

S:t Erik Markutveckling AB

Bolaget ska fortsätta löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolaget ska i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen fortsätta söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov.

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i *Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser* ska bolaget

- i större utsträckning pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling
- i samarbete med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov
- vid behov stödja fastighetsnämnden och stadens övriga nämnder och bolag i samband med försäljning av fastigheter

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara. Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagets produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöprogram.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket "The Capital of Scandinavia".

Bolagets uppgift

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och genomföra mässor, kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Stockholms Stadshus AB äger 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Handelskammare äger 49,6 procent av aktierna.

Ägardirektiv för 2020-2022

Utöver det som beskrivs i Direktiv för samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska bolaget

- verka för att bolagets verksamheter är socialt och miljömässigt hållbara, i vilket ingår att motverka arrangemang inte följer de internationella konventioner och avtal som Sverige eller Stockholms stad har undertecknat.
- arbeta för att nå stadens mål för hantering av matavfall
- arbeta för energieffektivisering i lokaler och fastigheter som bolaget förvaltar
- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination i samarbete med Stockholm Business Region

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Stockholm Exergi Holding AB

Verksamheten i Stockholm Exergi AB ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark klimat- och miljöprofil. Stockholm Exergi Holding AB ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme.

*Bolaget ska ha en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Hjort-
hagen ska minska successivt och vara avvecklade helt senast år 2022. Stockholm
Exergis värme, kyl- och elproduktion ska, i linje med stadens strategi för ett fossilbräns-
leffritt Stockholm, fullt ut vara baserad på återvunna och förnybara insatsvaror till sen-
ast år 2040. Bolaget ska ha en storskalig anläggning för koldioxidlagring (BECCS) på
plats senast år 2030. Stockholm Exergi ska bidra med lösningar till stadens effektbrist.*

*Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med
övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.*

Bolagets uppgift

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. Stockholm Exergi Holding AB är holdingbolaget till Stockholm Exergi AB. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Ägardirektiv för 2020-2022

Bolaget ska

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- avveckla KVV6 senast år 2022
- ansvara för och koordinera stadens arbete med att uppföra ett nytt kraftvärmeverk i Lövsta
- arbeta för att lagra koldioxid (BECCS) med en pilotanläggning i drift senast år 2025 och i stor skala senast år 2030
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall skala upp produktionen av biokol
- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonomisk nytta
- bidra med lösningar på stadens effektbrist
- utreda potentialen för energiåtervinning tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall
- tillsammans med Micasa arbeta för att ansluta stadens äldreboenden till fjärrkyla.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och söttningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen.

Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens.

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsledning. Ledningen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsledningen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av ledningen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsforum. Kommunstyrelsen m.m. kommer att stärka uppföljningen av SSBF under 2020.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvaret. SSBF ska arbeta nära Samverkan Stockholmsregionen. Under 2020 kommer kommunstyrelsen att utreda hur relationerna mellan kommunalförbund och ägare fungerar vid höjd beredskap.

Medel för avgiften till SSBF finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar". Medlemsavgiften för år 2020 beräknas till 401 516 mnkr. Långsiktigt ska kostnaderna i förbundet sänkas.

SHIS Bostäder – Stiftelsen hotellhem i Stockholm

I ett Stockholm för alla är bostaden en mänsklig rättighet. Genom fler hyresrätter och en socialbostadspolitik kan rättigheter förverkligas. SHIS Bostäder är centrala i arbetet när staden fullföljer sitt bostadsförsörjningsansvar. Genom SHIS Bostäder kan personer som är i behov av en tillfällig bostad eller mer varaktigt boende med visst boendestöd bo i genomgångsbostäder.

Stiftelsens uppdrag är att möta socialnämndens och stadsdelsnämndernas behov av genomgångsbostäder. De allmännyttiga bostadsbolagen har ett ansvar att årligen överlåta ett antal bostäder till SHIS Bostäder. Samtidigt ska staden ställa krav på privata byggherrar att göra detsamma i samband med nyproduktion.

SHIS Bostäder är Stockholms stads bostadssociala resurs. SHIS Bostäder har kommunfullmäktiges uppdrag att tillhandahålla bostäder åt personer som, av olika skäl, inte har tillträde till den ordinarie bostadsmarknaden. Lägenheterna förmedlas som genomgångsbostad med korttidskontrakt, dels via stadens socialtjänst, dels via Bostadsförmedlingen i Stockholm. SHIS Bostäder har även stadens uppdrag att tillhandahålla tillfälliga bostäder åt nyanlända stockholmare. SHIS grundades 1963 och verksamheten utgår ifrån den stadga som kommunfullmäktige fastställde år 1970 (Kfs. 1970:43). Efter en genomgripande utredning om SHIS verksamhet gav kommunfullmäktige 1996 SHIS sitt nuvarande uppdrag som lyder:

"Stiftelsen har till ändamål att i samarbete med Stockholms nämnder med socialtjänstansvar dels tillhandahålla genomgångsbostäder för personer som av sociala och/eller ekonomiska skäl är i behov av tillfällig bostad, dels erbjuda en mer varaktig bostad med visst boendestöd för personer med sociala problem samt bedriva annan därmed sammanhängande och förenlig verksamhet. För fullgörande av detta bostadssociala uppdrag förhyr och äger stiftelsen för verksamheten lämpliga fastigheter. Vid urval av hyresgästerna till ungdomsbostäder förutsättes att bostadssökande ungdom under 25 år prioriteras."

SHIS angelägenheter handhas av en styrelse bestående av fem ledamöter och tre suppleanter. Styrelsen utses av kommunfullmäktige och har det yttersta ansvaret för SHIS verksamhet.

Nettokostnader (exkl. kapitalkostnader)

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Socialdemokraternas förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2020 KS	Förslag till budget 2020 (S)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 373,4	-1 286,9	86,5
Revisorskollegiet	-29,9	-29,9	0,0
Serviceämnden	0,0	-1,0	-1,0
Valnämnden	-5,5	-5,5	0,0
Stadsdelsnämnderna	-21 506,4	-21 845,1	-338,7
Arbetsmarknadsnämnden	-805,2	-836,2	-31,0
Exploateringsnämnden	2 590,7	2 585,7	-5,0
Fastighetsnämnden	853,2	853,2	0,0
Idrottsnämnden	-720,6	-752,1	-31,5
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-927,1	-955,4	-28,3
stadsarkivet	-73,5	-74,0	-0,5
Kyrkogårdsnämnden	-146,2	-156,2	-10,0
Miljö- och hälsoskyddsämnden	-119,7	-121,1	-1,4
Socialnämnden	-1 292,6	-1 309,7	-17,1
Stadsbyggnadsnämnden	-154,0	-159,0	-5,0
Trafiknämnden	101,0	170,0	69,0
Utbildningsnämnden	-19 653,9	-20 055,3	-401,4
Äldrenämnden	-195,0	-192,0	3,0
Överförmyndarnämnden	-64,2	-64,2	0,0
SUMMA	-43 522,3	-44 234,7	-712,4
Avskrivningar (-)	-1 556,4	-1 556,4	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-631,1	-556,1	75,0
Prestationsreserv	-777,5	-783,7	-6,2
Pensionsavgifter (-)	-1 646,0	-1 646,0	0,0
TOTALT	-48 133,3	-48 776,9	-643,6

CESAM-BILAGA

Kommunstyrelsen m.m.	1
Revisorskollegiet	3
Valnämnden	4
Arbetsmarknadsnämnden	5
Exploateringsnämnden	7
Fastighetsnämnden	9
Idrottsnämnden	11
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	13
Kulturnämnden: stadsarkivet	15
Kyrkogårdsnämnden	17
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	19
Servicenämnden	21
Socialnämnden	23
Stadsbyggnadsnämnden	25
Trafiknämnden	27
Utbildningsnämnden	29
Äldrenämnden	31
Överförmyndarnämnden	33
Stadsdelsnämnderna	35
Pedagogisk verksamhet: förskoleverksamhet	36
Barn, kultur och fritid	37
Äldreomsorg	38
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	39
Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri	40
Stadsmiljöverksamhet	41
Ekonomiskt bistånd	44
Arbetsmarknadsåtgärder	45

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Kommunstyrelsen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 421,0	47,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskade konsultkostnader och ökad generell effektivisering för omprioritering till välfärdsverksamheter	96,5	
Ingen ideologiskt betingade utredningar om pengsystem mm, ingen projektering/utredning av nedgrävning av centralbron mm	4,0	
Testverksamhet, multisensorer	2,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Stadsgemensamt arbete för digitalisering, inklusive testverksamheter med exempelvis multisensorer	-3,0	
Stadsgemensam ledning för att utveckla infrastruktur och bostadsplanering mm. Särskilt fokus på att utveckla strategiska samband och Bromma parkstad. Inrättande av elgeneral för att säkra tillförseln av el till Stockholm.	-5,0	
Förstärkt näringslivsarbete - projekt en väg in	-2,2	
Klimatneutral byggsektor	-1,0	
Fler trygghetskontor/platssamverkan	-3,0	
Planering och utveckling av koldioxidlagring	-1,0	
Anslag till Coompanion Stockholm	-0,8	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 334,5	47,6

(S)

Bilaga 2:2

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-2,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-2,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Revisorskollegiet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-32,5	2,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-32,5	2,6

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-5,5	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-5,5	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 052,4	247,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Insatser för unga som varken arbetar eller studerar	-3,0	
Fler Stockholmsjobb	-17,0	
Snabbt stöd - inga väntetider till Jobbtorg	-9,0	
YFI-metoden på fler skolor för snabbare etablering	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 083,4	247,2

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Arbetsmarknadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-4,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-4,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Exploateringsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-116,5	2 707,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Fler markanvisningar för att klara höjda byggmål	-3,0	
Projektleddning för upprustning av Tensta, Hagsåtra-Rågsved, Hässelby gård och Vårberg centrum enligt Sättrametoden	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-121,5	2 707,2

(S)
Bilaga 2:8

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3 750,0	850,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-3 750,0	850,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Fastighetsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-514,9	1 368,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad investeringsvolym, idrott	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ökade hyresintäkter idrott		2,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-516,9	1 370,1

(S)

Bilaga 2:10

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 801,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Idrottsinvesteringar	-170,0	
Klimatinvesteringar	-50,0	
Renovering skyddsrum enligt plan	-3,6	
Utökad investeringsplan - brandstationer mm	-10,0	
Utveckla stadsbiblioteket - Höjd ram år 1 (kommande år revideras efter nytt beslut i fastighetsnämnden)	-15,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-2 049,6	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Idrottsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-995,8	275,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökade lokalhyror till följd av högre investeringsnivå	-2,0	
Kartläggning föreningars lokalförsörjning	-1,0	
Hand the ball	-0,5	
Tillgängliggöra det gröna Stockholm genom medel till friluftslivet med prioritet på öppna spår samt digitala insatser för att sprida friluftskartan	-3,0	
Fler simskoleplatser och satsningar för ökad simkunnighet	-8,0	
Ökad trygghet genom badvakter på stadens utebad	-3,0	
Satsningar för hållbart ideellt ledarskap med tillgängliga möteslokaler i idrottshallarna	-1,0	
Ökat och förenklat föreningsstödet	-12,0	
Förstärkt idrottsbonus för allas rätt till idrott	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 027,3	275,2

(S)
Bilaga 2:12

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-53,4	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-53,4	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Kulturnämnden: kulturförvaltningen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 017,0	89,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Inget effektiviseringskrav på bibliotek och kulturskola</i>	-10,7	
<i>Ökat stöd till det fria kulturlivet</i>	-4,0	
<i>Lässatsning barn och unga</i>	-5,0	
<i>Stöd till samlingslokaler</i>	-4,0	
<i>Utökad el Sistema-verksamhet</i>	-4,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
<i>Inga avgifter kulturskolans kortkurser</i>		-0,6
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 044,7	89,3

(S)
Bilaga 2:14

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-31,2	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-31,2	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kulturnämnden: stadsarkivet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-104,2	30,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad tillgänglighet	-1,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ökade hyror för inhyrda arkiv från förvaltningar		0,5
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-105,2	31,2

(S)

Bilaga 2:16

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1,0	0,0
<i>Minskade utgifter för (-):</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kyrkogårdsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-174,7	28,5
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Tillfällig satsning på ökat underhåll	-5,0	
Fler feriearbeten och fler Stockholmsjobb för bättre parkskötsel	-5,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-184,7	28,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-156,3	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Fjärrvärmeanslutning av krematoriet på skogskyrkogården	-10,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-166,3	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Miljö- och hälsoskyddsämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-215,8	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Verksamhets- och kvalitetsutveckling	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Information till bostadsrättsföreningar, fastighetsägare mfl om energieffektivisering	-1,5	
Fortsatt arbete inrätta båtbottentvättar och provtagning båtuppläggningsplatser	-1,4	
Fler badplatser i Stockholm	-1,5	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-217,2	96,1

(S)
Bilaga 2:20

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1,3	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1,3	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Servicenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
Stöd till nämnder och styrelser i arbetet med att ta fram arbetsrättsliga villkor i nivå med kollektivavtal i upphandlingar i syfte att öka kvalitet och trygga anställningar	-1,0	
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

Minskade utgifter för:

-1,0	0,0
------	-----

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-1,0	0,0
------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Socialnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 690,4	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Förstärkt rekrytering familjehem	-3,0	
Inget pengsystem familjerådgivning	-12,1	
Införande av beställarfunktion LSS-bostäder	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 707,5	397,8

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-3,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Stadsbyggnadsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-414,7	260,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökat bostadsbyggande genom bättre kapacitet på SBK	-5,0	
Volymökning plan - fler bostäder i fler detaljplaner	-5,0	5,0
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-424,7	265,7

(S)

Bilaga 2:26

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-3,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade utgifter för:</i>		
 <i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-3,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Trafiknämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 584,0	1 685,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad budget för renhållning och underhåll	-15,0	
Bättre snöröjning för gående i hela staden	-20,0	
Fler promenadstråk Stockholms kajer	-2,0	
Ökad framkomlighet för busstrafik	-5,0	
Ökad skadedjursbekämpning	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Höjd besöksparkering, zon 1, 2 och 3 - 2 kr/h		93,0
Betalning för reklam i offentlig miljö - region Stockholm		20,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 628,0	1 798,0

(S)
Bilaga 2:28

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Trafiknämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 090,0	70,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för:</i>		
Klimatinvesteringar	-100,0	
Tidigarelagda framkomlighetsinvesteringar, med fokus på buss- och gångtrafik	-60,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 250,0	70,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Utbildningsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-20 188,8	534,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för:</i>		
Ökad schablon för att säkerställa förskolans kvalitet och pedagogiska verksamhet	-68,9	
Ökad schablon för att säkerställa grundskolans kvalitet och pedagogiska verksamhet. Inklusivt uppräkningsanslag	-177,6	
Ökad schablon för att säkerställa fritidshemmets kvalitet och pedagogiska verksamhet	-47,1	
Ökad schablon för att säkerställa fritidsklubbarnas kvalitet och pedagogiska verksamhet - samt oförändrad avgift	-4,5	
Ökad schablon för att säkerställa grundskolans kvalitet och pedagogiska verksamhet	-9,3	
Ökad schablon för att säkerställa gymnasieskolornas kvalitet och pedagogiska verksamhet	-2,7	
Ökad schablon för att säkerställa gymnasieskolornas kvalitet och pedagogiska verksamhet. Inklusivt uppräkningsanslag	-55,5	
Utbildningssatsning - till förskola och skola om hedersrelaterat våld och förtryck	-3	
Socioekonomiskt tilläggsanslag förskola	-5,8	
Extra schablonökning, skolår 0-3 för att implementera läsa, skriva, räkna garantin i förskoleklass	-14	
Lärfritids inför på initialt 5 skolor med högt socioekonomiskt index	-13	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-20 590,2	534,9

(S)
Bilaga 2:30

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
------	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

Minskade utgifter för:

-135,0	0,0
--------	-----

Ökade utgifter för:

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-135,0	0,0
--------	-----

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-200,0	5,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad utökning av ungdomsbesök	3,0	
<i>Ökade kostnader för:</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-197,0	5,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Investeringar

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-2,9	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-2,9	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-64,2	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-64,2	0,0

(S)
Bilaga 2:34

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Överförmyndarnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-0,1	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade kostnader för:</i>		
 <i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-0,1	0,0

Stadsdelsnämnder

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Mkr	KS förslag 2020		(S) förslag 2020		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Förskoleverksamhet	-5 588,7	362,7	-5 718,2	362,7	-129,5	0,0	-129,5
Verksamhet för barn, kultur och fritid	-487,9	0,0	-522,2	0,0	-34,3	0,0	-34,3
Äldreomsorg	-8 116,9	225,5	-8 247,4	225,5	-130,5	0,0	-130,5
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-4 079,1	27,5	-4 094,1	27,5	-15,0	0,0	-15,0
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-2 325,9	36,9	-2 343,0	36,9	-17,1	0,0	-17,1
Stadsmiljöverksamhet	-207,7	0,0	-219,7	0,0	-12,0	0,0	-12,0
Ekonomiskt bistånd	-1 196,2	32,0	-1 181,2	32,0	15,0	0,0	15,0
Arbetsmarknadsåtgärder	-216,0	27,4	-231,3	27,4	-15,3	0,0	-15,3
Summa stadsdelsnämnd	-22 218,4	712,0	-22 557,1	712,0	-338,7	0,0	-338,7

Mkr	KS förslag 2020		(S) förslag 2020		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-195,0	0,0	-205,0	0,0	-10,0	0,0	-10,0
totalt	-225,0	0,0	-235,0	0,0	-10,0	0,0	-10,0

(S)
Bilaga 2:36

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-5 588,7

362,7

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Ökad schablon för att säkerställa förskolans kvalitet och pedagogiska verksamhet

-94,3

Riktad lönesatsning, erfarna barnskötare, fördelas inom schablon

-17,0

Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning att fördela i schablon

-3,2

Socioekonomiskt tilläggsanslag för att alla barn ska få samma chans - redan från början

-15,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-5 718,2

362,7

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020**-487,9****0,0***Minskade kostnader för:**Ökade kostnader för (-):*

Fler fältassistenter och mer förebyggande arbete för ökad trygghet -10,0

Ökat öppethållande parklekar och fritidsgårdar -10,0

Lokalt utvecklingsarbete -13,0

Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning

mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och

stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning till

verksamhetsområdet -0,3

Ökade informations- och prova på insatser för

sommarkoloniverksamheten -1,0

*Ökade/minskade intäkter för:***Socialdemokraternas förslag till budget 2020****-522,2****0,0**

(S)

Bilaga 2:38

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-8 116,9

225,5

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Rättssäker och mer generös biståndsbedömning	-41,0
Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning att fördela i schablon	-4,0
Utbildning kostombud	-1,0
Utveckling av bemanningsenheter för ökad kontinuitet	-5,0
Uppstart av förenklat beslutsfattande inom hemtjänsten för att äldre ska få större inflytande	-10,0
Aktivitetscenter och träffpunkter i varje stadsdelsnämnd	-38,0
Trygg hemgång från sjukvård i hela staden - ingen ska falla mellan	-22,0
Höjd schablon hemtjänst och ökad bemanning	-9,5

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-8 247,4

225,5

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
-----	-----------	----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-4 079,1

27,5

Minskade kostnader för:

Ökade kostnader för (-):

Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning att fördela i schablon

-2,7

Information om hälsofrämjande aktiviteter

-1,0

Höjd schablon och ökad bemanning

-10,3

Höjd schablon hemtjänst

-1,0

Ökade/minskade intäkter för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-4 094,1

27,5

(S)
Bilaga 2:40

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-2 325,9	36,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Kortare väntetider – fler i föräldrastödsprogram	-3,0	
Sociala insatsgrupper (SIG) - Första kontakt inom 24h för att lämna kriminell livsstil	-7,0	
Stärkt stöd för fler jour- och familjehem	-4,0	
Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning till verksamhetsområdet	-1,1	
Höjd scablön Boende med särskild service, stödboende, boendestöd och sysselsättning	-2,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-2 343,0	36,9

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-207,7	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Upprustning av lekplatser och parklekar	-12,0	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-219,7	0,0

(S)

Bilaga 2:42

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-195,0	0,0
<i>Minskade utgifter för:</i>		
<i>Ökade utgifter för (-):</i>		
Upprustning lekplatser, parklekar	-10,0	
<i>Ökade/minskade inkomster för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-205,0	0,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
-----	----------	-----------

Kommunstyrelsens förslag till budget 2020

-30,0	0,0
-------	-----

Minskade utgifter för:

Ökade utgifter för (-):

Ökade/minskade inkomster för:

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

-30,0	0,0
-------	-----

(S)

Bilaga 2:44

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-1 196,2	32,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Fler i arbete genom fler Stockholmsjobb - färre på bidrag	15,0	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-1 181,2	32,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020**Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	-216,0	27,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
3000 ytterligare (totalt 12 000) feriejobb i staden	-15,2	
Avvisande av påhittad besparing till följd av förslag om sammanläggning mellan stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen och stadsdelsnämnden Älvsjö. Motsvarande resursförstärkning till verksamhetsområdet	-0,1	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-231,3	27,4

(S)
Bilaga 2:46

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, skatter	50 844,9
Förändring av skattesats (17:74) :	
0,16 kr	458,6
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	
Skatter	51 303,5
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, begravningsavgifter	186,0
Förändring av skattesats (0:065) :	
0,000 kr	0,0
(-) = ökade kostnader/minskade intäkter	
Skatter	186,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	26,7
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	26,7
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 500,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	
Övr. finansiella intäkter	1 500,0

Socialdemokraternas förslag till budget 2020

Central medelsreserv

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020	Oförutsedda behov	Prestationsreserv
	-631,1	-777,5
Minskade behov till följd av budgetering i ansvarig nämnder avseende exempelvis aktivitetscenter, trygg hemgång och familjerådgivning	75,0	
Höjda prestationsreserver till följd av höjd schablon		-6,2
Socialdemokraternas förslag till budget 2020	-556,1	-783,7
		Utgifter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2020		-500,0
Vissa klimatinvesteringar budgeteras direkt i TN, FN och KN		180,0
Avvisande av höjningen av CM4 i finansborgarrådets förslag		100,0
Socialdemokraternas förslag till budget 2020		-220,0

Investeringsstrategi

Bakgrund

Investeringsstrategin har arbetats fram i flera steg och är ett viktigt styrdokument med anledning av stadens tillväxttakt. Staden har satt en hög ambitionsnivå med bostadsmålet 140 000 nya bostäder mellan 2010 och 2030, med målsättningen att hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Staden har också ett bostadsåtagande i samband med tunnelbanans utbyggnad samt ökade ambitioner som påverkar investeringar i miljö, kunskap och välfärd. Detta ökar kravet på prioriteringar i investeringsverksamheten och kostnadsmedvetenhet i projekten, med fokus på att begränsa stadens utgifter.

Syfte

Investeringsstrategins syfte är att med utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och stadens inriktningsmål, och med hänsyn tagen till de finansiella förutsättningarna, ge vägledning för investeringsprioriteringar i syfte att förverkliga ett jämlikt och hållbart Stockholm. Investeringsstrategin utgör ett steg mellan långsiktiga ambitioner och investeringsplaner. Investeringsstrategin syftar också till att öka samordningen och styrningen av stadens investeringsverksamhet, samt säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning.

Utgångspunkter

Staden har en mycket hög tillväxttakt vilket ställer stora krav på prioriteringar såväl inom stadens investeringsverksamhet men också inom den löpande driften då investeringstakten avspeglas i ökade drifts- och kapitalkostnader. Det är av största vikt att de investeringskalkyler som upprättas i samband med investeringsbeslut också beaktar framtida driftskostnader.

Bostäder, infrastruktur och klimatomställning är prioriterade investeringskategorier. Därefter kommer staden att behöva satsa på investeringar i skolor samt i idrott och kultur.

Stockholm behöver höja ambitionerna för en hållbar omställning syftande till minskad klimatpåverkan. Därför kommer investeringar i energieffektiviseringar och lösningar med låg klimatpåverkan att prioriteras inom samtliga kategorier. Under året ska inom ramen för stadens investeringsstrategi ett system för hur klimatsmarta investeringar kan stimuleras inom stadens verksamhet, exempelvis genom lägre kalkylränta för energieffektiviseringar, tas fram.

I samband med beslut om nya investeringar, så kallade strategiska investeringar, ska omfattningen av stadens befintliga reinvesteringsbehov lyftas fram och utgöra en viktig beslutsparameter för fastställande av det totala investeringsutrymmet. I samband med beslut om nya investeringar ska även en jämställdhetsanalys ingå i beslutsunderlaget för enskilda projekt och i långsiktiga prioriteringar och planer.

Det kan finnas skäl att söka samverkan med externa aktörer kring investeringar när det bidrar till stadens måluppfyllelse i form av verksamhetsmässiga fördelar och inte bidrar till högre driftskostnader. För verksamhetslokaler som staden långsiktigt behöver talar dock oftast såväl driftsekonomiska överväganden som värdet av kommunal rådighet för att staden ska bära sina egna investeringar. Att gömma dessa från balansräkningen genom att låta privata utförare investera och sedan ta ut substantiellt högre hyra är ofta en dålig affär för Stockholm.

Huvudteman

Investeringsstrategin delas in i sex huvudteman:

1. Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar
2. Ekonomisk hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt
3. Investeringskategorier
4. Investeringstyper och finansiering
5. Finansiella nyckeltal
6. Styrning och uppföljning

Stadens verksamhetsmål med bäring på investeringar

Stadens växande befolkning är en grundläggande utmaning för framtiden. Takten i bostadsbyggandet måste hållas hög och staden kommer att bli tätare. I Stockholms stad planeras för 140 000 nya bostäder mellan år 2010 och år 2030. Bostadsmålet är det mål som därför ska prioriteras högst och som bedöms kommer utgöra störst andel av stadens totala nettoutgifter framöver. En växande region i form av ökad befolkning och ökad takt i bostadsbyggande kräver också investeringar i infrastruktur och framkomlighetsåtgärder. Exempel på sådana åtgärder är utbyggnad av kollektivtrafik, åtgärder för att skapa goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik samt vägar. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen för investeringar i samhällsservice såsom utbildning, kultur och idrott följer den demografiska utvecklingen.

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi öka. Investeringar i energieffektivisering ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras.

Ekonomiskt hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt

Lönsamheten i exploateringarna är avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med då stadens finansiella resurser är begränsade. Staden måste därför begränsa mängden projekt där utgifter för markförvärv, evakuering, marksanering, överdäckningar och särskilda infrastrukturåtgärder blir alltför omfattande. För projekt med hög nettoexploateringsutgift per producerad lägenhet ska alternativa kalkyler med mindre omfattande investeringsåtgärder tas fram, oavsett lönsamhetsgrad.

Staden bör prioritera områden för bostadsexploatering där det finns eller planeras infrastrukturlösningar. Detta innebär också god hushållning eftersom det blir möjligt att utnyttja redan gjorda investeringar i väg- och ledningsnät, kommunikationer och till viss del även anläggningar för social service. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas. Med krav på bibehållen god projektekonomi kommer det att innebära ökade krav på anpassning av utgiftssidan i exploateringsprojekt. Det är viktigt att tidigt, redan vid utredningsbeslut, översiktligt bedöma såväl investeringsutgift som lönsamhetspotential i projekten.

Det sociala investeringsperspektivet ska stärkas i stadens centrala processer. Exploateringsprojekt i de fokusområden och samband som pekas ut i kommande översiktsplan är särskilt viktigt varför särskilda styrgrupper med en stadsövergripande programledning inrättas med en tydlig styrning kring vilka effekter som ska uppnås.

Stadens fortsatta satsning på en tät, yteffektiv och hållbar stad med en utbyggnad i goda kollektivtrafiklägen eller där kollektivtrafik planeras har goda förutsättningar att resultera i lönsamma projekt. Det är samtidigt viktigt att staden strävar efter att säkerställa

goda intäkter från de markvärden som skapas genom planläggningen för vissa av de områden där omvandlingspotentialen (från oattraktiv till attraktiv boendemiljö) är stor. Staden bör noga studera vilka stadskvaliteter som genererar attraktivitet för att med större precision beräkna intäktssidan i exploateringsprojekt.

Investeringskategorier

Bostäder

Infrastruktur i syfte att bygga bostäder är den investeringskategori som staden fortsatt, inom tidsramen för investeringsstrategin, kommer att avsätta stora resurser för. I varje projekt ska ambitionen om blandade upplåtelseformer och minst 50 procent hyresrätter prövas. Det är en viktig att i projekten beakta behovet av att hyreskostnader hålls nere.

Infrastruktur

Investeringar i gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Det ger förutsättningar för ökad framkomlighet, en bättre miljö och mindre klimatpåverkan. Staden ska genomföra och intensivifiera investeringar som bidrar till ökad framkomlighet i enlighet med stadens framkomlighetsstrategi. I samband med beslut om investeringar och reinvesteringar i infrastruktur ska ökat fokus läggas på att analysera drifts- och underhållskonsekvenser för att möjliggöra långsiktigt hållbara driftsekonomiska prioriteringar.

Förskola och skola

Det är viktigt att staden har god beredskap för att den demografiska utvecklingen växlar över tid och att den långsiktiga planeringen för stadsutveckling och ny samhällsservice utvecklas. Ökningen av antalet yngre barn innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. De demografiska förändringarna kommer även fortsättningsvis att leda till omfattande behov av nya lokaler.

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, är stadens bolag som äger och förvaltar merparten av Stockholms förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Bolagets investeringar påverkar stadens förvaltningssektor genom förändrade lokalkostnader. Det är därför viktigt för investeringsplaneringen att underlag för prioriteringar tas fram med en gemensam lägesbild och under samordnade former med beställande nämnder; det vill säga stadsdelsnämnderna samt utbildningsnämnden.

I linje med att både skapa större effektivitet och mer lokalsamverkan samt bidra till fler offentliga mötesplatser ska planering av nya skolor, eller större ombyggnationer i normalfallet utgå från en process där det samlade behovet hos såväl utbildningsnämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Idrott

Idrottsinvesteringarna de kommande åren kan delas in i två huvudgrupper

- reinvestering i befintliga idrottsanläggningar
- nybyggnation och utveckling av idrottsanläggningar i tyngdpunkter och stadsutvecklingsområden

Ambitionen ska vara att sprida investeringar i idrottsanläggningarna geografiskt, och även följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden. Som ett resultat av långvarigt eftersatta investeringar i idrottsanläggningar kommer volymen de kommande åren att behöva öka. Planering av nya idrottsanläggningar ska ske i samverkan med stadens skolplanering i syfte att uppnå en effektivare användning av stadens gymnastiksalar och idrottshallar.

(S)

Bilaga 3:4

Kultur

Stadens kulturanläggningar bör ses som en samlad resurs för stadens invånare. Investeringar i kulturanläggningarna ska spridas geografiskt, bidra till att stärka kulturlivet också i ytterstaden samt följa intentionerna i översiktsplanen att stärka utsedda tyngdpunkter och stadsdelsutvecklingsområden. För att värna och utveckla stadens centrala institutioner, som exempelvis stadsbiblioteket, ska staden söka samarbeten med aktörer i syfte att mobilisera extern medfinansiering. Utifrån sådana diskussioner ska sedan kommunstyrelsen föreslå behov av eventuella ändringar i flerårsplanen.

Kommersiella lokaler

För att skapa en attraktiv region krävs att staden har en långsiktig beredskap för ett ökat behov av lokaler. I den växande regionen bedöms antalet arbetsplatser i staden öka markant till år 2030. I denna planering måste arbetsplatser planeras på ett sådant sätt att det möjliggör ett varierat utbud av arbetsplatser i hela Stockholm. Det är viktigt att antalet arbetsplatser planeras ur ett helhetsperspektiv.

Planeringen för arbetsplatser är särskilt viktig för utveckling av ytterstaden, framförallt i söderort för att skapa balans i transportsystemet. Staden ska arbeta strategiskt för att öka antalet arbetsplatser i stadens södra delar, där inte antalet arbetsplatser ökat i takt med antalet bostäder.

Detta ska säkerställas genom en stadsövergripande styrning av större projekt. Den övergripande strategin för arbetsplatser utgörs av Översiktsplanen tillsammans med Investeringsstrategin. I styrgruppsarbetet för större stadsutvecklingsprojekt ska dessa särskilt beakta stadens mål för arbetsplatsetablering. Nämnderna svarar för att uppföljning av antalet nya arbetsplatser sker inom ramen för sin verksamhetsplanering.

Staden, genom fastighetsnämnden, investerar också i större verksamhetsutvecklingsprojekt i samband med fastighetsnämndens uppdrag att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler för stadens hyresgäster samt att bibehålla och utveckla fastighetsvärdena.

Omsorg

Efterfrågan på vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka på 2020-talet. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering. Micasa Fastigheter i Stockholm AB är stadens bolag som äger och förvaltar vård- och omsorgsboenden, trygghetsboende samt seniorbostäder, och vars investeringar påverkar stadens förvaltningssektor.

Park- och grönområden

Inriktningen i stadens översiktsplan är att kvaliteter i parker och grönområden ska förstärkas i samband med att staden förtätas. Funktionerna i den ekologiska infrastrukturen ska behållas och förstärkningar av svaga avsnitt ska prövas. Möjligheten till mångfunktionella ytor ska tas tillvara.

Investeringstyper och finansiering

Stadens investeringar kan delas upp i två huvudtyper; strategiska investeringar och ersättningsinvesteringar (även benämnt reinvesteringar). *Strategiska investeringar* är framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag. *Ersättningsinvesteringar* är sådana investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta. Den största andelen av stadens investeringar utgörs av infrastruktur i syfte att bygga bostäder, och är följaktligen av strategisk art. Investeringar i övrig infrastruktur bedöms vara av såväl strategisk som ersättningsart.

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden även medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt.

Ersättningsinvesteringar/reinvesteringar

Reinvesteringsbehovet bedöms öka fram till år 2030. Det är nödvändigt att successivt upprusta gatuytor, broar, tunnlar, parker, byggnader och idrottsanläggningar.

För att säkerställa funktionen och bevara värdet på stadens anläggningar och byggnader ska underhållsplaner och reinvesteringprogram finnas. Planeringen av ersättningsinvesteringar ska utgöra en del av stadens långsiktiga investeringsplanering. Ersättningsinvesteringar ska i första hand finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader.

Strategiska investeringar

En stor del av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt i syfte att bygga bostäder. Exploateringsprojekten ska i huvudsak vara lönsamma. Det innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt i normalfallet ska bära investeringsutgifterna för den infrastruktur och det behov av kommunal service som uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet. I den mån investeringsutgifterna för den kommunala servicen i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar inte kan finansieras av inkomster från markförsäljning, kommer den att finansieras av skatteintäkter (överskott) och/eller upplåning.

Lagen om värdeöverföringar från allmännyttiga kommunala bostadsbolag innebär en möjlighet för staden att finansiera investeringar inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning kommer att genomföras, med en särskild utdelning från bostadsbolagen. Den utdelning som lämnats hittills har öronmärkts för finansiering av investeringar i bostadsområden och idrottsanläggningar i prioriterade områden i ytterstaden.

Medfinansiering

I syfte att uppnå stadens inriktningsmål har staden prioriterat att medfinansiera statliga infrastrukturprojekt. Utbetalningarna minskar det kassaflöde som finns tillgängligt för finansiering av stadens egna investeringar.

En finansiell förutsättning för stadens medfinansiering av statlig infrastruktur är att den i huvudsak kan ske med egna medel. Utbetalningarna finansieras ur en avsättning av överskott från tidigare år. Så skedde exempelvis med stadens åtaganden i fråga om Sverigeförhandlingen. Mot bakgrund av stadens ökande investeringsvolym kan staden framöver istället behöva välja att låta överskott stärka det egna kapitalet och soliditeten, och finansiera stadens egna investeringar.

Finansiella nyckeltal

Ovan har beskrivits hur finansieringen av de olika investeringstyperna förutses ske. I och med att det egengenererade kassaflödet i första hand reserveras för reinvesteringar och medfinansiering kommer upplåning att behöva ske för de strategiska investeringar som inte kan finansieras med försäljningsinkomster, eller försäljning av andra anläggningstillgångar. Upplåning kan vara ett alternativ för lönsamma investeringar, där avkastningen/hyresintäkter kan finansiera amortering och räntekostnad. För att investeringsverksamheten ska vara förenlig med kraven på god ekonomisk hushållning, behöver förutom kravet på lönsamhet även andra finansiella nyckeltal beaktas.

Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller

(S)

Bilaga 3:6

lånade medel (egenfinansieringsgrad). Investeringsstrategin definierar därför även en målsättning för hur de olika investeringstyperna ska finansieras.

Kommunfullmäktige har beslutat att kommunkoncernens och stadens soliditet långsiktigt ska uppgå till lägst 34 procent, och att stadens kapitalkostnader får uppgå till maximalt 7 procent av nettodriftskostnaderna. Investeringsstrategin har kompletterats med nyckeltalet ”egenfinansieringsgrad” för styrning och uppföljning av investeringsverksamhetens finansiering. Nyckeltalet ”avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning” har introducerats för att möjliggöra en sammanhållen uppföljning för kommunkoncernens investeringsverksamhet, inklusive bolagen.

Soliditet

Kommunfullmäktige har fastställt ett långsiktigt mål för stadens soliditet på 34 procent. Det innebär att 34 procent av de totala tillgångarna ska finansieras med eget kapital. En viktig förutsättning för att Stockholm ska kunna genomföra investeringsplanen med bibehållen finansiell styrka kommer att vara balansen mellan egen finansiering och upplåning. Det är därför avgörande att staden såväl uppvisar en stark driftsekonomi som att staden upprätthåller bostadsbyggande och därpå följande exploateringsintäkter på en hög nivå för att därigenom bidra till fler egenfinansierade investeringar. Lönsamma lånefinansierade investeringar som genererar intäkter som även täcker kostnaderna för drift, avskrivningar och ränta belastar inte resultaträkningen sett över en längre period. Investeringarna och nyupplåningen kommer dock att ha en negativ påverkan på stadens finansiella ställning och soliditet. I och med att stadens kreditbetyg, upplåningskostnad och på sikt låneutrymme är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal är det därför viktigt att prioritera även bland lönsamma investeringar.

Egenfinansieringsgrad

Många av stadens investeringar, till exempel i gator, parker, skolor och idrottsanläggningar, ger ingen ekonomisk avkastning. Lånefinansiering av dessa investeringar innebär ökade räntekostnader som inte direkt möts av ökade intäkter. En målsättning är därför att på längre sikt åstadkomma en hög grad av egenfinansiering av investeringarna. Stadens ersättningsinvesteringar ska finansieras med egna medel. Det innebär att ersättningsinvesteringarna kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av räntekostnader. I den mån kassaflödet från den löpande verksamheten inte räcker för att finansiera reinvesteringar i verksamhetsfastigheter och infrastruktur, kan staden behöva budgetera/generera ett högre resultat för att öka egenfinansieringsgraden.

Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader

Kommunfullmäktige har beslutat att kapitalkostnaderna (avskrivningar och internränta) får uppgå till maximalt 7 procent av stadens nettodriftskostnader. Syftet med nyckeltalet är att säkerställa att investeringsverksamheten inte begränsar budgetutrymmet för övrig verksamhet. Nyckeltalet kompletteras av nyckeltalet nedan, som mäter avskrivningar och verkligt räntenetto i förhållande till omsättning.

Avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning

Detta kompletterande nyckeltal mäter hur stor del av verksamhetens intäkter, skatteintäkter och generella statsbidrag som tas i anspråk för att bära kostnaderna för avskrivningar och ränta. En fördel med nyckeltalet är att det även kan användas för uppföljning av bolagens, och därmed kommunkoncernens, samlade investeringsverksamhet.

Styrning och uppföljning

Arbetet med att implementera investeringsstrategin berör främst exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden samt de kommunala bolagen Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). I samband med budget och verksamhetsplanering lämnar dessa nämnder och

bolagsstyrelser in prioriteringsunderlag genom stadens gemensamma beslutsstöd. Genom beslutsstödet samlas, kategoriseras och prioriteras investeringarna utifrån ett antal beslutskriterier. Vidare görs en beskrivning av investeringsportföljen utifrån stadens verksamhetsmål, hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt samt investeringskategorier och investeringstyper. Stadens investeringsstrategi utgör underlag för att ta fram berörda nämnders och bolagsstyrelser investeringsplaner.

Stadsledningskontoret har ett samordningsansvar för berörda nämnders och bolagsstyrelser investeringar och ansvarar för en aggregerad sammanställning och övergripande förvaltning av stadens investeringsportfölj. Stadens investeringsstrategi och utbyggnadsplanering följs årligen upp och vid behov justeras prioriteringar och åtgärdsprogram. Genom gemensamma forum för dialog med berörda nämnder och bolagsstyrelser under ledning av stadsledningskontoret skapas ett underlag för samlad prioritering av investeringar. Olika effektmål behöver kompletteras med indikatorer för att kunna följa och agera utifrån det som uppnåtts.

Stadens berörda nämnder och bolagsstyrelser ska i linje med stadens övergripande investeringsstrategi ha ett stort fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och god ekonomisk hushållning i samtliga investeringsprojekt. I samband med mycket stora investeringsprojekt bör stadens vedertagna projektkalkylering kompletteras med alternativa kalkylmetoder, såsom till exempel den så kallade *successivprincipen*¹.

Ansvar för uppföljningen ligger generellt hos den nämnd/bolagsstyrelse som genomför investeringsprojektet men större investeringar följs upp i särskild ordning av stadsledningskontoret i enlighet med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av investeringar och andra stora projekt. I samband med införandet av en ny ekonomimodell i staden har ett antal stadsövergripande projekt definierats som så kallade "Koncernprojekt". Koncernprojekt ska omfatta samtliga investeringar som ingår i ett investeringsbeslut oavsett vilken nämnd/bolagsstyrelse som kommer att genomföra investeringsprojektet. Stadsledningskontoret anger de koncernprojekt för vilka en särskild uppföljning ska lämnas till kommunstyrelsen.

De ovan redovisade finansiella nyckeltalen ska följas upp löpande och rapporteras i samband med bokslut.

Investeringsplan för stadens nämnder och bolag

Investeringsplanen för nämnder och styrelser utgår från det förslag som redovisas i finansborgarrådets förslag med komplettering av de ändringar som följer av de socialdemokratiska förslagen i bilaga 2 (CESAM) samt i övrigt med anledning av vad som framgår i detta socialdemokratiska budgetförslag. Eftersom vi anser att det finns mer kvar att göra för att göra vår stad tryggare väljer vi inte, som i finansborgarrådets förslag, att avsluta investeringar med stöd av trygghetsfonden år 2020 utan föreslår att dessa medel bör reserveras under hela planperioden.

---

¹ Successivprincipen är en metod för helhetsbedömning av projekt med avseende på tids- och kostnadsramar där både risker och möjligheter värderas inkluderat projektmiljöns omvärldsfaktorer. Successivmetoden innebär således att osäkerheter identifieras och värderas. Syftet med analyserna är att få fram en tillförlitlig bedömning/prognos av projektets slutliga kostnad inklusive eventuella hot och möjligheter. Metoden består av flera moment och inleds med att ta fram en underlagskalkyl. Det mest centrala momentet är den efterföljande osäkerhetsanalysen som utförs i en tvärsammansatt grupp och över förvaltningsgränserna i det fall investeringsprojektet är av stadsövergripande karaktär. Gruppanalysen genomförs i syfte att kvalitetssäkra och riskvärdera kalkylen

(S)

Bilaga 3:8

Framförallt handlar våra förslag om investeringar om en ökad ambition för klimatomställning, trygghet, framkomlighet och investeringar i idrott och kultur.

Även bostadsbyggandet kommer i praktiken bli högre till följd av detta budgetförslag eftersom vi dels utgår från en högre planeringskapacitet och dessutom ett åtagande att inte stoppa bostadsprojekt, vilket varit allt för frekvent under 2019. Det innebär såväl högre kostnader som högre inkomster för staden. Vi ser ingen anledning till varför ett högt bostadsbyggande inte även framgent skulle, såväl ekonomiskt som utifrån samhällsplanering, stärka vår stad.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 572,6	1 598,2	1 621,4	23,2

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 117,2	1 149,0	1 166,7	17,7

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 914,3	1 950,4	1 979,9	29,5

(S)

Bilaga 4:2

Bromma stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 565,6	1 572,4	1 598,2	25,8

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 177,0	1 193,7	1 213,8	20,1

Norrmalms stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 120,0	1 181,2	1 201,3	20,1

Östermalms stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 420,4	1 463,5	1 488,4	24,9

Södermalms stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
2 326,3	2412,1	2450,0	37,9

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
2 296,9	2 328,3	2 364,7	36,4

(S)

Bilaga 4:4

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 119,5	1 126,0	1 142,6	16,6

Farsta stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 591,5	1 654,9	1 680,0	25,1

Älvsjö stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
645,4	658,5	669,3	10,8

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 937,6	1 999,2	2 032,7	33,5

Skärholmens stadsdelsnämnd

Socialdemokraternas förslag till nettobudget 2020 (jämfört med kommunstyrelsen), avseende drift och underhåll

Budget 2019	Budget 2020 (KS)	Budget 2020 (S)	Differens (KS) jfr m (S)
1 192,5	1 219,0	1 236,0	17,0

Förslag till kommunfullmäktiges indikatorer budget 2020

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	2,7 %	2,7 %	2,7 %	
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,5 %	1,45 %	1,4 %	
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,0 %	1,0 %	1,0 %	
Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	12 000	12 000	12 000	
Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000	1 000	1 000	
Obligatorisk nämndindikator				
Antal tillhandahållna platser för feriejobb	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel kursdeltagare inom sf1 med godkänt betyg efter fullföljd kurs	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

(S)
Bilaga 5:2

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
verksamhetsförlagd utbildning				
Genomsnittlig inskrivningstid för unga aspiranter (18-29 år) som avslutas från Jobbtorg Stockholm	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar.	100 %	100 %	100 %	Arbetsmarknadsnämnden
Andel stockholmare som upplever trygghet i den stadsdel där de bor	78 %	79 %	80 %	
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	73 %	74 %	75 %	
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	71 %	73 %	73 %	
Andel ungdomar som i stockholmsevenkäten uppger att de inte blivit utsatta för hot och våld	Fastställs 2020	Fastställs 2020	Fastställs 2020	
Obligatorisk nämndindikator				
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	88 %	89 %	90 %	
Uppfyllnadsgrad 24-timmarsgarantin avseende klotter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen och utemiljö	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk i årskurs 3	93 %	94 %	95 %	
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i matematik i årskurs 3	94 %	94 %	95 %	
Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyanlända och elever med okänd bakgrund	94 %	94 %	95 %	
Andel elever som ej är behöriga till nationella program	10 %	9 %	8 %	Utbildningsnämnden
Andel gymnasieelever som slutfört	77 %	78 %	79 %	

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
utbildningen inom tre år med examen				
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	88 %	88 %	
Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	90 %	91 %	91 %	
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,8	4,8	4,7	
Antal barn per grupp	16	15,8	15,5	
Andel legitimerade förskollärare av totalt antal anställda (årsarbetare)	41 %	42 %	42 %	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel elever i årskurs 6 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel elever i årskurs 2 som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel elever i årskurs 5 som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel gymnasieelever som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel elever i grundsärskolan som känner sig trygga i skolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel elever som känner sig trygga i gymnasiesärskolan	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

(S)
Bilaga 5:4

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84 %	84 %	84 %	
Andel barn och unga som bedömts ha skyddsbehov och som inte fått vänta på placering	100 %	100 %	100 %	
Andel familjehemsplacerade barn i skolåldern som klarar målen i kärnämnen i grundskolan	75 %	75 %	75 %	
Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	26 %	26 %	26 %	
Andel personer inom socialpsykiatri som är nöjda med sin insats	80 %	80 %	80 %	
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	42 %	42 %	42 %	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	78 %	79 %	79 %	
Andel brukare som trivs – Funktionsnedsättning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	80 %	80 %	80 %	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	90 %	90 %	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte burit vapen	Fastställs 2020	Fastställs 2020	Fastställs 2020	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	62 %	-	64 %	

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	92 %	-	93 %	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	91 %	-	92 %	
Andel unga som fått brottsofferstöd och som upplever en positiv förändring av sin livssituation	70 %		70 %	
Antal vuxna biståndstagare som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet	8 500 st	8 000	7 500	Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden
Obligatorisk nämndindikator				
Antal vräkningar som berör barn	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel barn och ungdomar anmälda för brott som tillsammans med föräldrar eller vårdnadshavare kallats till samtal med socialtjänsten inom 48 timmar	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andelen ungdomar som i stockholmsenkäten skattar sin hälsa som god	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel meddelanden om avhysning som inkommit till förvaltningen från Kronofogdemyndigheten som kunnat avväjas	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer med bostadskontrakt enligt Bostad först som behåller kontraktet efter 12 månader	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel personer aktualiserade vid Enheten för hemlösa som tagit sig ur hemlöshet inom fyra år	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel brukare inom socialpsykiatrin som inte upplever diskriminering	Öka	Öka	Öka	

(S)
Bilaga 5:6

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Öka	Öka	Öka	
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel ungdomar som fått ungdomstjänst i stadens verksamheter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i hemtjänsten	86 %	87 %	88 %	
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs på vård- och omsorgsboende	77 %	78 %	79 %	
Antal personal en hemtjänsttagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 10 personer	Max 10 personer	Max 9 personer	
Andel nöjda omsorgstagare i hemtjänsten	87 %	88 %	89 %	
Andel nöjda omsorgstagare på vård- och omsorgsboende	83 %	84 %	85 %	
Andel nöjda omsorgstagare i dagverksamhet	92 %	93 %	94 %	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Andel trygga omsorgstagare i hemtjänsten	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel trygga omsorgstagare på vård- och omsorgsboende	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal företag i Stockholm	188 000	190 000	192 000	
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	73	73	73	
Arbetskraftsbrist i Stockholm (andel vakanser av antalet anställda)	1,2	1,1	1,0	
Obligatorisk nämndindikator				
Tillväxt i den privata sektorn i Stockholms stad (lönesumma)	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Ökning av antalet arbetsplatser i ytterstaden	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	Tas fram av styrelse	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	10 000	10 000	10 000	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	4 500	5 000	5 000	
Antal förmedlade Bostad först och försöks- och träningslägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500	500	500	
Antal markanvisade bostäder	10 000	10 000	10 000	
Antal markanvisade hyresrätter	5 000	5 000	5 000	
Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 500	2 500	2 500	Exploateringsnämnden
Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	800	1 000	1 250	
Antal markanvisade bostäder i enlighet med	4 000	4 000	4 000	

(S)
Bilaga 5:8

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
2013 års Stockholmsförhandling				
Antal markanvisade seniorbostäder upplåtna med hyresrätt	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal markanvisade genomgångsbostäder för prioriterade grupper	250	250	250	
Antal markanvisade bostäder i trähus	600	700	800	
Antal markanvisade arbetsplatser i ytterstaden	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal påbörjade bostäder	10 000	10 000	10 000	
Antal påbörjade hyresrätter	5 000	5 000	5 000	
Antal påbörjade bostäder i fokusområden och strategiska samband	1 000	1 500	2 000	Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden
Antal tillkomna permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi	150	150	250	
Antal förmedlade lägenheter till ungdomar mellan 18 och 25	Öka	Öka	Öka	Bostadsförmedlingen
Obligatorisk nämndindikator				
Antal färdigställda bostäder med särskild service (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Antal påbörjade hyresrätter av stadens bostadsbolag	2 000	2 250	2 500	
Antal påbörjade studentbostäder	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	14 %	15 %	15 %	
Antal publika laddplatser	2 700	4 000	Utgår	
Växthusgasutsläpp i transportsektorn per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	1,03 ton CO ₂ e/inv	0,96 ton CO ₂ e/inv	0,88 ton CO ₂ e/inv	
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	18,5 km/h	19 km/h	

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	28 km/h	28,5 km/h	29 km/h	
Obligatorisk nämndindikator				
Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Hastighetsefterlevnad	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel ombyggda passager för gång, cykel och moped (gcm) av de mest prioriterade	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Vägtrafikarbete totalt i staden	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Stockholmarnas nöjdhet med snöröjning/sandning	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	75 %	76 %	76 %	
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	85 %	85 %	85 %	
Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,8	4,8	
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgången till idrottsaktiviteter	75 %	75 %	75 %	
Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	93 000	96 000	97 000	
Andel ungdomar som deltar i föreningsliv	65 %	-	65 %	
Antal gästnätter	15,8 miljoner	16,4 miljoner	17 miljoner	
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	55 %	60 %	65 %	
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen	100 %	100 %	100 %	

(S)
Bilaga 5:10

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
(BVB) eller därmed jämförliga system				
Andel matavfall till biologisk behandling	55 %	60 %	65 %	
Återbruk inom stadens egen verksamhet (Stocket)	5 000	8 000	11 000	
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	30 %	35 %	40 %	
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för kemisk status	20 %	30 %	40 %	
Andel badplatser med bra badkvalitet	91 %	92 %	93 %	
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	70 %	80 %	90 %	
Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	15	15	15	
Antalet kemiska produkter i stadens verksamheter som innehåller utfasningsämnen	101	91	82	
Mängden hushållsavfall per person	420 kg/pers	410 kg/pers	400 kg/pers	
Andel farligt avfall i soppåsen	0,10 %	0,10 %	0,10 %	
Plast till energiåtervinning	30 kg/inv och år	23 kg/inv och år	17 kg/inv och år	
Utsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	2,1 ton CO ₂ e/inv	2,0 ton CO ₂ e/inv	1,8 ton CO ₂ e/inv	
Konsumtionsbaserade utsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, kommunstyrelsen
Utsläpp från Stockholms stads flygresor	1 080 ton CO ₂	1 050 ton CO ₂	1 020 ton CO ₂	
Klimatpåverkan från upphandlade livsmedel och måltider	1,9 kg CO ₂ e per kg livsmedel	1,8 kg CO ₂ e per kg livsmedel	1,7 kg CO ₂ e per kg livsmedel	

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
El- och värmeproduktion baserad på solenergi	3 420 MWh	3 800 MWh	4 180 MWh	
Totalt använd nettoenergi i stadens verksamheter	1945 GWh	1945 GWh	1945 GWh	
Relativ energieffektivisering i stadens verksamheter	2 % effektivisering relativt 2018	3 % effektivisering relativt 2018	4 % effektivisering relativt 2018	
Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekompensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden.	90 %	90 %	90 %	
Antal dygn över normvärdet för kväveoxid i luft	Max 7 dygn	Max 7 dygn	Max 7 dygn	
Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	Max 35 dygn	Max 35 dygn	Max 35 dygn	
Obligatorisk nämndindikator				
Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %	
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %	
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %	
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	100 %	
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	+/- 1 %	+/- 1 %	
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	0,1 mnkr	0,1 mnkr	
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	7 %	7 %	
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	100 %	

(S)
Bilaga 5:12

Indikator	KF:s årsmål 2020	KF:s årsmål 2021	KF:s årsmål 2022	Ansvarig nämnd/styrelse*
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	30 %	30 %	
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	34 %	34 %	
Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	90 %	90 %	90 %	
Aktivt Medskapandeindex	83	84	84	
Index Bra arbetsgivare	85	86	86	
Obligatorisk nämndindikator				
Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Sjukfrånvaro dag 1-14	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämförelseanalys	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel upphandlingar där marknadsdialog har genomförts	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	Tas fram av nämnd/styrelse	
Andel av personalkostnader inom socialtjänstens myndighetsutövning som är för externa konsulter	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	Tas fram av nämnd	

* Indikatorernas fördelning på nämnder och styrelser överensstämmer med de som finns i finansborgarrådets förslag. I de fall det finns tillkommande indikatorer framgår de av kolumnen till höger.

Peng, schabloner och ersättningsnivåer samt volymer

Schabloner till välfärden

Peng, schabloner och ersättningsnivåer fördelas utifrån de förslag som redovisas i detta budgetförslag. Jämfört med finansborgarrådets förslag innebär det tydligt högre schabloner för förskola, grundskola, fritidshem, gymnasiet, hemtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt socialpsykiatri.

Avgifter m.m.

Socialdemokraternas förslag till kommunfullmäktige

I huvudsak delar vi de förslag som finns i finansborgarrådets förslag. In till kommunfullmäktiges behandling av budget kommer vi emellertid analysera förslaget till avgiftsförändringar mer i detalj och kommer då värdera behovet av eventuella andra ändringsförslag. Nedan redovisas dock de delar där vi redan nu föreslår andra avgifter eller där vi föreslår andra motiv och överväganden.

Öppen fritidsverksamhet

Vi delar inte uppfattningen att det är ett värde att höja avgifterna för fritidsklubbar. Effekten riskerar bara bli att fler avstår av ekonomiska skäl. För att förstärka verksamheten tillför vi ett anslag som överstiger intäktsökningen.

Medlemsavgiften för barn 10-12 år, som deltar i öppen fritidsverksamhet i kommunal regi är 800 kronor per termin. Avgiften ska inkludera måltider.

Avgifter för parkering på gatumark

Avgifter för parkeringsavgifter på gatumark fastställs av kommunfullmäktige. Avgifter för besöksparkering och andra avgifter (boendeparkering, nyttoparkeringstillstånd m.m.) fastställdes senast av kommunfullmäktige i juni 2016 (*Plan för gatuparkering*, utl. 2016:112, dnr 171-672/2016). Den 6 maj 2019 beslutade kommunfullmäktige om vissa justeringar (*Ändring av parkeringsavgifter för MC och moped klass 1 samt ändring av reducerad avgift för parkering med tillstånd för rörelsehindrad*, dnr KS 2019/342). Parkeringsavgifterna i zon 3 har legat stilla i tio år och stadens mål för framkomlighet avseende andelen lediga parkeringsplatser uppnås inte i centrala delar av Stockholm varför det finns skäl att ändra avgifterna. Jämfört med gällande taxa föreslås avgifterna för besöksparkering i zon 1, 2 och 3 höjas med 2 kronor per timme.

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats exkl. torgplats

Avgifter för upplåtelse av offentlig plats, exklusive torgplats, fastställdes senast av kommunfullmäktige i februari 2018 (utl. 2018:32). Avgifterna framgår av kommunal författningssamling 2018:03. Regelverket ska under året ses över med inriktning att även exempelvis elsparkcyklar som i betydande omfattning upptar offentlig plats ska kunna omfattas av regelverket.

Simhallstaxor

Taxorna avser de simhallar och utomhusbad som idrottsnämnden har driftansvar för. Gäller simhallar och utomhusbad med entréavgift (Nälsta, Kampement och Eriksdal). Priserna på kurser gäller på nya bokningar fr.o.m. januari 2020. I de fall reducerat pris anges gäller detta för studerande, pensionärer, arbetslösa och FaR (Fysisk aktivitet på recept).

Nedanstående taxor gäller inte förvaltningens kostnadsfria prova på-träningspass med varierande aktiviteter, riktat till 12-19-åringar boende i Stockholm. Dessa aktiviteter anordnas i begränsad omfattning i vissa simhallar under höstlov, sportlov och sommarlov. Kampanjpris gäller för kunder som köper årskort i samband med kampanjer, normalt vid terminsstart. Förnyelsepriset gäller för kunder som köper nytt kort senast en månad efter att giltighetstiden på föregående kort gått ut.

(S)
Bilaga 7:2

Avgifter för simundervisning i Farsta, Husby, Skärholmen, Tensta och Vällingby avviker temporärt från övriga anläggningar, till dess utvärdering kan visa om dessa ändringar ska införas permanent på samtliga bad eller om det finns annat mer ändamålsenligt sätt att säkerställa en simundervisning som garanterar högt simkunnande i hela staden..

Sommarkort på utomhusbad med entréavgift	
Vuxna	700
Vuxna reducerat pris	400
Barn och ungdomar 4-19 år	160
Sommarkort (vecka 21-34), gäller på bassängbad och de simhallar som har sommaröppet	
Vuxna	900
Reducerat pris, vuxna	600
Ungdom 12-19 år	500
Ungdom 12-19 år, Fysisk aktivitet på recept (FaR)	450

Regler för ekonomisk förvaltning, Stadens system för integrerad styrning och uppföljning, Sammanställning över stadsövergripande styrdokument, Ärenden som avslutas eller besvaras i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget 2020 för Stockholms stad, Basnyckeltal samt Utnyckling av centrala it-kostnader

Avseende dessa bilagor har vi inga större avvikelser mot det som föreslås i finansborgarrådets förslag till budget för Stockholms stad 2020.

Fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad

Dnr KS 2018/1653

Bakgrund

Kommunstyrelsen fick i kommunfullmäktiges budget 2016 i uppdrag att i samarbete med Stockholms Stadshus AB samt berörda nämnder och bolag ta fram en fastighets- och lokalpolicy för kommunkoncernen Stockholms stad. Behovet av en stadsövergripande fastighets- och lokalpolicy framgick i en av de slutsatser som tidigare utredningar hade dragit kring hur stadens fastighetsverksamhet och lokalförsörjning ska organiseras på ett effektivt sätt, som bidrar till uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål.

Stadens samlade fastighets- och lokalpolicy definierar övergripande inriktning och ansvarsområden för stadens lokalförsörjning samt hur stadens fastighets- och lokalinnehav ska utvecklas på kort och lång sikt. Stadens innehav av fastigheter och lokaler samt hyresavtal är betydande varför staden kontinuerligt behöver se över innehav, organisation och arbetssätt i förhållande till de utmaningar staden står inför när staden växer.

Stockholms stads investeringsplaner för fem år framåt för kommunkoncernen uppgår till historiskt höga nivåer. Hur investeringarna finansieras får effekt på stadens ekonomi direkt i form av skuldnivåer och räntekostnader men även långsiktigt genom att utfallet för finansiella mål påverkas liksom stadens bedömda kreditvärdighet och därmed utrymmet att hantera verksamhetens behov. Vidare finns organisatoriska och resursmässiga utmaningar samt begränsningar i marktillgång, som sammantaget ger staden stora utmaningar i finansieringen av investeringar för att möta behoven hos en växande befolkning.

Stadens innehav av fastigheter och lokaler behöver utvecklas på ett sätt som bidrar till att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka, med låg finansiell risk och utifrån ett driftsekonomiskt perspektiv fördelaktigt sätt samtidigt som stadens kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov utvecklas.

Det ska finnas etablerade kontaktvägar in i staden för aktörer som har önskemål om att etablera sig som extern utförare av kommunala tjänster och/eller som vill utveckla samhällsfastigheter.

Syfte och omfattning

Fastighets- och lokalpolicyn behandlar hanteringen av fastigheter och lokaler för verksamheter som staden har ansvar för. Syftet med policyn är att bidra till utveckling, samordning och effektivisering genom att:

- Ge övergripande mål och grundläggande principer för fastighetsinnehav och hantering av fastigheter och lokaler
- Förtydliga roller och ansvar
- Identifiera viktiga planeringsprocesser och forum för samverkan

Policyn gäller för Stockholms stad och Stockholms Stadshus AB; främst Micasa Fastigheter i Stockholm AB (Micasa), Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) och S:t

(S)

Bilaga 14:2

Erik Markutveckling. Policyn gäller för övriga verksamheter och bolag i kommunkoncernen i tillämpliga delar.

Policyn beslutas av kommunfullmäktige och förvaltas av stadsledningskontoret. Uppdateringar genomförs och beslutas tillsammans med stadens årliga budget. En tydlig koppling ska finnas mellan policyn och stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar.

Inledning

Kommunkoncernens fastighetsinnehav

Stockholms stad är en av landets största fastighetsägare med ett markinnehav motsvarande cirka 130 kvadratkilometer inom kommungränsen och cirka 29 kvadratkilometer utanför kommungränsen. Inom kommungränsen äger staden cirka 70 procent av marken. Antalet ägda byggnader uppgår till cirka 13 000. Fastighetsägandet är fördelat på direktägande inom kommunen genom olika nämnder samt genom bolag inom Stockholms Stadshus AB.

Lokaler och bostäder för stadens verksamheter

Staden har ett stort bestånd av verksamhetslokaler och bostadslägenheter som förvaltas av fastighetsnämnden och av stadens fastighetsförvaltande bolag. Därutöver tillkommer lokaler och lägenheter som hyrs av externa fastighetsägare. Totalt disponerar staden cirka 3 miljoner kvadratmeter lokalyta enligt stadens lokaladministrativa system LOIS. Lokalanvändningen regleras i drygt 6 000 hyresavtal med cirka 500 olika hyresvärdar varav cirka ett tredtiotal hyresvärdar är koncerninterna och övriga är externa fastighetsägare. Den totala årshyran för detta bestånd är knappt 5 miljarder kronor varav ungefär en fjärdedel avser inhyrningar utanför kommunkoncernen.

Markförsörjning

Staden ska bedriva en aktiv markförsörjning för att säkerställa ett mark- och fastighetsbestånd som bedöms vara av strategisk betydelse för stadens långsiktiga utveckling. För att kunna styra stadens utveckling och möta behovet av bostäder, pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. är det viktigt att staden har tillgång till markreserver för framtida behov. När nya områden, inklusive förändringsområden, exploateras ska mark reserveras för stadens verksamhetsbehov. Staden ska bedriva en aktiv markpolitik för att underlätta för kommande behov av stadsutveckling och möta behov av mark för stadens verksamheter.

Framtida lokalbehov och investeringar

Stockholm växer, inflyttningen till staden liksom ambitionerna i bostadsbyggandet är höga. Den demografiska utvecklingen och kommunfullmäktiges bostadsmål att bygga 140 000 bostäder till år 2030, kommer att öka behoven av exploatering för bostäder och anskaffning av lokaler för kommunens verksamheter. Staden ska planera utifrån ett helhetsperspektiv med målet att uppnå en tät, hållbar stad. När ny bebyggelse planeras ska samhällsservice, så som skolor och idrottshallar med mera, vara en självklar del av den grundläggande planeringen. Behovet av fastigheter och lokaler kan tillgodoses med eget ägande eller externa inhyrningar och arrenden. I valet mellan eget ägande och extern inhyrning eller arrende, ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser kommunkoncernens samlade behov och finansieringsmöjligheter och som uppfyller kommunfullmäktiges mål. Mot bakgrund av stadens utmaningar med ett växande Stockholm och de växande nyinvesteringsbehov, reinvesteringsbehov samt behovet av ökad flexibilitet och effektivitet i lokalanvändningen som följer, innebär det att

kommunkoncernen behöver öka egenfinansieringsgraden genom ökade försäljningsinkomster eller starkare driftsekonomi. I de fall det innebär driftsekonomiska eller verksamhetsmässiga fördelar och där den kommunala rådigheten inte bedöms avgörande finns det anledning att pröva om kommunala investeringar kan ersättas med inhyrning från externa aktörer. Bristen på byggbar mark innebär också att samverkan med externa fastighetsägare och investerare blir allt viktigare i framtiden för att kunna tillgodose behovet av att tillhandahålla effektiva lokaler

Social hållbarhet tillsammans med höga ambitioner om en klimatsmart stad är centrala utgångspunkter i stadens arbete med att utveckla fastighetsbeståndet. Det innebär att stadens ambitioner inom klimatpolitiken ska gälla även i de fall staden väljer att hyra in lokaler från en extern aktör istället för att göra en egen investering. I det arbetet ska också staden stimulera att fler långsiktiga aktörer tar ansvar för att kommunfullmäktiges prioriterade mål för hållbar utveckling uppnås, särskilt i områden där staden är stor fastighetsägare.

Marknaden för samhällsfastigheter har utvecklats under flera år med såväl nya som mer etablerade företag och organisationer som långsiktigt vill äga och investera i samhällsfastigheter. När samarbeten med externa parter görs ska staden skapa förutsättningar för långsiktighet och låg risk med ändamålsenliga avtal där stadens intressen tas tillvara på ett bra sätt och där rollfördelningen är tydlig.

Definitioner

Anskaffning

Med anskaffning avses förvärv, byggande, extern inhyrning, arrende eller leasing av fastighet eller lokal och till lokalen hörande inventarier och utrustning.

Avveckling

Med avveckling avses försäljning, rivning, avyttring eller uppsägning av externt hyres-, arrende- eller leasingavtal.

Strategiska investeringar

Med strategiska investeringar avses framtidsinriktade investeringar som skapar en större nytta än vad staden har idag.

Ersättningsinvesteringar

Med ersättningsinvesteringar avses investeringar som ger en uppgradering av anläggningar till minst den tidigare fastställda tekniska nivån eller nya miljöbetingelser. Utgångspunkten är att de behåller samma nytta.

Lokalförsörjning

Med lokalförsörjning avses åtgärder för att försörja stadens verksamheter med lokaler, mark och anläggningar.

Lokalresursplanering

Med lokalresursplanering avses att långsiktigt kontinuerligt planera för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler.

Lokaleffektivitet

Ett effektivt nyttjande av lokaler innebär att kärnverksamheten har funktionella och rätt mängd lokaler i förhållande till andra resurser, givet ekonomin på kort och lång sikt. Lokaleffektivitet förutsätter en avvägning mellan nytta och kostnad som erhålls genom

(S) Bilaga 14:4

rätt mängd lokaler, i rätt tid, på rätt plats. Detta kräver god planering och samordning för en resurs som är kapitalintensiv, långlivad och lägesfixerad.

Fastighet

Med fastighet avses enligt jordabalken jord som är indelad i fastigheter. Till en fastighet hör allmänna fastighetstillbehör, byggnadstillbehör och industritillbehör som tillförts fastigheten för stadigvarande bruk.

Byggnad

En byggnad definieras i plan- och bygglagen så som en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den.

Extern fastighetsägare

Med extern fastighetsägare avses fastighetsägare utanför kommunkoncernen.

Drift

Med drift avses tekniska åtgärder som syftar till att upprätthålla funktionen hos ett objekt samt tillsyn och skötsel.

Underhåll

Med underhåll avses tekniska åtgärder som syftar till att återställa funktionen hos ett objekt. Underhåll innefattar planerat underhåll och avhjälpande underhåll.

Övergripande mål och grundläggande principer

Kommunfullmäktiges mål

Stadens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga, kostnads-, area- samt energieffektiva lokaler som bidrar till hög produktivitet, kvalitet och effektivitet hos stadens verksamheter.

Både nämnder och bolagsstyrelser ska medverka till att målet uppfylls. De ska med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktningsmål, fastställa verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål för lokalanvändningen och lokalförsörjningen och utforma de indikatorer som krävs för att följa upp dessa mål och åtaganden. Staden ska således aktivt arbeta med kopplingen mellan översikts- och detaljplaneringen, befolkningsprognos och verksamheternas lokalbehov för att i strategiskt syfte kunna fatta beslut om anskaffning eller avveckling av fastigheter och lokaler. Vidare ska anskaffningar och avvecklingar av fastigheter och lokaler samrådats, utvärderas och avvägas i förekommande fall utifrån stadens investeringsstrategi.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla sin kapacitet och förmåga att tillhandahålla effektiva lokaler som är underhållna och ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov. När verksamheternas behov är skiftande under en överskådlig framtid kan det finnas fördelar att hyra lokaler av externa hyresvärdar.

Fastighetsinnehavet ska utvecklas med fokus på verksamheternas behov och stadens utveckling. Objekt som långsiktigt inte bedöms behövas för den egna verksamheten och där rådigheten över fastigheten inte är av strategiskt intresse bör prövas för avyttras.

Stadens nämnder och bolag ska verka för fler långsiktiga och ansvarstagande fastighetsägare i områden där staden är stor fastighetsägare. Att åstadkomma fler

bostäder är ett av stadens högts prioriterade mål, och därför ska möjligheten att åstadkomma utveckling av bostäder alltid prövas innan eventuella avyttringar och försäljningar.

Fastigheter och lokaler ska bidra till kommunkoncernnyttan

För att klara stadens framtida utmaningar och uppfylla kommunfullmäktiges mål, behövs en effektiv lokalförsörjning och lokalanvändning som utgår från den gemensamma kommunkoncernnyttan. Med kommunkoncernnytta menas att beslut kring fastigheter och lokaler ska utgå från ett stadsövergripande perspektiv där nyttan ska optimeras för staden som helhet. Planeringen av lokalanvändningen och lokalförsörjningen ska ske i nära samverkan och med kommunkoncernnyttan i fokus. Utan strategiska beslut som bygger på en helhetssyn på stadens utveckling och framtida resursbehov ökar risken för suboptimeringar och felprioriteringar som motverkar utveckling och optimala fastighets- och lokallösningar.

Vikten av optimal lokaleffektivitet

Berörda nämnder och bolag ska erbjuda kostnadseffektiva verksamhetslokaler och underlätta lokaleffektivisering, omstrukturering och avveckling. Lokalbeståndet bör vara utformat för en effektiv och flexibel användning för att möjliggöra effektiva verksamhetsprocesser – givet fastighetsekonomiska förutsättningar. Vidare åligger det alla verksamheter i staden att ha en hög kostnadsmedvetenhet samt att aktivt söka möjligheter att effektivisera lokalanvändningen och medverka till att beslutade lokaleffektiviseringar genomförs.

För att säkerställa att lokalförsörjningen bedrivs kostnadseffektivt behöver staden fastställa vilka nyckeltalsmål (riktvärden) som bör gälla. I samarbete med Stockholms Stadshus AB tar kommunstyrelsen, i samråd med berörda nämnder och bolag, fram riktvärden och fattar beslut om dessa. Uppföljning av nyckeltalsmålen ska årligen redovisas till kommunstyrelsen av berörda nämnder och bolag. För att uppnå en optimal lokaleffektivitet krävs också en lokalresursplanering, vilket avser en långsiktig kontinuerlig planering för att anpassa stadens lokalbestånd till den förväntade efterfrågan av verksamhetslokaler.

Principer för stadens innehav av fastigheter och hyrda lokaler

Stadens fastighetsinnehav är ett resultat av stadens över tiden samlade behov av ägda fastigheter och lokaler för kärnverksamheter, reservmark för stadsplanering, byggnader med stora kulturhistoriska värden etc. Utöver de ägda fastigheterna kompletteras behovet av en omfattande inhyrning av lokaler och bostäder. De samlade lokalresurserna utgör en viktig förutsättning för stadens verksamhet och uppfyllandet av kommunfullmäktiges mål. Anpassningar som säkerställer effektiviteten inom fastighetsområdet är därför kritiska.

Äga eller hyra?

Behovet av fastigheter och lokaler kan tillgodoses med eget ägande eller externa inhyrningar och arrenden. I valet mellan eget ägande och extern inhyrning eller arrende, ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov och som uppfyller kommunfullmäktiges mål. Valet ska ske utifrån ett helhetsperspektiv avseende kommunkoncernens finansiella, driftsekonomiska och organisatoriska förmåga att säkerställa den samlade förmågan att tillhandahålla effektiva lokaler för verksamheten. Fördelning mellan nämnder och bolag

Stadens ägande och inhyrningar kan handhas i förvaltningsform eller av staden ägda bolag. Huvudsyftet med innehavet avgör vilken nämnd eller vilket bolag som bör förvalta ägandet eller inhyrningen. Den grundläggande fördelningen innebär att:

(S)

Bilaga 14:6

- Fastigheter och inhyrda lokaler som är avsedda för stadens verksamheter och som inte hanteras av annan nämnd eller bolag, samt bostadsrätter, hanteras av fastighetsnämnden.
- Fastigheter som är avsedda för exploatering hanteras av exploateringsnämnden
- Skolor och förskolor hanteras av SISAB. Gäller såväl ägda som inhyrda lokaler.
- Boenden för äldre och boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning hanteras av Micasa. Gäller såväl ägda som inhyrda lokaler.
- Fastigheter som anskaffats genom förvärv av bolag, samt bebyggda exploateringsfastigheter med kommersiella hyresgäster med en fortsatt lång förvaltningsfas, hanteras av S:t Erik Markutveckling AB.

Principer för anskaffning

Nämnderna ansvarar själva för planering av lokalbehov, vilket också innebär ett ansvar att över tid bära sina lokalkostnader. Beslut om större eller strategiskt betydelsefulla lokalärenden ska dock fattas, eller godkännas, av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens ekonomiutskott. (KSEKU).

Stadsledningskontoret utfärdar tillämpningsanvisningar vad rör lokalfrågor utifrån stadens Regler för ekonomisk förvaltning (återfinns i stadens budget, bilaga 8). Tillämpningsanvisningarna är samordnade med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar som också utfärdas av stadsledningskontoret. Anvisningarna ifråga uppdateras utifrån eventuella revideringar i stadens regler för ekonomisk förvaltning.

Utökade eller förändrade lokalbehov

Beslut om investeringar i form av ny-, om- och tillbyggnad av verksamhetslokaler binder kapital på lång sikt. Även inhyrningar av lokaler från externa fastighetsägare innebär ofta att staden binds vid kostnader för lång tid och innebär ett långsiktigt ekonomiskt åtagande. Inhyrande nämnder ska vara restriktiva med egna investeringar i lokaler.

Utökade eller förändrade lokalbehov bör alltid prövas inom befintligt bestånd. Investeringar eller nya inhyrningar kan genomföras om de bedöms vara nödvändiga för att:

- Tillgodose behov av lokaler för verksamheter som staden har ansvar för
- Uppfylla lagar och myndighetskrav
- Genomföra stadsutvecklingsprojekt
- Uppfylla stadens mål för energianvändning, miljöpåverkan och tillgänglighet
- Upprätthålla en fastighets funktioner
- Effektivisera resursanvändningen

Extern inhyrning ska alltid prövas som alternativ till investering om:

- Staden eller stadens bolag inte kan erbjuda ändamålsenliga lokaler
- Behoven bedöms vara kortsiktiga i relation till ett långsiktigt åtagande
- Det råder osäkerhet om verksamhetens lokalbehov
- Extern inhyrning bedöms vara mest ändamålsenligt ur ekonomisk eller organisatorisk synvinkel.

När staden hyr verksamhetslokaler av en extern aktör vid nybyggnad eller ombyggnad utifrån verksamhetens krav måste i regel upphandling ske enligt lagen om offentlig upphandling, LOU. Inför en extern inhyrning krävs en analys av upphandlingsrättsliga och därmed sammanhängande frågor som otillåtet statsstöd, otillåtet gynnande av

enskild, olika fastighets- och hyresrättsliga frågor, avtalsfrågor kopplade till plangenomförande med mera.

Beslut om anskaffning

Lokalförsörjningen till verksamheterna sker genom inhyrning. I första hand ska nämnderna, givet kommunfullmäktiges övergripande mål och grundläggande principer, hyra lokaler av staden eller stadens fastighetsbolag. Vid eventuella större inhyrningar av externa aktörer bör inhyrningen gå via ordinarie fastighetsförvaltande nämnder och bolagsstyrelser. Större nya inhyrningar av pedagogiska lokaler och omsorgsbostäder prövas i samråd med kommunstyrelsen..

Anskaffningar av fastigheter och lokaler för stadens verksamheter ska hanteras med stort fokus på kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna. Samtliga anskaffningar bör vara prioriterade och dokumenterade i nämndernas lokalförsörjningsplaner.

Generellt ska nybyggnationer eller förvärv av byggnader endast ske när det finns ett stadigvarande behov av nya lokaler och där andra alternativ kan uteslutas. Beslut om anskaffningar ska fattas enligt stadens regler för ekonomisk förvaltning med tillhörande tillämpningsanvisningar. Beslutsprocessen omfattar utredningsbeslut (större investeringar), inriktningsbeslut och genomförandebeslut. Vid större eller strategiskt betydelsefulla investeringar (inklusive förvärv) eller inhyrningar som medför höga hyresnivåer, höga investeringsutgifter och/eller långa hyrestider ska samråd alltid ske med stadsledningskontoret.

Vid investeringar och andra stora projekt ska särskild uppmärksamhet ägnas åt uppföljning av medelsförbrukning, tidsplaner, prestationer samt de politiska målen.

Investeringar för framtida behov

Investeringar som syftar till att säkra den framtida tillgången till fastigheter och lokaler men som staden inte har behov av under de närmaste åren, kan genomföras om investeringen är av särskilt strategiskt intresse. Till exempel för att uppfylla målen i kommunfullmäktiges investeringsstrategi eller för att säkra tillgången till mark och lokaler för stadens verksamheter. I stadsutvecklingsprojekt är det viktigt att stadens utbyggnadsbehov beaktas.

Investeringar för framtida behov som hanteras av exploateringsnämnden eller fastighetsnämnden ska, i samråd med berörda nämnder, beredas av stadsledningskontoret för beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Investeringar för framtida behov som hanteras av de fastighetsförvaltande bolagen ska, i samråd med berörda bolag, beredas gemensamt av stadsledningskontoret och Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige utifrån stadens projektstyrningsmetodik.

Förvaltningen av fastigheter som anskaffats för att säkra stadens framtida behov, ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna när behov uppstår.

Förvärv av bostadsrätter

Staden skaffar sig i ökande omfattning lokaler och bostadslägenheter för olika ändamål, till exempel förskolor, gruppboheter med mera, via köp av andelar i nyproducerade

(S)

Bilaga 14:8

bostadsrättsföreningar. Jämfört med att hyra lokaler så ökar stadens rådighet över resursen vid innehav via köp av andelar i bostadsrättsföreningar. Förvärv av bostadsrätter för ändamål som staden ansvarar för, ska utföras av fastighetsnämnden, som därefter upplåter resursen till berörd nämnd. Om staden är hyresgäst i en fastighet som är föremål för bostadsrättsomvandling är dock huvudinriktningen att staden ska fortsätta att vara hyresgäst.

Principer för avveckling

Huvudprincipen är att byggnader och lokaler som inte behövs långsiktigt för stadens verksamheter eller är av strategiskt intresse för stadens verksamheter ska avvecklas. Försäljning av mark ska i normalfallet avse exploaterad mark som inte bedöms komma att ändra nyttjande under överskådlig tid.

Planerade avvecklingar ska i normalfallet vara prioriterade i stadens långsiktiga lokalresursplanering. Samråd ska alltid ske med stadsledningskontoret inför större avvecklingar, samt om avvecklingen avser särskilda boenden för äldre eller bostäder med särskild service.

Anvisningar för samråd och beslut om avveckling finns i stadens regler för ekonomisk förvaltning och tillämpningsanvisningar.

Inför uppsägning av hyresförhållande/avveckling av lokal ska nämnderna alltid stämma av om annan nämnd har behov av att ta över hyreskontraktet/lokalen. Det finns många nämnder som har liknande verksamhet, exempelvis pedagogisk, där nyttan av informationsutbytet kan underlätta den andra nämndens lokalplanering. SISAB och Micasa ska bedriva ett proaktivt arbete med att optimera stadens lokalanvändning inom kommunkoncernen.

Principer för förvaltning, drift och underhåll

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning som bedrivs med hög effektivitet och ambitionsgrad. En aktiv förvaltning av den samlade fastighetsportföljen innebär både strategiska försäljningar och förvärv av fastigheter. Fastighetsförvaltningen ska organiseras så att utförandet kan bedrivas kostnadseffektivt och av personal med rätt kompetens.

Vad rör kulturhistoriskt värdefulla byggnader inom stadens nämnder ska dessa förvaltas med hög kompetens och ambition. Ett bevarande av dessa prövas från fall till fall där stadens inriktningsmål vägs samman med stadsplaneringen i stort. Även fastighets- och exploateringsekonomiska aspekter måste beaktas i relation till bevarandevärdet.

Huvudprincipen är att fastighetsägaren ansvarar för fastighetens drift och underhåll. Överenskommelser som innebär att inhyrande nämnder utför drift och underhåll bör undvikas. Undantag kan ske om det finns starka skäl för att nämnderna utför vissa fastighetsförvaltande uppgifter. Till exempel om utförandet ingår som en integrerad del i verksamheten, vid vissa andrahandsuthyrningar eller om det innebär lägre kostnader för staden totalt. Stadsledningskontoret avgör vad som är mest fördelaktigt med hänsyn till kommunkoncernnyttan.

Överenskommelser som innebär att staden sköter drift och underhåll åt externa fastighetsägare bör undvikas.

Långsiktiga underhållsplaner bör finnas för samtliga byggnader. Invändiga och utvändiga åtgärder bör vara anpassade till den tid som det finns ett dokumenterat behov

av fastigheten eller till den tid som det finns beslut om att fortsatt äga fastigheten inför en framtida försäljning eller avyttring.

Dokumentation

Ägda och hyrda fastigheter ska vara dokumenterade i system som stödjer en effektiv fastighetsförvaltning och som underlättar planering, uppföljning och administration. Beslutade och planerade projekt ska vara dokumenterade så att det ger överblick över fastighetsbeståndets utveckling och planerade förändringar i areor, kapacitet och kostnader.

Egen regi eller outsourcing?

Fastighetsanknutna tjänster kan utföras i egen regi eller handlas upp externt. I valet mellan egen regi och extern upphandling ska det alternativ väljas som bäst tillgodoser stadens behov till lägst kostnad. Upphandling av fastighetsanknutna tjänster bör hanteras samordnat och följa branschöverenskommelser. Ramavtal bör finnas. Överenskommelser om utförande av fastighetsanknutna tjänster bör vara dokumenterade i servicenivåavtal (SLA) eller motsvarande.

Hållbarhet

Staden ska bedriva en långsiktigt hållbar fastighetsförvaltning som minskar den totala energianvändningen och miljöpåverkan från fastigheter och lokaler. Byggnaderna ska vara energieffektiva och leverera en sund inomhusmiljö samt vara fria från miljö- och hälsostörande ämnen. Ägda byggnader bör långsiktigt utvecklas för att minska miljöbelastningen. Stadens miljöprogram ska följas.

Behovet av mötesplatser för civilsamhället, och platser där stadens verksamheter möter stockholmare är betydande. Utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv och ansvarstagande ska staden söka vägar för ett optimalt utnyttjande av stadens befintliga lokaler för även detta syfte.

Ansvarsfördelning

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret leder och samordnar stadens lokalförsörjning och stadens processer för lokalresursplanering. I uppgiften ingår att initiera och samordna strategiska fastighetsutvecklingsprojekt och besluta om större investeringar.

Stadsledningskontoret har ett övergripande ansvar för strategiska, mark-, exploaterings-, fastighets- och lokalfrågor samt bedömningar av förslag till större investeringar, inhyrningar och avvecklingar av lokaler. Ansvaret omfattar bland annat följande uppgifter:

- Samordna stadens processer för lokalförsörjning och sammanställa den stadsövergripande lokalresursplanen
- Utfärda tillämpningsanvisningar för hanteringen av byggnader och lokaler
- Följa upp lokalförsörjningen mot kommunfullmäktiges mål och prioriteringar
- Föreslå prioriteringar till mål- och budgetprocessen
- Bereda fastighets- och lokalärenden inför beslut i kommunstyrelsens ekonomiutskott, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Initiera och styra större fastighetsutvecklingsprojekt av strategisk stadsövergripande karaktär. Det vill säga projekt som medför höga investeringsutgifter, höga driftskostnader, är komplext eller involverar flera

(S) Bilaga 14:10

- nämnder och bolagsstyrelser. För projekt som ska beslutas av koncernstyrelsen sker detta i samarbete med Stockholms Stadshus AB
- Utgöra ett strategiskt stöd gentemot nämnder och bolag i samband med strategiskt betydelsefulla hyresförhandlingar
  - Den stadsgemensamma hyresförhandlingsfunktionen hos servicenämnden
  - Ha det övergripande uppdraget att åstadkomma en effektiv samverkan mellan berörda parter gällande planeringen av stadens skolutbyggnad
  - Pröva och utveckla ett övergripande forum för övriga lokalkategorier
  - I samråd med berörda nämnder och bolag ta fram nyckeltalsmål (riktvärden) för lokalförsörjning

Stadsledningskontoret har uppdraget att bedöma vad som utgör den största kommunkoncernnyttan då olika förvaltningsintressen ställs mot varandra.

Inhyrande nämnder

För att inte behöva beskriva alla typer av inhyrande nämnder inleds avsnittet med en generell skrivning som gäller för alla. Därefter följer ett avsnitt för stadsdelsnämnderna och ett avsnitt för utbildningsnämnden.

Gemensamt för inhyrande nämnder

Inhyrande nämnder ansvarar för sin lokalförsörjning och bär kostnaderna för hyrda och arrenderade lokaler och anläggningar.

Nämnderna ansvarar för att lokalerna utnyttjas effektivt och för att lokalförsörjningen matchar verksamheternas utveckling och behov. Nämnderna ska i samråd med kommunstyrelsen löpande utvärdera hyresförhållanden gällande inhyring av lokaler där stadsintern andrahandsuthyrningar förekommer och om det är motiverat ur ett kommunkoncernperspektiv föreslå justeringar.

Nämnderna har en strategisk roll i stadens lokalresursplanering och bör ta en ledande roll i stadens forum för samverkan och samplanering.

Nämnderna ska årligen redovisa prioriterade behov och åtgärder i en lokalförsörjningsplan som redovisas i samband med nämndernas underlag till budget. Nämnderna ska årligen beskriva ekonomiska konsekvenser av identifierade behov och åtgärder samt planera för att inrymma dessa inom befintlig budget.

Inhyrande nämnder kan initiera lokalutredningar och projekt, som utförs i samverkan med hyresvärden. Genomförande ska ske enligt stadens modell för projektstyrning och beslutas enligt reglerna för ekonomisk förvaltning.

Inhyrande nämnder bör undvika att bygga upp egna utförarorganisationer för fastighetsdrift – såvida kommunfullmäktiges mål och grundläggande principer inte åsidosätts.

Stadsdelsnämnderna

Stadsdelsnämndernas lokalinhyrningar omfattar bland annat förskolor, äldreboenden, LSS-boenden, lokaler för kultur, aktivitetslokaler och administrativa lokaler.

Stadsdelsnämndernas lokalresursplanering ska vara samordnad med den stadsövergripande planeringen för bland annat skolor, äldreboenden och sociala boenden. Därför är det viktigt att planeringen bygger på enhetliga principer och

tolkningar av befolkningsprognoser och andra planeringsunderlag. Den samlade lokalresursplaneringen ska ge en samlad bild av det stadsövergripande lokalbehovet.

Planeringen av förskolelokaler ska utföras så att alla barn har tillgång till förskoleverksamhet och att platsgarantin uppfylls. Vid utökade lokalbehov för förskola ska alltid möjligheten att utnyttja skollokaler undersökas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden ansvarar för planeringen och försörjningen av lokaler för stadens grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

Utbildningsnämnden har en ledande roll i skollokalförsörjningsplaneringen och ansvarar för upprättandet av årliglokalförsörjningsplan för detta verksamhetsområde.

Utbildningsnämnden har också ansvar för att tillsammans med SISAB, stadsdelsnämnderna och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser, utveckla arbetet i stadens samverkansforum för skollokaler.

Utbildningsnämnden ska samverka med idrottsnämnden, SISAB, och fastighetsnämnden, för att samplanera användningen och utbyggnaden av idrottsanläggningar och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra, skolidrottshallar och idrottsytor för andra nyttjare efter skoltid.

Exploateringsnämnden

Ansvarsområden

Exploateringsnämnden ansvarar bland annat för markförvaltning och markexploatering samt för frågor om förvärv, överlåtelse eller upplåtelse av fastigheter, tomträtter och andra nyttjanderätter. Undantaget förvärv som hanteras av S:t Erik Markutveckling AB. Nämnden ansvarar även för den mark utanför stadens gräns i det fall den ska avyttras eller exploateras.

Exploateringsnämnden ska delta aktivt i stadens forum för samverkan och samplanering och tillhandahålla underlag för lokalförsörjningsplaner och fastighetsutvecklingsprojekt.

Anskaffningar för framtida behov

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser säkra att staden på ett tidigt stadium planerar för offentlig service i stadsutvecklingsområden. I planeringen ska kommunfullmäktiges prioriteringar och stadens investeringsstrategi särskilt beaktas. Genom stadens markanvisningspolicy kan krav ställas på byggherrar att upplåta specialbostäder, lokaler för barn- och äldreomsorg samt vissa kategoribostäder. I samband med markupplåtelseavtal ska förutsättningar och stadens villkor klargöras vad gäller tredimensionell fastighetsbildning, förhyring eller förvärv av lokaler och bostäder för stadens räkning. Innan exploateringsavtal tecknas ska en bindande avsiktsförklaring upprättas gällande villkoren ifråga.

Drift och underhåll

Förvaltningen av fastigheter som hanteras av exploateringsnämnden utförs i huvudsak av trafikinämnden och fastighetsnämnden. Omfattningen av förvaltningsuppdragen bör vara dokumenterade i servicenivåavtal (SLA) eller motsvarande. Förvaltningen ska planeras så att staden har rådighet över fastigheterna.

(S)
Bilaga 14:12

Fastighetsnämnden

Ansvarsområden

Fastighetsnämnden förvaltar och utvecklar fastigheter för i första hand stadens egna verksamheter. Uppdraget omfattar fastigheter inom stadens gräns som inte passar in i de fastighetsförvaltande bolagens bestånd samt viss mark utanför stadens gräns. Fastighetsnämnden förvärvar och förvaltar även bostadsrätter som används för bland annat särskilt boende och förskolor.

Uthyrning

Vid uthyrning ska i första hand stadens egna verksamheter prioriteras. Lokaler kan hyras ut till externa hyresgäster om de inte behövs för stadens egna verksamheter eller är aktuella för avveckling.

Fastighetsnämnden ansvarar för stadens hyresförhandlingar gällande andrahandsuthyrning av bostäder där det saknas förhandlingsordning.

Lokalförsörjning och lokalresursplanering

Fastighetsnämnden ska medverka aktivt i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering.

Fastighetsutveckling och förändringar i fastighetsbeståndet

Fastighetsnämnden ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera lokalerna utifrån verksamhetens behov. Nämnden ska i huvudsak fokusera på åtgärder som syftar till att uppgradera och anpassa befintligt fastighetsbestånd efter hyresgästernas lokalbehov och fastighetens tekniska status.

Större fastighetsutvecklingsprojekt som uppfyller ett eller flera kriterier för uppföljning av större investeringar ligger inom kommunstyrelsens ansvar att initiera. Det operativa ansvaret att utreda, planera och genomföra dessa projekt kan åläggas fastighetsnämnden.

Verksamhetsanpassningar utförs i normalfallet efter beställning från inhyrande nämnd. Ersättningsinvesteringar och andra fastighetsrelaterade investeringar utförs i normalfallet efter beslut i fastighetsnämnden.

Genomförande av projekt ska följa stadens projektstyrningsmetod för stora investeringsprojekt (SSIP) och utföras i samverkan med inhyrande nämnd. Beslutsprocessen ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning och dess tillämpningsanvisningar.

Drift och underhåll

Fastighetsnämnden ansvarar för att nämndens byggnader och anläggningar upprätthålls i enlighet med lagar, myndighetskrav och kommunfullmäktiges mål. Byggnadernas underhåll ska långsiktigt hålla en god nivå. Fastighetsförvaltningen ska organiseras och planeras för en kostnadseffektiv hantering.

Fastighetsnämnden ska vidta åtgärder för att begränsa miljöpåverkan från nya och befintliga fastigheter, minska energianvändningen och tillgängliggöra nämndens publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. Nämnden ska bidra till att miljöprogrammets mål för energianvändning och utsläpp kan upprätthållas.

Servicenämnden

Servicenämnden genom verksamhetsområdet Lokalplanering är stadens beställarstöd i lokalfrågor och erbjuder resurseffektiva lösningar utifrån beställarens behov. Vidare deltar man i stadens kontrakts- och hyresadministration och är systemförvaltare av det lokaladministrativa systemet LOIS (Lokaler i Stockholm), även det på uppdrag av stadsledningskontoret. LOIS möjliggör rationell och samlad hantering av stora fastighetsdata. Stadens samtliga inhyrningar av lokaler och lägenheter, även från fastighetsförvaltande nämnder och internt mellan nämnder i andra hand, ska registreras i LOIS. Inriktningen är även att samtliga uthyrningar av lokaler och lägenheter ska administreras via systemet.

Lokalplanering hanterar och administrerar den stadsgemensamma hyresförhandlingsfunktionen på uppdrag av kommunstyrelsen. Hyresförhandlingsfunktion ska underställas samtliga lokalhyresavtal som berörs av funktionens omfattning, direkt av nämnderna eller indirekt i form av tredjepartsinhyrning av stadens bolag för bedömning. Dessutom ska funktionen underställas samtliga uppsägningar av lokalhyresavtal för kvalitetssäkring.

I övrigt kan samtliga inhyrande nämnder vid behov avropa tjänster från Lokalplanering. Verksamheten tillhandahåller expertkompetens och tjänster till inhyrande nämnder i frågor som bland annat rör:

- Beställarstöd och projektledning vid ny-, om- och tillbyggnader
- Lokalresursplanering
- Hyresförhandlingar och upprättande av hyresavtal
- Underlag till beställningar och tjänsteutlåtanden
- Upprättande av funktionsprogram
- Lokalsökning
- Utbildningar om stadens lokaladministrativa frågor

Servicenämnden svarar även för administration av stadens andrahandsuthyrning av lägenheter för bostadsändamål. Vidare erbjuds tjänsten registrering av inhyrningsavtal avseende lokaler och lägenheter i LOIS.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Ansvarsområden

Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, seniorbostäder, LSS-boenden, samt temporära studentbostäder och bostäder för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Huvudsakliga uppgifter är att tillhandahålla välsköta, trygga och tillgängliga bostäder med rimliga hyror till stadens äldre, personer med funktionsnedsättning samt till av staden prioriterade grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

Hyreskostnaderna ska hållas nere

Hyreskostnaderna ska aktivt hållas nere, genom återhållsamhet med standardhöjningar, effektiva lokallösningar för gemensamma utrymmen och kostnadseffektiv fastighetsförvaltning. Bolaget ska även eftersträva area- och kostnadseffektiva lösningar i ny-, om- och tillbyggnation.

(S)

Bilaga 14:14

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalresursplanering och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska samverka med äldregruppen och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner. Bolaget ska även delta i den årliga regionala och stadsövergripande planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp samt i utvecklingen av respektive boendeform. Bolaget ska vidare delta i genomförandet av stadens åtgärdsplan för att säkerställa behovet av äldreboendeplatser under perioden 2020-2040. Bolaget har en viktig roll att säkerställa att det framtida behovet av vård- och omsorgsboende samt andra bostäder för äldre tillgodoses.

Bolaget ska vara delaktigt i stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden för äldre, respektive gruppboenden för personer med funktionsnedsättning samt medverka aktivt i stadsutvecklingsprojekt och utredningar av lokalprojekt.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera fastighetsbeståndet utifrån stadens verksamheters utveckling och behov. Bolaget ska analysera möjligheterna att öka kapaciteten inom befintligt bestånd, och föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål. Fastighetsbeståndet ska planeras för flexibla boendelösningar som klarar efterfrågeförändringar över tid. Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter. Bolaget ska tillhandahålla evakueringslägenheter vid renovering i bolagets fastigheter.

Förändringar i fastighetsbeståndet bör vara baserade på redovisade behov i stadens äldreboendeplanering och lokalförsörjningsplan. Beslutsprocessen vid anskaffning och avveckling ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning. Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

Ansvarsområden

Bolaget ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens skol- och förskoleverksamhet. Bolagets uppgifter specificeras i ägardirektiven. Den förväntade ökningen av antalet elever kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som krävs. Därför är det angeläget att SISAB har en ledande roll i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor och tar ansvar för att söka lämpliga lokaler och markanvisningar för att tillgodose det prognosticerade utbyggnadsbehovet.

Samplanering och samverkan

Bolaget ska ha en aktiv roll i stadens lokalförsörjning och forum för samverkan och samplanering. Bolaget ska ha en ledande roll i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och skolor samt samverka med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i upprättandet av lokalförsörjnings- och områdesplaner.

Områdesplaner ska vara baserade på redovisade behov och prioriteringar utifrån kommunstyrelsens övergripande skolplanering och utbildningsnämndens lokalförsörjningsplaner.

Fastighetsutveckling och förändringar i lokalbeståndet

Bolaget ska ha en aktiv fastighetsutvecklingsplanering i syfte att optimera beståndet utifrån stadens prognosticerade behov. Bolaget ska aktivt föreslå lösningar som ökar verksamhetsnyttan och bidrar till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål.

Åtgärder i fastigheterna ska planeras i samverkan med berörda verksamheter.

Beslutsprocessen vid anskaffning ska följa reglerna för ekonomisk förvaltning
Bolaget ska genom en aktiv fastighetsförvaltning identifiera möjligheter till strategiska förvärv av fastigheter för att tillgodose framtida behov. Strategiska förvärv bereds gemensamt av stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB för beslut i koncernstyrelsen och kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets huvuduppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter eller aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser eller andra funktioner. Bolagets uppgifter preciseras i ägardirektiven.

Bolagets verksamhet ska vara inriktad på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling. Bolaget ska i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov.

Bolagets uppgifter sammanfaller delvis med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och övriga fastighetsförvaltande bolag. Principer för gränsdragningen gentemot dessa är att bolaget i huvudsak ska förvärva och förvalta fastigheter där följande kriterier uppfylls

- Förvärvet innebär fastighetsköp i bolagsform
- Förvärvet omfattar bebyggda fastigheter med främst kommersiella hyresgäster
- Förvärvet är av strategisk betydelse för staden, men där stadsutveckling eller annan användning kan inte bli aktuell förrän tidigast om 10-15 år

Planeringsprocesser och forum för samverkan

När staden växer följer fler utmaningar som behöver mötas på ett ansvarfullt sätt, kraven på uppdaterad planering och högre grad av samordning höjs. Den ökade bostadsproduktionen måste följas av fler pedagogiska lokaler, omsorgsboenden, kultur- och idrottslokaler m.m. Förverkligandet av stadens utbyggnad innebär stora investeringar vilket kräver god samordning i både övergripande frågor och i enskilda projekt samt ekonomisk och tidsmässig prioritering.

Byggbar mark i staden blir allt mer en bristvara. I takt med att staden växer behöver olika former av service byggas ut vilket konkurrerar med andra angelägna ändamål. Via detaljplan finns möjlighet att bestämma markens användning. För att inte riskera kapitalförstöring och för att långsiktigt säkra stadens resurser i form av olika verksamhetslokaler bör inriktningen vara att bakomliggande detaljplaner ska begränsa alternativ användning utöver den verksamhet som stadens inhyrning avser. Innan en prövning inleds att ändra befintliga detaljplaner ska stadsbyggnadsnämnden alltid, om befintlig plan stöder olika former av verksamhet som är stadens ansvar, stämma av med berörda nämnder om det finns nuvarande och framtida behov som svarar mot aktuell bestämmelse.

För att över tid få en bättre flexibilitet i lokalanvändningen, men också för att minska investeringsbehovet i dubbla funktioner som exempelvis kök ska, förskolan vara helt

(S)

Bilaga 14:16

integrerad i skolbyggnaden om verksamheterna vid nybyggnationsprojekt samlokaliseras på samma tomt. Vid särskilda skäl kan undantag medges.

Utifrån behovet av förskoleplatser ska stadsdelsnämnderna alltid samplanera sina behov geografisk där ny bostadsbyggnation förläggs mellan, eller i nära anslutning, till en eller flera stadsdelsnämndsområden. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och andra berörda nämnder och bolagsstyrelser ska medverka och möjliggöra samplaneringen.

Lokalresursplanering

Den stadsövergripande lokalresursplanen tas fram av kommunstyrelsen och syftar till att upprätthålla en hög effektivitet och kommunkoncernnytta, samordna planeringen av framtida lokalbehov med planeringen av lokalförsörjningen och stadens långsiktiga ekonomiska planering. Lokalresursplanen ska redovisa stadens lokalbehov på kort, medel och lång sikt och med hänsyn tagen till stadens långsiktiga utveckling, kommunfullmäktiges mål och investeringsstrategi samt de behov som uttrycks av nämnderna. Nämnderna genomför behovsanalyser och tydliggör sina lokalbehov i sin lokalförsörjningsplan. Nämndernas **lokalförsörjningsplaner** ligger därefter till grund för den stadsövergripande lokalresursplanen. Lokalförsörjningsplanerna ska vara utformade så att de kan användas som instrument för en effektiv ekonomisk- och verksamhetsmässig styrning. Planerna ska innehålla inledning, behov och efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler, kapacitetsbeskrivning, förändringar i lokalbeståndet, kostnadsutveckling, effektiviseringsmöjligheter samt övriga kommentarer. Anvisningar för utformningen av planerna utarbetas av stadsledningskontoret.

Forum för samverkan och samplanering

Staden bör ha fasta forum för löpande samverkan och samplanering mellan inhyrande nämnder, berörda facknämnder och bolag. Forumen bör bland annat ges i uppdrag att yttra sig över nämndernas lokalförsörjningsplaner, och inför beslut om utredning, inriktning och genomförande av större lokalprojekt.

Planeringsinriktningen för stadens skolutbyggnad utgår från stadens samordnade grundskoleplanering (SAMS) som sträcker sig till 2040. Syftet med en samordnad planering är att säkerställa att relevanta aktörer i staden har en gemensam bild av utmaning och angreppssätt för att klara skolförsörjningen i ett växande Stockholm. På ett tidigt stadium definieras vilka skolprojekt som ska initieras i samverkan med idrottsnämnden och fastighetsnämnden. Styrgrupp och arbetsgrupp för SAMS bevakar, följer upp och svarar i övrigt för den övergripande samordningen. Inriktningen är att en gång per år redovisa planeringsläget för kommunstyrelsen. Förutsättningarna för planeringen kan dock komma att ändras löpande under året i takt med exempelvis ökad kunskap om bostadsvolymer och platser för bostadsbyggande. Ur ett samplanerings- och fastighetsekonomiskt perspektiv integreras också gymnasieplaneringen i SAMS-arbetet.

Planeringsinriktningen för stadens utbyggnad av vård- och omsorgsboenden utgår från stadens årliga långsiktiga boendepplan med utblick mot 2040. Äldreboendepplaneringen samordnas av en styrgrupp under ledning av kommunstyrelsen. Äldrenämnden antar äldreboendepplanen som efter kommunstyrelsens godkännande blir vägledande för utbyggnad och omstrukturering av stadens äldreboenden.

För att stärka utbyggnadsprocessen för bostäder med särskilt stöd och service (särskilda boendeformer för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning) finns en

genomförandegrupp där stadens berörda verksamheter ingår under ledning av socialnämnden.

Stadsledningskontoret ska pröva om samplaneringsfunktionen även för andra lokalkategorier kan utvecklas och organiseras med utgångspunkt från de forum som idag finns för samplanering av skolor och äldreboenden. Till följd av utmaningar i samordning kring samhällsservice i takt med den ökade bostadsbyggnaden i staden är ett gemensamt stadsövergripande synsätt avseende exempelvis förskoleplaneringen i nybyggnadsområden av stor vikt.

Lokalprojekt

Staden ska ha en dokumenterad och enhetlig arbetsprocess för genomförande av lokalprojekt. Arbetsprocessen ska säkra att projekten drivs med kommunkoncernnyttan i fokus och att beslut fattas på kvalitetssäkrade underlag.

Arbetsprocessen ska tydliggöra roller, ansvarsfördelning, projektsteg, beslut och krav på beslutsunderlag. Den bör kunna tillämpas i alla typer av lokalprojekt och anpassas till projektets omfattning och komplexitet.

Arbetsprincipen ska vara anpassad till regler för ekonomisk förvaltning och samordnad med stadens anvisningar för beslut, styrning och uppföljning av större investeringar.

Stadsledningskontoret ska definiera en metodik och utfärda anvisningar för genomförande av större lokalprojekt.

Hyresfrågor

Grundläggande principer

Vid extern in- och uthyrning är det viktigt att staden uppträder enhetligt och med hög kompetens.

Staden ska verka för långsiktighet och transparens i hyressättningen för respektive lokalkategori.

Nya inhyrningar ska godkännas av kommunstyrelsens ekonomiutskott om inhyrningen medför höga kostnader eller långa hyrestider. Godkännande ska även inhämtas vid omförhandlingar av befintliga hyresförhållanden, samt ny-, om- och tillbyggnader med motsvarande ekonomisk effekt.

Bestämmelser om in- och uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Interna hyresförhållanden

Omfattning och villkor för hyresförhållanden inom kommunkoncernen regleras i ramavtal och objektsvisa hyresavtal. Inhyrningar som omfattar bostäder som hyrs ut i andra hand regleras i stor omfattning enligt kontrakt för blockuthyrning.

Intern hyressättning

Stadens inriktning är att interna hyressättningar ska vara förutsägbara vad gäller hyressättning och ansvarsfördelning. Inom olika segment förekommer både kostnadsbaserade och marknadsmässiga hyresprinciper.

(S)

Bilaga 14:18

Inriktningen är att hyressättningen av boenden till brukare fastställs i förhandlingsöverenskommelse med hyresgästföreningen.

Ny-, om- och tillbyggnader ska i princip alltid genomföras av hyresvärden och betalas via hyra eller hyrestillägg.

Tekniska åtgärder som utförs för att upprätthålla eller effektivisera en byggnads funktioner ska normalt hanteras inom befintlig hyresram, utan att belasta inhyrande nämnd med höjda hyror eller hyrestillägg.

Verksamhetsanpassningar ska normalt ersättas via hyra eller hyrestillägg. Tjänster som utförs utöver vad som omfattas av hyresavtalet, ska regleras i servicenivåavtal (SLA) och ersättas separat.

Extern uthyrning och andrahandsuthyrning

Huvudprincipen är att externa hyresgäster tecknar förstahandskontrakt direkt med fastighetsnämnden (i sina ägda lokaler) eller bolagen. Om inhyrande nämnd eller bolag i sin tur upplåter lokalen i ett andrahandshyresförhållande bör fastighetsnämnden ansvara för andrahandsuthyrningen. Insprängda lokaler som endast utgör en mindre del av en verksamhetslokal kan hyras ut direkt av en nämnd till extern part.

Vid uthyrning i andra hand ska momsfrågan samt avstående från besittningsskydd särskilt beaktas. Om staden är förstahandshyresgäst till en lokal som är inne i det frivilliga momssystemet ska, om staden hyr ut lokalen i andra hand, andrahandshyresgästen bedriva momspliktig verksamhet i lokalerna.

Villkor för andrahandsuthyrning av lokaler och boenden som staden äger, bör regleras i ramavtalet eller hyresavtalet mellan parterna.

Vid andrahandsuthyrning till annan nämnd bör kostnadsbaserad hyra tillämpas. Ytterligare bestämmelser för extern uthyrning finns i regler för ekonomisk förvaltning samt i tillämpningsanvisningarna till dessa.

Ansvarsfördelning

Avseende denna bilaga har vi inga större avvikelser mot det som föreslås i finansborgarrådets förslag till budget för Stockholms stad 2020.